

**SPECIMEN
ORIENTALIS
ECCLESIAE A
CONCILIO
NICÆNO PRIMO...**

Giovan Battista Salerno

XXXVII
SALERNO

MS. A. 1

4.3.409

4T.3

SPECIMEN
ORIENTALIS ECCLESIAE

GRANDE RE
DE L'ATLANTICO

31. 11. 1911 - 1912
1. 1. 1913 - 1914
1. 1. 1915 - 1916
1. 1. 1917 - 1918

SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIAE

A Concilio Nicæno primo usque
ad Constantinopolitanum
generale secundum.

I N Q U O

*Exponitur, quæ qualisve fuerit eo tempore
orientalis Ecclesia, & quid senserit
de Primatu Romani Episcopi.*

A V T H O R E

JO. BAPTISTA SALERNI SOC. JESU

CONSENTINO.

Pars prima historica.
SECTIO PRIMA.

ROMÆ M.DCCVI. Typis Joannis Francisci Chracas,
Propriè S. Marcum in via Curfus.

SUPERIORUM PERMISSU.

CLEMENTI UNDECIMO

PONT. OPT. MAX.

Jo. Baptista Salerni Soc. Jesu

Um primùm huic
Græcorum Collegio me destinarunt
Majores mei, PATER BEATISSIME,

idque mihi negotii demandarunt, studiis ut præessem græcæ Juventutis, gravissima statim, ac plena sollicitudinis subiit animo cogitatio: Partem scilicet illam Apostolicæ Providentiæ, quæ ad Græcorum salutem pertinet, in mea esse fide locatam; meque cultorem constitutum earum stirpium, quibus imminet unica ferè spes afflictissimæ nationis: intellexi proinde, tantò impensius earum fructum a me fore sollicitandum, quantò mihi laborandum est curiosius, ne beneficia Romanæ Sedis, in populorum comparata subsidium, meâ negligentia corrumpantur. Maxima quidem hæc mihi extiterunt incitamenta solertiæ; verum validioribus oppidò stimulis, ad hanc juventutem religiosius excolendam, meum incitavit studium, Tua, PATER BEATISSIME, de Græcorum salute, immensa sollicitudo, indeque profecta in hanc domum, beneficentia singularis. Divinus: siquidem animus tuus, qui

omnes

omnes novit officii partes, nullamque
prætermittit, cum sit benignus in om-
nes, est tamen in calamitosos longè
propensior: cumque universum terra-
rum Orbem complectatur beneficentia
tua, majori tamen impetu ferri vide-
tur, ad ei nationi opitulandum, quæ
maximè opis indiget: Tuaque illa in-
finita sollicitudo, quæ ignota etiam, no-
stroque orbe divisa regna, benefacien-
do, consulendoque percurrit, sanè præ-
terire non poterat eam partem Solis
orientis, quæ nostros penè sub oculos
miserè perit; quæque eò est miserabi-
lior, quòd ex altissimo culmine di-
gnitatis & gloriæ, in humilitatem præ-
cipitavit tam miseræ profligatæque for-
tunæ. Et quamvis de iis, quos corri-
puit Photiana dementia, malè ple-
rumque fama loquatur, spargaturque
rumoribus, eorum hominum ingratos
esse animos, obduratas mentes, per-
fidiam insanabilem, ac veluti sempi-
ternam; ea tamen, quæ aliis intole-

randæ videntur Græcorum crimina ,
Tibi , PATER SANCTISSIME , calamitates potius illius Nationis & infortunia videri solent : itaque ex earum rerum contemplatione , in aliorum animis ira nascitur , in Tuo commiseratio . Non norunt enimverò mortalium plerique beneficentiæ genus aliud , nisi abiectum illud atque vulgare , quo merentibus solum benignè fit : altiùs evolat tua voluntas , humanæque virtutis prætergrediens fines , divina quadam ratione , benefica amat esse ac liberalis : quamobrem ea ipsa schismaticorum vitia , quæ à benefaciendo retardant aliorum hominum studia , incitant potius tuum , eoque tuus , ejus gentis misericordiâ frangitur animus , quò illa insanæ mentis morbo laborat magis : sic in parentum sinu , sollicitiorem excitat curam , majoremque accendit amoris teneritudinem , filiorum dementia : sic Dei obstupescenda magnificentia , ad genus humanum , benefi-

cio

cio omnium divinissimo cumulandum descendit , non promeritis , sed peccatis hominum evocata . Itaque ardor ille sollicitudinis de Græcorum salute, qui è sublimi animi tui arce supereminet, ac dominatur, nil ducitur earum rerum vicibus quæ infra sunt ; sed sublimiori fertur divinoque veluti mentis ductu, ad benè de Græcis perpetuòq; promerendum ; more cœlestium Syderum , igniumque sempiternorum, quorum cursus , non inferiorum rerum eventibus, sed superiori solùm gubernantur Intelligentiâ . Sed ne longiùs quàm par est, licentiùsque loqui videar cum Christi Vicario, utque eò demùm, unde digressus est , hic sermo redeat ,
Tua hæc , PATER BEATISSIME, in Græcos, atque in hanc græcæ Juventutis altricem domum constans perpetuaque beneficentia, cum nostros ante oculos obversetur quotidie, sanè monet, quantâ religione solertiâque sint ii Juvenes instituendi, in quos tanti Pontificis

rificis tam intenta est cura & cogitatio.
Itaque omnes, quæ diligentiae sunt partes, cum enixius cogitarem, ad quasdam historicas atque Polemicas exercitationes animum appuli; quarum ope hi adolescentes, præter cæteras disciplinas, ad germanam quoque orientalis Ecclesiæ assequendam cognitionem, rectis studiis contenderent; eamque adipiscerentur historiæ prudentiam, unde adversus Photianorum errores, validior armatura depromitur: ad quod genus industriæ instituendum, illius imprimis me incitavit autoritas, quem huic Collegio moderatorem, Rectoremq; dedisti; idemq; simul author fuit, ut earundem exercitationum publicum aliquod subinde specimen ederetur; eam rem, ut huic utilem juventuti, ita tibi gratam acceptamque fore confirmans. Hunc igitur cursum laboris, industriæque nostræ, quem ante aliquot annos, PATER BEATISSIME, Te probante suscepimus, exinde
Te

Te jubente , sumus profecuti : quæque hoc interjecto spatiotemporis , velut in umbraculis agitavimus , eorum nunc partem quandam , quæ tota est historiæ , in aspectum lucemque proferimus , libello comprehensam hujusmodi : quem libellum ut tuis pedibus , PATER SANCTISSIME , subiicere-
mus , tria nos potissimum compulere : primùm , quia Tibi totus debetur , utpote qui Tua , non ab authoritate solum sed à munificentia quoque ac liberalitate proficiscitur : Deinde , ut Tibi , quem constituit Dominus super familiam suam , hujuscæ nostræ qualiscumque Villicationis , reddamus quodammodo rationem : denique , ut Apostolicæ tuæ Benedictionis vi , atque virtute , laboribus hisce nostris , e Cœlo incrementa descendant .

ARGUMENTA CAPITUM,

Quæ hoc Volumine continentur.

ARGUMENTUM CAPITIS I.

De Ariana Conjuratone.

O Rigo, cursus, & historia ferè omnis Arianiſmi hoc primo capite continentur. Narrantur Ariane conjurationes acta præcipua, & memorabilioreſ eventus, ſub Pontificibus Silveſtro, Marco, Julio, Liberio, ac Damaso: & ſub Imperatoribus Constantino, Constantio, Juliano, Joviano, & Valente, uſque ad tempora Gratiani, atque Theodoſſi.

ARGUMENTUM CAPITIS II.

*De aliis quibuſdam Orientalibus ejus temporis
Hæreſibus, & Schiſmatibus.*

DE Arianiſ & Eusebianiſ: quodnam discrimen, quæve conjunctio inter utroſque interceſſerit. De Arianiſ meriſ, & Semiarianiſ: deque

deque numeroſo ejus ſectæ divorſio. De liſ, qui me-
rum Arianiſmum, aliis erroribus cumularunt, &
primùm de Aëtio. De Eunomio. De Aërio. De
Pſathyrianis, ac Dulianis. De Apollinari ac Di-
meritis. Prima hæreſis ſemina contra Primatum
Romanæ Sedis. De aliis quibuſdam ejus tempo-
ris ſediſſimis hæreſibus. De Marcello Ancyrano.
De Photino, ſive Scotino. De Euchaitis, ſive
Precateribus.

DE SCHISMATIBUS ejusdem temporis. De ſchi-
ſmate Meletiano. De quatuor ſchiſmatibus Ale-
xandrinis. De ſchiſmate Audianorum. De ſchi-
ſmate Catholicorum Antiochenſium. De Meletio
& Paulino: indicantur prima rudimēta ſchiſma-
tis inter Occidentem, & Orientem: Sanctus Grego-
rius Theologus Nazianzenus Occidentis autho-
ritatem tuetur: irridet quorundam Orientalium
vanitatem, qui Occidenti Orientem antepone-
bant. Fidei regula, cum hæreſum Anathemati-
ſmis, à Pontifice Damaso Orientalibus miſſa re-
citatur.

ARGUMENTUM CAPITIS III.

De malis, quibus eo tempore premebatur
Orientalis Ecclesia, ac de ejusdem
facie lacrimabili.

VITIA Hæreticorum, præsertim Arianorum
indicantur. Quam nefandis sceleribus
violarentur Ecclesiæ ab Arianis occupatæ. Ecclesiæ
disciplina ab iisdem hæreticis eversa. Licentia
portentosa, pro libidine dogmatizandi. Crudeli-
tas hæreticorum. Quam scelerati homines Episco-
patum gererent primarium Sedium. Quæ monstra
in Ecclesiis ab hæreticis prædicarentur.

CALAMITATES Catholicorum. Persecutiones sub
Constantio, Iuliano, & Valente. Specimen per-
secutionis sub Valente exhibitum à Nazianzeno.
Descriptio Arianae persecutionis, à Basilio Magno
missa ad Romanum Pontificem. Facies lacrimabi-
lis orientalis Ecclesiæ: comparatur hæc à Basilio
bello navali: navalis pugnae descriptio pulcherri-
ma iisdem Basilii verbis exhibetur.

ALIA MALA, quibus eo tempore, tum Catholici,
tum Hæretici orientales premebantur. Persecutio
Saporis Persarum Regis, fames; tempestates, bel-
la externa, & civilia, terrarum motus imma-
nissimi. Terremotus Nicomediensis descriptio ab
Ammiano; eo motu etiam nova Roma labefa-
ctata

*Etata fuit. Terremotus Alexandrinus ab eodem Ammiano descriptus: adeò vebemens fuit, ut na-
ves, impetu maris actæ, tectorum culminibus
insederint: ejus terremotus yvίσισ, idest nata-
litia, quotannis ab Alexandrinis christianis ce-
lebrari solita. Alius terremotus subvertit Nicæam
è cujus ruina Sanctus Casarius, Nazianzeni fra-
ter, divinitus evadit: ejus terremotus occasione,
Sanctus Ephraem Syrus pulcherrima oratione,
Orientales ad pœnitentiam est cohortatus; ejus ora-
tionis pauca verba indicantur.*

ARGUMENTUM CAPITIS IV.

De Concilio Nicæno Magno.

Concilium Nicænum dictum à Nicæa: qua
in Provincia, & in cujus Episcopi ditione ea
Civitas esset posita? Ad id Concilium cogendum,
S. Silvester Pontificiam auctoritatem; Constan-
tinus imperialem operam, contulerunt. Causa,
ejus Concilii, tempus, numerus Episcoporum: My-
sterium ejus numeri ab Ambrosio detectum. Om-
nium Patrum nomina, curiosè olim ab Epiphania
collecta, temporum injuria perierunt. Aliqua ta-
men supersunt, & indicantur. Pro S. Silvestro
Osius, Kilon, & Vincentius interfuerunt. Cur
tres fuerint R. P. Legati? Cur Osius Concilio præ-
fuit,

fuit? *Arianarum partium Episcopi, Arius ipse
 adfuit. Ejus Concilii Patres nullam expensarum
 incommodum subierunt: omnia prestitit Constanti-
 nus. Cur hic ejus Concilii author dictus fuerit?*
*Patrum letitia, & gratulatio cum omnes conve-
 nissent. Ante initum Concilium, omnes in Ec-
 clesiam convenientes gratias Deo ritu solemnissimo
 egerunt, pro Ecclesie pace reparata. Constanti-
 nus se contulit Nicæam. Ejus Imperatoris religi o
 summa, pietas, & liberalitas erga Patres. Ha-
 bendi Concilii locum statuit Aulam adium Impe-
 rialium bono affectu, sed malo exemplo. Qua-
 die primum Patres cōvenerint? Ordo sedendi su-
 blime solium in medio constitutum; & in solio liber
 positus Evangeliorum: quid ea re fuerit signifi-
 catum? Qua modestia interfuerit, & quo loco sede-
 rit Constantinus? S. Eustathius Episcopus, apposita
 oratione Concilium initiavit: cur ea partes Eu-
 stathio potius data? Eustathii orationem, alia ora-
 tione Constantinus excepit. Initæ consultationes.
 Ariana hæresis in questionem primum deducta.
 Eusebianorum fraudes, Constantini prudentiã ir-
 rita. Quid Arius, quid Athanasius, quid Mar-
 cellus Ancyra fecerint? Fidei quædam formula
 ab Eusebianis exhibita. Sententia Concilii ad-
 versus hæresim Arianam. Nicanum Symbolum
 ab Osiō factum; eo Symbolo statuitur Filius Pa-
 tri ὁμοούσιος consubstantialis; tumultus Eusebia-
 norum*

*norum contra homouſion . Reliquiꝫ Quartadecima-
 norum in eodem Concilio extincta . Meletii ſchi-
 ſma compoſitum . Confirmatus Romani Episcopi
 Primatus . Definita Patriarcharum juridiſdictio . Re-
 ſtituta Eccleſia diſciplina . Solutum Concilium :
 ejuſdem Concilii litera . Litera Conſtantini ad
 Eccleſias . Acta ejus Concilii ſerè omnia interi-
 ere . Qui ſuperſunt viginti Canones , neque omnes ſunt
 integri . Colleſtio arabica Canonum Nicanorum .
 Alia quadam induuntur in eo Concilio agitata .*

ARGUMENTUM CAPITIS V.

De aliis ejuſdem temporis Conciliis , atque
 Conciliabulis in Oriente celebratis .

CONCILIA undecim, temporum ordine indican-
 tur : Antiochenum , Alexandrinum , Sar-
 dicense , Hieroſolymitanum , Alexandrinum aliud,
 Alexandrinum tertium , Tyanenſe , Antioche-
 num aliud , Alexandrinum item quartum , Antio-
 chenum tertium , Antiochenum quartum . Ho-
 rum Conciliorum tempus , cauſa , locus , delibera-
 tiones , & ſi quid aliud habeant , magis memori-
 dignum , breviffimè indicantur .

CONCILIABULA tria ſupra decem memorantur .
 Antiochenum , Tyrium , Hieroſolymitanum , Con-
 ſtantiopolitanum primum , Conſtantiopolita-
 num

num secundum, Antiochenum alterum, Philippopolitanum, Ancyranum primum, Seleuciense, quod quandam habuit cum Ariminensi conjunctionem, Constantinopolitanum tertium, Lampsaecenum alterum, atque Nyssenum. Horum etiam Conciliabulorum indicantur brevissime, tempus, locus, causa, deliberationes, & si quid aliud in iis fuit memorabilius.

ARGUMENTUM CAPITIS VI.

De Viris Sanctitate illustribus, qui eo tempore in Oriente floruerunt.

DE Sancto Athanasio Magno. De S. Gregorio Nazianzeno Theologo. De S. Basilio Magno. Exordia S. Ioannis Chrysostomi: horum Sanctorum ortus, interitus, & gesta quadam chronologicè, & extra ordinem indicantur. Tum de aliis mentio fit juxta ordinem Patriarchatuum, & praecipuarum Ecclesiarum.

SANCTI VIRI EX PATRIARCHATU ALEXANDRINO, De Sancto Alexandro, de Petro, De Timotheo Episcopis Alexandrinis. De S. Potamone, De S. Paphnutio, de S. Frumentio Episcopis, & Confessoribus. De Martyribus ditionis Alexandrinae. De S. Secundo Barcae Presbytero. De Sancto Euthichio Subdiacono Alexandrino, Sociisque
Mar-

Martyribus . De Sanctis Monachis ejusdem Patriarchatus Alexandrini . De Sancto Paulo primo Eremita . De S. Antonio Magno . De S. Pachomio . . De SS. Serapione & Ammonio . De S. Syncretica solitaria . De aliis Monachis Mart. & Conf.

SANCTI VIRI EX PATRIARCHATU ANTIOCHENO .
De S. Eustathio , de S. Meletio , de Paulino Episcopis Antiochenis . De aliis SS. Episcopis Martyribus , & Confessoribus ditionis Antiochena . De S. Eusebio Samosateno . De S. Spiridione , de S. Iacobo Nisibeno , de S. Eprham Diacono Edesseno . De S. Barfa Episcopo Edessæ , aliisque plurimis Confessoribus Edessenis , quorum pulcherrimum facinus memoratur . De SS. Iuventio , & Maximo . De S. Artemio . De S. Publia Matrona . De S. Asclepa Sebasteno , aliisque Martyribus . De quibusdam solitariis Antiocheni Patriarchatus . De S. Simeone Stilita . De S. Iuliano Sabba . De S. Abraate , de S. Moyse .

SANCTI VIRI EX PALAESTINA . *De Sanctis Machario , Maximo , & Cyrillo Episcopis Hierosolymitanis . De S. Epiphanio . De Sanctis Marcario , Asterio , & Irenione .*

SANCTI VIRI AB EXARCHATU HERACLEENSI præsertim Constantinopolitani . *De Sanctis Alexandro , & Paulo Episcopis Constantinopolitanis . De Sancto Eutropio , de S. Lucio , de SS. Martyrio ,*

& Marciano. *De Sanctis octoginta Martyribus Constantinopolitanis.*

SANCTI VIRI AB EXARCHATU PONTICO. *Cognatio Sancti Gregorii Nazianzeni Theologi. De Sancto Gregorio Nazianzeno Theologi Patre. De S. Nonna Theologi Gregorii Matre. De S. Casario Gregorii Theologi Fratres. De S. Gorgonia Theologi Gregorii Sorore. De aliis quibusdam Gregorio Theologo sanguine junctis. De Nicobulo Gregorii Neptis marito.*

Cognatio Sancti Basilii Magni. *De S. Macrina Basilii Magni Avia. De S. Basilio Patre. De S. Emmelia Basilii Magni Matre. De S. Macrina Basilii Magni Sorore. De Naucratis Basilii Magni Fratres. De S. Gregorio Nysseno Basilii Magni Fratres. De S. Petro Basilii Fratres natu minimo. De aliis Basilio Magno sanguine junctis.*

SANCTI VIRI AB EXARCHATU ASIANO. *De S. Nicolao Episcopo Myrae in Lycia. De S. Amphiloquio Episcopo Iconiensi. De Optimo, viro laudatissimo Episcopo Antiochia Pisidia.*

ARGUMENTUM CAPITIS VII.

De Incrementis Christianae Religionis
per Orientales Regiones.

DE PROPAGATIONE Christianae Religionis. *Mulier captiva, Iberorum gentem, ejusque gen-*

gentis Regem Bacurium, atque Reginam ad Christi fidem adducit. S. Frumentius captivus adolescens, Religionem fundat apud Æthiopes. Marcia Regina, subiectique Sarracenorum pupuli, Sancti Hilarionis primum, mox S. Moysi opera, credunt. Zocomus Princeps, cujusdam Sancti Monachi ductu, Christianæ Religioni se addicit cum tota sua ditone.

DE CULTU Christianæ Religionis. Tempia plurima Constantinus fundat in Oriente. Templum Resurrectionis. Templum Passionis. Templum Sanctæ Crucis. Tempia Nativitatis, & Ascensionis. Templum in Horto Gethsemanis. Templum Dei Visi ad Quercum Mambre. Dominicum aureum Antiochenum. Templum Nicomedie. Templum S. Luciani Martyris. Templum Apostolorum S. P. Templum Pacis C. P. Templum S. Michaelis Archangeli, dictum Michaelium. Alia Tempia ab aliis per Orientem excitata. Cultus, ac divitiæ Templorum. De Idolorum casu. Eversa superstitio, Idololatria lege vetita. Tempia Deum diruta. Simulacra Gentium ludibrio exposita.

DE GLORIA Christianæ Religionis. Christi nomen duobus græcis elementis expressum summam per Orientem gloriam abtinuit: eo nomine Regiæ frontes corroborantur. Quanto in honore idem nomen Constantinus Magnus habuerit. De gloria Crucis immensa. De Labaris. Forma Labari ab

Eusebio descripta . Labarum unde dictum . A Iuliano sublatum , restituitur à Ioviano , deinde à Valente . De inventione Sanctæ Crucis .

ARGUMENTUM CAPITIS VIII.

De Monasticæ vitæ progressu , ac Sacrorum Rituum instauratione .

SENTENTIAE quædam de origine Monachorum in veteri Testamento . Respuitur sententia Iacobi Boulducci de decem Monachorum sodalitatibus in veteri Testamento : neque probatur opinio Gelaëddini Sajuti Mabumettani repetentis Monachorum originem à temporibus Moysis . Quæ ratione Monachorum origo ad Eliam , & Eliseum sit referenda .

SENTENTIAE quædam de origine Monachorum in Testamento novo , ante Pauli & Antonii tempora . Exemplum vitæ solitariae Christus Dominus in Testamento novo primus exhibuit . Altiora consilia , Evangelicis libris disseminata , semina quædam fuerunt disciplinæ religiosæ : de Monachis Alexandrinis à Divo Marco institutis . De Essenis . Ante Paulum & Antonium , Monachorum erant Cænobia , licet non tam crebra in Ægypto . Erant quoque qui solitariè viverent ; non metu quidem persecutionum ; sed studio vitæ perfectio-

*fectioris . Qui tamen aviam coleret solitudinem ,
ante Paulum innotuit nemo .*

*DE MONASTICAE vitæ progressu per Paulum ,
& Antonium post Nicanum concilium . Qua ra-
tione solitaria vitæ Paulus fuerit institutor , &
illustrator Antonius ? Quibus initiis Antonius ma-
gnus vitam cœnobiticam instituerit , & propaga-
verit ? Fœmina quoque idem vivendi genus arri-
puerunt . Incredibilis Propagatio vitæ Monasti-
cæ per omnem Mundi regionem . Monasticam di-
sciplinam Athanasius Magnus Romam intulit pri-
mus : unde in reliquas regiones occidentis Solis ,
Monachorum institutio manavit .*

*QUIBUS POTISSIMUM institutis , Monastica di-
sciplina, eo tempore , contineretur ; & quinam ante
Basilium , Monachorum Regulas , in Oriente con-
scripserint ?*

*DE MONASTICAE vitæ progressu, Basilii Magni
operâ . Basilii monasticam disciplinam ab Ægy-
ptiis , & Syris acceptam , in Ponti Regionem in-
vexit . Extruxit Monasterium apud Iborim , quod
primum fortasse fuit Basilianorum Cœnobium . Mo-
nachorum instituta in longè meliorem formam ad-
duxit : ob eam rem Religiosorum ordinum author
primus haberi solet . Composuit Monachorum re-
gulas præclarissimas . Tota fere posteritas Mona-
chorum orientatium Basilii regulam est secuta :
quo tempore Basilianus ordo in Occidentem deve-
nerit ?*

nerit? *Basilii regula, omnium prima fuit in jure scripto probata. Quando & ubi eadem Basilii regula coli, observarique cœperit à fœminis?*

DE SACRORUM RITUUM INSTAURATIONE.

ARGUMENTUM CAPITIS IX.

De Orientalium ejus temporis obsequio erga Romanam Sedem, deque Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine.

DE obsequio Conciliorum Orientalium, eo tempore congregatorum erga Romanam Sedem. De obsequio Patriarchatus Alexandrini. De obsequio Patriarchatus Antiocheni. De obsequio aliorum Episcoporum orientalium. De obsequio S. Gregorii Theologi. De obsequio S. Basilii Magni. Proponitur geminus Basilii locus ex Epistola 52. Proponuntur tria Basilii loca ex epistola 70. Proponuntur item quinque Basilii loca ex epistola 74. De obsequio Imperatorum, qui Orientale Imperium, eo tempore administrarunt. De obsequio ipsorum-met illius temporis hæreticorum orientalium. De Romanæ Sedis sollicitudine erga Orientales. De sollicitudine S. Silvestri Pontificis. De sollicitudine S. Julii P. De sollicitudine Liberii Pont. Demùm de sollicitudine S. Damasi Pont.

A R-

ARGUMENTUM CAPITIS X.

De statu litterario, atque Scholis
Orientalibus.

QUæ tunc in Oriente prophanarum litterarum studia vigerent? Cujusmodi esse consuevissent, eo tempore in Oriente, sacrarum studia litterarum? De scriptoribus ejus temporis orientalibus. De Schola Cæsareensi in Palestina. De Schola Alexandrina. De Schola Constantinopolitana. De Schola Atheniensi.

MICHAEL ANGELUS TAMBURINUS

Vicarius Generalis Societatis JESU.

CUm Liber, cui titulus: SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIAE A CONCILIO NICAENO PRIMO AD CONSTANTINOPOLITANUM GENERALE SECUNDUM, à Patre Joanne Baptista Salerni nostrae Societatis Sacerdote conscriptum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet ita videbitur: cujus rei gratia has literas manu nostra subscriptas, & Sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 8. Octobris 1705.

Michael Angelus Tamburinus.

Imprimatur

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sac.
Palatii Apost.

Dominicus de Zaulis Episcopus

Verulanus Vicefg.

LEgi ex commissione Reverendissimi Patris
Magistri Sac. Palatii Apostolici : SPECIMEN
ORIENTALIS ECCLESIAE à Nicæno Concilio primo
ad Constantinopolitanum generale secundum,
& nihil offendi; quod fidei, aut bonis moribus
adversetur: imò verò magna oblectatione animi
cuncta vidi latina claritate, brevitæ, eruditio-
ne, & veterum Auctorum copia splendescere:
dignum proinde judico, quòd Typis mandetur.
Romæ ex Collegio Urbano de Propaganda Fide
31. Martii 1706.

Ioannes Pasfrilius S. T. Lector jubilatus &c.

Impri-

Imprimatur :

**Fr. Paulinus Bernardinius Ord.
Prædic. Sac. Palat. Apostol.
Magister.**

SPE-

SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIAE

A concilio Nicæno primo, ad concilium Constantinopolitanum generale secundum.

Ordo dicendorum.

ONCILIIUM Nicænum primum celebratum est reparatione Salutis anno 325 sub S. Silvestro Papa, & Constantino Magno Imperatore. Constantinopolitanum verò generale secundum anno

381. sub S. Damaso, & Magno Theodoro

A

fio

sio . Inter utrumque concilium medii fluxere anni sex & quinquaginta . Eo spatio temporis quinque Romani Episcopi ordine successere : Silvestro Marcus : Marco Julius : huic Liberius : Liberio Damasus : nam Sanctus Fœlix prætereundus est . Orientis verò Imperium obtinuerunt Imperatores sex : Namque post Magnum Constantinum , Constantius filius , post hunc Julianus Apostata , post Julianum Jovianus in Oriente imperarunt : Jovianum Valens , Valentem Theodosius excepit . Qualis autem sub his Pontificibus , atque Imperatoribus eo tempore fuerit Orientalis Ecclesia ; & quid senserit de Primatu Romani Episcopi scribere , aggredior . Verum antequam ad rem ipsam propiùs accedam , juvabit opusculi hujus structuram universam sub uno veluti aspectu ponere ; ut instituti nostri via omnis ac ratio in ipso primo limine pateat .

Libellum in duas dividam partes :

Histo-

3

Historicam, atque Polemicam. In historica parte, qualis fuerit eâ tempestate, Orientalis Ecclesia, & quæ tunc rerum facies in Oriente, narrando prosequar: in polemica verò, quid eadem senserit de Primatu Romani Episcopi, differendo inquiram. Quod ad historiam pertinet, Orientalem Ecclesiam primò generatim exponam: mox singulatim de septem, præcipuis Ecclesiis, quibus illa universa continetur, pauca dicam; ut scilicet lector totam priùs mente concipiat, deindè partes consideret. Totius quidem Orientalis Ecclesiæ summam in decem, capita conferam: quorum primum erit de Ariana coniuratione; ab hac enim Orientalis Ecclesiæ facies, omnem eo tempore colorem duxit. Secundum de aliis Orientalibus illius temporis hæresibus, atque schismatibus; ubi Antipapistarum, tum etiàm Orientalis schismatis prima semina indicabuntur. Tertium de malis, quibus eo tempore premebatur

Orientalis Ecclesia. Quartum de Concilio Nicæno Magno. Quintum de reliquis Conciliis, atque Conciliabulis eo tempore in Oriente congregatis. Sextum de viris sanctitate illustribus, qui eodem tempore in Oriente floruerunt. Septimum de incrementis christianæ Religionis per orientales regiones. Octavum de monasticæ vitæ progressu, & sacrorum rituum instauratione. Nonum de Catholicorum Orientalium obsequio erga Romanam Sedem; deque Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine. Decimum de statu literario, atque scholis orientalibus. Tùm descendam ad singularem septem Ecclesiarum tractationem, quam quinque aliis capitibus absolvam. Nam primò de Alexandrino Patriarchatu dicam; mox de Antiocheno; post de Hierosolymitana Ecclesia; deinde de Constantinopolitana; demùm de tribus Exarchis Thracio, Pontico, & Asiano.

Pole-

5

Polëmicam verò partem sex dissertationibus comprehendam; quarum primâ inquiram, quid senserint de Primatu Romani Pontificis eo tempore in Oriente congregata Concilia? Secundâ verò, quid Magnus Athanasius de eodem Primatu senserit? Tertiâ quid senserit Magnus Basilius? Quartâ quid item, ferint de Primatu Romani Episcopi, Gregorius Theologus, & Epiphanius? Hi enim Patres synchroni fuerunt omnes, atque omnes eâ tempestate floruerunt. Quintâ ex rebus gestis illorum temporum conficiam, Orientalem Ecclesiam eadem tunc sensisse de Primatu Romani Episcopi, quæ de eodem deindè statuit Synodus Florentina. Sextâ demùm idem evincam aliis argumētis ab Oriente pariter, atque ab iisdem temporibus petitis.

Hunc autem laborem non eâ spe, aut mente suscipio, ut de his omnibus pro merito differam, aut materiæ par opus

promittā : ad id mihi nec satis otii unquā
datum , nèc vires suppetunt : Specimen
exhibeo , & illud breve , atque rude ; in
gratiam dumtaxat adolescentium , qui
sanctissimis Orientalis Ecclesiæ institu-
tis, in hoc Græcorum Collegio, vivunt ;
quorum mihi eruditio & cura commis-
sa est . Qui sunt ætate , atque scientia
proveciores de suo sibi consulant ; ube-
rioremq; orientalium rerum notitiam ,
si fert animus , bibant e fontibus .

PARS

IARS PRIMA HISTORICA

CAPUT PRIMUM

De Ariana Conjuratione.

QUARTO Christi sæculo inito, sedato Ethnorum furore, sancta a Dei Ecclesia respiraverat. Magnus CONSTANTINUS pacata omnia fecerat. Verū

ea pax brevis admodum fuit Orientalibus; namque statim Ariana pestis invasit; quæ primū Orientalis Ecclesiæ viscera laceravit; deindē genus humanum universū sū sū deque habuit. Eam flammam excitavit * Alexandria Arius presbyter, natione (1) Lybicus, incertā patriā, genere obscurus, ingenio subdulus, literaturā tinctus, veneno imbutus, dialecticā multū pollens; homo sceleratus ac factiosus; qui Meletio (2) an-

* Anno 320.

(1) Epiphanius: *haeres.* 69. Socratus. l. 1. c. 14. & 19. Gelasius. *Cyzic. par.* 2. Theodorus. l. 1. c. 23. Sozomenus. *Ruffinus.* &c.

(2) Sozomenus. l. 1. c. 14.

[1] *Baron. ad
ann. 310. Acta
S. Petri Ale-
xandrini.*

tea studuerat ; & quem S. Petrus (1) Alexandrinus Christi tunicam lacerantem divinitus præviderat. Ambitio illi causa exitit sceleris ineundi ; namque cum Alexandrini Episcopatus libidine arderet , ubi ea ipse cecidit ,

[2] *Theodore.
lib. 1. histor.
Ecclesiast. c. 1.
& l. 4. hæret.
fabula c. 1.
Cyrill. Alex.*

inexpiabile suscepit odium (2) in fatissimum Alexandrum ; cui , Achillæ ejus urbis Episcopo defuncto , ea dignitas data fuerat , ipse posthabitus : odium mox in furorem degeneravit ; furor in amentiam ; amentia tandem in

[3] *Theodoret.
hæres. fabul.
ib. 4. c. 1.*

hæresim . Nam cum Alexander (3) de more ad populum verba faceret , ejusdemq; æternitatis , atq; naturæ cum Patre , Verbum esse doceret ; Arius , * qui de industria aderat , docenti Episcopo , per summam audaciam , ingenti clamore , ausus est intercedere , suamque nefariam hæresim contra opponere : Ver-

* *Sub annum
320.*

[4] *Athanas.
orat. 2. contra
Arian.*

bum (4) ex non ente factum ; proinde nec ejusdem Naturæ cum Patre , nec ejusdem æternitatis esse : Patrem fuisse , quando non erat Filius ; Patrem propterea non semper fuisse Patrem . Quæ postea scelerata dogmata , versiculis enervique numero ligata , in scriptum retulit Arius ; cui scripto , Sotadem

Ægyp-

Ægyptium (1) imitatus, poetam improbum ac putidissimum, (2) Thaliæ nomen fecit. Hinc divisa (3) Ecclesia, atque urbs Alexandrina. Melior pars Pastori suo, levissimi quique, & moribus corrupti Ario adhærebant. Inter hos primos Arii sectatores, uti memoriæ veteres produnt, fuere Achilles, Aitales, Carponas, Arius alter, atque Sarmata Presbyteri (4): Euzo-
 ius, Lucius, Julianus, Menas, Hella-
 dius, Cajus, & Macharius Diaconi: Pistus (5) etiam, Eusthatus (6) Ur-
 facius (7) & Valens, Saras, (8) atque alii, quorum meminit (9) Athanasius: Episcopi quoque gemini, Theonas Marmaricæ, atque Secundus Ptolema-
 idis - Hi verò sunt, quibus, primò ac præsertim, Arianorum nomen accessit. Tum scelestus hæresiarca, in quadam ejus Urbis Ecclesia Bucalæ (10) dicta, conventicula palàm habere cæpit; plebem in Episcopum concitare; sollicitare schismata; nefandâ heresi (11), Presbyteros, clericos, viros, feminas, virgines, quot quot ex ingenio nancisceretur, corrumpere.

(1) *Sive Cre-
 tensen, ut ma-
 uult Mamm-
 burg. historia
 Arian.*

(2) *Athanas.
 ibid. & de Sy-
 nod. pag. 885.*

(3) *Epiphan.
 hæres. 69.*

(4) *Epiphan.
 hæres. 69. Sox-
 nom. l. i. c. 14.*

(5) *Epiphan.
 ibidem Atha-
 nas. ad solit.
 p. 743.*

(6) *Basil. Ep.
 74.*

(7) *Athanas.
 or. i. cont. Ar.*

(8) *Hierony.
 cont. Lucif.*

[9] *Athanas.
 ad Orthod. p.
 950.*

[10] *Epiph.
 ibid. & histo-
 rici passim.*

(11) *Epiph.
 hæres. 69. S.
 Alexan. apud
 Theodoret. li.
 i. hister. c. 3.*

2. Sed sanctissimus Alexander faci-
 noris

noris insolentiâ, & plebis periculo vehementer commotus, cum in tanta rerum perturbatione, quid consilij caperet, in promptu non esset; concilium maturè (*) convocat (1) Alexandria: quo in concilio Arius atque socij, quos diximus, primò (2) damnati sunt. Tum impius hæresiarcha igne accenso Alexandria furibundus (3) discedit; Orientis vastitatem, atq; pestem religionis post se trahens: discurret per orientales Ecclesias: Alexandri violentiam, atque iniquum in se animum accusat: Episcopos pertentat; alios coram; alios per literas: querelis, in adulationem simul, & commiserationem compositis, eorû animos occupat: demùm brevi effecit ut plurimi magnarû Urbium Antistites ex Oriente universo, & ipsius partes cõtra Alexandrum susceperint; & ipsius hæresim contra Verbi Divinitatem ebi-berint: in his (4) memorantur Eusebius Cæsareæ, Theognis Nicææ, Athanasius Anazarbi, Thodoretus Laodiceæ, Paulinus Tyri, Gregorius Beryti, Aëtius Liddæ, Metrophantus Ephesi, Narcissus Neroniadis in Cilicia; atque alia, plura execrandi generis infauستا nomi-
na.

* Anno 320.

(1) *Socrat. l.*

1. cap. 2. Epi-

phan. ibid.

(2) *Theodo-*

ret. de hæres.

lib. 4. c. 1.

(3) *Epiphan.*

ibid. Theodo-

ret. lib. 1. hist.

cap. 3. Sozom.

lib. 1. c. 14.

(4) *Theodo-*

ret. lib. 1. c. 4.

na. Sed horum (1) caput ac ductor Nicomediensis Eusebius fuit, homo aulæ quàm Religionis studiosior; qui genere, ac potentiâ multum pollebat, & veteri erat consuetudine, errorumq; societate, cum Ario coniunctissimus. Hi verò & quotquot exindè Ario defensores, Eusebio duce, sese adderent, Eusebianorum nomen susceperunt. Tum omnia in Oriente in duas partes abstracta sunt: Religio, quæ media erat, dilacerata: flamma in incendium abiit: Oriens universus flagrare cœpit: scintillæ in Occidentem usque pervadunt: fumus Ecclesiam totam obnubilat.

(1) *Socr. om. lib. 1. c. 1. 1.*

3. Nihil reliqui sibi fecere Alexander, atque una sanctissimi quique orientalium Episcoporum, ut incendium periculi plenum extinguerent; at cum nihil profecissent, res, juxta Canonem, Romam ad (2) Silvestrum Papam, ab ipso Alexandro delata est: Silvester cū Constantino Magno conspirat: Incumbunt gravissimæ causæ, communi opera studioque, Sacerdotium, & Regnum: tum Osió Cordubensi, viro ea ætate celebratissimo, in Orientem misso dant negotium, ut concitatissimis rebus, pro

(2) *Epist. Liber. ad Constant. in Bibliotheca Patrum t. 9. quam citant Godefroy Herm. Vit. Athanas. t. 1. lib. 1. cap. 15. pag. 76. Baron tom. 3. p. 191. n. 59.*

tem-

tempore ac periculo, consuleret; orientalium Ecclesiarum pacem, autoritate Sedis Apostolicæ, Imperatoris brachio, & prudentiâ, quâ pollebat maximâ, maturè componeret. Neque Osio res prosperè cessit. Quare Primum generale concilium indictum est, atque Nicææ in Bithinia congregatum; ubi convenere Patres Reparatoris anno 325. cujus concilij specimen seorsum inferius exhibebo. Amplissimus hic 318. Episcoporum conuentus, majestate sacrâ verendus, ac veluti divinitatem spirans, solemnissimo ritu, Ariana dogmata in quæstionē, judiciumque vocavit. Tum, supremo aspirante Numine, sententia in (1) Arium lata est gravissima; proscripta (2) Thalia; percussa, atque damnata hæresis; retusus Eusebianorum furor. Ad hoc Patres, authore (3) Osio Romani Episcopi Legato, Fidei quandâ formulam edidere, quæ postea toto terrarum Orbe celebratissima fuit; & Nicænum symbolum vocari consuevit; eâque, præter cætera, Filium Patri *ὁμοῦσιον*, sive consubstantialem statuerunt; quæ deinde una vox *ὁμοῦσιον*, tot Conciliorū materies, atq; tot annorum contentio, negotiumque fuit

(1) *Atbanas. apol. 2. Theodoret. l. 1. c. 6. Socrat. lib. 1. cap. 5.*

(2) *Atbanas. orat. 2. contra Arian. Socrat. l. 1. c. 6. Sozomen. lib. 1. cap. 20.*

(3) *Atban. ad Solitar. pag. 837. Hilar. de Synod. adversus Arian.*

fuit. Eique demùm formulæ, cùm Patres omnes, tùm gemini Eusebij, ac cæteri Eusebiani, præter (1) Theonam atque Secundū, subscripserunt. Post hæc Ario, Pisto, Euzoio, & Arianorum plerisq; quos Alexander antea notaverat; Theonæ quoque, atque Secundo, exilij pœna addita est: (2) quam etiam pœnam, dimisso jã concilio, subiere Eusebius Nicomedię, ac Theognis Niceę; quòd abutētes clementiã Patrum, nova iterū, cōtra fidē cui subscripserant, molirentur.

4. Hæc sanctissimi Senatus divina consulta Arianam pestem ab stirpe conuellere potuissent, si sanabile unquam foret hæreticorum ingenium: verùm aliter se res habuit: vox illa Ομοῦσιον, quæ Arianismi petebat jugulum, quæque propter inviolabilem, atque divinam, à qua proficiscebatur auctoritatem, penitus rem conficere, optatamque Ecclesijs pacem perpetuò componere debuerat, quod incredibile memoratu est, initium novi belli, atque deterioris incendij nova veluti materies fuit. Coniuratos quidem, tunc in officio continuit exilij, atque pœnarum metus; sed (3) quoniam malus custos
diu-

(1) *Philosserg.*

l. 1. c. 9. p. 7.

ejusd. suppl. ex

Niceia pag.

177. Theodo-

ret. lib. 1. cap.

6. & 7. apud

Hermāt. Vit.

Athanas. t. 1. p.

160.

(2) *Philosser.*

in Addit. p.

178. ap. eund.

t. 1. p. 240.

(3) *Cicero de*

offic.

diuturnitatis est timor, ubi animo decessit, spatiumque novis machinationibus datum, iterum per Eusebianos, quibus eadem vecordia inerat, omnia moveri, atque turbari capta sunt.

- (1) *Anno 326.* 5. Inter hæc (1) Alexander Alexandrinus antistes moritur; Athanasius succedit. Ea res gravis multò accidit Eusebianis, quibus Athanasij fortitudo ac sapientia formidolosa erat: jam enim antea didicerant timere virum, cum adversus Arium, non dum fortè Presbiter, in concilio Nicæno sententiam diceret: quare nova flamma furentibus iniecta est. Cumque deinde, quem olim Diaconum formidaverant, Episcopum experiri cœpissent; atque ab eo, divina quadam animi magnitudine, rumpi omnia sua incæpta intelligerent, frangi consilia, nudari dolos, odium in illum, æternum atque inexpiabile, susceperunt. Hinc apud animū suum duo statuere Ariani, in quæ æterna bella jurarunt: Ομοῖοιον, atque Athanasium: quæ nefaria animi sententia; adeò ipsis fixa & immobilis fuit, ut niverfa deinceps Eusebianorum conju-

njuratio, in hoc veluti gemino cardine, perpetuò sit revoluta.

6. Sed quo minùs *Ομοδοξοι*, aperto bello impeterent sacrilegi Sæctatores, Constantini summa religio erga Nicæna statuta, maximè obstabat. Quæ ad fraudes, dolosamque simulationem adiiciunt animum. Apud Imperatorem fidem, obsequiumque simulant erga Nicænam Synodum. Ea simulatione (1) *(1) Theodoret. ibid.* Nicomediensis Eusebius, atque Theognis Nicææ exilio soluti, loco (*) re- ** Anno 329.*stituuntur. Restitutus Eusebius novas machinationes, atque artes aggreditur. (2) Constantiam Augustam Constantini sororem, jam antea occupatā ab Ario (nam nulla hæresis sine foemina) magis transversam agit: Aulicorum amicitias emit: eorum simul animos, quibus frequens esset ad Constantinum accessus, factioni conciliat: horumque operâ, sed in primis Constantiæ, aditum ad Imperatoris gratiâ sibi, suisque aperit. Tum his præsidij instructi Eusebiani, Episcopos innumeros, ex omni Orientis angulo, alios metu, alios pollicitationibus, aut melioris fortunæ spe, in suam partem trahere: Mele-

(2) *Ruffin. l. 1. cap. 11. Socrus l. 1. c. 19. Theodoret. l. 2 c. 3.*

diuturnitatis est timor, ubi animo decessit, spatiumque novis machinationibus datum, iterum per Eusebianos, quibus eadem vecordia inerat, omnia moveri, atque turbari capta sunt.

(1) *Anno* 326.

5. Inter hæc (1) Alexander Alexandrinus antistes moritur; Athanasius succedit. Ea res gravis multò accidit Eusebianis, quibus Athanasij fortitudo ac sapientia formidolosa erat: jam enim antea didicerant timere virum, cum adversus Arium, non dum fortè Presbiter, in concilio Nicæno sententiam diceret: quare nova flamma furentibus iniecta est. Cumque deinde, quem olim Diaconum formidaverant, Episcopum experiri cœpissent; atque ab eo, divina quadam animi magnitudine, rumpi omnia sua incepta intelligerent, frangi consilia, nudari dolos, odium in illum, æternum atque inexpiabile, susceperunt. Hinc apud animū suum duo statuere Ariani, in quæ æterna bella jurarunt: *Ομοίσιον*, atque Athanasium: quæ nefaria animi sententia; adeò ipsis fixa & immobilis fuit, ut niverfa deinceps Eusebianorum conjun-

njuratio, in hoc veluti gemino cardine,
perpetuò sit revoluta .

6. Sed quo minùs Ομοῖσιον , aperto bello impeterent sacrilegi Sectatores , Constantini summa religio erga Nicæna statuta , maximè obstabat . Quare ad fraudes , dolosamque simulationem adiiciunt animam . Apud Imperatorem fidem , obsequiumque simulant erga Nicænam Synodum . Ea simulatione (1) Nicomædiensis Eusebius , atque Theognis Nicææ exilio soluti , loco (*) re-

(1) Theodoret. *ibid.*

* Anno 329.

(2) Ruffin. l. I. cap. 21. Socras. l. I. c. 19. Theodoret. l. 2 c. 3.

Mele-

(1) *Sokkom.* Meletianam (1) factionē sibi adiungere:
l. 2. c. 20. Athanas. orat. ubique exploratores habere; simul mi-
1. contra Arian. Epiph. hares. 68. nistros, atque consiliorum participes:
 turbare omnia: genus humanum cor-

rumpere. Quibus passibus, surdis atq;
 dolosis, nefaria hæresis fusa per gentes,
 & pistilentiae more serpens, incredibile
 est, quàm latè hominum imbecillita-
 tem oppreserit. Ad hæc Athanasium
 (quæ potior Arianorum cura, & cogi-
 tatio semper fuit) magnum quoque
 Eustathium Antiochenum, aliosque
 sanctos Episcopos, quos maximè sibi
 obstantes haberent, falsis criminibus

(2) *Athan. de Synod. p. 890.* (2) implicare; Constantino; atque hu-
 mano generi universo invisos facere;
 conterere famam; vitam, mores notare;
 nil sibi reliquum ad ipsorum perniciem
 facere: quò scilicet aut fractis, aut
 debilitatis obicibus, postquam tot
 vires undique collegisset, posset de-
 mùm arianus torrens, libero cursu,
 inoffensoque impetu inundare. Ob
 eam rem Constantia, cæterique Aulæ
 procures, quos Eusebius factioni obli-
 gaverat, quique Principis aures obsi-
 debant, detractionibus in loco jactis,
 Athanasium aliosque bonarum partium

Epi-

Episcopos , apud Imperatorem, traducebant ; velut homines inquietos, elatos , publicæ pacis perturbatores ; qui privatis simultatibus religionis nomen obtenderent; eosque, qui suis opinionibus minimè studuissent , Ecclesiæ rebelles prædicarent . Contra verò efficiebant , ut ex ijs, quæ coniurati per summam insolentiam, contra Nicænam fidem molirentur, quædā Imperator negligeret , alia malè indulgens permetteret , plurima ignoraret ; rem nunquam pro gravitate atque periculo haberet . Ita Magnus ille Constantinus , post quam Arianismo tinctos homines circum se habere cæpit , ex optimo sagacissimoq; , alius ab illo, atq; se minor evasit : ut dùm universus terrarum Orbis intelligeret , Arianam factionem esse ; valere ; dilatari ; Nicænam fidem violare ; Ecclesiæ decreta in speciem colere , re pessum habere ; moliri pestem Religionis ; per latus obstantis Athanasij Ecclesiæ viscera petere : ipse interim Princeps in tenebris densissimis versari videretur . Tanta fasciatio Aulam novæ Romæ, eo tempore, occupaverat , Domo Dei ardente , atq;

B

in

in flammæ abeunte Religione. Hæ sunt consuetæ hæreticorum artes, quæ utinam cum Ariana peste fuissent extinctæ.

7 His artibus prostratam Arii rem Eusebiani erexerunt. Imperator Arium

(1) *Socrat. l. 1. cap. 19. 20. Specimen. l. 2. c. 26. Ruffin. l. 1. c. 11.*

(2) *Socrat. Sozom. ibid.*

(3) *Athanas. Apol. 2. p. 778*

(4) *Idem ibid. et ad Antioch. Ejusmodi literæ scriptæ fuerunt ad Athanasium tùm à Constantino tùm ab Eusebio.*

(1) suis literis, ab exilio, Constantino-polim revocat: revocatum explorat quid in animo haberet: simulantemque (2) reditum ad saniora consilia, in Ecclesiarum communionem recipi, credulus (3) jubet. Tum scelestus hæresiarcha, cum litteris, (4) mittitur Alexandriam, eo consilio, ut illic primò in Ecclesiam reciperetur, unde primum exciderat. Verùm id inceptum frustra fuit, intercedente Athanasio, apud quem, ut Arium reciperet, nec Eusebii artes, nec Imperatoris literæ valuerunt. Tunc Eusebianorū in Athanasium vetus ira recrudit; sepositaque parumper Arii curâ, in ejus viri perniciem toti incubuere; tùm quòd eorum animi, saucii veteribus odiis, recentique Arii repulsâ exacerbari, vindictam anhelabant; tùm quòd quotidie intellexerent, Athanasio incolumi conatus suos irritos fore omnes. Igitur divi-

num

num Præsulem falsis (1) criminibus adoriuntur: quòd tributa(2) in Ægypto juberet: quòd (2) auri vi magnâ præstò fuisset Constantino rebellaturis . Sed his in vanum recidētibus audacter alia subnectunt ; Meletianorum usi operâ, atque perjurio: quòd in Mareotide frengisset Ischyraë(3) calicem: quòd obtruncasset (4) Arsenium; obtruncati manum abscidisset ad usum magicæ artis . Tùm earum rerum prætextu, Concilii (5) copiam, adversus eundem Athanasium, à decepto Constantino impetrant. Initur famosum Tyri (6) Conciliabulum : ea (7) ibi fiunt, quæ horret animus meminisse : factio dominabatur , omnia miscens armis , dolis , atque sceleribus : factiosus Dionysius comes cum militibus præstò aderat : boni pauci admodum , eisque adversa omnia erant : Eusebiani ex profugis supplicibusque , evadunt repentè judices , rerumque arbitri fiunt : Athanasius Magnus, sub ipsorum pedibus, reus stare cogitur, causam dicturus ad tribunal inimicorum.

8 Aderant Concilio SS. Potamon , atque Paphnutius viri memorabiles , & vulneribus pro fide acceptis clarissi-

(1) *Athanas. ibid.*

(2) *Athanas. ibid. Socrat. l. 1. c. 20. Sozom. l. 2. c. 21. Theodoret. l. 1. c. 25.*

(3) *Athanas. Apol. 2. pag. 781. 791. 802 Theodoret. l. 1. cap. 28. Socrat. l. 1. cap. 20.*

(4) *Socrat. ib. Ruffin. lib. 1. cap. 19.*

(5) *Athanas. Apol. 2. Sozom. l. 2. cap. 24. Theodoret. l. 1. c. 26.*

(6) *Euseb. l. 4. c. 4. Athanas. Apol. 2. Socrat. l. 1. c. 20. Epiphani. har. 68.*

(7) *Athanas. ibid. Sozom. lib. 2. c. 24.*

(8) *Epiphan.
hæres. 68.*

mi : ex his (1) Potamon, cùm ea indigna fieri vidisset, in ingentem primò vim lacrimarum effusus; mox in indignationem mutato fletu, ad Eusebium Cæsareensem hujuscemodi verba fecit: *Tu sedes Eusebi, & Athanasius stans à te judicatur! adeo nè jura, legesque omnes subversa sunt? Adeo per te justitia, pudor, atque religio interiere? Nonne una simul in vinculis fuimus, cùm Tyranni Christianos persequerentur? & ego quidem inde ad metalla raptatus fui, crure succisus, vulneribus affectus, privatus oculo: Tu verò incolumis, integer, nullaque corporis parte minor, evasisti: quamobrem ab eodem carcere, tam diversi discessimus? nisi quod ego, ne fidem proderem, hæc omnia mala subiivi: Tu, ne quid horum paterere, turpiter fidem prodidisti. Hæc fecisti Eusebi, & tamen adeo te supra effers; nec vultum demittis ad hæc vulnera testes perfidiæ tuæ: pro pœnitentia & pudore, superbiam, ac supercilium induisti: superbè sedes; Sanctos exagitas; dominaris, imperas,*

(1) *Ruffin. l.
1. c. 4. Sozomen.
lib. 1. c.
10. Socrat. l.
1. c. 5.*

judicas; & judicas Athanasium! (2) Paphnutius quoque vir sanctissimus, cùm tot Eusebianorum scelera ferre mini-

minimè potuisset, apprehensa Maximi Hierosolymitani Episcopi manu, Surge, inquit, migremus hinc: nefas enim est, confessores cum simus; & pro fide majorum tùm effossos oculos, tùm pedum flexus violatos geramus, Concilio perditorum hominum interesse:

9. Sed Eusebiani nihilo saniores facti, Athanasium, iterum de obtruncato Arsenio, tum de foemina violata, alijsq; plurimis fictis criminibus, causam dicere cogunt. (1) Muliercula in primis, impudentiæ, malisque moribus assueta, & Eusebianorum instructa dolis, ad frequens Concilium introducit; vim sibi ab Athanasio illatam pejeratura: Sed eam fraudem Timotheus quidam Presbyter, vir laudatus, & Athanasio apprimè fidus, lepidè simul ac solertissimè palàm fecit: namque in medium ipse procedens Athanasium se simulans ego ne inquit in domum tuam unquam, diverti mulier? ego te violavi? Cui femina, Athanasium rata, impudentissimè cùm respondisset: Tu idem ipse es, qui me violasti, tu vim pudori meo intulisti, illicò nudato scelere, doli apparuere. Exinde (2) Arsenius, quem

(1) Ruffin. l. 1. c. 17. Theodore. l. 1. c. 28. Sozom. l. 2. c. 24.

(2) Ruff. Sozom. Theodore. ibid. Sozom. l. 1. c. 21. Athanas. Apoll. 2.

Eusebiani jugulatum, ejusque manum, abscissam ab Athanasio criminabatur, vivum se, atque utraque manu integrum, eidem frequenti Conciliabulo spectandum dedit: alia quoque composita crimina, patefactis coniuratorum fraudibus, evanuerunt: bonis indignatio summa extitit, Eusebianis ingens pudor furori mistus; Athanasius (qui vix detectis insidiis Tyro discesserat ad Constantinum) omnibus innocens apparuit;

(1) *Euseb. lib. 4. de Vita Constant. cap. 43. Ruffin. l. 1. cap. 11. Socras. l. 1. cap. 24. Theodoret. lib. 1. cap. 29. Sozom. l. 2. c. 23.* nihilominus innocens adhuc, & absens damnatur, atque Sede Alexandrina deponitur: nam quid inde moderatius expectes, ubi jura jacent, Deus contemnitur, scelus, ira, furor dominantur, & inimici sunt Judices. (1) Post hæc Eusebiani, Constantini jussu, Tyro, Hierosolymam se conferunt, Templum in Urbe Sanctâ, recens ab eo positum dedicaturi: ibique, per occasionem, conventiculo inter se inito, priora scelera cumulantes, (2) Arium in Ecclesiæ societatem recipiunt. At (3) Constantinus, ubi damnatum Tyri Athanasium accepit, ratus id ritè factum, adeò asperè illum habere cœpit, ut de iniurijs expostulantem ne audire

qui-

quidem voluerit ; instantemque ut audiretur à conspectu rejecerit . Tunc Præsul sanctissimus ad Imperatorem dixisse fertur : (1) *Quoniam oppressoribus meis accessisti ; habeo aequiorem Judicem , qui me simul , ac te , Imperator , judicabit : atq; subinde petiit , uti ab ipsdem saltem Eusebianis , qui cum Tyri damnaverant , iterum causa Constantinopoli cognosceretur ; quod à Constantino egrè tandem impetratum est . Itaq; ob eam rem Eusebiani Hierosolymis Constantinopolim (2) vocantur ; quò ubi pervenere sacrilegi machinatores , veteribus diffidentes , novo Athanasium crimine adorti sunt : quasi frumenti commeatum , quò minus Alexandria Constantinopolim transportaretur , se jactaverit (3) impediturum . Demum (4) Constantinus tot falsis opinionibus occupatus , Athanasium maximum virum exulem in Galliam egit : Ita Eusebiani sub Constantino Magno , quod minimè sperandum erat , ex afflictâ profligataque fortuna , ad summam veluti votorum devenere : aucta viribus factio ; restitutus Arius ; Athanasius eliminatus ; ipsi rerû potentes facti sunt .*

(1) *Iidem ib.*(2) *Iidem ib.*(3) *Athanas.**Apol. 2. Socrat. lib. 1. c.**23. Theodoret. lib. 1. cap.**29.*(4) *Athanas.**Apol. 2. p. 729**Ad Solitar. p.**84. Socrat. l.**1. c. 25. Sozom.**l. 2. cap. 27.**Theod. l. 1. c.**33. Lucifer.**Calarit. lib. 1.**pro Sancto A-**thanasio ; &**historici pas-**sim.*

10. Tot successibus tumidi, cò dementiæ processerunt coniurationis populares, ut apud se statuerint, (1) Ariū

(1) *Athanas.* in Constantinopolitanam Ecclesiam, invito Episcopo Alexandro viro Sanctissimo, vi & armis intrudere; at quo minùs tantum nefas audiret posteritas, Dei Optimi Providentiæ intercessit: Namque impius hæresiarcha, cùm ad constitutam sceleris diem, per compita regiæ urbis, triumphanti similis duceretur; atque ingenti comitatu pergeret, Ecclesiæ vim illaturus; eo in itinere, alvo foedè soluta, effusisque visceribus, turpissimo loco, exemploque memorando repentè periit. Hunc vitæ finem fecit, (2) *singularis ille ferus* populator agri Domini, vastator fidei, corruptor generis humani: verum ea res neque coniuratorum animos fregit; neque scelerum cursum tardavit: quin potius, post illam pestem extinctam, factio augeri, quàm minui visa est: tantum Eusebij potentia, dolique valere.

(2) *Psal.* 78. *vers.* 14. Ario extincto, Alexander Episcopus novæ Romæ vir celeberrimus (3) sanctissimè obiit: quem morti proximum

(3) *Gregor. Nazianzen.* orat. 27. pag. 664.

munum

mum cùm adstantes de successore con-
 sultuissent, hæc memorant (1) respon-
 disse: *Si Episcopus queritur, qui ple-*
bem verbo veritatis, exemploque vi-
tæ ad pietatem instituat, Paulum eli-
gite: si aulicus magis placeat, qui ad
miscenda in aula Principum negotia
promptior sit; Macedonium renuntiate;
 Populus Paulum habuit potio-rem; quæ
 tamen vix regimini admotum Constan-
 tinus relegavit in Pontum; (2) Euse-
 bio Nicomediæ adnitente, omnium
 scelerum machinatore. (3) Marcel-
 lus etiam Episcopus Ancyrae, tunc bo-
 nae famæ (4) (namque postea hæresis sus-
 picione haud mediocri laboravit) Eu-
 sebianorum fraudibus, sede sua motus,
 iussus est exulare: nempe quòd in Con-
 cilio Nicæno, aduersus Arium, in
 Tyrio Conciliabulo, pro Athanasio
 strenuè steterisset; quòd librum compo-
 suisset aduersus Asterium Sophistam
 Arianae dementiæ propugnatorem, hoc
 illi exilii causa, atque malorum fuere:
 namque stare contra grassantem hære-
 sim, pro Athanasio & fide majorum, id
 demùm, apud conjuratos, crimen erat,
 quod impunè nusquam abibat: adeò

(1) Socrat. l.
 2. cap. 4. Sox-
 nom. l. 3. c. 3.

(2) Athanas.
 ad Solit. pag.
 813. Soxnom.
 l. 3. c. 3.

(3) Athanas.
 Apolog. 2. ad
 Solitar. &c.
 Socrates Sox-
 nom. Epi-
 phan.

res

res, per illud tempus, præcípites agebantur. Hæc omnia sub Constantino evenere, qui tametsi plus gratiæ fideique Eusebianis indulserit, quàm tanti Principis gloria & dignitas postularent, nulla tamen unquam Ariani dogmatis pravitas tanti viri religionẽ violavit: exemplumque reliquit posteritati, quàm rari sint, inter aulicos deceptores, Principes non decepti.

12. Post hæc Constantinus moriens, Imperium in Filios, testamento, divisit: Constanti, (*) & Constantino Occidens, Constantio Oriens obvenit. Id testamentum eidem Constantio allatum, fuisse memorant ab (1) Ariano quodam presbytero, qui tam bonam nactus occasionem, incauti Juvenis animum facile suis erroribus occupavit. Infelix Princeps, eo testamento, veluti aureo quodam poculo, hæresis venenum tota mente bibit, propinante Ariano; eodemque tempore Imperator, & perfidus evasit. Tunc demùm superstitione corruptum Imperium, atque Imperio armata superstitio Religionem oppres-
serunt: indeque ultima Orientis calamitas, atque extrema omnia mala fluxere:

(*) Anno 337

(1) *Ruffin. l. 1. cap. 11. Socrat. lib. 1. c. 26. Sozom. l. 2. c. 32. Theodoret. l. 2. c. 2.*

xere; quid enim æqui, moderatique sperandum est, ubi conveniunt, unaque simul dominantur potestas, atque perfidia. Depravato Principe, eos quoque sibi parant Eusebiani, qui Principi proximiores forent vel dignitate, vel gratiâ; in primis nobiles (1) foeminas, quarum ubique maxima potentia esse solet: atque in his ipsam Augustam: tum (2) semiviros, qui apud Constantium valebant plurimum; præsertim (2) Eusebium Eunuchum, reliquorum præfectum, & mortalium sceleratissimum; cujus (3) arbitrio, Aula, Imperiû & Imperator agitabantur. His Constantium, veluti vallo quodam, circum obsident; ne semel irretita fera unquam è manibus elaberetur.

(1) *Athanas. ad Solitar. p. 819. atque alij passim, &c.*

(2) *Athanas. ibid. p. 834. Gregor. Nazianz. orat. 23.*

(3) *Athanas. ibid. Amnian. Marcell. lib. 18. Julian. Imp. ad Athanas. p. 501.*

13. Dum hæc agerentur in Oriente, Romæ S. Silvester diem (*) obiit paulò ante obitum Constantini: succedit Marcus: qui etiam post paucos menses, vitâ (*) defunctus est: Marco subrogatur (*) Julius: eodemque tempore Julius Ecclesiæ, Constantius Imperij moderamen suscipiunt. Initio novi Regni Athanasius, sociique calamitatis Episcopi (5) liberantur exilio:

* *In fine anni 335.*

* *Anno 336.*

* *Anno 337.*

(5) *Socrat. l. 2. c. 2. Sozom. l. 3. c. 1.*

nam-

(1) *Athanas.* namque, uti (1) ferunt, Constantinus
Apol. 2. p. 809 moriens scripto commendaverat filijs,
Socrat. lib. 1. Athanasium exulem uti reducerent. Sed
c. 31. Sozom. Athanasij restituti (2) Constantinus ju-
lib. 3. c. 2. nior precipuam gloriam tulit; nec de-
(2) Ex Epi- fuit studium Constantis; nam utrique
stola Constan- Principi, tanti viri virtus maximo in-
stini Iunioris pretio erat; & neuter Ariana supersti-
ad Ecclesiam tione laborabat: Felicissimi Juvenes
Catholicam Occidentalis Imperij forte; quibus, pro-
Alexandria, cul ab ea peste, integrâ fide, sanoque
apud Athan. animo esse licuit. Constantius contra,
Apolog. 2. pag. coopertus Arianismo, Athanasij reditum
805. ægre habuit; verum tolerare necesse
fuit; nam neque violare voluntatem
Patris extremam; neque Fratrum ini-
micitias per initia Regni suscipere è re
sibi fore arbitrabatur: sed tamen Euse-
bianis, in Oriente, omnia permisit; qui
ubi rerum potentes facti sunt, religio-
nem omnem, quâ jamdiu animo exue-
rant, fronte simul excutiunt: Nicænam
fidem & Homousion palam aggredium-
tur, excusso pudore, ac simulatione
depositâ: supercilium intolerandamq;
superbiam induunt: minas ubique spar-
gunt: spirant furorem. Adeò rebelles
animi, Aulæ aurâ, & Principum favore
insolescunt.

14. 12

14. Inde (1) conceptis sceleribus admovent manum. Episcopos nuper cum Athanasio reduces, iterum pellunt; in his Marcellum Ancyrae, & Paulum novæ Romæ; cujus Episcopatum (quod diù agitaverat animo) (2) Eusebius ipse, post aulam misere perditus, Nicomediâ repudiâtâ, occupavit. Athanasium in primis, cujus reditu maximè urebantur, falsorum criminum invidiâ onerant, apud Constantium; novisque machinis sede Alexandrina parant movere; interim (3) Pistum quendam, veterem Arii popularem, Alexandriae statuunt Episcopum Arianorum: splendida faciunt arbitria de Oriente universo: miscent omnia sus dèque.

15. Ea fama alto vulnere percussit Romam; ingemuitque Julius Pontifex, eò loci deductam audiens in Oriente Religionem: ruere Fidem; grassari Hæresim; subverti jura, legesque omnes: nova Exempla in Ecclesiam, atque intoleranda introduci; ut Episcopi ad arma Religionem deducerent: ut vi militum, ac prophano Principum arbitrio agitarentur judicia Sacerdotum: ut Patriarchæ pellerentur sedibus, de Episcopis

(1) *Athan. ad Solit. p. 813.*

Apolog. 2. pag. 727. Socrat.

l. 1. c. 5. Sozom. l. 3. c. 3.

(2) *Idem ib.*

(3) *Epiphan. hæres. 69. Athan. Apolog.*

2. p. 741.

scopis arbitria fierent, inconsulta Romana Sede. Hærebant animo, Tyri, & Hierosolymis, & novæ Romæ ab Eusebianis sub Constantino patrata scelera; idque vulnus recrudescebat eorum famâ, quæ recens facta vulgabantur; & longè adhuc pejora timebat sub Constantio futura, Principe depravato, atque in deterius, quotidie magis magisque ruente. Itaque muneris sui memor Christi Vicarius, ad ea mala extinguenda, adjecit animum, curamque omnem. Juris judicia (1) constituit Romæ: de Athanasio imprimis, & Eusebianis, apud se fieri quæstionem jubet: vocat partes ab Oriente: tum suos Athanasius Romam legat (2) procuratores: suos quoque expediunt (3) Eusebiani. Eâ re vulgatâ (4) Episcopi ex omni Ægypto Alexandriam festinanter convenientes, testimonium Synodice adornarunt; quo innocentiam sui Patriarchæ testatam Julio ficerent, exploratamque; quod testimonium, properanter per Legatos, miserunt Romam. Idem (5) Episcopi ex ditioe Antiochena plurimi præstitere: volant epistolæ in Occidentem; cursitant nuncii

ultrò

(1) *Athanas.*
Apolog. 2. pag.
 746. 800. etc.
 727. & alibi.
Ad Solis.

(2) *Idem ib.*
pag. 743.

(3) *Idem Theodoret.* l. 2. c. 6.
Socrat. l. 2. c. 3.
Sozom. l. 3. c. 2.

(4) *Athanas.*
Apol. 2. p. 720
Hilar. contr.
Arian. Athan.
ad African. p. 940.

(5) *Athanas.*
Apol. 2. p. 745
 768.

ultrò citròq; (1) Romam, ab omni parte Orientis, Episcoporum confluunt multitudines, ut vectores publici non sufficerent; pars pro Athanasio; alii contra: Oriens movetur omnis: completur Roma Orientalibus: nunquam præclarius vis, atque Majestas Romanæ Sedis apparuit: intellexitque tunc maximè Terrarum Orbis, se, in ejus Sedis Imperio atque tutela, positum esse.

16. At (2) Eusebiani, ut ostentatione fiduciæ timorem Athanasio injicerent, ultrò Julio instant, ut judicium fervidè persequatur: ubicumque velit Concilium ea de re fieri jubeat; vel si maluerit, solus, causâ cognitâ, sententiâ ferat. Julius (3) Concilium quoque indixit, habendum Romæ; quò inclutum magis judicium foret: neque contentus procuratoribus, ipsum vocat Athanasium; citat Eusebianos, ut præsentem se Romæ sisterent. Athanasius convolvit, dicto audiens, & sui securus: Eusebianis angustia, ac trepidatio extiterunt: nam ea verba magnifica, quibus paulò ante, per vanitatem, id judicium urgere videbantur, excussit repente primæ Sedis propè admota potestas

(1) *Athanas.*
Apol. 2. ad Sol.
lit. ex epistola
Julii ad Euse-
bian. apud
eundem Athan.
Socrat. Sox. co-
men. Theodag-
ret. &c.

(2) *Athanas.*
ibid. pag. 575.

(3) *Athanas.*
ibid. Theodor.
l. 2. c. 3. &c.
Julius Papa
ibid.

(1) *Iul. Pap. lit. ad Euseb. ibid. Athanas. ibid. pag. 632*

testas. (1) Itaque rati, sibi Romæ neque Constantii favorem, neque vim armorum auxilio fore, causæ suæ minus fidentes, timidique scelerum conscientia, quo minus Romam venirent inanes causas excogitarunt; prætendentes bella Persarum, quasi impedimento essent ad illud iter suscipiendum. Verum (2) Julius, cum per litteras, tum per Legatos Elpidium & Philoxenem, iterare iussa; sollicitare; urgere: illi contra, detentis Legatis, huc illuc tergiversari; nequere moras; diem ex die ducere: annus, ea in expectatione, ferè consumitur.

(2) *Idem ibidem, & historici passim, &c.*

17. Interim Athanasii mora in Urbe Roma minimè otiosa erat: namque accusatores suos, qui Eusebianorum procuratore fungebantur, coram Romano Pontifice, perjurii, omniumque scelerum (3) convictos exagitabat: suam innocentiam ac fidem, inimicorum dolos, fraudes, atque perfidiam publicæ luci exposuit; tantumque (3) pudorem eisdem Eusebianorum procuratoribus injecit, ut Româ, intempesta nocte, aufugerint, metu ac desperatione precipites.

(3) *Iul. Pap. ibid. apud eundem. pag. 577. & 582.*

18. At (1) Eusebiani, ubi quotidie (4) *Arhanas*
 magis compertum habent, malè sibi res *ad Solit. pag.*
 in Occidente procedere; certi obfirma- *815. Theodo-*
 tique, Romanum non subire iudicium, *ret l. 2. cap. 3.*
 ad extrema se se projicere consilia: sta- *Consule Her-*
 tuentes concilium inter se habere in- *mant. Vit. A-*
 Oriente, procul à Roma, & ab officio. *rbanas. t. 1. l.*
 Dum hæc agitarentur, Constantius cō- *5. c. 9.*
 ventum Antiochiam cogebat Orienta-
 lium Episcoporum, ut celebriori pom-
 pa, rituque solemnissimo, aureum Do-
 minicum dedicaretur. Templum id
 erat memorabile, quod pridem Antio-
 chiæ à Constantino Patre fundatum;
 ipse recens, cultu splendidissimo, absol-
 verat; & cui ab ornatus splendore, au-
 roque multo, *Aurei* nomen accesserat.
 Eam Encæniorum occasionem, aut for-
 te oblatam, aut arte potius quæsitam,
 arripientes Eusebiani, Antiochiam con-
 volavere; ibique, apertissimo secessio-
 nis genere, Antiochenum Conciliabu-
 lum instruxere, grande nefas machina-
 turi. Ea fama intentum Terrarum Or-
 bem suspensumque tenuit, quorsum
 tandem id inceptum erumperet; sed in
 primis Julium Pontificem cōturbavit;
 pessima facinora metuentem ex illo

C globo

globo conjuratorum : Athanasius quoque, summa celeritate, in Orientem, eâ causâ, rediit ; anxius atque sollicitus de periculo urbis Alexandrinæ, cui præfertim, procellas ac tempestates, turbo ille Antiochenus minari videbatur.

19. Sed ejus conventiculi exitus opinione deterior fuit ; nam sacrilegi machinatores, contemptis jussis, violataque Majestate (1) Romanæ Sedis, calcatis legibus institutisque majorum, ab obsequio apertiſsimè disceſſerunt : quin etiam, ejus causæ arbitrium sibi arrogantes, judicium Julii Pontificis statuerunt antevenire : Procul à Roma omnia sibi prospera, ac tuta fore : eò jam loci, & roboris conjurationem devenisse, ut timeri magis deceat, quàm timere : se in Oriente, sub tutela Constantii, collocatos, extra ictum Romani fulminis esse : in factione satis virium, atque potentia ; satis in aula præsidii, atque securitatis habere : arma, præ jurebus, valitura. In eo (2) igitur Antiocheno Conciliabulo, Eusebiani, ex reis in quæſtionemq; vocatis, repentini Judices confedere ; tum raptim præcipitata sententiâ, Athanasium, maledictis
one-

(1) *Apud Athanas. Apol.*
2. pag. 753.

(2) *Athanas. ibid. Socrat. lib. 2. c. 5. 6. Sozom. l. 3. cap. 5.*

oneratum, iterum proscribunt; hostem Religionis judicant; convictum sceleris; eoque etiam nomine reum, quòd Tyri depositus, sine jussu deinde alterius concilii, sedem iterum recepisset; pro Athanasio, eorum suffragiis exaudivorato, Alexandria renūtiat Episcopum (1) Gregorium quendam Cappadocem, expertem religionis hominem, crudelem, improbum, sceleratissimum; similia decernunt contra Marcellum Ancyrae, & Paulum novae Romae, & Asclepam Gazzæ, atque alios plures bonarum partium Antistites: alia item de Oriente ferè toto miscent arbitria, ejusdem iniquitatis, & arrogantiae jura, leges, humana, divinaque omnia confundunt.

(1) *Athan. ad Orthod. p. 930 ad Solit. pag. 850. 944. Apol. 2. p. 749. Gregor. Nazianz. orat. 21.*

20. Sed ea (2) mihi civilia veluti scelera fuisse videntur, initia dumtaxat, ac rudimenta malorum; quæ ab his initiis exinde profecta est, ea verò tempestas, atque ruina fuit. Nam Eusebianorum crudeles animi, effusi ad omne scelus, feroces, irrequietis pro certo habentes, ea ipsorum præclara, consulta, infirma irritaq; futura, si prodirent inermia, Constantium urgent,

(2) *Athanas. ad Orthod. p. 944. Apol. 2. p. 749. ad Solit. p. 815.*

omnium conscium atque participem, uti Antiochenis inceptis manum daret, armatam vi & imperio; ingenioque Principis, ad crudelitatem satis projecto, sæva inspirant horridaque consilia: crudelissimæ insectationis initia movent. Tum, Imperatoris nomine, iniqua per Orientem, & acerba vulgantur edicta: Athanasius, simul Episcopi Athanasio consentientes, sedibus moveantur suis: Ecclesiæ illis tradantur, quos Eusebiani statuissent: his pareant, atque cum his consentiant populi, atque Urbes: repugnantes, extrema omnia patiantur; bonorum direptiones, cruciatus, exilia, cædes. Ad hæc iussi Provinciarum Præfecti, atque militiæ duces, uti lictores, arma, milites, petentibus Eusebianis promptè suppeditarent. Ita demùm Ariana conjuratio, quæ hætenus dolo magis fraudibusque pugnauerat, exindè nata Principem, & Imperium, in perniciem Religionis, armata ferro prodiit.

(1) *Idem ibidem* Socrat. l. 2. c. 8. Sozomen. l. 3. c. 5. Baron. Herment. Vit. Athanas.

21. Quæ autem fecerit Arianorum armata crudelitas, & furor prævalens, horret animus memorare, & manus inscribendo hæret. (1) Gregorius in præmis

mis cum Præfecto Philagrio, Arfacio Eunuchō, ac Duce Balacio, hominibus sceleratissimis, stipatus armis, atque militibus, Alexandrinam in urbem, populatoris in morem, improvisus irruit, ac furibundus: cui Eusebiani dederant in mandatis, ut per incendia & cædes, Ecclesiam occuparet: Athanasium Episcopatu, atque animâ exueret: Fidem Nicænam popularetur: ejus fidei tenaces igne ferroque absumeret. Sed Athanasius, ab illa ruina divinitus ereptus, evasit: plebs, aræ, templa, Alexandriæ pars melior, furoris præda fuisse: Nam qui fidem, vitâ & fortunis, potiorē haberent, ji, vi & armis miserandum in modum oppressi sunt: immixtæ in eosdem turmæ armatorum: Judæi, Idolorumque cultores, ac pessimi quique jussi, ut in eorum domos, fortunas, liberos, animas; in virginum pudorem, matronarumque honestatem, pro libidine grassarentur. Tùm direpta Temppla, & impudicitiis cædibusque conscelerata: subversæ aræ; data canibus Sancta; cæsi Sacerdotes; nudatæ Virgines; raptatæ crinibus Matres familiarum: Spumant viæ, sanguine baptizato:

oppletur Alexandria, Catholicorum cadaveribus: scelus undique, luctus, vastitas: nusquam atrocius à Tyrannis fœvitum est.

22. Exinde Gregorius, quoniam nondum expleta cruore, ipsius erat sitis, Alexandriam relinquens luctu obvolutam, & recenti sanguine adhuc fuman-tem, per Ægypti (1) reliquas partes, perque totam ditionem Alexandrinam, ipsosq; recessus penitissimos Monachorum, crudelitatem circūduxit, ferocem atq; cruentam; proscribendo, cædendo, jugulando quot quot ab Ariana factione duceret alienos: in quibus memoratur clarissimâ famâ confessor Potamon, quem Gregorius verberibus comminutum necavit; ultus dicendi libertatem, quâ vir fortissimus, in Tyrio conciliabulo, Eusebinum, uti diximus, exagitaverat. Magnum quoque Antonium, per illam Gregorianam incursionem, injuriis memorant violatum; cum ab ipso Gregorio, qui virum, terræ cæloque sacrum, maledictis impetere ausus est, atque pro vili habere; tum à duce Balacio Gregorii comite perpetuo, scelerumque ministro; qui ejusdem divini viri

(1) *Atbanas.*
ad Solitar. A-
pol. 2. de Vita
S. Antonij to-
mo. 2.

virī literas, pietate consilioque plenas ,
in frustra dilaceratas temerarius calca-
vit . Sed eam temeritatem, paulò post,
morte luit dux Balacius : nam suo ipse
discerptus , atque protritrus ab equo,
quem in impium Dominum ira Dei
concitaverat , post triduum miserè pe-
rilit.

23. Dum ea fierent in Ægypto, par-
te alia (1) Eusebiani , qui omnium Ec-
clesiarum prædam spe , atque animo
devoraverant , Orientis solis provin-
cias reliquas , à Syria in Thraciam, per
Præfectos & milites , eadem ferè vi ac
ferocia populabantur . Nicænæ Fidei
Præsules, moti passim sedibus suis, pars
affecti verberibus , alii catenis onerati,
ante oculos attonitæ plebis , extra ur-
bes raptabantur : pro his invadebant
pessimi Arianorum, sacrilegi, crudeles,
catholicorum sanguinem anhelantes,
satellites veriùs quam Episcopi . Ita
dum sanctè Romæ consulitur , Oriens
universus dilaceratur .

24. Sed insolentissimæ tempestatis
fragor Romæ exauditus, Pontificis Ma-
ximi aures , atque animum ferit : ter-
ruit urbem: diremit consilia pacis. Tunc

C 4   demum

(1) *Epiphani.*
heres. 72. *A-*
thanas. *Apol.*
2. pag. 762.
Theodoret. l.
2. c. 6. *Socrus.*
l. 2. c. 11.

demum Ariana conjuratio pro merito timeri cæpit; reique atrocitate attonitos mortalium animos tenuit: & sanè illius temporis imago multò lacrimabilis, aspectuque horrida videtur mihi fuisse: reuēta Ecclesia, turbine repentino, ad tempora sanguinis, ac Tyrannorum: tempestas in Oriente: in Occidente fluctuatio: Religio in mari: in promptu naufragium: ubique metus, atque periculum: quibus rebus commotus terrarum Orbis, atq; immutata facies humani generis erat. Et augebatur indies Romæ dolor adventu profugorum Orientalium, pejora nuntiantium, quàm quæ fama vulgaverat.

25. Tum Julius, de Athanasio quærens sollicitè, simulatque (1) comperitum habet ubi lateret, illum celeriter è fuga & latebris Romam reducit: (2) exinde quinquaginta Episcoporum cōcilium, eo ipso, quem antea designaverat, die, æstuans Ecclesiarum sollicitudine, atque ardens animo, aggreditur. Fama est, inter ejus amplissimi concilii Patres, Vincentium Capuæ, atque Osum Cordubæ, multosq; Occidentales fuisse: sed Orientalium Episcoporum pars major

(1) *Socrat. l. 2. cap. 8. 11. Sozom. lib. 3 cap. 5.*

(2) *Athanas. Apost. 2. p. 245 Consule Godelfridum Hermant. Vit. Athan. l. V. cap. 19.*

major erat: in quibus memorantur præfertim, Athanasius, Marcellus Ancyrae, Asclepas Gazzæ, Lucius Hadrianopolis: tum (1) alii ex Thracia, Coelesyria, Phœnicia, & Palestina, quos Romam plurimos, veluti ad littus securitatis, tempestas illa orientalis detulerat. Hi postquam initum concilium fuit, de atrocissimo scelere sevitiâque Eusebianorum, de immensa Orientis calamitate, ac de sua quisque injuria, apud Julium exposulantes, majestatem Romanæ Sedis obtestabantur; in cujus fide, atque tutela esset-positus terrarum Orbis, siue quâ dies occidit, siue quâ oritur: ejus Sedis esse, pro potestate Principatus & amplitudine juris, omnium ubique Sacerdotum injurias vindicare; subvenire miseris; prohibere vastitatem Ecclesiarum. Julius cum lacrymis excipiens, quæ ab Orientalibus exposcebantur, eademque in capacem animum altè dimittens, postquam multis exagitasset Eusebianorum audaciam atque perfidiam, ritè perpensis omnibus, sententiam demùm pronunciavit, veteribus memoriis celebratissimam: Tyria, & Antiochena Eusebianorum acta, veluti

(1) *Julius Pa.
pa Epist. ad
Euseb. apud
Athanas. apol.
2. pag. 584.*

(1) *Athanas.*
apol. 2. p. 750.
Socrat. lib. 2.
cap. 11. Sox.
rom. l. 3. c. 7.

luti temeraria, scelerata, impiaque rescidit: (1) tùm Athanasio magno causam adjudicavit: item Marcello: postremò Paulum, Lucium, Asclepam, & reliquos Episcopos ab Eusebianis ejectos, loco ac dignitati restituit.

(2) *Socrat. l.*
2. cap. 13.

26. Non dùm dimissa Romana Synodus erat; cùm Philoxenes & Elpidius, quos Julius, ad sollicitandum Eusebianorum adventum, in Orientem legaverat, tristissimi rediere. Hi Eusebianorum insolentissimas ad Julium literas (2), & in historia famosas attulerunt: quibus literis facinorosi homines, inter cætera querebantur, quòd Athanasium atque Marcellum, illum Tyri, hunc Constantinopoli synodicè notatos, in communionem Romanus P. recepisset: tùm secessionem apertius, aliaque fædiora minabantur, ni Julius, Antiochenis ipsorum actis, suffragator accederet: addentes (3) per summum nefas:

(3) *In Epist.*
Julii apud Athanas.
apol. 2.

nil Romanum Episcopum præstare Orientalibus; neque ex magnitudine Urbis, extimandam Episcoporum auctoritatem: quâ voce, sanè insolenti, Primatum Ecclesiæ, haud obscurè, carpere visi sunt. Nimirum sceleratus quisque asperrimè
recto-

rectorem patitur; & gens assueta humana, ac divina omnia contemnere, nil sanctum unquam, & inviolabile habere potest. Hæc autem prima semina hæresis in Romanæ sedis auctoritatem videntur mihi fuisse; quæ jacta tunc ab Arianis in Oriente, per tempora deinde Photii, in lætuosam malorum segetem abjerunt.

27. Eæ (1) literæ in Romano concilio sunt recitatæ, cunctis indignatione frementibus: verum in rebelles Eusebianos, nihil gravius consultum: neq; enim opportunum Julio visum fuit, illos, etsi omni supplicio dignos, anathemate percutere; veritus, ne vis ejus fulminis, vulnam Orientis traheret irreparabilem; sed neque aliud Romanus Pontifex movit quidquam, quo Religionis everfor Constantius offendi concitarique posset; periculosum fore ratus, pungere feram spontè ferocientem; nec è re futurum Religioni sperabat, urgere principem per se præcipientem, & jam in schisma ruentem, cum Eusebianis, & Oriente universo. Itaque iram premens, uti tempora postulabant, Epistolam, suadente concilio,

ador-

(1) *Atanas.*
ap. 2. p. 759

adornavit, Pontifice sanè dignam; auctoritate plenam, & mansuetudine temperatam, quam in Athanasii (2) scriptis habemus integram; eâque Eusebianis mitiùs quàm pro scelere rescriptis; conciliumque posthæc dimisit.

28. Latam à Julio sententiam, præter Eusebianos, terrarum Orbis reliquus venerabundus excepit: Constantius, etsi egrè tulerit, illam tamen ex templò violare minimè ausus est, primæ sedis veritus majestatem: Episcopi Orientales profugi, eo judicio recreati, pars in suas Ecclesias rediere, ejusdem Pontificis muniti literis; alii, pacatiora tempora expectantes, in Occidente subsisterunt: Eusebianorum contumax, & obstinatus animus hæsit in scelere atque perfidia. Athanasius quoque in Occidente moram produxit, cui, in manus inimicorum, ferro adhuc instructas & vehementiùs concitatas, se se inferere, tutum non erat.

(2) *Socr. rom.*
l. 3. cap. 6. So-
crat. l. 2. c. 13.

29. Post hæc (2) Eusebius Constantinopolitani usurpator Episcopatus, cujus manibus cōflagrabit Religio, auctor & actor tantarum tragædiarum, è vivis excessit, sui rationem supremo Judici

dici redditurus; quo mortis genere incertum est. Catholici Ecclesiam novæ Romæ, Paulo (uti jusserat Romanus Pontifex) reddiderunt: factio Macedonium renuntiat ejusdem urbis Episcopum; adnitentibus Theognide Nicææ, Mari Chalcedoniæ, Theodoro Heracleæ; Ursacio item atque Valente, qui exinde, sublato Eusebio, factionis duces, ac veluti principes extiterunt. Plura hic de Paulo & Macedonio scribenda forent, quæ tamen præterire silentio, properanti mihi necesse est: pauca solum de utroque dicam. Paulus vir longè maximus, per varias temporum vices, subinde novæ Romæ restitutus ab Episcopo (1) Romæ veteris, ac subinde à Constantio, moliētibus Arianis, sede urbeq; motus; demùm Orientis finibus exterminatus, primò Thessalonicam discessit; Singaram inde catenatus est ductus; postea Emesam; postremò Cucufum; ubi pro justitia, & Fide, ab Arianis crudelissimè strangulatus occubuit. Macedonius verò Pauli, iniquissimus ac sempiternus hostis, Episcopus novæ Romæ sæpè designatus ab Eusebianis, sæpè renuntiatus, eâ denique

(2) *Socrat. l. 2. c. 11. Sozom. l. 3. c. 7.*

que Ecclesiâ, vi armorum, per incendia, & cædes potitus est. Tùm scelere partam sedem diù obtinuit, horrendis consceleratam criminibus, ac nefariis erroribus depravatam; donec eâdem sede pulsus, Pneumatomachorum factus hæresiarcha, virus contra S. Spiritus divinitatem evomit.

30. Sed eo spatio temporis, quod inter memoratâ Romanam Synodum, atque illam, quæ postea Sardicæ habitæ est, medium fluxit, hic rerum status, ac modus fuit. Eusebiani, quorum obduratæ mentes neque Julii sententiâ flecti, neque Eusebii jacturâ frangi potuerent, identidem Antiochiam convenientes, novis fidei cudendis formulis operam dabant; quas per literas, nunciosque mittebant Occidentalibus, præsertim verò Constanti, cui sani rectique videri cupiebant. Pars melior, ducibus Julio, cum Athanasio, & Osio, & Maximo Trevirensi, eorum fraudibus detegendis maximè intenta erat, ne Constantis (quò spectare videbantur Eusebiani) aut mens, aut voluntas caperetur. Athanasii causa, inter Julii sententiam, & pertinaciam conjuratorum, pendebat

debat anceps: Gregorius Eusebianorum præsidio fretus, atque pro vili habens Julii judicium, ex Alexandrina sede regiè, seu potius tyrannicè nihilo minus dominabatur. Athanasius arcebatur procul ab Oriente armis, atque terroribus. Constantii mobilis animus, ductu arbitrioque ferebatur Arianorum. Constans in Occidète Religioni studebat. Julius Pontifex, in tanta rerum desperatione, diu noctuque vigil, aleam periculi plenam incredibili dexteritate tractabat; ne spem pacis præcipitaret: interim Arianismus latè serpens, Orientem depascebatur: jisque rebus sex ferè anni consumpti sunt.

31. Dum (1) eo res loco essent, cum neque finem mala, neque modum habitura viderentur; nec radius serenitatis ullus afflictis mortalibus affulgeret, Julius Pontifex ad generale Concilium adjecit animum; ratus, non alia via, tantas discordias dirimi posse. Igitur cum Osio Magno, & Maximo Trevirensi, Constanti optimo principi facilè persuadet, uti regias manus, ei commodaret operi, unde Christianæ reipublicæ salus, & requies unicè speraretur. Constans

(1) *Hilar. fragm. Athan. apol. 1. p. 476. Theodoret. 1. 2. cap. 3. Socr. lib. 2. cap. 16. Sozom. 1. 3. cap. 10.*

stans, ut amâtiſſimus erat Religionis ac pacis, & rem ipſe ſuſcepit fervidè, & Conſtantium quoque fratrem in ſuam, ac Pontificis voluntatem traxit; metu, an gratia, incertum eſt. Decernitur generale Concilium; indiciturque de more terrarum Orbi. (1) Sardica eligitur, Illyrii civitas, Daciæ caput, in confinio ſita Occidentalis, atque Orientalis Imperii; ob eamque rem cùm Occidentalibus, tùm Orientalibus viſa opportunior: neque ſuſpectus locus eſſe poterat Eusebianis, utpotè in ditione Conſtantii, & longè poſitus ab Urbe Roma. Tùm ritè omnibus adornatis, concilio Sardicæ habendo, Romanus de more Pontifex, diem dixit. Exinde inſtaurataſ salutis anno 347. ex omni ferè Europa, & Aſia, & Africa Episcopi convenerunt; quibus, pro Julio, præfuit (2) Oſius, perpetuus ductor, atque pater Conciliorum, atque una Philoxenes, & Archidamus ab eodem Romano Episcopo legati. Adfuit quoque Athanasius magnus, ſimul, Marcellus Ancyrae, atque Aſclepas Gazzæ; quorum cauſâ in primis, ea Synodus agitabatur. Sed (3) Eusebiani, quibus legitima iuris

(1) *Athan. ad Solitar. Baron. an. 347. Marca lib. 7. de Concord. c. 3. Godefroy. vit. Athanas. lib. 6. cap. 1.*

(2) *Athanas. ad Solit. 819. epist. Cœc. Sardic. apud Athanas. c. 2. p. 761. apol. 2. 766. 767. Hilar. contr. Arian. (3) Hilar. in fragm.*

ris judicia, ubique, odio atque formi-
dini erant, primò trepidare; mox con-
queri apud Constantium; tergiversari;
causare angustiam temporis à Julio cō-
stituti: sed quoniam, volente Constan-
tio, eundum fuit, (1) Musonium comi-
tem, & Hefychium ordinis militaris,
milites, atque alia secum ferentes, quæ
bello magis, quàm concilio usui esse
solent; multaue præterea, in itinere, in-
ter se consultantes, eo demùm bellico
apparatu, Sardicam ingressi sunt. Ve-
rùm ubi exploratum habent, Sardicæ
omnia ritè, ac ex ordine Religionis
procedere; neque arma ibi, sed jura so-
lùm valitura; nunquam induci potue-
runt, ut concilio sese (2) adiungerent;
sed in æde regia, seorsum à Patribus, se-
se continuere, intenti machinationibus,
plurimaque quotidie in deliberatione
versantes.

(1) *Athanas.*
ad Solitar. p.
818. *apol. 2.*
754-755.

(2) *Athanas.*
ibid.

32. Itaque Osius, (3) desperatis Eu-
sebianis, cum reliquis Patribus initium
Concilio fecit. Confirmata in primis
Julii sententia, pro Athanasio, Mar-
cello, & Asclepa: tùm, in Gregorium
virum sanguinum, & dolosum, cæte-
rosque alienarum Ecclesiarum usurpa-
D res

(3) *Hilar. ad-*
vers. Arian.
& in fragm.
Athanas. a-
pol. 2. ad So-
litar. Theodo-
ret. l. 2. c. 6.

tores, gravius consultum est: notati Eusebiani, scissique demum ab societate fidelium. De Fide motum nihil; censuere siquidem Patres, Nicænâ Synodo abundè Fidei, ac Religioni consultum fuisse: illam dumtaxat sartam, integram, inviolatamque retinendam; quæ causa est potissima, quamobrem haud alterum à Nicæno, id Concilium haberi soleat. Plurima tamen, ad corrigendos malos mores, Eusebianorum culpâ, in Ecclesiæ disciplinam illapsos, editis Canonibus, ea Synodus ordinavit: (1) præsertim verò, quoniam Eusebiani ea Jura inturbare visi fuerant, quæ à Christo, per Apostolorum profecta Principem, perpetuò in Romana Sede quieverant; quibusq; sublatis, ire præcipitem Ecclesiâ necesse foret; visum fuit Patribus optimum factu, supremum Judiciorum arbitrium, à Christo in Petro, Romæ tributum, eâ natâ occasione luculentius explicare; (2) ejusdemque Beati Petri honorare memoriam, à perditis sectatoribus, in Successore Julio, violatam. Igitur quòd eò arrogantiae processissent Eusebiani, ut pendente Romæ Athanasii judicio, Gregorium intruderent

(1) Vide infra cap. 5. in Concil. Sardicens. & p. 2. polem. dissertat. 1.

(2) Canon. 34. 4. 5.

rent in Sedem Alexandrinam, eâ causâ Canonem Synodus edidit; nefas esse, vertentibus judiciis, de Episcopis exau-
torandis, in eorum Sedem subrogare alios, ante latam, ea de re, ab Episcopo Romano sententiam: item quòd iidem Eusebiani, per insolentiam, jastaverant, non oportuisse à Romano Pontifice Tyria, & Antiochena ipforum acta rescindi, ob eam rem Synodus declaravit, liberum esse cuicumque, appellare Romanam Sedem; etsi fortè gravati ab ordinariis Judicibus, Romam recurrant, habere Romanum Episcopum in potestate, aut eorum causam per se cognoscere, aut dare Judices, quos voluerit: sanctè de omnibus, sapientissimèque in Sardicensi Concilio consultum, atque decretum est.

33. Sed (1) Eusebiani perpetuò factiosi, Sardicâ repentè Philippopolim discedunt: ibique Conciliabulo inter se inito, rabie veluti correpti canes, Sardicæ Statuta mordent, dilacerantque: his contraria decernunt: iteratisque maledictis in Julium Pontificem, atque Romanam Sedem, in apertum Schisma præcipitant: denique Fidei quandam

(1) *Epiphani. heres. 73. Hilar. fragm. Sozzam. lib. 3. Aug. l. 3. cont. Crescon. c. 34. lib. 4. c. 44.*

formulam adornant, multò sceleratissimam, & confutam Arianismo: eaque omnia impia decreta spargunt in vulgus, sub arrogato nomine Sardicensis Concilii: jisque perfuncti facinoribus, in Orientem, longè ferociores, quàm venerant, sese proripuerunt.

(1) *Athanas.* 34. Eo (1) in reditu Eusebiani, dum
ad Solitar. transirent per Thraciam, nacti Lucium
 280. *Sozom.* sanctissimum Hadrianopolis Episcopum,
 1.4. c.1. quem veteribus odiis prosequerantur, illum, gravi catenâ collo vinctum, obligatisque post terga manibus, aliisque diris modis excruciatum, necarunt: multos præterea, in eadem Provincia, Presbyteros occiderunt, quòd eorum recipere communionem noluis-
 sent: nullamque Orientis partem exinde siverunt quietam esse. Parte alia;

(2) *Athanas.* Sardicæ (2) restitutis Episcopis, Con-
ad Solitar. cili beneficio uti non licuit; namque illos, armis, atque terroribus, Imperii sui finibus. Constantius Imperator arcebat: qui Eusebianorum ductu, dispositis per civitates custodiis, dederat in mandatis, ut si quis eorum clandestinum tentasset reditum, captus illicò necaretur. Ob eam rem (3) Athanasius, per duos adhuc

adhuc annos, moram in Occidente traxit; partim Neffi, quæ Thraciæ Civitas erat haud ignobilis, & Magni Constantini Patria ab aliquibus credita: partim Aquileæ apud Constantem Occidentis Imperatorem. Ita Sardicensis quoque Synodus, tametsi non medio-crem indè utilitatis fructum, & Chri- stiana tunc Respublica, & omnis dein- de posteritas ceperit; ad sanitatem ta- men Eusebianorum mentibus injicien- dam, tentata frustrà fuit: tam foeda morbi ejus indoles, atque natura erat.

35. Sed quem hætenus de *Ariana* conjuratione sermonem habui, idcirco longiùs produxi, & licentiùs fortasse, quàm compendiolum adornanti par erat; ut ejus involutissimæ Iliadis ut- cumque adumbratam imaginem, suo velut in lumine collocarem; speciem- que ejus rei, obscurè minùs offerrem lectoris animo. Quæ postea evenere ab Sardicensi Concilio, ad Gratiani, atque Theodosii tempora, summa bre- vitate percurram: pleraque omittam: pauca vix tangam: nec nisi per summa capita legentis animum circumducam.

(1) *Athanas.*
ad Solitar.
Theodoret. l.
2. c. 6. Ruffin.
lib. 1. cap. 19.
Baron. ann.
348. Hermast.
Vit. Athan. l.
6. c. 9.

36. Sardicenses (1) Patres, ne quid

D 3 relin-

relinquerent intentatum, Vincentium Capuæ, & Eufratam Coloniæ ad Constantium legatos miserunt; qui rogarent Imperatorem, ut quæ Sardicæ Concilium ritè, & ex Religionis regula statuisset, ea in Oriente, ipsius beneficio valere, obtinereque possent. Hos eisdem suo quoque nomine Constans ad Constantium legavit: addito Salieno viro clarissimo, spectatæque fidei, atque pietatis, cui literas ad fratrem dedit efficacissimas, Regioque animo plenas: se impensius ab eo petere Athanasii reductionem; id nisi impetraret, certum sibi esse fixumque, Alexandriam cum exercitu proficisci, ut Athanasium in Sede sua propriis manibus collocaret. Constantius, (1) Fratris metu paulò sanior factus, Athanasium iterum ac tertio per literas, (2) & legatione quoque adornatâ, satis honorificè revocavit; cunctantem etiam extimulans, uti reditum maturaret in suam Ecclesiam, quam Idolorum cultores, Gregorio haud ita pridem internecione deleta, metu, ac tyrannide liberaverant.

(1) *Athanas.*
ad Solitar. p.
84. *Socrat. l.*
2. c. 18. *Idem*
Athan. ad Sol-
lit. p. 823.
827.

(2) *Quæ ex-*
tant apud A-
thanas. *apol.*
2. p. 769. 770.

(4) *Athanas.*
apol. 1. 676.
apol. 2. 770.
ad Solit. 823.

37. Athanasius, (3) qui nihil sine
autho-

authoritate consilioque Romanæ Sedis
 movere consueverat, ubi omnia sibi ad
 reditum tuta fore intellexit; Aquileja
 Romam se contulit; debitis officiis pro-
 secuturus Episcopum, & Ecclesiam.
 Româ profectus, cum Julii ad Eccle-
 siam Alexandrinam restitutoriis litte-
 ris, (1) primò appulit Antiochiam, ubi
 (2) longos cum Constantio sermones
 fertur conseruisse; atque ab eodem ac-
 cepisse perpetuæ pacis securitatem, Re-
 giâ fide interposita, cum sacramenti
 religione; Indè in Ægyptum, lætissima
 ejus reditus præeunte famâ, contendit;
 dùm transiret per Palestinam, Hieroso-
 lymis ingenti plausu est exceptus (3) à
 S. Maximo ejus Urbis Episcopo; qui
 Synodum celerrimè advocavit, ut tan-
 ti viri communionem, quantâ posset
 celebritate reciperet; deque illius re-
 ditu, per synodicas literas, Ecclesiæ
 Alexandrinæ gratularetur: Alexâdriam
 denique Athanasius, octo annos deside-
 ratus, pervenit; cui obviam ex urbe,
 ac finitimis regionibus Episcopi, Sa-
 cerdotes, matronæ, virgines, pueri;
 examina etiam Monachorum, ex inti-
 mioribus solitudinibus, atque turma-

(1) *Quæ ex-
 tant, apud A-
 thanas. apol.*
2.770. & in
hisor. Socra-
tis l. 2. c. 18.

(2) *Athanas.*
apol. 2. 29. ad
Solitar. Ruf-
in. l. 1. c. 19.
Socrat. l. 2. c.
18. Sozom.

(3) *Athanas. a-*
pol. 2. 774. ad
Solit. 825. So-
crat. l. 2. c. 19

tim Populi procedebant, ut triumphantem velut exciperent, ac reducis Patriarchæ manum deoscularentur: Tunc plebs pastoris sui aspectu recreata diuturnas lacrimas absterfit; luctumq; Alexandrina Civitas, recepto patre, deposuit.

(4) *Athan. ad Solitar. & apol. 1. ibid. Theodores. 1. 2. c. 9.*

Tunc (1) Episcoporum visæ multitudines in Athanasii communionem sponte cōfluere: multi prætereà mortales, quos in partes Arianorum torrentis impetus abripuerat, è perfidiæ fluctibus emergere: Ursacius ipse atque Valens, Arii populares veteres atque famosi, pœnitentia ducti (fluxâ tamen, ac minimè diuturna) cū apud Romanum Pontificem, tū apud Athanasium sese ipsi retexuere. Pax demū, Fides, Sanctitas Athanasii magni rēditu in Oriente refluere: interim Eusebianorum animos noctu, diūque invidia devorabat. Verū non finis ille malorum, sed interruptio quædam, ac brevis veluti respiratio fuit: nam Constantii levis animus, Eusebianorum arbitrio turpiter mancipatus, jis impellentibus, ad ingenium paulò post rediit: iterumque, violatâ fide, ac sacramenti religione calcâtâ, exagitare Athanasium, Catholicos

pre-

premere, Nicænamque Fidem pessum habere cæpit.

38. Inter (1) hæc, Occidentis Imperium, Magnentii conjuratione, ex inopinato, erumpente, fœdissimè ardere visus est: ea civilis flamma Constantem optimum Principem, optimèque de Religione meritum, primo juventæ suæ robore, alieno Christianæ Reipublicæ tempore, miserè absumpsit. Romanum quoque Pontificem Julium, virum Sanctissimum, pro Ecclesiarum pace, intensissimâ operâ laborantem, post annum à Constantis obitu, mors occupavit. Liberius Petri Sedem obtinuit, vir equidem fortis, ac rerum humanarum contemptor; homo tamen, ut reliqui, ex Adami luto profectus; ut mirum non sit, si humanis casibus obnoxius aliquando fuisse, hac ipsa in historia memoretur. Is (2) primò, etsi falsis Eusebianorum accusationibus præventus, secùs de Athanasio sentire visus fuerit, ubi tamen, octoginta Orientalium Episcoporum litteris, de omni re certior est factus, ejusdem Athanasii communionem, atque tutelam, acriter, fortissimèque suscepit.

(1) Hieron. Chron. Aurel. Victor. Eutrop. Zosim. l. 2. Socrat. l. 2. cap. 20. Sozom. l. 4. c. 1.

(2) Lucifer. Calar. Hilar. fragm. Athanas. ad Solitar. 833.

Con-

Constantius, sublato Fratre, debellatoque Magnentio; cæterorumque conjuratorum deletis armis, utroque Imperio potitus est. Tunc levem Principis animum, aspirantis fortunæ auramultò extulit insolentiùs; scintillamque omnem (si qua supererat) bonæ mentis extinxit; namque primò, immemor mortalis conditionis, (1) *Æterni* sibi nomen adscivit; (2) Eusebianis, ea in re, usus assentatoribus; qui, quam Filio Dei eripere nitebantur æternitatem, eam mortali fluxoque tribuere, nihil pensi habuerunt: tam eam animo concepit (3) amentiam, Fratri omnia mala obvenisse, ob studium Catholicorum; sibi contra, rebusque suis è Cælo descendisse felicitatem, ob tutelam Arianismi; qua demùm obcæcatus opinione, constituit animo, sub Arianæ perfidiæ jugum Occidentem simul & Orientem subungere; Achanasium quamprimum jugulare; delere genus omne Catholicorum: tam facili negotio in amentiam felicitas humana degenerat.

(1) *Ammian. Marcellin. lib. 15.*
(2) *Atban. de Synod.*

(3) *Lucifer. Gularit. de reg. Apoll.*

(4) *Hilar. ad-vers. Arian. 9° ad Constant.*

39. Igitur ea in sententia obfirmatus Constantius; vulgari edicta indicique omnibus (4) jubet: *Placere Æternitati*

tati sue, uti Episcopi ex omni Mundo in Athanasium subscribant: iidem, atque ubique simul Populi Arianorum recipiant communionem: qui dicto audientes minùs forent, si compertum habeant, exiliis se, proscriptionibus, atque suppliciis omnibus affectum iri. Ita cōflatus turbo est insectationis ejus, quæ omnium, ab hominum memoriâ, crudelissima proditur: qui turbo, solutus in fulmina ac tempestates, in Occidentem simul & Orientem incubuit; omniumque ferè vastitatem tulit Ecclesiarum. Ea insectatio Occidentales corripuit primùm in Gallia, in conventiculo Arelatensi; (1) mox in Italiæ viscibus, per occasionem Mediolanensis Conciliabuli: utrobique Constantius exules egit Occidentalium Episcoporum præstantissimos; Paulinum Trevirensensem, Mediolanensem (2) Dionysium: tùm Eusebium Vercellensem, Luciferum Calaritanum, Hilarium atque Pancratium Liberii Papæ Legatos; qui suamet virtute, & formidato Pontificis nomine, pro Fide & Athanasio, contra torrentem Arianorum, atque iniquam Principis voluntatem brachia direxc-

(2) *Hilar. ibi.*

(3) *Athanas. ad Solit. 835. 842. Hilar. cont. Arian. Lucifer pro Athanas. l. 2. Hieron. Chron.*

rexerant : jisque gravidus furiis , atrocibusque consiliis, per illud tempus, videbatur Imperatoris animus , ut nemini obscurum foret, Occidentem universum, Constantis præsidio vacuum, brevi Ariani furoris, sub eo Principe, prædam futurum .

(1) *Atbanas.*
ad Solit. pag.
832.

40. Sed (1) Eusebiani sic existimabant, obnoxium sibi fore Terrarum Orbem; si Liberius, cujus maxima virtus, & summa esset in Ecclesia potestas, in suas partes traheretur . Itaque Constantio persuadent, ut Æternitatis sue potentiam omnem eò convertat, ut illius animum in primis factioni paret : In ejus Episcopi autoritate momentum rerum situm esse ; in quamcumque partem inclinaverit Romanus Pontifex, post illum Ducem Ecclesiam universam ituram : illud robur aut flecti ; aut frangi oportere . Tum verò periculosius in capite vulnerari cæpit religio.

(2) *Idem ib.*

Constantius (2) Mediolano, ubi tunc moram faciebat, Eusebium Eunuchum (de cujus ingenio malo pravoque, pauca supra memoravimus) Romam cum muneribus legat, qui Liberium modis omnibus in Imperatoris sententiam, ac

VO-

voluntatem trahat . Ubi Romam venit infamis semivir , apprehensa Liberrii manu, *annue Augusto, inquit, subscribe in Athanasium, accipe munera, quibus te æternus noster Imperator prosequitur.* Indignatus ad hæc Pontifex , negat aut spe , aut prece , aut pretio induci posse Christi Vicarium , ut eum virum damnet , cujus integritas, tot experimentis, & quæstionibus manifesta , in medio jam esset posita ; & quem præsentem ipsa eadem Romana sedes tanta nuper celebritate absolvisset : nunquam futurum, ut Eusebianorum genus perfidum, sceleratumque, Romano Episcopo utatur aut perfidiæ socio , aut scelerum suffragatore . Tum (1) Eunuchus , desperans muneribus posse violare virum æqui , justique tenacissimum ; spirans minas, atque furorem , è colloquio discessit ; munera Imperatoris in Principis Apostolorum Templo suspendit . Liberrius contra ea recognitâ , cedituis asperrimè castigatis , Constantii munera extra Templum, liberrimâ fortitudine, projicit .

(1) *Idem ib.
& seq.*

Hæc ubi rescivit Imperator amens irâ , extremum facinus aggreditur: (2) (2) *Idem ib.*

Mc-

(1) *Ammian.*
l. 15. Athan. ad
Solitar. p. 835
 (2) *Idem Athan.*
ibid. Theodoret. l.
2. c. 13.
 (3) *Hieron.*
Chron. Ruffin.
l. 1. c. 22. Soz-
om. l. 4. c. 23.
Socrat. l. 2. c.
19. Theodo-
ret. l. 2. c. 14.
 (4) *Athan.*
ad Solit. pag.
837. 841.
 (5) *Athan.*
apol. 1. pag.
689. 690. ex
protestat. Pa-
pul. Alex. adr.
apud eund. p.
867. de fuga.
p. 716. Sozxa-
men. l. 4. c. 8.
 (6) *Greg. Na-*
zianz. or. 31.
Gregor. Nyss.
l. 1. cont. Eu-
nom. Ammian
Marcel. l. 22.
Athan. ad So-
lit. 844. 861.
de Synod. 880
912. contra
Arian. de fu-
ga, &c. Soz-
om. l. 3. c. 6.
l. 4. c. 7.

Mediolanum duci Liberium jubet. Quo
 intempesta nocte abducto in luctum,
 Roma repentè abiit: & facta est qua-
 si vidua domina gentium. Tunc nu-
 tare Petri stabilis sedes, ipsaque Fi-
 des tremere, veluti è suo cardine, visa
 est. Mediolani (1) Constantius iterum
 Pontificis animum pertentat: liberrimè
 repugnantem, exulem (2) Beroeam pel-
 lit. Felix (3) in Romanam sedem intru-
 sus est. Tum (4) etiam Osum Cordu-
 bensem aggreditur Imperator; sugge-
 rentibus Arianis; cumque senem ætate,
 famâ, gloria gravissimum, tum virtute,
 rebusque gestis ubique clarum, ab Hi-
 spania, per summos labores, sæpiùs ab-
 ductum, frustra que sæpiùs tentatum, in
 urbe Sirmio, exilii quodam genere, de-
 tineri jubet. Atque hæc in Occidente
 agebantur.

41. Eodem tempore, Eusebianorum
 arbitrio, Oriens Universus agitabatur.
 Athanasium (5) quæsitum ad necem, di-
 risque modis exagitatum in fugam agunt:
 cujus fugæ deinde Sanctus Episcopus
 scripsit apologiam: Georgium (6) Ci-
 licem, è summis fortunæ, ac vitæ sordi-
 bus eductum, nutritum sceleribus ho-
 minem,

minem, ad omne facinus projectissimum, impium, inurbanum, illiteratum, furti reum, & ea causa profugum, ingenio, crudelitate, moribus, Gregorio longe pejorem, in Athanasii locum substituant: Alexandrinam Ecclesiam, atque urbem, igne ferroque vastant: insectationes, per nefarios Præfectos, Duces, & Comites, Diogenem, Syrianum, Heraclium, Faustinum, Cataphronium, atque alios, horrendum in modum integrant: Ægyptum totam, aliasque Orientis Provincias, luctu, funeribusque miscent: scelera sceleribus; cædes cædibus cumulant. Hoc passu tempestate illa, Orientem simul, & Occidentem perfidia, & vastitas peragrabant.

42. Hic verò novus rerum ordo sese mihi panderet, scribendumque plurimum foret, cum de Ursacio, ac Valente in deterius prolapsis; tum de Photino, rebusque Sirmii gestis; atque de Arianismi foedo, numeroque in Arianos meros, Semiarianos, & Macedonianos divortio; præterea de Aëtio & Eudomio, & Eudoxo, & Acacio, aliisque ejus generis portentis plurimis: ad hæc de tragædiis involutissimis, mirisque
 cali-

(1) *Ammian.*
l. 15. Athan. ad

Solitar. p. 835

(2) *Idem Athan.*
ibid. Theodoret. l.

2. c. 13.

(3) *Hieron.*
Chron. Ruffin.

l. 1. c. 22. Soz.

zom. l. 4. c. 23.

Socrat. l. 2. c.

19. Theodo-

ret. l. 2. c. 14.

(4) *Athan.*
ad Solit. pag.

837. 841.

(5) *Athan.*
apol. 1. pag.

689. 690. ex

protestat. Pa-

pul. Alex. adr.

apud eund. p.

867. de fuga.

p. 716. Soz.

zom. l. 4. c. 8.

(6) *Greg. Na-*

zianz. or. 31.

Gregor. Nyss.

l. 1. cont. Eu-

Mediolanum duci Liberium jubet. Quo
intempesta nocte abducto in luctum
Roma repente abiit: & facta est qua-
si vidua domina gentium. Tunc nu-
tare Petri stabilis sedes, ipsaque Fi-
des tremere, veluti è suo cardine, visa
est. Mediolani (1) Constantius iterum
Pontificis animum pertentat: liberrimè
repugnantem, exulem (2) Beroeam pel-
lit. Felix (3) in Romanam sedem intru-
sus est. Tum (4) etiam Osius Cordu-
bensis aggredditur Imperator; sugge-
rentibus Arianis; cumque senem ætate,
famâ, gloria gravissimum, tum virtute,
rebusque gestis ubique clarum, ab Hi-
spania, per summos labores, sæpius ab-
ductum, frustra que sæpius tentatum, in
urbe Sirmio, exilii quodam genere, de-
tineri jubet. Atque hæc in Occidente
agebantur.

41. Eodem tempore, Eusebianorum
arbitrio, Oriens Unversus agitabatur.
Athanasium (5) quæsitum ad necem, di-
risque modis exagitatum in fugam agunt:
cujus fugæ deinde Sanctus Episcopus
scripsit apologiam: Georgium (6) Ci-
licem, è summis fortunæ, ac vitæ sordi-
bus eductum, nutritum sceleribus ho-
minem,

minem, ad omne facinus projectissimum, impium, inurbanum, illiteratum, furti reum, & ea causa profugum, ingenio, crudelitate, moribus, Gregorio longe pejorem, in Athanasii locum substituant: Alexandrinam Ecclesiam, atque urbem, igne ferroque vastant: insectationes, per nefarios Præfectos, Duces, & Comites, Diogenem, Syrianum, Heraclium, Faustinum, Cataphronium, atque alios, horrendum in modum integrant: Ægyptum totam, aliasque Orientis Provincias, luctu, funeribusque miscent: scelera sceleribus; cædes cædibus cumulant. Hoc passu tempestate illa, Orientem simul, & Occidentem perfidia, & vastitas peragrabant.

42. Hic verò novus rerum ordo sese mihi panderet, scribendumque plurimum foret, cum de Ursacio, ac Valente in deterius prolapsis; tum de Photino, rebusque Sirmii gestis; atque de Arianismi foedo, numeroque in Arianos meros, Semiarianos, & Macedonianos divortio; præterea de Aëtio & Eunomio, & Eudoxo, & Acacio, aliisque ejus generis portentis plurimis: ad hæc de tragædiis involutissimis, mirisque
 cass-

casibus, per illud tempus, earumque rerum causâ, in Oriente excitatis: Verum eorum aliqua ad sequens caput rejicio; alia prætereo; namque brevitatis mihi præ rebus omnibus, habenda ratio est.

43. Quæ autem post hæc evenerint vix possum commemorare; cum eorum funestissima recordatio, admiratione pariter, ac dolore, defixum animum teneat. Nam, tot sceleribus, tantoque Catholicorum sanguine, non dum expleta Constantii sævitia, iterum majoriq; impetu (1) Osum Syrmii, Liberium in Beroea exules aggreditur: Conciliorum Præsidem Osum, senio laboribusque confectum, cruciatibus indignum in modum torquet: Summum (2) Dei Sacerdotem Liberium, ærumnis omnibus urget; tantaque scelerati Principis violentia fuit, ut hæ Religionis columnæ solidissimæ, non sine magno motu generis humani, concuti visæ sint: Eo enim premente, primò viribus, mox animo debilitati, tandem memorabili humanæ imbecillitatis exemplo, altissimo Dei judicio, fortes Israel * ceciderunt. Osi casus præcessit, stupente Terrarum

(1) *Sulpit. Sever. l. 2. Atbanus. ad Solit. 841. apol. 2. 807. Socrat. l. 2. c. 26. Sokomen. l. 4. c. 11.*
 (2) *Hieron. Chron. Atban. ibid. Hilar. contr. Arian. Baron. ann. 357. Godofrey vit. Atban. t. 2. lib. 8. c. 5.*

* Anno 357. vel 358.

Orbe ; paulò post Liberii defectio est consecuta ; ad cuius ruinæ strepitum , Ecclesia tota contremuit . Alii quoque per idem tempus , pejori casu , sed minori fragore , conciderunt .

44. Sanè Osi casus multò gravis , ac miserabilis fuit ; namque ad eam fidei formulam demisit animum , quæ in urbe Syrmio (1) secundò instructa , atque Ursacii ac Valentis additione (2) pejùs cumulata , omnium sceleratissima proditur : quæ fidei formula (3) , Usiæ , ac tam Homousii , quàm Homoeusii mentionem fieri vetabat : quin etiam , Patrem majorem , Filium subiectum statuebat : quibus deliramentis , mera Arii insania haud obscurè continebatur : quomobrem jure ab Hilario , *Osiana blasphemia* ea vocari formula consuevit . An subscripserit Osius in Athanasium ? res mihi obscura esse videtur : an ab eo casu emerferit ? duplex fama est : quidam (4) negarunt , contendentes , in perfidia obstinatum miserè periisse : nos contra , (5) Athanasio , & (6) Augustino acquiescimus , qui erexisse se Osius , atque in Ecclesiæ sinu , & societate diem objisse sæpius , præclarissimèque testantur .

(1) *Consulte Godefridum*

Hermât. ibid.

(2) *Hilar ad Constant.*

(3) *Extat etiam apud Hilur. de Synod.*

cujus meminere : Athan. de Synod. pag. 902. 903. Socrus. lib. 2. c. 29. Epiphanius. bar. 73.

(4) *Marcellinus, & Faustinus. Lucif. feriani apud Hermât. Vit. Athan. t. 2. l. 8. c. 4.*

(5) *De fuga p. 704. apol. 2. pag. 807.*

(6) *Lib. 1. c. 69. Parmen. c. 4.*

5. & 8.

E

Quod

(1) *Athanas.*
Apolog. 2. pag.
 807. *Hieron.*
chron. *Hilar.*
cont. *Arian.*
Sozomen. *So-*
crat. &c.

(2) *Hieron.*
de Scriptorib.
Eccl. cap. 97.
Hilar. *ibid.*

45. Quod ad (1) Liberium pertinet sic accepimus. Cum Beroëa exilij tedio, annorumque pondere, ac metu intentatæ mortis miserè pressus, Romæ desiderio irrequietus arderet: cumque his undis æstuantem (2) Fortunatianus Aquileæ, ac Demophilus Beroëa æternum execrandi, vehementiùs aggredirentur; fœdus tandem cum Arianis, pro libertate, ac reditu, victus animo pepigit: tum Beroëa Syrmium redactus, ibi malè pactam fidem, vulgatis etiam ea de re litteris, pejus exoluit: subscripsit in Athanasium, demisit se in communionem Arianorum, oblatamque à Demophilo fidei formulam, non ea manu, qua Constantii munera extra templum projecerat, obsignavit:

(3) *Consule.*
Dionysium Pe-
tavian.

46. Sed quod attinet ad fidei (3) formulam à Liberio receptam, longè alia ea fuit ab Osiânâ, & ab illis omnibus, quas Athanasius recenset; sed ex tribus formulis constatam illam, probati scriptores memorant: ex eâ nimirum, quæ contra Paulum Samosatenum, & eâ quæ in Ænecanijs Antiochiæ, & ea demùm quæ apud Syrmium contra Photinum pridem prodiderant. Sana quidem ac planè

planè recta ea formula videri potuit, si verborum dumtaxat habenda ratio foret; nam errorem continebat nullum, eo solum nomine flagitiosa, quòd in ea Homousij mētio, silentio premeretur, tametsi ut illa erant tempora, eo ipso in silentio momenti multum inerat. Sed Liberius etsi Homousion, cōcordiæ causā dissimulaverit, aliam tamen ab illo fuisse professionem exhibitam, author est Sozzomenus; quā professione eos damnabat, qui Filium non (1) *ὡς ἢ κατὰ πάρα* similem Patri dicerent. Multa de Liberii lapsu turbant scriptores novi, quorum sententiis excutendis, haud illibenti animo immoratus fuisset; sed non erat hic locus. Duo interim apud se statuat lector: alterū in Liberio (quidquid deliquerit) non Romanum Pontificem, pro munere primæ Sedis agentē; sed hominem tantum pro fluxa mortalium conditione, peccasse: alterum, hunc ipsum hominem Liberium (2) erectum casibus suis, veritatis tutelam iterum suscepisse, & postquam Romam rediit, ad pristinam quoque animi fortitudinem rediisse: nam postea, quoad vixit, pro fide ac Religio-

(1) *Substantig, & per omnia similes.*

(2) *Theodoret. l. 2. c. 17. Athan. Hilar. cont. Arian.*

ne tuenda, contra eosdem Arianos, magna fortiaque, atque præclara multageffit.

47. Sed quoniam in eiusmodi formulas noster incidit sermo, pauca de his indicare, non abs re iudicaverim. Plurimas, viginti annorum spatio, Ariani ediderunt; obliquas, varias, ac sæpè posteriores prioribus adversantes. Undenas in libro de Synodis Athanasius memorat; quibus ex aliorum scriptorum monumentis tres, vel etiam plures accedunt aliæ: Sed in his omnibus, Consubstantialis, aut prætermissa mentio, aut vetita, aut etiam damnata erat: nam eò demùm cunctæ spectabant, ut Homousii fidem, ac simplicitatem Nicænæ professionis, perpetua oblivione contererent. Qui plura de his velit, Dionysium Petavium subtiliùs de iisdem rebus disputatè adeat: instituti nostri ratio, longiùs nos progredi, minimè patitur.

(1) *Athanas.
de Synod. Hilar.
Sax. om.
Theodoret. l.
2. c. 21.*

48. Constatius, (1) post Syrmiensem triumphum, de magnis Ducibus Libero, & Osio relatum, Basilio Ancyranò (tunc Semiarianorum principe) hortatore usus, Generale Concilium, per causam

fam maximè Anomæorum, eorumque
 qui merum Arianismum profiterentur,
 fieri jussit. Nam, eo tempore, Arianis-
 mum (quod antea innuimus) intesti-
 na bella distraxerant, & Constantius
 Semiarianorum tunc studiosior, meris
 Arianis adversabatur. Id Concilium
 post plurimam deliberationem, vario-
 que casus, eodem tempore, divisum ta-
 men, ac diverso loco initum est. Occi-
 dentales, numero quadringenti, Arimini
 convenerunt: Orientales (1) Seleuciæ;
 numero sexaginta supra centum. Seleu-
 ciæ (2) conventus, Arianis meris, at-
 que Semiarianis inter se perpetuò di-
 gladiantibus, totus in altercationem
 abiit. Occidentales (3) Arimini, quan-
 diù integra ipsis deliberatio fuit, san-
 ctè omnia decreverunt; postquam verò
 Constantii (4) jussu, liberè decernendi
 potestas erepta est, intentata vis, at-
 que incussi, terrores per Taurum Præ-
 fectum, omnes ferè præcipites acti, à pri-
 stina fortitudine, atque sententia de-
 fecerunt. Tunc (vox fuit Hieronymi) in-
 gemuit (5) Terrarum Orbis, & se Arianū
 esse miratus est, tantisque successibus
 elata superstitio, Terræ Cœloque visa
 est insultare, E 3 49. Post

(1) Athanas.
de Synod. 59
 870. Sever.
Sulp. l. 2. Hi-
lar. de Synod.
etc.

(2) Athanas.
ibid. 830. E.
pipban. her.
 73. Socrat. l.
 2. c. 32. Soz-
 zom. l. 4. cap.
 21.

(3) Athanas.
ibid. 874. *Sul-*
pic. Sever. l. 2
Theodoret. l. 2
c. 15. Sozom.
l. 4. c. 16.

(4) Hilari-
fragm. Atha-
nas. ad Afr. p.
 934. *Sulpic.*
Sever. ibid. Li-
bell. Faust. &
Marcellin.
etc.

(5) Hierony-
mi hyperbole.

49. Post hæc, Dei ultio, quæ lentò quidem, sed certo gradu nocentes sequitur, Constantium occupavit (*) qui Mopsucrene, quod Oppidum in radice Tauri Montis positum est, aut veneno (1), uti auctor est Nazianzenus, aut feбри (2) quod alii putant, sublatu periiit. Illum (3) in exitu vitæ perfidiæ ac scelerum ritè pænituissè; ejusdem Nazianzeni sententia esse videtur: cui tamen sententiæ, cùm Athanasii (4) de Constantio scripta repugnant, tum etiam illud obstat, quod mortis proximus Imperator, ab Evozojo pessimo Arianorum baptizari (5) maluerit: argumentum fanè ingens superstitionis non abjuratæ:

50. (6) Defuncto Constantio, Imperium obtinuit Apostata Julianus. (7) Tunc disiectis parumper nubibus, brevis quædam serenitas mortalibus illuxit. Nam novus Imperator, pulsos à Constantio Episcopos, ad pompam simulatæ clementiæ, loco restituit. (7) Tàm Athanasius magnus, è solitudine & latebris, ingenti omnium plautu, tertio rediit in sedem suam; quæ vacua, & libera erat, nam invasorem Georgium

* Anno 361.

(1) *Naxiāx.*
orat. 3. p. 68.

(2) *Ammian.*
l. 21.

(3) *Naxiāx.*
orat. 21. pag.
389.

(4) *De Synod.*
p. 907.

(5) *Socrat. l.*
2. c. 37. Philo-
sof. l. 6.
c. 6.

(6) *Ammian.*
l. 22.

(7) *Epiphan.*
heres. 68. So-
crat. l. 3. c. 4.
Socr. l. 5.
cap. 7. Gregor.
Naxiāx.
orat. 21.

gium, post natos homines scelatissimū,
 Idolorum cultores, quemadmodum
 olim Gregorium, non ita pridem, ju-
 gulaverant. Tunc Alexandria in pri-
 mis, & reliquæ pariter Orientis urbes,
 Ecclesiæque, sanctorum Episcoporum
 reditæ, admodum sunt recreatæ. (1)
 Redux Athanasius, Concilio Alexan-
 driam convocato, varia percussit hære-
 sum capita, sapienterque omnia com-
 posuit temperavitque, quæ tempori-
 bus apta viderentur: sua integritas fi-
 dei, & suus rediit Religioni color: (2)
 fracti parumper Arianorum animi, com-
 pressa ferocia: ac ut ipso (3) Nazian-
 zeni dicto utar: Imperavit Deus ven-
 tis, tempestas cecidit, tranquillitas facta
 est. Verū hæc paucorum mensū fuerunt
 induciæ; pax solida longè adhuc abe-
 rat. Poenituit siquidem Julianum, eo-
 usque Christianorum sanguine absti-
 nuisse, tandiūque fuisse quietè vivere
 Galilæos. Itaque cetrus, Imperium
 omne, Idolorum servituti, subigere:
 omnia repente, armis terroribusque mi-
 scere coepit. (4) Athanasium in primis
 Alexandria pellit; ad eandem designat
 persequiturque, & fugientem quidem

(1) *Ruffin. l. 1. c. 27. Socrat. ibid. Theodor. ret. l. 3. c. 2.*

(2) *Socrat. l. 3. c. 3. Socrumen. l. 5. c. 7.*

(3) *Orat. 21.*

(4) *Julian. ep. 26. Theodor. l. 3. c. 5. Ruffin. l. 1. c. 33. Socrat. l. 3. c. 11.*

jam oppressisset, nisi obuios sicarios, vir ubique magnus, solertissima quadam (1) responsione lusisset: tum in Orientem universum flammam iniecit; indeque incendia, proscriptiones, exilia, cædes, & ubique mala extiterunt. Sed mox Juliano sublato, brevi admodum intervallo denuò (2) respiravit Ecclesia, sub Joviano Catholico pioque Principe. Sed Joviano post paucos menses vitâ defuncto, mala revixere; nam qui in oriente successit Valens, perfidiâ & crudelitate, aut par, aut peior Constantio fuit.

51. Postquam Valens Orientis Imperium susceperat, Liberius Romæ (*) decelsit; Ecclesia Damaso datur. Hic maximus Pontifex primam curam adiecit ad Orientalem Ecclesiam; cuius extrema calamitas, supremæ manus vim atque operam postulabat. Cum (3) Orientalibus, de rebus omnibus, per litteras cœpit agere: legationesque ad eosdem pro tempore, ac necessitudine adornat: tum (4) Concilium Romæ cogit, ibique, Ursacium, & Valentem, bis rebelles, perpetuò infames gravi sententia notatos damnat: eaque in primis

(1) *Sozom. lib. 5. cap. 14. Socrat. l. 3. c. 11. Theodoret. l. 3. c. 5.*

(2) *Ruffin. l. 2. cap. 1. Sozom. l. 6. c. 3. Athan. Greg. Nazianz. Socrat. Theodoret. &c.*

* *Anno 366.*

(3) *Theodoret. l. 2. c. 17.*

(4) *Athanas. ad Afros. pag. 931.*

primis consulit, atque decernit, quæ ad afflictam, in partibus Orientis solis, erigendam, confirmandamq; Religionem, opportuna magis viderentur. Eodem tempore Athanasius, quem Jovianus, summis honoribus ornatum, restituerat, rebus in Ægypto, cæterisque ditionis suæ Provincijs, componendis pari solertia operam dabat: eaque tranquillitate usus, quæ post Juliani cædem consecuta fuerat, & quam nullus adhuc flatus turbaverat, digna Athanasio magno, atque præclara multa faciebat.

(1) Ampliſſimam quoque Synodum habuit Alexandriæ; quæ Synodus, & vulneratum Nicænæ fidei honorem, fractumque robur consolidavit, & Pontificem Damasum, de omni statu rerum, datis literis, certiozem fecit. Ita per initia novi Regni, Damasus Romæ, Athanasius Alexandriæ, alij quoque viri Sanctissimi, in alijs Orientis partibus, pro rebus restituendis laborabant intento studio, atque conjuncta operâ.

(1) *Idem ib.*

52. Nec interea quieti erant Arianæ. Valentem, quem antea in Arianismum Dominica uxor induxerat obſident, capiunt: Eudoxi præſertim operâ, notiffi-

tissimâ famâ hominis , qui adeo sese in Valentis gratiâ infudit , ut ab eo Ariano , cœcus Imperator , lustrali fonte mergi voluerit . Tum aqua illa , sacra quidem , sed malè sparsa , transversam baptizati Principis mentem , magis ad superstitionem accendit ; inductæque jamdiù per uxorem flamme , novum veluti alimentum fuit . Namque statim cum ipso Baptismate , acerbissimum Valens , erga cultores Nicænæ fidei , suscepit odium ; eosque tandiù , malis omnibus , exagitare Sacramento decrevit , donec catholicorum genus omne , aut vi extirparet , aut excideret ferro . Verùm quominus fax illa erumperet in catholicorum perniciem , Bellum Gothicum obstabat ; neq; enim furias omnes exere , nec sevirè pro ingenio sibi posse videbatur , curis militaribus impedita crudelitas ; quare Valés , ut omnibus Imperij viribus Christo bellum moveret pacem cum Barbaris composuit . Hinc iterum tempestas in Oriente : Sanctorum exilia , verbera , cruciatus , Urbium direptiones , luctus Ecclesiarum , sanguis , incendia , cædes .

53. Interea Magnus Basilius , qui
ante

ante hoc tempus, privatam vitam atq;
 virtutem colebat, procul negotijs cu-
 risque publicis, aut Monachus in soli-
 tudine, aut Presbyter in Patria; labo-
 rantique Orienti, precibus magis ad
 Deum fufis, quàm operâ prestò fuerat;
 Eusebio Episcopo Cæsareæ defuncto,
 Cæsareensi Ecclesiæ præficitur. Tum
 propius publicæ utilitati admotus, pro
 Religione, ac salute Orientis, cū Atha-
 sio magno, cæterisque fidei propugna-
 toribus conspiravit. Eidem Athana-
 sio, datis literis, author fuit, ut cum
 Romano Episcopo, & occidentalibus
 de afflictissimis orientalis Ecclesiæ re-
 bus, in primis ageret: ab iisdem, datis
 literis, adornatisque legationibus, au-
 xilium consiliumque peteret: idque
 Orientis nomine faceret, cujus antesi-
 gnanus, & pater esset. Spem omnem
 orientalis Ecclesiæ, in Romana Sede si-
 tam esse; quamcumque illa de fide, ac
 de hæresibus sententiam pronunciave-
 rit, hanc populos omnes religiosissimè
 amplexuros; in ea authoritatem, in ea
 veri falsiq; regulâ, in ea tãdem præcipuâ
 divini Numinis præsentiam esse. Tum
 ipse quoque literas mittere, legatio-
 nesque

nesque frequentissimè tùm solus , tùm una cum alijs Orientalibus ad Damasum instituere ; vicissim accipere , unà laborare ; nunquam quiescere . Ita eo tempore , præ cæteris omnibus , divinus hic Triumviratus , Damasus in Italia , Athanasius in Ægypto , Basilus in Cappadocia Orientalem Ecclesiam sustentabant , ne ad Valentis impetum rueret .

54. At Valens , qui jam gladium eduxerat , atque multorum Sanctorum cædibus cruentaverat , ubi de Basilio audivit , quod Episcopus esset factus , & Imperatoris incæpta audacter moraretur , ad eam arcem expugnanda in signa movit . Virum aggreditur per Modestum Prætorio Præfectum , hominem sceleribus exercitatum , & notissimum crudelitatis ministrum : qui cùm , Cæsaream profectus , Basilium conuenisset , & in scopulum se incidisse intelligeret , de successu desperans , destitit ab incæpto . Imperatorem docet , Basilii flectendi , spem penitus nullam esse . Valens ea fama motus , & admiratione magis viri , quam ira correptus . Cæsaream , haud iniquo animo , proficiscitur ; eò ubi pervenit , templum adit ;
offert

offert munera Ecclesiæ: in communio-
nem Catholicorum parumper descen-
dit: adeo ut quādam bonę mentis scin-
tillam concipere visus sit. Verū post
paulò, ijs omnibus evanescentibus (ne-
bulæ enim erant) atque in deterius A-
rianus Princeps repentē præcipitans,
exilij sententiam adversus Basilium
apud se statuit; quam tamen sententiam
quò minus subscriberet, ostento pri-
mū filij, repentē morbo percussi, de-
indè fracti calami prodigio, prohibi-
tus est. Igitur, cū suo malo didicisset
Valens, nulla vi expugnari posse Basi-
lium, in ea desperatione Cappadociā
discedit, atque aliò furorem suum ver-
tit.

55. Hic libenti animo commemo-
rarem, qui tunc sermones Basilio inter-
cesserint cum Modesto; qui, cū ejus
viri divina responsa, & plenam animi
orationem obstupescens, inter admi-
rationem, & iram quereretur, *neminem*
se offendisse, qui tanta dicendi libertate
cum Modesto usus foret, celebratum il-
lud accepit à Basilio responsum: *non*
dū fortasse in Episcopum incidisti:
Tū etiam libens narrarem, ut Valens
Cæsa-

Cæsareæ Templum ingressus, cum Basilii sacris operaretur, ibi primum germanam Ecclesiæ faciem cognoverit: ut ad speciem illam, non antea visam, Religionis, defixus animo hæserit: ut mox immoti Episcopi majestate percussus, sacro metu corripere, ac totis artibus contremiscere visus fuerit: sed ea res longius me ab incæpto traheret.

56. Desperato itaque Basilio, in alias partes fusus Valentis furor, ad instar turbidi torrentis, concitatissimo cursu, atque cruentis fluctibus, per Orientem universum ferebatur; plurimas regiones, igne ferroque vastans; atque miseros Catholicos, exilijs, proscriptionibus, cruciatibus, cædibus, æumnisq; omnibus involuens: Sed in Antiochiâ maximo impetu irrupit; inde in Syriam universam; tùm sese in alias finitimas Provincias, magno fragore, majori ruinâ exoneravit.

His tempestatibus, solus propè Athanasius in portu esse videbatur; qui in magnâ Ecclesiæ, ac ditionis suæ tranquillitate, alieno magis, quàm suo aut suorum periculo laborabat. Ea res mirum in modum Arianos urebat, qui

Atha-

Athanasio incolumi nil unquam è re suâ futurum sperabant. Ob eam causam Valentem acrius extimulant; ne quem primum opprimi oportuisset, tamdiu quietum sinat: In Athanasio, ejus Belli summam sitam esse; nisi eo superato, victoriam nullam fore; eodem infenso animo esse Athanasium in Arianos, quo semper antea fuerat; eodem animo esse debere Arianos in Athanasium, quo semper antea fuissent. In illum iram, omnem atque impetum conuertendum esse. Imperator, (1) qui ejusmodi stimulis minimè indigebat Alexandrinæ urbis Præfecto jubet, ut exulem Athanasium pellat. Ea re commota est Alexandria Urbs tota: plebs convenit, obstat, ardet; seditio imminet. Tunc Præfectus, metuens tempestatem periculi popularis, Valentem de motu Civitatis per literas monet; interim nil gravius in Athanasium deliberat; plebs in eâ expectatione parumper quiescit, Sed Athanasius, vel quòd de insidijs divinitus esset monitus, vel quòd ex eo tumultu invidiam sibi timeret, clam fugit, atque in sepulcro patris quatuor menses delitescit. Id ubi Populi animad-

(1) *Socr. om.*
l. 6. 12. Socra.
l. 4. c. 13. Ep.
bar. 68. Ruf.
fin. lib. 2. c. 13

maduertunt, cùm absentiam Pastoris pati non possent, & Episcopi desiderio majorem in modum eorum animi perterrentur, periculosius quàm antea moveri cœperunt. Quare Valens rem maturius considerata imperat, uti Athanasius petenti populo, avidæque plebi restituatur. Ita Valens Athanasium, & Basilium, quos maximè perditos voluisset, salvos relinquere coactus est: adeò mortalium consilia, & cæcos Principum conatus, Divina Providentia, quæ omnia moderatur, eludit.

(1) *Socr. l. 4. c. 16 Theodoret. l. 4. c. 18. Sozom. l. 6. c. 18. Cyril. ep. 1. Rufin. lib. 2. c. 7.* 57. Et quidem divini Numinis consilio factum esse arbitror, ut Athanasio Magno hæc insperata tranquillitas existeret; ut qui vitam omnem inter fluctus, ac tempestates duxisset; mortem tandem in sinu tranquillitatis obiret. Nam mihi Deus sic Athanasii tempora divisisse videtur, quasi vitam labori, mortem quieti destinasset. In eo igitur interjectæ pacis, otio brevissimo, fulmen Arianismi, robur fidei, admiratio Sæculorum Magnus Athanasius vitam, laboribusque defunctus * est. Ad quem virum, omnium opinione majorem exornandum, ea laus Apostoli apposita in

(*) Anno 371

in primis mihi videtur esse. *Plus omnibus laboravit, fidem servavit, cursum consumavit.* Tum Ecclesiam Alexandrinam Petrus suscepit; quem Athanasius moriens Episcopum designaverat. Orientalis Ecclesiæ onus, postquam prima columna, morte, subducta est, in Occidente Damasi, in Oriente Basilii, & Nazianzeni humeris, incubuit.

58. Post hæc, Alexandrinæ Ecclesiæ pax omnis, iterum turbata; expulsus Petrus; Lucius nequissimus homo, vi & armis intrusus: tùm iterum sanguine cecidibus, turbine, atq; procellis, obvoluta civitas Alexandria. Valens, quamvis eo tempore bellum Gothicum in statu ratu fuisset, nil tamen, de instituto crudelitatis cursu vestigium flexit; in omnem Orientem, ad Catholicorum perniciem tempestates, naufragia, incendia, atq; ruinas tulit; nec prius furori finem, quam vitæ fecit. Quare Arianismi plusquam civilis calamitas, usq; ad annum 378. in Oriente producta est: quo tempore, in clade Gothica (quam, post Cannensem Romanis nulla funestior) Tyrannus ille absumptus igne, periit. Tunc Gratianus & mox Theodosius religiosissimi Prin-

F

cipes

cipes Ecclesiâ Orientalem recrearunt: atque lacrymas, luctumq; à Catholico- rum oculis absterferunt. Tunc pax rediit; Religio valuit; Arianismus ruit: cujus, etsi quædam malè relicta germina superfuerint, robur tamen excisum, concidit ab radice.

59. Hic autè cursus fuit Ariane conjurationis; quæ nata sub ann. 320. extincta verò in Oriente sub ann. 380. sexaginta annos, quæ iusta est hominis ætas, ibidem vixit. Ab exordio sui, usque ad Concilium Nicanum, flamma, & contentio videri potuit: à Concilio Nicæno usq; ad Constantini obitum, contagiū, veluti ac pestilentia; per sinuosos flexus doloso gradu serpens: postea verò, sub Constantio, Juliano, ac Valente, nefragium, ruina, vastitas. Eam Basilius, Navalibello comparavit, intempesta nocte, concitatoque mari commissor Athanasius tempestati, Oceanique fortunæ: Nazianzenus incendio. Illam alii cum turbine atq; procellis; alii cum torrentibus contulerunt. Mihi verò, sapius cogitanti, ea Orbis Terrarum perturbatio, expressa Inferorum imago, ubi sempiternus est horror, videri solet.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM

*De aliis quibusdam Orientalibus
ejus temporis hæresibus,
& schismatibus.*

61. **N**ON una tantum hæresis Orientalem Ecclesiam, eo tempore dilacerabat; novæ semper ac penè infinitæ pullula-

bant in dies; quarum Ariana pestis, aut mater erat, aut nutrix, aut soror, aut focia. Namque primò, in ramos plurimos, eadem ipsa stirps mala abiit: mox tantam morum ac temporum corruptelam, in Orientem invexit, ut hæresum innumeræ, ac repentinæ multitudines passim existerent. Hic ego primùm de divortiis Arianorum, mox de aliis qui-

busdam hæresibus, & schismatibus pauca, & quam brevissimè dicam.

De Arianis, & Eusebianis.

62. **A**rianorum nomen primi ac præsertim obtinuerunt ji, qui Alexandrina in Urbe, sub annum 320. palàm insanientem, & ab Ecclesiæ obsequio discedentem Arium secuti sunt; quorum nomina superiori capite, sub initium * retulimus. Eusebiani verò ji vocari sunt cæpti, qui eodem aut sequenti anno, Eusebio duce Episcopo Nicomediæ, Arii ac sociorum, quos ob vulgatam hæresim Alexander damnaverat, tutelam susceperunt; quorum etiã nomina ibidè * recensuimus. Quod ad internam hæresim pertinet; Arianos inter, & Eusebianos, ne latus quidem unguis intercedebat; nam eadem, utrorumque mentem, insania corripuerat: quin imò de Eusebio Scriptores probati memorant, illum eà pestilentia, ante Arium, laborasse; quamvis communis superstitionis vexillum, Arius primùm extulerit. Verum inter Arianos primos, ac primos Eusebianos, nonnihil intererat

* num. 1.

* num. 2.

rerat; namque Arius & Ariani vulgatam hæresim, sicut suam ac propriam, tuebantur: Eusebius verò & Eusebiani veluti accedebant, alienæ causæ modò tutores, atque patroni; subinde etiam cognitores, Judices, atque arbitri. Illud præterea, inter eosdem, discrimen erat; quod Arius & Ariani iudicio convicti; sententiâque, semel ab Alexandro notati in Synodo Alexandrinâ, iterum ab Osió in altero Alexandrino Concilio, maximè verò Nicææ; exclusivæ ab societate fidelium, veluti pestes publicæ vitabantur: Eusebius contra & Eusebiani, sententiâ ejusmodi nequaquam subiverant; neque fuerant ab Ecclesiâ prohibiti; nec nisi post annos plurimos in Sardicensi Concilio, eorum aliqui notati sunt: quare plerique Catholicorum, & viri etiam sanctitate præstantes, cum Eusebianis passim, ac diu communicasse feruntur.

63. Ex Arianis itaque, & Eusebianis, una quædam conjuratorum Respublica conflare cæpit; in duos divisa ordines, velut in plebem, & Patres conscriptos; in populum, ac Senatum: nam qui, inter populares conjurationis, Epi-

busdam hæresibus, & schismatibus pau-
ca, & quam brevissimè dicam.

De Arianis, & Eusebianis.

62. **A**rianorum nomen primi ac
præsertim obtinuerunt jī, qui
Alexandrina in Urbe, sub annum 320.
palàm insanientem, & ab Ecclesiæ ob-
sequio discedentem Arium secuti sunt;
quorum nomina superiori capite, sub
initium * retulimus. Eusebiani verò jī
vocari sunt cæpti, qui eodem aut se-
quenti anno, Eusebio duce Episcopo
Nicomediæ, Arji ac sociorum, quos ob
vulgatam hæresim Alexander damna-
verat, tutelam susceperunt; quorum
etiā nomina ibidē * recensuimus. Quod
ad internam hæresim pertinet; Arianos
inter, & Eusebianos, ne latus quidem
unguis intercedebat; nam eadem, utro-
rumque mentem, insania corripuerat:
quin imò de Eusebio Scriptores pro-
bati memorant, illum eā pestilentia, an-
te Arium, laborasse; quamvis communis
superstitionis vexillum, Arius primùm
extulerit. Verum inter Arianos primos,
ac primos Eusebianos, nonnihil inte-
rerat

* num. 1.

* num. 2.

rerat; namque Arius & Ariani vulgatam hæresim, sicut suam ac propriam, tuebantur: Eusebius verò & Eusebiani veluti accedebant, alienæ causæ modò tutores, atque patroni; subinde etiam cognitores, Judices, atque arbitri. Illud præterea, inter eisdem, discrimen erat; quod Arius & Ariani iudicio convicti; sententiâque, semel ab Alexandro notati in Synodo Alexandrinâ, iterum ab Osio in altero Alexandrino Concilio, maximè verò Nicææ; exclusique ab societate fidelium, veluti pestes publicæ vitabantur: Eusebius contra & Eusebiani, sententiâ ejusmodi nequaquam subiverant; neque fuerant ab Ecclesia prohibiti; nec nisi post annos plurimos in Sardicensi Concilio, eorum aliqui notati sunt: quare pleriq; Catholicorum, & viri etiam sanctitate præstantes, cum Eusebianis passim, ac diu communicasse feruntur.

63. Ex Arianis itaque, & Eusebianis, una quædam conjuratorum Respublica constari cæpit; in duos divisa ordines, velut in plebem, & Patres conscriptos; in populum, ac Senatum: nam qui, inter populares conjurationis, Epi-

scopi essent, plurimumq; aut dignitate, aut famâ, aut potentiâ valerent, ji ab ductore Eusebio, vocabâtur Eusebiani; ac velut in Senatorio ordine, inter Patres cōscriptos, collocabantur: quorum partes erant, in judiciis, in conciliabulis, in aulâ potentiorum, conjurationem alere, sustentare, augere; Catholicos & obstantes, maximè Athanasium opprimere. Reliquum verò conjuratorum vulgus, numerus atque turba, sub trito magis Arii nomine, Ariani vocabantur; eamque illius Reipublicæ partem, constituebant, quæ multitudinem efficit, & plebe ac populo continetur. Hoc politiæ genere usus est, Senatus ille populusque Arianus ad annum ferè 358. tametsi ea res nihil obstiterit, quo minus Ariatorum nomen Eusebianis quoque promiscuum foret; nam quorum una esset mens & perfidia, eos diversa vocum appellatione discriminare, nihil pensi, eorum temporum Scriptores, & Patres habuerunt. Post eum verò annum 358. extincto jam Eusebio, Eusebianorum quoq; nomen extingui cæpit; ac demum omninò periit: exindeq; infame solum Arii nomen posteritatem obtinuit,

nuit. Sed præter Arianos, & Eusebianos, alia nominum, sectarumque divortia eam Satanae Synagogam distraxerunt: de quibus divortiis statim pauca subnecto.

De Arianis meris, & Semiarianis.

64. **M**Eri Ariani habebantur illi, qui Thalæ tenacissimi, à meta primâ; Arii blasphemia, ne latum quidem unguem dimoveri paterentur. Semiariani verò si dicebantur, qui à primo Thalæ rigore aliqua ratione, declinare, & cum Dei Verbo mitius viderentur agere; nec tamen adhuc ad sinceritatem Nicænæ Fidei, & homonissii confessionem descenderent. Sed quoniam multiplici via & ratione deflecti à Thalia poterat, eam ob rem, Semiarianorum extitit multiplex, & varium genus. Ea divisio sub annum 327. Magno Constantino imperante, duobus annis post Nicenam magnam Synodum, primò capit: primamque duxit originem ab ipsismet Ario & Eusebio; hi siquidem, non ex animi quidem sententia, sed tempori servientes, privatisque

rationibus ducti, omnium primi à Thalia declinarunt. Nam jidem Eusebius Nicomediæ, & Arius, hic exilii tædio, ille aulæ ambitione victus, captiosâ quâdam verborum circuitione apud Constantinum uti cæperunt, quò meliorem induisse mentem, descivisse à Thalia, ac Nicænis Patribus cōsensisse videri possent: eâque demum viâ, exilio liberati, in Imperatoris gratiam redirent; quod ipsis utinam non successisset ex voto. Quin etiam Arius, eodem consilio, fidei quandam formulam scriptam obtulit Constantino, ambiguum ac dolo plenam, & speciem quandam veritatis præferentem, quæ extat adhuc apud Socratem, (1) ac Sozzomenum (2). Tunc verò, sunt (3) qui putant, plures de factione ferociùs, tenaciùsque Thaliæ adhærentes, sese ob eam rem ab ipsius Aarii societate indignabundos abstraxisse, ægrè ferentes inconstantiam Antesignani, qui ab suo primo instituto meticulosius declinasset; atque inde Arianismum in meros Arianos, & Semiarianos primò abjisse. Ita jidem ipsi Arianismi fundatores, ac veluti Patriarchæ Arius, & Eusebius, Semiarianorum

(1) *Lib. 1. c.*
19. 20.

(2) *Lib. 2. c.*
26.

(3) *Ruffin. l.*
1. c. 25.

norum fuisse principes, atque primi feruntur, Sed post annum 358. Ario longè antea, & Eusebio non ita pridem defunctis, Arianismi divortia in Arianos, & Semiarianos, aperta magis, & concitata extiterunt.

65. Sed merus Arianismus his præsertim deliramentis continebatur: solū Patrem verum Deum esse, solum æternum, immutabilem, atque principio carentē: hunc ex æterno Deum, non verò Patrem ex æterno fuisse, sed tunc demum post quam filium produxerit. Filium ex non existentibus factum; propterea opus, & creaturam esse *κρίσμα ἢ ποτήμα*; nec ejusdem, neque similis cum Patre substantiæ, nec *ὁμοούσιον* nec *ὁμογενήσιον*: naturā mutabilem, potententemque in malum desciscere; arbitrijque libertate, capacem virtutū, ac vitiorum; atque ad hoc, ante reliqua editum, ut illo Pater ad Mundum, & creata cœtera fabricanda, tanquam instrumento & ministro, uteretur; utque omnipotentem Patris vim & efficientiam, quam nulla creata res pati, ac sustinere valuisset, in se primò reciperet temperaretque; temperatam deindè moderatamque creandis

dis cœteris admoveret; ejusq; rei causa Filium, præ reliquis omnibus, & excellentiori modo esse atque dici. Hæc erat insania Arij mera ac veluti primigenia, quam ex illius Thaliæ fragmento, quod, in libro de Synodis repositū, Athanasius posteritati servavit, tūc ex ejusdem Arij ad Alexandrum, & Eusebium datis literis; atque ex ijs, quas plurimas ad diversos, ea de re, scripserat Alexander; ac demum ex ipsis Athanasij operibus, alijsque vetustatis monumentis collegimus.

66. Eorum Princeps, qui ejusmodi merum Arianismum profiterentur, Aëtius fuit; cujus deindè acerrimus discipulus, ac propugnator extitit Eūnomius: tum hos Georgius Alexandrinus, Eudoxus, Euzojus, Uranius Tyri; & ex occidente Ursacius Mursæ, Valens Singidonis, Auxentius, Cajus, Demophilus, atque alij secuti sunt: quibus aliquando Acacius etiā accesserat. Hi verò promiscuè vocabantur Aëtiani, Eūnomiani, *Ανόμοιοι* paritèr, quòd dissimilem; & *Εξυκόντιοι* quòd *Εξ ἑκ ὄντος* ex non ente factum putarent Filium; tum etiam Ariani Troglitæ, sive Trogloditæ

ditæ, quod furtim in latebris convenirent. Qui omnes, uti diximus, Filium Patri dissimilem, ex non existentibus factum, creaturam & naturâ mutabilem præeunte Aëtio pejerabant, & merorum Arianorum Sceleratissimam sectâ constituebant.

67. Sed antequam ad Semiarianos accedam, duo hic lectores monitos volo; primū quidem, ejusmodi Arij amentiam ex Platoniciis deliramentis mansisse, præsertim ex Platonis illa Deorum triade, unde tot hæresum multitudines, primis Ecclesiæ temporibus, in Christianam religionem irrepsert. Nam, quod Plato tres prædicasset Deos, & eorum primum Patrem mentemque; potiore vocasset; alterum verò Factorem & opificem, principiumque rerum omnium, mentemque posteriorem, & hunc ab illo creatum: tertium denique (ut conjicitur) mundi animam statuisset; ea causa fuit, cur ante Arij tempora, nonnulli, plus æquo Platonici, durius de Trinitate scripsisse videantur; quem postea errorem, majori perfidia, strepitu, atque ruina Arius ipse divulgavit.

68: Dein-

dis cœteris admoveret; ejusq; rei causa Filium, præ reliquis omnibus, & excellentiori modo esse atque dici. Hæc erat insania Arij mera ac veluti primigenia, quam ex illius Thaliæ fragmento, quod, in libro de Synodis repositū, Athanasius posteritati servavit, cum ex ejusdem Arij ad Alexandrum, & Eusebium datis literis; atque ex ijs, quas plurimas ad diversos, ea de re, scripserat Alexander; ac demum ex ipsis Athanasij operibus, alijsque vetustatis monumentis collegimus.

66. Eorum Princeps, qui ejusmodi merum Arianismum profiterentur, Aërius fuit; cujus deindè acerrimus discipulus, ac propugnator extitit Eünomius: tum hos Georgius Alexandrinus, Eudoxus, Enzojus, Uranius Tyri; & ex occidente Ursacius Mursæ, Valens Singidonis, Auxentius, Cajus, Demophilus, atque alij secuti sunt: quibus aliquando Acacius etiā accesserat. Hi verò promiscuè vocabantur Aëtiani, Eunomiani, Ἀνόμοιοι paritèr, quòd dissimilem; & Εξεκρόντιοι quòd Εξ ἐκ ὄντος *ex non ente factum* putarent Filium; tum etiam Ariani Troglitæ, sive Trogloditæ

ditæ, quod furtim in latebris conve-
nirent. Qui omnes, uti diximus, Filium
Patri diffimilem, ex non existentibus
factum, creaturam & naturâ mutabilem
præeunte Aëtio pejerabant, & mero-
rum Arianorum Sceleratissimam sectâ
constituebant.

67. Sed antequam ad Semiarianos
accedam, duo hic lectores monitos vo-
lo; primū quidem, ejusmodi Arii amen-
tiam ex Platoniceis deliramentis mana-
sse, præsertim ex Platonis illa Deorum
triade, unde tot hæresum multitudines,
primis Ecclesiæ temporibus, in Christi-
anam religionem irrepsērunt. Nam,
quod Plato tres prædicasset Deos, &
eorum primum Patrem mentemq; po-
tiores vocasset; alterum verò Facto-
rem & opificem, principiumque rerum
omnium, mentemque posteriorem, &
hunc ab illo creatum: tertium denique
(ut conijcitur) mundi animam statuisset;
ea causa fuit, cur ante Arii tem-
pora, nonnulli, plus æquo Platonici, du-
rius de Trinitate scripsisse videantur;
quem postea errorem, majori perfidia,
strepitu, atque ruina Arius ipse vulga-
vit.

68. Dein-

68. Alterū verò Arianos Ariomanitas dictos fuisse; quo nomine appellandos eos Constantinus Magnus præcepit; eorumque pestilentem, ac detestandam hæresim judaicā à Patribus, & judaicā deteriorem vocari consuevisse: cujus rei causam elegantissime indicavit Nazianzenus Theologus, qui in explicando Trinitatis mysterio, cauendum esse docuit, ne *naturas scindentes, secundum Arii rectè dictum furorem, in Judaicam paupertatē concludamur, unicam numero aeternam naturam agnoscantes, atque in Divinam naturam invidiam inducamus, solo ingenito Divinitatem circumscribentes; quasi timeamus ne pareat nobis Deus, si sit Pater Dei veri, & naturā paris.*

69. Semiarianorum genus, multiplex ac varium fuit; inque sectas plurimas, portentosa quadam vocum sententiarumque varietate, discessit; Sed earū tres famosæ magis, atque præcipuæ memorantur; Prima eorum erat, qui tamen animi non inducerent, ut *homonousij* vocem, fidemque reciperent, Filium tamen *ὁμοία* substantiā, καὶ κατὰ πάντα per omnia, Patri similem affirmabant

bant; & homouſij loco, homoeuſion adſtruebant. Horum antefignanus, ac Princeps Baſilius Ancyranus haberi ſolet, qui Marcelli Ancyrani Episcopatum inuaſerat, homo in Conſtantij aula plurimum ualens, & eruditionis fama clariffimus) poſt quem ibant Georgius Laodiceuſus, Silvanus Tarſenſis, Sophronius Pompejopolitanus, Eleuſius Cyziceuſus, Macedonius Conſtantinopolitanus (qui contra Spiritum Sanctum perfidiam execrandam poſtea vulgavit) Marcus Aretuſius, atq; alij; quorum ſententia mitiſſima omnium fuit, atq; adeo viſa proxima veritati, ut in illam (uti memorant) Euſebius Samofatenus, & Meletius Antiochenus viri ſanctiſſimi aliquando deſcenderint; & Athanaſius ipſe, in Arianorum genus omne implacabilis, ejus ſententiae aucthores, fratres vocare non dubitaverit.

70. Semiarianorum factio altera, eorum erat, qui Filium nec ejusdem cum Patre ſubſtantiae, neque ſimilis, nec homouſion, nec homoeuſion eſſe volebat; proindeq; tam *ὁμοουſίου conſubſtantialis*, quā *ὁμοιουſίου ſimilis ſubſtantia* vocabula, veluti peregrina, & ab uſu ſcripturarū abho-

abhorentia rejiciebant: neq; tamē diffimilem Patri Filium affirmabant, quin potius *Ἀνόμοιον* execrabantur, & anathemate feriebant. Filium itaque Patri similem statuebant; non tamen *ὁμοία* substantiā, sed quemadmodum statua, vel imago picta exemplo suo similis esse solet, summā facie, externisque dumtaxat coloribus, ac lineamentis; simulque negabant, creaturam illum esse unā ex reliquis, ac veluti de vulgo creaturarum. Ea in hēresi Acacius fuit Episcopus Cæsareæ, ejusdemq; primus author habetur; cujus sententia, tametsi à mero Arianismo paulò, verboq; tenus deflestat, ab eodem tamen, re ipsa nihil aberat. Et sanè Acacius sese à merorū Arianorum grege, odio magis ac simultate, quàm hēresi, aut sententiā distraxit.

71. Tertia demùm Semiarianorum secta, Macedonianorum, sive Pneumatomachorum erat; quorum alii de Verbi Divinitate cum primo Semiarianorum genere; alii cum catholicis sentiebant; sed utrique in Sanctum Spiritum delirabant. Ita verò hēresi 74. Epiphanius scribit de hoc genere Arianorum. *Ab his Semiarianis* (videlicet primi generis

neris) & orthodoxis, monstrum quoddam, ut ita dicam, biformium hominum, ac semiferorum contra nos excitatum est: quales Centauros, aut Panas, aut Sirenas fabularum nobis auctores ediderunt: ac subinde docet, ejus generis pestiferos homines, bellum Spiritui S  cto sub Macedonio duce intulisse, Macedonia nos propterea vocatos & Pneumatomacos: eorumq; alios, plan   rect   credidisse de Filio; alios verò secùs. Hi Spiritum Sanctum non Deum, sed creaturam statuerunt; neq; plus esse, quàm Patris atque Filii ministrum, ac veluti servum, nihilo magis præstantem Angelis, quàm ordinis quodam supremo gradu. Fuere præterea inter illos, qui arbitrantur, non aliud quidquam Sanctum esse spiritum, quàm vim quandam sanctificantem, quod pariter accepimus ab Epiphanio: atque h  c satis de divortii Ariatorum.

72. Hoc loco curiosius à quibusdam inquiri solet, ex tot tamque variis Ariatorum sectis, cuinam præsertim Constantius Imperator adhæserit? Sed ea res (ut opinor) neque ipsimet Constantio comperta satis fuit; cujus c  ca
mens

mens, omnique vento mobilis, modo huc, modo illuc, nunquam eadem aut sibi constans, semper incerta & varia ferebatur. Nam modo huic Semiarianorum gregi, modo illi; jam Basilio Ancyrano, jam Euzojo & Acacio; aliquando etiam Arianis meris, studere videbatur: quamq; hesternæ die fidei formulam suscepisset, eam mox repudiata, repentè cum alia commutabat, hanc etiam postridie cum tertiâ commutaturus. Nam qui semel fidem, quæ una est, fideique germanam regulam animo excusserit, hujus mentem veluti navim, clavo & gubernatore carentem, vagam errantemq; arbitrio ventorum circumduci necesse est: plerumque tamen Arianis meris, & Anomæis, quos frequentius exagitavit, adversabatur. Hanc Constantii levitatem mobilemque perfidiam, vivacissimis coloribus S. Hilarius depinxit; hunc Patrem legat, qui ea de re certior fieri velit.

De jis, qui merum Arianismum aliis erroribus cumularunt, & primum de Aëtio.

73. **A**ëtius natione Syrus, patriâ Antiochenus, genere obscurissimo fuit: defuncto patre, puer admodum, in extremæ fortunæ sordibus, relictus, ad aurificinam se contulit; eâq; in arte summus evasit. Inde impatientem abiectæ fortis animum ad sublimiores appulit disciplinas; subtilemque, acutam, & sophisticam differendi rationem sectatus, brevi tempore ingenii famam est consecutus. Exinde, cum esset moribus perditis, indolis ferocissimæ, ingenio superbus, indocilis, temerarius; cumq; de rebus divinis, sacrarum literarum omninò rudis, arbitria splendida facere non dubitaret, pessimus evasit hæresiarcha. In Arianismum primò ruit; ob eamque rem, a Leontio castrato Antiochiæ Diaconus est ordinatus: tùm merorum Arianorum, uti diximus, agmen ducere cepit: horrendumque in modum pejerans, Filium & Spiritum Sanctum, exutos Divinitate, in creatarum rerum ordinem redigebat. Sed mero Arianis-

G

mo

mo, scelerata insuper dogmata addidit hujuscemodi: hominis perfectionē in rerū divinarum cognitione dūtaxat sitam esse; reliquas verò vitæ actiones, quæ vulgò malæ aut bonæ vocari solent, si vè quæ jubentur, si vè quæ prohibentur legibus, nihil ad futuram vitam pertinere: Fas esse (quod horret animus dicere) Venerem sequi, quòcumque ferat, etiam ad nefanda: aurem scalpere, nares emungere, alvum deponere, ac venerem exercere, perinde esse: naturæ ea omnia æquo jure deberi: quarum rerum causa *Impii* atque *Athei* Aëtio cognomentum accessit. De Deo, Deique substantia, geometrica via & ratione differuit; dialecticâ usus, & brevi quadam syllogismorum complexione; qua in re nuperum imitatore habuit Benedictum de Spinoza, famosum ætate nostra sectarium, qui Amstelodami Hebræus natus, * anno 1633. factus, Atheus demum vixit & Atheus periit, in Aga comitis, phtyfi sublatus. * anno 1677. Hic pessimus Atheista, omnium Atheorum monumenta revolvit; ut ex multorum deliramentis, insanissimum quoddam sistema, pestiferumque componeret

neret : alia ex Amalrico , quædam ex Davide Dinando , plurima ex Epicuro mutuatus, ab Aëtio (cujus cognomen tum placebat) tum eam, quam dixi, rationem, de Deo geometricè disputandi usurpavit, eaque usus est in suis Ethicis posthumis; tum nefandas opiniones de hominis perfectione, ac de furiosa vitiorum omnium licentia : quibus opinionibus tractatum Theologico-politicum asperfit, inferno igne, una cū Ethicis, reliquisque posthumis operibus, delendum.

De Eunomio.

74. **E**Unomius Aëtii(1) discipulus, natione Cappadox, in summis etiam sordibus fortunæ ac generis natus, impietate penè Magistrum superavit; & Arianismum blasphemiiis cumulavit ejusmodi : *Filium Patris servum, atq; mancipium esse : Spiritum Sanctum, ante omnia opera, à Filio creatum: Sanctum Josephum, Deipara virginitati, post partum, minimè pepercisse : se de rebus divinis ignorare nihil : ita se nosse Deum, sicut ipsum se Deus novit.* Ad hæc, à Christo Domino institutam,

(1) Epiphan. in ea hæres. Philostorg. l. 6. cap. 3. Sozom. Gregor. Nyssen. contr. Eunom. Theodoret lib. 4. de hæres. c. 3.

& ab Apostolis traditam Baptismi normam, atq; legem, subvertit; ausus sectatores suos, sub hac impia formula, baptizare: *In nomine Dei increati: & in nomine Dei creati: & in nomine Spiritus Sanctifici, atq; ab creato Filio creati.* Unicâ etiam immersione Eunomius baptizare solebat; ut eo ritu, unam Dei Naturam, unamq; Personam profiteretur; eam ob rem Constantinopolitana prima Synodus eademque Æcumenica Secunda, octavo canone decrevit, ut ad Ecclesiæ finem redeuntes Eunomiani, qui in eam formam, modumque baptizati forent, velut Ethnici reciperetur, nimirum ut cathecumeni fierent ac postea baptizarentur.

(1) *Blasphemes cap. 2. litt. A.* 75. Sed hic animum advertat lector, non quemcumq; unicæ immersionis usum, sed abusum dumtaxat Eunomianum velut impium, & irritum eo canone prohiberi, quidquid ex adverso Matthæus (1) Blasphemi in suo Nomocane deliret. Quare tametsi cum Latini tùm Græci trinâ plerumq; seu immersione, seu asperzione baptizent, nihil tamen ea res prohibet, quo minus unicâ baptizare, quandoque sit licitum, quandoque

doque etiam laudabile ac necessarium :
 Ita quoniam pestiferum genus Ariano-
 rum, in Hispaniam illapsum, ad insi-
 nuandam hæresim de divinarum Trini-
 tate naturarum, trinâ in baptismo im-
 mersione abutebantur; eam ob rem, uni-
 cam dumtaxat immersionem, catholi-
 cis Hispanis, in medio Arianorum posi-
 tis, Gregorius Magnus (1) præscripsit, da-
 tis, ea de re, ad Leandrum Episcopum li-
 teris, quarum postrema verba hic refe-
 ro. *Sed si nunc usq; ab hæreticis infans
 in Baptismo tertio mergebatur, facien-
 dum apud vos esse non censeo, ne dum
 mersiones numerant, Divinitatem divi-
 dant; dumq; quod faciebant faciunt, mo-
 rem vestrum se vicisse gloriantur.*

(1) S. Grego-
 rius Magnus
 lib. 1. epist. 41
 ad Leandrum,
 et habetur in
 Concilio To-
 letano 4. c. 5.

De Aërio.

76. **A**erius natione Ponticus, pri-
 mò Eusthatij Sebasteni, ne-
 quissimi hominis, necessarius, atque so-
 dalis fuit: monasticæ vitæ genus simul
 secuti, eandem solitudinem, circa mino-
 rem Armeniam, uterq; coluit. Sed post-
 quam Eusthatius, Sebastenum Episco-
 patum obtinuit, in quem Aëtii am-

bitio incredibilis ferebatur; ejus rei æmulatio veterem, quæ inter eos intercedebat, necessitudinem distulit: pro ea, simulas, & odium invaserunt. Verum Eustathius, invidiâ vulneratum Aërii animum mulcere cupiens, illum Presbyterum ordinavit; eidemque Xenodochii curam concredidit, spe fore, ut jis publicis honoris, ac benevolentix significationibus, æmulationis ardor, in Aërii sinu, paulò mitteret: sed Aërius implacabilis, ferox atque amens libidine imperitandi, factus repente novæ sectæ antesignanus, & ductor, secessionem conflagavit. Imprimis Arianismo se se implicuit: cui de suo ejusmodi superaddidit: Episcopum Presbytero præstare nihil; unum esse ordinem utriusque, munus idem, ac dignitatem eandem: *mortuorum commemorationes, atque suffragia supervacanea esse: nam (ajebat) ut vivus oret, ut sua in pauperes eroget, quid, ex ea re, tandem ad mortuum redit? Celebrare Pascharem esse omnino judaicam, nequaquam à Christi cultoribus obeundam; nulla jejuniorum servandam esse legem, nam iusta (ita scripturis abutebatur) nulla lege posita*

posita est, sed parricidis dumtaxat, & id genus aliis. Hæc monstra, præter Arii dogmata, effutiebatur Acrius; e cujus cineribus, errorem illum de suffragiis mortuorum, excitasse videntur, cum olim Photianorum plerique, tum proximius Calviniani, ac Lutherani: quin ea etiam hæresis, quæ ad Presbytericum Episcopo æqualitatem pertinet, atq; ad jejuniarum tollendam legem, plurimos, nostrorum temporum, occidentales hæreticos, videtur corripuisse.

De Psathyrianis, ac Dulianis.

77. **E**X Arianorum grege, Psathyriani pariter emerferunt, eo nomine dicti ab ipsorum signifero, placentarum artifice. Horum verò hæc erat hæresis, ac sententia. *Pater Deus, semper etiam filius à Deo creatus: idem enim est in Deo creare, & gignere:* quâ circuitione verborum, illud videntur significasse, Verbum ex non extantibus certè, sed ex æternitate tamen fuisse productum; proindeque, creaturam quandam ab æterno, Filium Dei statuabant.

78. Duliani, ab eo nomen sibi derivarunt, quòd Filium *δύλον* *servum* Patris pejerabant: quam insaniam hoc syllogismo conficere arbitrabantur: Omnis creatura servit Creatori: Patris verò creatura Filius: Filius igitur Patris servus: bona quidem consecutio, nisi ex minoris positionis amentia descenderet. Verum Psathyriani ad ali- quod Semiarianorū genus: Duliani autem, ad meros Arianos sunt ablegandi.

*De Apollinari, & Apollinaristis,
sive Dimeritis.*

79. **A** Pollinaris Alexandrinus patrem habuit ejusdem nominis: adolescens bonis artibus excultus, plurimum in literis ac pietate profecit: provectior exinde factus, adeo cum ætate virtus, & fama crevit, ut Laodiceæ obtinuerit Episcopatum: tūm in- gravefcens annis, autoritate, ac maximorum virorum consuetudine longè valuit; interque Nicænæ Fidei propugnatores, non ultimum locum tenuit. Illo sanctissimi viri Athanasius Magnus, Serapion Thmuis Episcopus, Basilii, atq; alii plurimi, quàm familiari-
ter

ter usi sunt: sed tamen, ut sunt hominum vicissitudines, ex optimo adolescente, viroq; claro & probò, in senem tandem delirum, pessimumque Hæresiarcam Apollinaris degeneravit. Itaque, ambizioso quodam contendendi studio abreptus, ac libidine sapiendi plusquam oportet, errores plurimos, primò concepit animo; deinde cæpit evomere: In Trinitatem cum Arianis visus est delirare: namque Spiritum Sanctum, nomine tenus Deum appellans, omni Divinitate, re ipsa exuit; & gradus quosdam Deitatis excogitavit *magni, majoris, & maximi*, quasi magnus esset Spiritus Sanctus, major Filius, maximus Pater:

(1) *quam Deitatis scalam, non ad Cælum efferentem, sed ab Cælo deferentem*, haud ineleganter Nazianzenus vocavit. Hæc cum Arianis delirabat Apollinaris: sed ad aliam præterea, longè diversam insanendi viam, delirus senex deflexit: *Christi corpus, genitum à Maria Virgine, consubstantialiale Divinitati esse: Verbum ipsum, in carnem, ossa, capillos, cæteraque membra conversum, in corpus denique abiisse: mentem humanam à Verbo minimè fuisse assumptam, mentis vices*
supplente

(1) *Epist. 1. ad Cledon.*

supplente Divinitate. Tum error Chiliarum, Epiphanio teste, Apollinario tribuitur; post corporum scilicet resurrectionem, his jisdem vitæ usibus, annorum Chiliadem esse homines consumpturos; in nuptiis versantes, commestationibus, cæterisque omnibus mortalis vitæ institutis.

80. Magnus Basilius egrè inducere animum potuit, ut hæc de Apollinario crederet; falsamque ratus, earum rerum vulgatam famam, eidem diu adhæsit; adeo ut ejusdem hæresis suspicione apud Pontificem Damasum, uti memortant, laboraverit: sed post quam perfidi amentisque senis deliria, & scelera, fatis habuit explorata, illum, apud eundem Damasum per literas detulit; enixis precibus ab eo Pontefice petens, ut quàm celerrimè posset, scelestum hominem, solemni judicio damnatum, majori fulmine percuteret; quò ea pestis à Romana Sede notata, ab omni Oriente, in posterum tempus, caveri posset. Apollinarium turba plurima sectariorum secuta est, quos Epiphanius Dimeritas, alii frequentius Apollinaristas appellare consuevere.

81. Ex

81. Ex hac verò Apollinaristarum
 five Dimeritarum damnata stirpe, Anti-
 dico-Marianitæ, & Collyridiani extite-
 runt. Illi Ἀντιπαθέων Mariam, post edi-
 tum Reparatorem, cum Josepho cōsue-
 visse pejerabant. Hi verò eandem Bea-
 tam Virginem, latriæ cultu, prosequen-
 bantur; ejusdemque nomini, statis anni
 diebus, sacrificabant, & collyridem of-
 ferebant. Apollinarem, & illius gregem
 omnem Sanctus Damasus in Concilio
 Romano, petenti Basilio, ac presente
 Petro Alexandrino Patriarcha, anathe-
 mate feriit.

*Prima hæresis semina contra Pri-
 matum Romanæ Sedis.*

82. **E**X illa quoque Arianismi flâma,
 scintillæ quædam ejus hæresis
 abstiterunt, contra Primatum Romani
 Episcopi, quæ nostris hisce temporibus,
 tanto strepitu atq; damno, per immen-
 sam animarum stragem in Oriente si-
 mul, & occidente grassatur. Ejusmodi
 verò scintillæ, ex illo Antiocheno con-
 ciliabulo primò eruperunt, quod Euse-
 biani anno 341. per ænceniorum occa-
 sionem, inter se injerunt: ibi enim primò
 jisdem perfidiosi homines ab obsequio

Ro-

Romanæ sedis apertissimè discessere :
 nam & citati à Julio Pontifice , ad cau-
 sam Romæ dicendam , & iudicio se si-
 flere noluerunt ; & literas exinde ad
 eundem Julium scripserunt insolentis-
 simas, quibus literis (uti superiori capi-
 te indicavimus) ausi sunt affirmare: *Epi-
 scopū Romæ nil cæteris Episcopis præstare*:
 Quibus vocibus, tunc quidem novis, &
 insolentibus, nunc verò usitatissimis in
 Oriente, Primatum Romani Episcopi
 satis apertè carpere visi sunt. Ita Aria-
 norū perfidia, nullam in Ecclesia autho-
 ritatem intactā inviolatamq; reliquit: nō
 divinam, non Ecclesiasticam, non Apo-
 stolicam, non Pontificiam; neque spe-
 randum erat, ut mitiùs aut modestiùs
 cum authoritate Romanæ sedis agerent
 ji, qui nec increato quidem Dei Verbo
 pepercerūt. Hęc fuerunt prima damnosæ
 ejus hæresis rudimenta: quemadmo-
 dum ad eandem hæresim; ea videntur
 pertinuisse, quæ jidem Ariani, toto fe-
 rè conjurationis cursu, miscuerunt: Ar-
 bitria de Episcopis facere; causas ma-
 ximas Religionis expedire; novas fidei
 formulas cudere; Patriarchas, præci-
 puosque Antistites sedibus movere, in-
 tru-

trudere alios ; sacra omnia confundere
agitare ; inconsulta Romana Sede ; vel in
conciliabulis præter omnia jura , & an-
tiqua Christianorum instituta interse-
initis ; vel in Aula Imperatorum ; vel in
prophanis Præfectorum Judiciis , quasi
nec Deus fuisset in Cælo , nec in Terris
Mater Ecclesia , nec Romæ Vicarius
Christi .

83. Huic Arianorum erga Roma-
nam Sedem inobedientiæ , primus se
opposuit Athanasius Magnus , exemplo
præsertim & operâ , qui semper & in
omnibus , ab arbitrio Romani Episcopi
religiosè pependit : Tùm ipsemet Ju-
lius Papa , qui memoratis Eusebianor-
um literis rescribens , ipsorum insolentiam
fortiter , & suaviter ; uti tempora
postulabant , castigavit . Mox Patres
Sardicenses , ejus Antiocheni Concilia-
buli audacissima incæpta , tribus cano-
nibus , ob eam rem editis , fregerunt . Ba-
silii quoque & Nazianzenus contra
rebellem illam Arianorum impuden-
tiam , omnia in Oriente , nutu Romanæ
Sedis fieri voluerunt ; ut inferiùs pluri-
bus ostendemus . Demùm ipsimet reli-
giosissimi Principes Gratianus , atque
Theo-

(1) Nicephor.
Callist.

Theodosius, potestatem Romani Episcopi, ab Arianis violatam, ab Costantio, & Valente ferè oppressam, pristinae dignitati restituerunt; sanctionibus editis decernentes; uti, ex vetusta Patrum regula, Episcoporum (1) causæ ad Romanam Sedem revoluerentur. Ita primæ hujus hæresis scintillæ, à pessimis Orientalium motæ, ab optimis compressæ, antequam ignem conflarent, volente Deo extinctæ sunt. Utinam tunc extinctas, postea Photii ambitio non excitasset.

De aliis quibusdam eorum temporum hæresibus.

84. **S**ed præter ea, quæ hætenus memoravimus, Arianismi mala; germina, aliæ plurimæ hæresum catervæ, corruptissimis illis temporibus, in Orientem irrepserunt; & longè quidem plures, quàm quæ certo numero definiri aut comprehendi queant: namque ubi religio & pudor, atque in Matrem Ecclesiam, Romanamque sedem obedientia mentibus decessere; pro his verò effrenata de divinis rebus differendi opi-

opihandique licentia invasit; periitque omnis credendi regula; hæreses omnes, atq; omnia mala succedere necesse est. Itaque, Athanasio Magno teste, omnes eâ tempestate Orientales Ecclesiæ, quassatę veluti naves, aut vascula quędam rimas undique agentia, superstitionem velut aquam bibebant: ut quot essent in Oriente urbes ac domus, totidem sectę diversarum hæresum viderentur.

85. De Ancyra, quę civitas est in Galatia, hæc Hieronymus, qui per illud tempus in Oriente degebat, scripta reliquit. *Scit mecum qui vidit Ancyram, Metropolim Galatię, quot nunc usque schismatibus dilacerata sit, quot dogmatum varietatibus constuprata. Omitta Cataphrygas, Ophitas, Barboritas, & Manichęos; nota enim jam hæc humane calamitatis vocabula sunt. Quis unquam Passalorincitas, & Ascodobros, & Artorytas, & cetera magis portentosa, quam nomina, in aliqua parte Romani Orbis audivit.*

86. Sed quoniam in hæc tam barbara nomina incidimus inexplicata ea relinquere non debemus; cum eorum
 expo-

expositionem, curiosi lectoris mota sitis à nobis expectare videatur. Passalorincitæ ridiculum erāt hereticorum genus, quod summam Religionis in taciturnitate ponebat: Itaque ori, naribusque imposito digito, filebant perpetuò; deinde cætera omnia sibi licere arbitrabantur: Ascodrogitæ, sive Ascodrobi Baccanaliis in Ecclesiā inductis, Ethnicorum mores instaurabant. Artorytæ in divino Christianorum Sacrificio panem, & caseum offerebant.

Ex his autem monstris, quæ à Hieronymo, teste vivo & præsentē, de una Orientis urbe feruntur, conjiciat lector facile, quantā hæresum colluvione Orientalis Ecclesiæ pulchritudo, eo tempore, deformaretur.

De Marcello Ancyrano.

87. **S**ed Marcellum ejus Ancyrae Episcopum, de qua tot monstra scribit Hieronymus, taciti preterire non possumus. Hic ante Athanasium natus, eidem superstes diu vixit; & centenario major, sub Damaso Pontifice, obiit. Adfuit Concilio Nicæno Magno.

gno, ibique adversus Arium, strenuissimam navavit operam: in Tyri Conciliabulo, ingenti animi fortitudine, Athanasii partes suscepit: librum edidit adversus Asterium Sophistam, qui priorem, Arianorum gratiâ, impia quædam de Christo scripserat. Earum rerum causâ, maximo illum in honore, boni omnes habebant; ejusque nomen summis laudibus efferebatur: Ariani contra, ejusdem de causis, acerbissimo illum odio prosequabantur: in Conciliabulo Constantinopolitano, sub Magno Constantino, Sabellii, & Pauli Samosatæni hæresis infimulatus, Eusebianorum opera, Episcopatu privatus fuit: sed loco tamen, pristinaque dignitati restitutus, tum à Julio Papa in Romano Concilio, tum à Patribus Synodi Sardicensis. A tempore Nycæni Concilii usque ad eandem Sardicensem Synodum, Athanasio Magno fidissimus semper adhæsit, socius perpetuus ejusdem fidei atque fortunæ. Namque Nicææ, Arianam perfidiam, cum Athanasio, conjuncta operâ, exagitavit: in Tyrio Conciliabulo cum Athanasio, & pro Athanasio stetit fortissimè: in con-

H

VER-

venticulo novæ Romæ, item cum Athanasio exagitatus, Eusebianorum opera, atq; damnatus fuit: exinde, cum Athanasio Romam profectus, cum eodem à Julio Papa est receptus, ac restitutus: Denique Athanasii comes, Sardiniam venit, eoque in Concilio maximo uterque in honore habitus, uterque ritè judicatus, & absolutus, uterque inde restitutus discessit. Verum post Sardinensis Concilii tempora, hæresis suspicionem, maximè laborare capit, Marcelli fama; qua de re tam variæ, ambigæq; atq; inter se contrariæ, Sanctissimorum etiam Patrum, extiterunt opiniones, ut Marcelli fides, inter obscuriora historiæ veteris problemata, conjiciatur.

88. Quinque adversus illum, Eusebius Cæsariensis edidit libros; quibus eundem, velut hæreticum apertissimum insectatur, ejusq; hæreses, ad quinque capita, confert potissimum. Primum atque præcipuū est, unde cætera sponte fluunt, Verbū Dei unam esse cū Patre Personā: II. sic assumptū hominē fuisse, ut *Ενεργία μόνη πλατύνεσθαι efficientia*, & *αὐτὴν ἰσχύοντα actione solā dilatari* credendus sit Deus, sive spiritus ille ac Πνεῦμα; quod esse tres simul

simul Personas agebat: III. post Resurrectionem, qualemcumque Verbi cum carne conjunctionem, esse desituram; Verbumque ipsum ad Patrem, carne depositâ, rediturum: unde perpetuum negabat fore Christi Regnum. IV. Ante assumptum hominem, negabat Verbum Dei fuisse filium; sed tum esse factum, Filium Dei, quando caro factum est. V. demum Verbum ipsum *Εἰκόνα-Θεῶν*, Imaginem Dei non esse, dicebat, ex sese, sed hoc illi, propter assumptam hominis naturam, competere: quibus erroribus tum Sabellii, tum Pauli Samosatani videntur hæreses contineri. Epiphanii de Marcello sententia; incerta satis & ambigua videtur esse: sed Magnus Basilii eundem pro hæretico, apertissimè habet; ab eoq; contrariam Ario hæresim inventam fuisse affirmat, eumq; traditū errorem: propria hypostasi Verbum carere: illum propterea, ad Pontificem Damasum cum Eustathio Sebasteno, & Apollinari, per Epistolam detulit. Dionysius Petavius tom. 2. Theolog. dogmat. lib. 1. cap. 13. subtilius de Marcello, & accuratissimè disputat: illum consulat qui plenius, ea de re, instrui velit.

De Photino, sive Scotino.

(1) *Epiphan.
hæres. 51. sive
71 Hieronym.
de Script. So-
crat. l. 2. c. 14
Athanas. de
Synod.*

89. **P**hotinum Syrmio (1) Epipha-
nius memorat oriundum; Hie-
ronymus, & Socrates natione Galatam
fuisse malunt; patriâ verò Ancyranum:
eundem exhibent Eusebiani. Adolo-
scens Marcellum ipsum Ancyranum
præceptorem habuit, à quo etiam, Dia-
conus ordinatus fuisse creditur: exinde
Syrmiensem Episcopatum, populo plau-
dente, obtinuit. Loquendi vi maximè
valuit; ejusq; erat oratio, incredibilem
in modum volubilis, & copiosa. Vitâ
parùm probâ fuit; ejus mores corrup-
tissimi (quod sæpius evenire solet) men-
tem hominis paulatim, fidemque cor-
ruperunt. Itaque sub annum 342. Julio
Ecclesiam, Constantio, & Constante,
Imperium moderantibus, nefariam hæ-
resim vulgare cæpit: cujus hæc summa
erat: Trinitatem, Personarumque di-
stinctionem omninò negabat; Sabellii
perfidiam, aliis licet verborum colori-
bus personatam, produciens in scenam,
Christum Dominum exuebat Divinita-
te; nequiquam extitisse unigenitū Dei
filiū

filium, docebat, antequā in utero Virginiſ Chriſtus cōciperetur: Ejuſmodi Photini perfidia (1) Juliano Apoſtatae maxime arrisit; ejuſque rei cauſa, ubi ad idola defecit impiuſ deſertor, literas ad Photinuſ dedit, velut ad ſociuſ, ejuſdem profeſſionis: ejuſdemque peſtiferam hæreſim, ante Catholicuſ dogma poſuit, *quod (inquit) novuſ Deuſ Galileuſ, æternuſ fabuloſè prædicat.* Photinuſ in Concilio quodam Mediolanenſi, ſub annuſ 347. primò damnatuſ eſt: mox in Syrmienſi prima catholica Synodo, ſub annuſ 349. tūc in alio Semiarianoruſ Syrmienſi Conciliabulo, ſub annuſ 351. ubi demuſ ſede ſua illum depoſuerunt. (2) In Concilio quoque Sardicenſi fuiſſe notatuſ Photinuſ, author eſt Epiphaniuſ; quinimmò S. Sulpitii Severi (3) ſingulariſ opinio fuit, ante Conciliuſ Sardicenſe, ſententiā in Photinuſ fuiſſe latā; (4) utriuſque ſcriptoriſ, minùſ certuſ eſſe, ea de re ſententiā, Godefriduſ Hermant exiſtimat. Photinuſ ſcriptoreſ quidā alio nomine ſcotinuſ appellant; & quorundā etiā opinio fuit, poſtremuſ hoc, illiuſ primum ac

(1) *Apud Facunduſ lib. 4 p. 164.*

(2) *Epiphaniuſ. ibidem.*

(3) *Sulpiciuſ Severuſ. l. 2. hiſt.*

(4) *vit. Athanaſii. tom. 1. l. 6. c. 8. & lib. 5. cap. 24. in fine.*

proprium fuisse nomen, quod tamen, per vanitatem, cum Photino ipse sibi commutaverit: utcumque ea se res habeat, homini certè scelestissimo, *tenebricosi* magis, quàm *illuminati* cognomentum sedet. Photoni hæresim, post duodena sæcula, novi Photiniani è suis cineribus excitarunt; Duce Michaelē Serueto Hispano, cujus de grege prodire, Georgius Blandrata, Paulus Aciatus, Franciscus David, Faustus Soncinus Senensis; quibus, non longè ante nostram ætatem, Joannes Crellius accessit: quorum insania complures, in Polonia præsertim ac Transilvania, corripuit.

De Euchaïtis, sive Precatoribus.

90. **S**Ed tanta, eo tempore, grassantis perfidiæ vis, & libido fuit, ut in remotissimas quoq; pervadens solitudines, & Monachorum cellulas per-rumpens, segregatum illud sepositumq; hominum genus, innumeris nefariisque hæresibus, miserandum in modum, depravaret. Sed earum duntaxat unam commemoro, quam in Mesopotamiæ deser-

deserta Dadoes, Sabbas, Adelphius, Simeon, atque Hermas pseudomonachi invexerunt; & quæ Massilianorum, vel Euchaitarum, sive Precatorum vocari consuevit; cujus hæresis impurissimæ, ratio erat ejusmodi: Abutētes in primis eo Christi effato *semper orandum*, illis precibus, ejus generis heretici, toti esse videbantur: tum addebant, homines, neglectis præceptis omnibus, tum quæ à Deo, & natura, tum quæ ab Ecclesia, proficiuntur, sola oratione contentos esse debere: eâ Christianos perfectissimos, atque, ut aiebant, *impassibiles* fieri. Qua deinde sententiâ depravati, ita se àd omnia scelera effundebant, ut inter orandum (quod horret animus memorare) viri mulieribus commiscerentur. Præter hæc, errores illis erant alii plurimi, quibus auditis, risum simul ac dolorem excitari necesse est: Baptismum nihil suscipientibus prodesse, quòd, novaculæ instar, peccata solum radat, non avellat ab stirpe. Hominum quilibet cum nascitur, malo Dæmone obsideri ad omnia nefaria incitante, eumque solâ oratione, ab anima moveri posse: cum autem pellitur, egredi cum aiebant, pe-

mucum & sputi excrementa. Cùm ad orationem accederent, orantes somnus occupabat, ac maximam diei partem dormiebant: excitati exinde, prædicabant in obstupescendis visionibus se fuisse versatos. Præterea, videre se jactabant, corporeis oculis Patrem, & Filium & Spiritum Sanctum: hujus illapsum, sensibus persentiscere. Ad hæc, futurorum prænotiones passim effutiebant: exiliebant repentè in saltus, quasi tunc malum calcarent dæmonem: digitis sagittantium speciem præseferabant, velut in Dæmones jacularentur: atque id genus plurima faciebant, furoribus quibusdam conciti; unde nomen, quoque Enthusiastarum obtinuerunt. Adversus eorum insaniam scripsisse fertur Epistolas, Letojus Melitines Episcopus; longè verò accuratiùs eandem scriptis exagitavit S. Amphilochius Episcopus Iconiensis, qui etiam Concilio præfuit Sydæ, contra ejus generis hæreticos, cōgregato.

91. Ejusmodi verò fædißima hæresis, ultimam ad quoddam Ethnicorum genus referebat originem; qui ædículas, ad instar carinarum, fastigiatas sibi

bi construere consueverant, quas *πρωτοσχὰς* vocitabant; ubi mares ac fœminæ promiscuè convenientes, quædam absurda, alia ridicula, plura nefanda faciebant: incipientes à precibus, ac desinentes in scelera. Ab idolorum cultoribus in Judæos postea, ea pestis manavit: à Judæis in Christianos: exinde in Eremos; per eos, quos diximus, falsos Monachos: ac demùm, quod maximè nobis dolendum est, post tantam sæculorum intercapedinem, eadem ferè, in ætatem hanc nostram, vel simillima pestis irrepsit; rursus ab inferis excitata, per sacrilegos Molinosistas.

DE SCHISMATIBUS EJUSDEM TEMPORIS,
Ac primo de Schismate Meletiano.

92. **S**ed præter infinitam errorum colluvionem, schismata quoque non una eo tempore in Oriente dominabantur; sed horum aliqua tantùm commemoro. Primùm atq; famosum magis, schisma Meletii fuit: hic Lycopolis in Ægypto Episcopus nil quidem secùs de Fide sentiebat; verùm ut erat ingenio superbus ac factiosus, se

Baron. Hermant.

Atbanas. Apolog. 2. Scrat. l. 1. c. 3. Theodoret. l. 1 c. 8. ac de heret. Fab. c. 7.

Epiphani. hæres. 69.

(*) Anno 306
Theodoret.
lib. 1. cap. 8.
Godefray Vit.
Atbanas. lib.
1. cap. 7.

se ac secum aliquot Pentapolis provin-
 cias Alexandrinæ sedis (*) obedientiæ
 subduxit: potestatemq; Patriarcharum
 per arrogantiam sibi sumens, Episco-
 pos passim, ac Presbyteros ordinabat.
 Hunc factiosorum grex plurimus se-
 quebatur; de quo grege Arius ipse
 quondam fuisse fertur; sed postea, mu-
 tatis vicibus, Meletii factio ad Arianam
 longè valentior accersit, simili qua-
 dam rivulorum sorte, qui dum se se in
 majora flumina infundunt, suo amisso,
 alieno cursu feruntur, atque alieno no-
 mine fluunt: nam post illam commi-
 sionem, oblitterato Meletii nomine, in
 Arianos Meletiani penitus abierunt:
 Eam factionem, Nicæna Synodus pri-
 mum dissolvit; sed penitus non delevit;
 namque postea, ad instar seminecis ser-
 pentis, & colla iterum tollere veneno-
 tumentia; & spiras caudâ volvere visa
 est. Ejus quoque factionis causâ Nicæ-
 ni Patres notissimum sextum canonem
 edidere; quo Alexandrinæ Sedi, integra
 firmatur jurisdictio, quam Meletius per
 arrogantiam violaverat.

De

*De Multiplici schismate
Alexandrino.*

93. **P**ER eadem ferè tempora, Alexandria ipsa, quatuor aliis schismatibus, distrahebatur. Ea in urbe Ecclesiæ tunc erant plurimæ: Harum unam *Colluthus*; *Carponas* aliam; suam *Sarmatæ*; *Arius* quoque suam administrabant. Cùm autem singuli, commissum sibi populum per statos, & solemnes conventus publicè docerent, dissentiones in vulgus sparserunt: Itaque alii ad Arium adhærebât; alii ad Colluthum, alii Carponæ, alii Sarmatæ partes tuebantur: Ita Alexandrina Civitas, quatuor veluti equis, in diversa furentibus, discerpta est, & quadripartito schismate dilacerata. De Ario satis diximus; De Carpone & Sarmatâ nil certi, apud Scriptores, quos legerim, deprehendi, nisi quod Ario se adjunxerint. (1) Colluthus Arii æmulatione, atque ambitionis flamma perustus, novæ sectæ auctor, & presbyter tantum cum esset, Episcopus videri voluit: itaque & suam hæresim in vulgus sparsit, ac plures clericos,

(1) *Epiphanius hæres. 69.*

ricos, presbyterosque, velut authoritate pollens, ordinavit. Ejus verò hæc fuit hæresis: *mala, quibus arumosa mortalium vita premitur, à Deo nullo modo proficisci*: an autem cum Manichæis, alterum à Deo, malorū principium, apud animum suum statuisset, satis exploratum non habeo. Ea secta nec viribus, nec fama valuit. Osius in Alexandrina Synodo illam oppressit, & paulò post penitus evanuit; adeout ea, quæ nos agitamus tempora, vix attigerit.

De Schismate Audianorum.

94. **P**ost hæc, Audianorum schisma consecutum est: mirabile quidem illud, &, si Epiphanio credendum est, bonis initiis atque optimo parente natum. Ejus Authorem Epiphanius *Audios* Audiū ex Mesopotamia; Theodoretus *Audaios* Audæum à Syria trans Euphratem oriundum appellant. Fuit hic domi clarus vitæ integritate, atque ardore studioque severitatis: si quid minùs rectè in Ecclesiis fieret, liberri-
ma indignatione sic castigabat, ut nec Presbyteris, nec Episcopis parceret.

Cle-

Clericos, præsertim foeneratores & mulierum contubernales asperrimè exagitabat : sed ipse vicissim, sui que studii participes exagitabantur; multos enim, eâ causa, mortales adversos habebant. Demùm eo res processit, ut cum nec alios ferre amplius, nec ipse ab aliis ferri posset, ab Ecclesiæ societate secesserit, schisma divortiumque conflaverit. Ita ipse, sui que sectatores, in Monasteriis, quæ plurima in solitudinibus aliisque locis habebant, ab omni Christianorum cætu segregati, asperrimum vitæ genus ducebant; ac tandem ipse Audius, Episcopum quendam ex ingenio suo nactus, & ipsum reliquorum Christianorum commercia vitantem, ab eo Episcopus ordinari voluit. Epiphanius qui mitiùs cum Audio, & Audianis videtur agere, auctor est, eorum in omnibus sinceram fuisse fidem; verum ex his, quæ cum ipsemet sanctus Doctor, tùm etiam Theodoretus de Audæo, & Audianis scripserunt, aperte fati deprehendimus, id genus homines, non una tantum in hæresi fuisse versatos. Namque Deo, formam, omniaque humani corporis membra tribuebant;

bant; ad hanc intelligentiam malè referentes illum Genesis locum: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: tenebras quoq; & ignem, & aquam ingenita esse arbitrabantur: tùm Quartadecimanis consensiebant, Pascha cum Judæis quartadecima Luna celebrantes. Ad hæc, adeo societatem Ecclesiæ abominabantur, ut ne *Christianorum* nomen retinere voluerint, sed pro Christianis, Audianos se potius dicerent.

Audius, quòd populos seduceret, in Scythiam exulavit; eo in exilio, ex Gothis plures Christi fide imbuit; in Gothia Monasteria construxit plura. Episcopos sibi aliquot adjunxerat; sed in primis Uranium in Mesopotamia, qui postea, Audio defuncto, Audiano. rum ducebat agmen; postquam verò Uranius è vivis excessit, factio tota, lento quodam mortis genere, brevi excessit, & quadraginta ferè annorum spatio extincta est.

De

*De Schismate Catholicorum Antiochen-
sum, ac de Meletio & Paulino, ubi
prima rudimenta schismatis
Orientalis indicantur.*

95. **S**chisma Catholicorum Antio-
chenium, omnium fere mole-
stissimum fuit, ac maximè diuturnum:
quinque & octoginta duravit annos:
namque ab anno 530. sub Silvestro &
Constantino cēpisse fertur, nec nisi post
annum 408. sub Innocētio P. Honorio,
ac Theodosio juniore imperantibus, de-
fuisse. Ea verò dissensio Catholicos An-
tiochenos primò distraxit: mox etiam
maximorum virorum sentētiās dividit,
per Asiam, Africam, & Europam: deniq;
inter Orientem & Occidentem pericu-
losissimę contentionis flammam iniecit.
Sic autem, ut accepimus, se habuit ea-
res. Anno 330. cū, Eustathiq; magno
sanctissimoque Antiochiæ Patriarchā
in exilium pulso, Episcopi Eusebiani
eam sedem invasissent, Catholici An-
tiocheneses in duas partes abjerūt: namq;
alii cum eisdem Eusebianis Episcopis
communicabant: alii verò, qui Eusta-
thiani

thiani vocari consuevere, umbram ipsā Arianismi angue pejus vitantes, seorsum vitam agebant: eaque ratione civilis quoddam schismatis genus, Catholicos Antiochenes, annos triginta, divisos inter se habuit.

Anno deinde 361. cum Eudoxus, notissima fama Arianus, in Constantinopolitanam Sedem ex Antiochena gradum fecisset, S. Meletius vir memorabilis, quem hæretici à se fore sperabant, ipsiusmet Eudoxi aliorumq; Arianorum opera, Antiochiæ Episcopatum obtinuit: tunc pars altera Catholicorum, Meletii societatem effusissimo studio secuta est: Eusthatiani verò, rigidum Catholicorum genus, eidem sese adungere noluerunt; tùm quod Episcopatum, Arianorum suffragio, Meletius obtinuisset; tùm quod ejusdem Meletii fama, Semiarianismi suspicione, laborabat. Exinde Antiochia in tres veluti factiones divisa est; prima & valentior erat Eusebianorum; hæc Meletium vix sedi admotum exulare jussit, quod Catholicum, & longe alium se, quàm futurum impii speraverant, exhibuisset; & Euzojo Arianorum pessimo Antiochenum

chenum detulit Episcopatum : eademque, omnes ejus urbis Ecclesias, præter unam, quandam ædiculam, quam Eustathianis permiserat, occupabat : Alia factio eorum Catholicorum erat, qui Meletii communionem sequebantur, eidemque, licet exuli, maxima animorum conjunctione adhærebant : hæc verò factio extra Urbem conveniebat, in quadam Apostolorum Ecclesia, quæ *παλαιά, antiqua* vocabatur : Tertia, numero omnium minor, factio erat Eustathianorum, qui seorsum tùm ab Eusebianis, tùm à Catholicis Meletianarum, partium, in ea, quam diximus, ædícula intra urbis menia, sacra inter se peragebant.

96. Dum his discordiis arderet Antiochena Civitas, Lucifer Calaritanus Liberii Pontificis legatus (qui tunc forte adhuc in Oriente, ubi Constantii jussu cum Eusebio Vercellensi exulaverat, versabatur) ut eas turbas componeret, minus ratam habens Meletii electionem, & Legati Apostolici autoritate usus, Antiochiæ ordinavit Episcopum Paulinum quendam, Eustathianorum facile principem, virum sanè integerrimū ma-

gnaque virtute præditum, cui nullus unquam Arianismi pulvis adhæserat, futurum sperans, ut in illius novi Episcopi communionem, utraque pars Antiochenſium Catholicorum coiret. Verùm ea Paulini repentina, & sanè præmatura ordinatio, civile illud Catholicorum schisma pejus exacerbavit: namque pars altera, Paulini electionem ferens asperrimè, nunquam à Meletio, divelli potuit: Eustathiani contra, Paulino satis contenti & Episcopum naſti ex ingenio, obfirmati magis, in ſua ſententia perſtiterunt. Itaque geminus exinde grex catholicorum, ſub ſuo quiſque paſtore, cæpit eſſe in unica Civitate: eorumque catholicorum, alii ſub Meletio in Palea extra Urbem, alii ſub Paulino in ædícula intra mœnia, divina obibant officia, ſine ullo inter ſe religioſæ ſocietatis commercio, fide conjuncti, pace diviſi.

97. Tum, hoc fonte derivata, latius eà diſcordia fluxit in Aſiam, Africam, & Europam. Nam Arthanafius cum omni Ægypto, item Epiphanius, Hieronymus, (qui tunc in Oriente degebat) & quod caput eſt, Romanus ipſe Pontifex

Pau-

Paulinum tuebantur: reliqui verò Orientales omnes Meletii partes susceperant: in primis vero Eusebius Samosatenus vir sanctissimus; atque ipse Basilus Magnus, quem ea causa, uti ferunt, sanctus Damasus Romanus Pontifex asperere habuit. Harum partium, sæpius sine successu, tentatam fuisse concordiam memorant: sed tandem, sunt qui putant; inter Meletium & Paulinum sic convenisse: suum quisque gregem ea conditione regeret, ut qui eorum, altero defuncto, superstes foret, ad illum unum Antiocheni Episcopatus summa rediret; atque sub eo tandem Episcopo, utraque pars Antiochenium Catholicorum copularetur: atque conventionem ejusmodi, tum Antiocheni Concilii, tum ipsius Romani Episcopi suffragio, fuisse firmatam. Atque ita quidem usque ad Concilium Constantinopolitanum generale secundum, ad annum videlicet 381. res illæ se habuerunt.

98. Exindè verò, Meletio in regia Constantini- nrbe, eodem Concilij tempore vitâ defuncto, ea flamma Antiochenæ dissensionis periculosius incendium conflare cœpit. Namque in

ea Synodo, cum deliberatio instituta foret, ne alius quispiam Meletij loco crearetur Episcopus Antiochiæ; Sed potius(uti pridem convenerat) ad Paulinum superstitem, Ecclesiæ Antiochenæ summa omnis revolveretur; eaque ratione, Catholici omnes Antiocheni tùm partium Meletianarum, tùm Eustatiani, sub uno tantum Episcopo, extincto demùm Schismate, copularentur; turbulenti quidam Orientales, ea pacis consilia turbare cœperunt. Rem ita Gregorius Nazianzenus exequitur.

Gregorius Nazianzen. carm. de vita sua.

*De non movenda re statim cœptum est
agi*

*Quam turbulenti scilicet urgebant viri:
Hoc molientes improbi, ut tunc unico
Opponeretur Prasuli, Prasul novus.*

Gregorius quidem ipse, qui tunc novæ Romæ Episcopatum obtinebat, cum neq; partium studio, neq; inani æmulatione, ipsius animus laboraret, sed ad res, æqua lance suisque momentis judicandas, integrâ liberâque mente uteretur, pro Paulino sententiam in frequenti Concilio dixit.

*Thronum retineat, qui tenuit ad hunc
diem.*

Nempè

Nempe Paulinus ; hoc justitiæ , hoc pauci , hoc Romanæ Sedis authoritati deberi ; sic futurum , ut diuturnum illud Antiochenæ dissentionis malum opprimatur . Sed ea Gregorij , gravissima quidem , sententia Orientalibus adeò displicuit , ut incredibilis inde , in Præsulem sanctissimum invidia , & livor exarserit : sic enim idem subdit :

Idem ibid.

Hæc conciones comprobant nostræ licet Saxis petita: livor undè in me improbus exarsit .

Namq; Orientales , æquis oculis videre non poterant , in Antiocheno Throno sedentem , hominem ab Occidentalibus ordinatum ; quòd ea re , Orientis dignitati plurimum detrahi arbitrarentur : quare juniores primùm Episcopi orientales , vesparum more insipientes tumultuari cœperunt , atque asperius dicta cum in Paulinum jacere , tum in romanam sedem (cujus authoritas Paulinum eo in gradu , & olim posuerat , & tunc adhuc retinebat) in Gregorium etiam ipsum , atque in omnes denique , qui cū Gregorio Paulini partes tuerentur : mox seniores ipsi junioribus illis quos frenare debuissent , sese per sum-

nam animi levitatem addiderunt; unâque simul, insolentissima conspiratione contendebant, uti novus Episcopus, orientalium suffragio renunciatus, Meletij loco substitueretur: quem Orientalium tumultum his versibus Gregorius idem depinxit.

Idem ibid.

*Clamitant illi undique,
Ut Graeculorū turba, rem unam moliens
Juvenum caterva (quā tabernā dicerēs)
Trahensq; turbo pulverem venti amuli:
Dignatus esset cum quibus nemo, metu
Sacro, thronoq; praeclitus, quicquam loqui,
Præposterè, ut qui funderent verba, &
velut
Vesp̄e insilirent concito in frontem impetu.
At hos secutus est tamen cætus senum.
Motus juvenæ fervidos, quos par erat
Frenare.*

In quam sententiam sanè tumultuosā concitata illa orientalium Episcoporum multitudo, non tam consilio & ratione, quàm malo in Occidentales, ingenio ac æmulatione, ferebatur: nam cur non Paulinus ab Occidentalibus ordinatus, sed alius ab Orientalibus ordinandus Meletio substituendus foret, causæ ejusmodi prætendebant: quod Orientales nihil Occi-

Occidentalibus deberent concedere :
 quodque Oriens , ubi Christus ipse fu-
 isset in carne versatus , ante Occiden-
 tem esset ponendus : quam furiosæ mul-
 titudinis superbam opinionem , sic Gre-
 gorius idem Nazianzenus deridet .

*Ratio porro quàm scita , aspice :
 Debere nostras nempe res solem sequi ,
 Ortum hinc trabentes , unde Regnator poli
 Nobis , amictus carne , primum splenduit ,
 Et paulò post eidem alludens ambitio-
 ni .*

*Adversa stabat his , tumens Phæbo pha-
 lanx .*

At contra hunc Orientalium tor-
 rentem , prudentiores quidam , omnesq;
 ex Macedonia , & Ægypto Episcopi
 brachia fortissimè direxerunt , in primis
 verò Nazianzenus Gregorius , certus
 Episcopatu prius cedere , quam alterius
 Episcopi electioni sese addere suffraga-
 torem .

*At mihi (inquit ille) carentem vos thro-
 no concedite*

Idem ibid.

Vitam , periculo liberam , & sibi in gloriam .

Illic sedebo , nulla ubi sedes malis .

*Hoc namque præstat , cæteris , quàm ut mi-
 scear ,*

*Meamque nec eos flectere in sententiam
Possim, nec illos rebus in pravis sequi, &c.*

Verum Orientalium pars, suffragiorum numero longè valentior, nulla Paulini habitâ ratione Flavianum renuntiavit Antiochenæ Urbis Episcopum, qui Meletii loco succederet. Tunc Gregorius, ne sceleri suffragaretur, sponte cessit Episcopatu, ac se se in solitudinem contulit. Damasus Papa ea in re, potestate sua uti noluit; ne forte schisma, quod jam in promptu esse videbatur, Orientem penitus ab Occidente divideret. Dissensio Antiochena longius producta est; ut unius Ecclesiæ, Catholico populo, geminus præesset Episcopus, Paulinus videlicet, ac Flavianus: quin etiam post hos vita defunctos, in duobus aliis, ejusdem Antiochenæ Urbis simul Episcopis, schisma perseveravit; nec nisi post annum quadringentesimum octavum, Innocentii Pontificis opera, ea flamma extinguî potuit.

99. Per illam sanè occasionem, adversum Orientalium, erga Occidentales ingenium, maximè apparuit; jamque illo ex tempore, æmulationis flamma terribilissima, Constantinopoli palam erumpens

pens, incendio, quod adhuc ardet, cepit proludere: jamque inde, Nazianzenus Theologus, pessima schismata inter Orientem, & Occidentem secutura conjecit; tunc siquidem vir sapientissimus, Orientalium ingenium animo æstimans, ea memoranda verba pronuntiavit: *futurum scilicet, ut Orlens olim atque Occidens sententiis non minus, quam finibus distraberentur*. Quamobrem non ex nihilo arbitrati sumus, eas Meletii, & Paulini causâ, inter Orientales, & Occidentales, exortas contentiones, semina quædam ac veluti rudimenta fuisse ejus schismatis sanè lacrimabilis, ac veluti sempiterni, quod Orientem ab Occidete postea distraxit, nō charitatis tantum, sed etiam fidei, ac religionis divortio. Divortium acerbissimum, ac luctuosum! divortium perpetuis lachrymarum fontibus dolendum! quod nobilissimam Ecclesiæ partem, e sinu Matris avulsam, in tantam salutis desperationem conjecit: dissidium implacabile, quod nulla ætas, nulla ratio, nulla opera, & industria potuit satis componere.

100. Omnes autem, quas diximus, hæreses, eo temporis intervallo, quod medium

dium, inter Nicenum Concilium, & Constantinopolitanum interjacet, ortum simul, & interitum habuerunt: nec nisi earum intermortuæ quædam reliquæ post illud tempus, superfuere. Sed non omnes evaserunt eadem via. Pars evanuerunt repente; aliæ paulatim confefcere visæ sunt. Plures in Conciliis, præsertim Nicæno, & Sardicensi œcumænicis, notatæ, ac demùm ferè omnes, repetitis Romanæ Sedis fulminibus, percussæ sunt. In cujus rei fidem juvat exhibere credendorum regulam, quam Damasus Papa miserat in Orientem: in qua lector videre poterit Romanum Episcopum eas ferè omnes Orientales hæreses fulminantem: est autem illa

(1) Apud
Theodoret. Ec-
cles. hist. lib.
7. cap. XI.

ejusmodi. (1) *Anathematizamus eos, qui non liberrimè prædicant, Spiritum Sanctum unius ejusdemque cum Patre, & Filio substantiæ, ac potestatis existere. Similiter autem anathematizamus eos, qui Sabellii errorem sequuntur, & eundem esse dicunt Patrem, & Filium. Anathematizamus Arium, & Eunomium, qui pari impietate, licet verbis discrepent, Filium, & Spiritum Sanctum creaturam esse confirmant. Anathematiza-*
mus

mus Macedonianos, qui ex Arii radice propagati, non impietatem, sed nomen solum mutarunt. Anathematizamus Photinum, qui Ebionis haeresim renovans, dominum nostrum Jesum Christum solum ex Maria confitebatur. Anathematizamus etiam eos, qui duos filios esse affirmant, unum ante saecula, & alium post carnis assumptionem ex Maria. Anathematizamus & illos qui asseverant, pro rationali anima, Dei Verbum in humana carne versatum esse: Ipsum enim Dei Verbum, non loco rationalis, & intelligentis anima, in corpore suo fuit, sed nostram, hoc est rationalem, & intellectualem, sine peccato, animam assumpsit, & conservavit. Anathematizamus eos, quid dicunt Verbum Dei productione, & contractione à Patre separatum esse, idemque sine subsistentia esse, interiturumque blasphemant. Eos autem, qui ab Ecclesiis, ad alias Ecclesias migraverunt, tandiù à nostra communione alienos habemus, donec ad eas redeant civitates, in quibus primum ordinati sunt. Quod si quis, alio ad aliam sedem translato, in locum viventis fuerit ordinatus, tandiù à Sacerdotali dignitate vacet is, qui propriam deseruit Civita-

vitatem, donec successor ejus requiescat in Domino. Si quis non dixerit semper Patrem, & semper Filium, & semper esse Spiritum Sanctum, anathema sit. Si quis non dixerit Filium natum ex Patre, hoc est ex Divina ejus substantia, anathema sit. Si quis non dixerit, verum Deum Filium Dei, sicut verum Deum Patrem, ejus, & omnia nosse, & omnia posse, & Patri aequalem esse, anathema sit. Si quis dixerit, quod in carne degens Filius Dei, cum erat in Terra, in Celis, & cum Patre non fuerit, anathema sit.

Ac de illius temporis hæresibus, & Schismatibus pro instituto brevitatis nostræ satis superque diximus. Qui plura de his voluerit, Epiphanium adeat, Theodoretum, Augustinum, de hæresibus ex instituto disputantes: Baronium, quoque Ecclesiasticæ historiæ parentem, atque Magistrum: ex neotericis verò, consulat Dominicum Berninum, qui omnium hæresum historiam absolutissimam, vernaculo sermone conscriptam, partim nuper edidit; partim propediem titi confidimus, est editurus; qua in historia sanè uberi, & copiosa, earum rerum fitim, cupidus lector explere poterit...

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

De malis , quibus eo tempore premebatur Orientalis Ecclesia , ac de ejusdem facie lacrimabili .

ORIENTALEM Ecclesiam, tempestate illa, luctuosissimum Religionis divortium inter Catholicos, & hæreticos velut ex æquo diviserat . Utraque verò pars, sivè melior Catholicorum; sivè hæreticorum deterrima, in immensa malorum Iliade versabatur: ut eorum temporum imago subire minimè possit, quin, eo aspectu turbatus animus, omnibus mæroribus incedat. Sed alios aliud malorum genus invaserat: Hæretici vi-
tiis

tiis; Catholici ærumnis premebantur : horum corpus , & fortunæ ; illorum mens, & animus laborabant. Utrorumq; verò malorum conspiratione, Orientalis Ecclesiæ facies omnis, miserrima, & lacrimabilis fuit.

De vitiis Hæreticorum .

102. **A** Vitiis Hæreticorum incipio; nam ærumnæ Sanctorum, proscriptiones, exilia, cædes, atque id genus alia, imbutis Evangelio animis, vix malorum loco esse debent : Vitia mentis, animiq; verè mala sunt . Princeps malum hæreticorum hæresis fuit ; quæ Orientalium mentes miserum in modum animosque corruperat. Id malum quàm numerosum, & multiplex eo tempore extiterit, quantâque ruinâ per Orientem omnem excurrerit, satis superque dictum puto ; nec ultra ea res properantem calamum morari debet . Ab hæresi deinde, aliæ innumeræ fluxere scelerum multitudines; nam & si omnis hæresis à vitio manare soleat, omnia quoque vitia ab hæresi descendere necesse est; eaque, inter has pestes, intercedit

cedit vicissitudo, ut perfidia mater sceleris, & simul filia: scelus contra, perfidia germen simul, & robur esse videatur. Itaque superstitio, Ariana præsertim, fusa per Orientem, ubique fidem, probitatem, Justitiam, modestiam, cæterasque bonas artes, atque divinas christianorum virtutes subvertit: pro his superbiam, crudelitatem, ambitionem: Deum negligere, Ecclesiam contemnere, jura, & sacra omnia violare, humana, atque divina pessum habere docuit. Morum, & fidei sanctitas omnis, exulabat, miseris cum catholicis: eorūque fida comes, aut per solitudines errabat profuga; aut in privatis domibus, & speluncis delitescibat afflicta. In urbibus verò, & frequentia, cum ipsis hæreticis superstitio, & omnis quem diximus, scelerum, vitiorumque comitatus ita dominabantur, præsertim Constantio, Juliano, atque Valente imperantibus, ut in tanta morum corruptela vix ullum antiquæ pietatis, & sinceræ religionis vestigium reliquum appareret. Ecclesiæ sine cultu, sine altaribus, sine incenso, sine Sacerdotibus, speluncæ latronum evaserant; cessaverant salutare

res

res doctrinæ, vox illa Diaconorum

(1) *Sapientia
reflu.*

(1) σοφία ὀρθή perierat; nam pro Evangeliiis, scelerata dogmata spargebantur: pro Davidicis psalmis, prophanissimæ cantiones. Verbum Dei scriptum, inter manus litigantium hæreticorum, discerpebatur: Traditum jacebat sub pedibus: Nicæna magna Synodus, augustissimus Sanctorum conventus, per omnem angulum, maledictis apertissimè impetebatur. Statutam ibi fidem, quam & pronus terrarum orbis adorat, & ipsæ Angelorum mentes reverentur, in suis Conciliabulis Hæretici, ausu nefario, anathemate percutiebant. Alia item in Spiritu Sancto congregata Concilia, aut contemptui habita, aut hostiliter oppugnata. Romanæ quoque Sedis auctoritas, primò quidem ab iisdem formidata, mox neglecta, violata tandem fuit: fidei regula apud eosdem nulla: pro norma credendi, ambitionem: pro Ecclesiæ Tribunali, aulam; pro arbitrīs Religionis, Eunuchos habebant. Ea dogmatizandi licentiâ, & libidine utebantur, quâ majorem, ne Spinoza quidem optasset. Ad hæc, insidias moliri, dolos nectere, movere in sectationes

nēs, Sanctorum sanguinem anhelare
 consueta eorum occupatio erat, & ne-
 gotium quotidianum: baptismo tincti,
 Ethnicorum crudelitatem in baptiza-
 tos æmulabantur; rebelles Ecclesiæ fi-
 lli, vim, arma, bellum in Matris visce-
 ra convertebant.

Sed amplissimæ quæque Orientis
 Ecclesiæ, Patriarchales præsertim (quod
 in deteriori malorum parte ponen-
 dum reor) scelestissimorum hæresiar-
 carum direptioni, lacerandæ, quàm re-
 gendæ tradebantur. Ita, pulso Athana-
 sio, in Alexandrinam sedem tres feræ
 bestię ordine irruerunt: Primò Grego-
 rius, deindè Georgius, postea verò Lu-
 cius: quorum, Gregorius, & Lucius, sub
 mentita Christianorum persona, omnis
 Religionis expertes fuisse perhibentur:
 medius verò inter hos Georgius, homo
 erat de plebe; impius, effrons, inurba-
 nus, illiteratus, reus furti, & ob eam
 causam profugus: & tamen hic ex pro-
 fugo, illi ex semiatheistis, Episcopi, imo
 etiam Patriarchæ repentè facti sunt; eo
 solum nomine, quòd ad Catholicos, om-
 ni genere crudelitatis, exagitandos ido-
 nei præ cæteris haberentur. In Antio-

K

che-

chenam quoque sedem, quam ipse Princeps Apostolorum fundaverat, vi & malis artibus irruerunt, primò Leontius semi vir, quem Theodoretus, dolosis latentibusque maris scopulis, comparuit: mox Eudoxus sectarius famosissimus de mero Arianismo, qui nomen fecit Eudoxianis; deinde Euzojus ejusdem furfuris Arianus. Constantinopolitanam pariter Ecclesiam invasere Eusebius Nicomediensis Arianae perfidiae altor, & propagator; tum Macedonius Pneumatomachorum haeresiarca; postea idem, quem nuper diximus, Eudoxus. Tum in Ecclesiam Hierosolimitanam, atque in alias toto Oriente celebriores alii passim adulteri Eterodoxi, exploratores, satellites, carnifices, infundebantur: quorum omnium ea erat cura & conspiratio, ut genus omne Catholicorum extinguerent; ut qui plus de baptizato sanguine bibisset, is demùm melius suas partes implevisse videretur. Quò autem loci, hi nefarii rem Christianorum adduxerint, referre pudet, ac piget meminisse: illud profero pudore suffusus, ac totus veluti contremiscens, quod ab iis monumentis accipimus

pimus , quæ Petrus ipse Alexandria
 Episcopus, de Clade ejus urbis posteri-
 tati reliquit; cujus hæc sunt verba: Nam
 „ quæ neque facta sunt, (uti scriptum
 „ est) neque audita in diebus Patrum
 „ nostrorum, hæc impii in ipso altari
 „ designarunt: etenim, velut in prosce-
 „ nio, in quo turpis aliqua ageretur fa-
 „ bula, puerum masculum, qui sexum
 „ denegaverat virilem, & muliebrem
 „ sibi effinxerat, quique tum oculos
 „ habebat (ut scriptis proditum est,
 „ *nempe de Jezabel*) stibio oblitos, &
 „ vultum, simulacrorum more, fucō ru-
 „ bentem, habitu muliebri, in ipso San-
 „ cto altari, ubi de Spiritus Sancti de-
 „ scensu invocari solet, corpore in or-
 „ bem acto, & manibus huc illucque
 „ cum gestis jactatis, saltare compule-
 „ runt; atque in risum immoderatum,
 „ effusi, nefarias voces ore extulerunt.
 „ Rursus, cum istud quoque ad rectum
 „ ordinem spectare, & præterita faci-
 „ nora decora potius, quàm nefaria,
 „ existimarent, unum ex suis, turpitudi-
 „ ne insigniter nobilitatum, & ut pudore
 „ ita vestibus, sicut natus erat, nu-
 „ datum, in summo Ecclesiæ solio col-

„ locant, turpemque contra Christum
 „ concionatorem appellant: nam pro
 „ verbis divinis, turpitudinem; pro
 „ gravi oratione, petulantiam; pro pie-
 „ tate, pro continentia, stuprum,
 „ adulterium, concubitus cum mascu-
 „ lis prædicavit: docuitque, tum alia,
 „ tum furtum, cibum, & potionem, vi-
 „ tæ hominum utilia esse. His doctri-
 „ nis populorum informabat mores, mi-
 „ rificum illud Episcoporum, ac Patriar-
 „ charum genus: ad ejusmodi pascua de-
 „ ducebat Christi greges, nova illa pa-
 „ storum progenies. Hi erant Christia-
 „ norum conventus, hic templorum cul-
 „ tus, ea Sacra, ea Mysteria. Ex quibus
 „ conijciat quisque, qui tunc esset rerum
 „ status in Oriente, & quam misera facies
 „ Religionis. Et quamvis, quæ nuper
 „ ex Petro Alexandrino retulimus, de
 „ Alexandria urbe referantur; similia ta-
 „ men ubique fieri, veteribus memoriis
 „ edocemur. Hæc autem erant Hæreti-
 „ corum mala vitia, atque scelera, quæ
 „ cum Orientalium animos corruperant,
 „ tum Orientalis Ecclesiæ pulchritudi-
 „ nem fædissimè decoloraverant.

De

103. **S**ed mala Catholicorum longè alia fuere. Horum siquidem integerrima erant, mens, fides, atque religio: expers scelerum animus; purus; æqui iustiq; tenax; corpus dumtaxat, vita atq; fortuna exercebantur. Hæc ego mala, ad insectationes, universa deduco; quas, per causam hæreticorum, plurimas, atque acerbissimas tempestate illa catholici tulerunt; atque illis etiam acerbiores, quas olim in Christianum nomen Ethnicorum moverat furor. Eas insectationes ad tres redigo: nam prima sub Constantio extitit; altera sub Apostata Juliano; tertia sub Valente. Constantius perpetuò sævit; sed modò remissiùs, modò violentiùs. Eiusdem crudelitas luctu, & ærumnis universum quidem Orientem obvoluit; sed major impetus, Hæreticorum ductu, modò in hæc partem, modò in illam ferebatur; turbinis instar sese exonerantis quocumque ferat ventorum vis & arbitriù. Sepiùs perfidus Imperator mala instauravit: primò enim per Philagriù Præfectù, vastavit Alexandriã Gregorij

causâ, qui per cædes, & sanguinem Athanasij sedem invasit. Mox Constantinopolim, causâ Macedonij, eâdem cruentâ viâ, in Episcopatum novæ Romæ irruentis: Tertiò iterum Alexandriam, ærumnis omnibus implicuit, per Syrianum ducem, Cataphronium Præfectum, Heraclium Comitem, Diogenem, Hilarium, Faustinum Manichæum, Sebastianum, sacrilegos ministros Imperialis Aulæ, atque perfidiæ; qui per strages & sanguinem, igne ferroq; viam stravere Georgio, ad Episcopatus Alexandrini rapinam; quæ tempestas ab urbe Alexandrina sese in Ægyptum effudit; tantaq; fuit eo tempore Catholicorum calamitas, ut Magnus Antonius, & ex ipsius alumniis complures, relictis solitudinibus, ad opem afflictis desertisque ferendam, accurrendum sibi putaverint.

104. Julianus deindè Apostata Idolorum cultor, sed Ario studiosus, pro ingenio, atque impietate, in Christianos præsertim Catholicos irruit. Qui, cum aliquando fideles, à Magistratibus supra modum oppressi, de tanta crudelitate apud ipsum exposuissent, hoc
lu-

ludibrio fertur miseris excepisse: *Vestrum est cum estis animo afflictati, a quo animo tolerare; quippe istud à Deo vestro præceptum accepistis: quod Apostata dictum pluribus* (1) Nazianzenus exagitavit. (1) *Orat. 1. in Julian.*

105. Valentis quoque insectatio acerbata fuit, plus quam cuique credibile est, ac ter maximè integrata; Sed Antiochia, & Syria omnis Provincia longè memorabilem ab eo cladem tulit, quæ Monachos etiam è suis antris ad auxilium Catholicorum miserè disperforum evocavit; ad quod pium charitatis officium præstandum, inter primos prodire; Julianus Saba, & Aphraates sanctissimi, ac celebratissimi famâ solitarij. & Aphraatis quidem liberrimos sermones, cum Valente ea causâ initos, libenter si fineret brevitates, commemorarem. Alexandriam quoque vastavit Valens, præsertim per causam Lucij, qui Petro, Arhanasij successore, pulso, usurpationem alienæ sedis à Catholicorum direptione auspiciatus est. Sed ut facilè conijciat lector, quot & cujus generis mala, ab his insectationibus, Catholicorum generi extiterint, non abs re fuerit earum.

specimen aliquod exhibere : ne tamen longius , quam par est , nostra hæc excurrat enarratio , ex tot cladibus unam tantum exponam , ex qua reliquarum , qui fuerit modus (si modum tamé ullum habuere) intelligi statim poterit. Eam

(1) *Naxianz.*
orat. 23. in
lund. Heronif.

autem huc ex (1) Nazianzeno , cujus hæc sunt verba deducam : Secunda quædam Ægypti plaga , ille , inquam ,
 ,, veritatis proditor , ille luporum pa-
 ,, stor , ille per caulam transcendens la-
 ,, tro , secundus ille Arius , turbida
 ,, illa , & amara everfio , ille impio fon-
 ,, te uberior fluviuſ , ſe ipſum in Ec-
 ,, cleſiam introduxit : piget equidem
 ,, flagitia ea , quæ tunc deſignata ſunt ,
 ,, & nefarias cædes , cum quibus fera
 ,, illa Sacroſanctum ſolium invaſit , ac
 ,, peſtiferi ingreſſus præludia referre :
 ,, ex multis tamen pauca deploro (quæ
 ,, vos quoque mecum deploratis , &
 ,, jam ante deploraſtis) divini Davi-
 ,, dis verbis utens .

,, Deus , venerunt gentes in hære-
 ,, ditatem tuam : polluerunt templum
 ,, ſanctum tuum , & quæ ſequentur .
 ,, Poſuerunt morticina ſervorum tuo-
 ,, rum eſcam volatilibus , & feris in la-

cera

cerationem . Quin illud iusuper ad-
 ijciam , quod idem Propheta in al-
 tera lamentatione , alioque psalmo
 cecinit : Quanta malignatus est ini-
 micus in Sancto tuo? Et gloriati sunt
 qui oderunt te , in medio solemni-
 tatis tuæ . Quid enim ? An non glo-
 riati sunt? An non sanctum templum
 tuum varijs calamitatibus , atque
 omni malorum genere contamina-
 runt .

„ Ducis munere fungebatur vir im-
 pius , & consceleratus , ne Christia-
 ni quidem nomen gerens, (hoc enim
 totius contumeliæ indignissimum est)
 verum ab idolis ad Dei templum
 properans , ab impuris cruoribus ad
 execrabiliores , & detestabiliores :
 ac fortasse huiusmodi adversus nos
 contumeliâ , quasi victima quadam,
 dæmonibus litans . Prodibant in aci-
 em copiar , furore ardentes , imma-
 nis & ferus exercitus adversus homi-
 nes inermes , ac rei bellicæ ignaros .
 Expellebatur Sacerdos , viri sancti
 successor , legitimè , atque ut spiritus
 ordo postulabat inunctus , ac ca-
 nitie , & prudentia ornatus . Regna-
 bat

„ bat autem Tabeel, alienæ sedis hæ-
 „ res. Adversus Sanctos arma, ad-
 „ versus res eas, quas diripi nefas erat
 „ impuræ manus, adversus psalmos tu-
 „ barum clangor. Jam quæ sequuntur
 „ considera: cadentes viros in locis
 „ sanctis, pedibus protritas mulieres,
 „ nonnullas etiam cum naturæ onere:
 „ præmaturos partus; virgines misera-
 „ bilem in modum distractas, fœdus
 „ etiam cruciatas; (nam & ob fœminas,
 „ & ob viros, pudore impediatur, quo-
 „ minus crudelitatis modum expo-
 „ nam, atque occulta dedecoris ser-
 „ mone denudem, ut potè ob quas
 „ etiam tum denudatas erubescam)
 „ alias in interiores templi puteos sese
 „ deijcentes; alias ex editiori loco sese
 „ in præceps dantes, propter earum
 „ rerum quas cernebant, indigitationem:
 „ alias denique super eas, quæ iace-
 „ bant, acervatim collabentes. adde
 „ cædes cædibus, casus casibus succe-
 „ dentes: sancta prophanis pedibus
 „ calcata, altaria per obscænos gestus,
 „ & impudicas cantiones, atque ut
 „ audio (hoccine lingua audax profe-
 „ ret?) saltationes, fœdasque membro-
 „ rum

„ rum inflexiones probo, & contume-
 „ liæ habita; adde blasphemias linguas
 „ in sacrosanctis thronis concionantes;
 „ mysteria fugillata; psalmodias silen-
 „ tio compressas; gemitus in earum lo-
 „ cum excitatos; fluentes sanguinis ri-
 „ vos; lachrymarum fontes; Sacerdo-
 „ tes per vim abductos, Monachos la-
 „ ceratos; expressam denique incur-
 „ sionis illius imaginem, qua quon-
 „ dam Assyrij sanctam Hierosolymam
 „ populati sunt, quam nec oratio, ut
 „ dignum est, exprimere, nec auris
 „ capere potest; unus ut Hjeremias, ad
 „ eam calamitatem pro dignitate cō-
 „ plorandam, adhibendus sit; qui etiā
 „ lachrymarum fontes exposcit, atq;
 „ ex urbis manibus, ob easdem cala-
 „ mitates, ad luctum homines hortat-
 „ tur, vijsque Syon luctum indicit, eo
 „ quod nullos, à quibus festa celebra-
 „ ntur, adducant. Hanc tragædiam,
 „ Oriens quidem vidit, at Occidens
 „ quoque deflevit: cui immanitatis hu-
 „ jusce signa fugitius Antistes publi-
 „ cè spectanda proposuit: nam pro
 „ cadaveribus, cruentas vestes Eccle-
 „ siæ Romanæ protulit, ac per tacitam

„ ac-

» accusationem omnibus lachrymas
 » movit; ut calamitatis magnitudinē
 » in oculis, & aspectu defigeret, atque
 » auxilium nancisceretur: quemadmo-
 » dum etiam nactum esse scimus.

106. His autem similia, irrumpente Gregorio; pejora etiam in ingressu Georgii; atque aliās sæpe Alexandriae atque in Ægypto evenere: eadem pariter Constantinopoli, irrumpente Macedonio; eadem Antiochiæ; eadem in Syria atque per Orientem universum, sub Constantio, sub Juliano, ac demum sub Valente acciderunt; Quos Catholicorum casus, atque labores, suis in scriptis appositè miserati sunt Athanasius, Basilus, Nazianzenus, aliique scriptores plurimi. Sed Magnus Basilus, cum à Romano Pontifice, & Occidentalibus per Epistolam opem, auxiliumque peteret, eosdemque de lachrimabili Orientalis Ecclesiæ statu moneret; ejusmodi verba facit: Persecutio nos
 » apprehendit, fratres colendissimi,
 » persecutionum omnium gravissima.
 » Abiguntur enim pastores, ut greges
 » dispergantur. Et quod omnium est
 » durissimum, neque qui affliguntur,
 cum

„ cum martyrii spe, atque confidentia,
 „ nullatas passiones tolerant; neque
 „ plebs, martyrum loco, athletas habet
 „ ac veneratur: propterea quod Chri-
 „ stianorum nomine, recti sunt perse-
 „ cutores. Unum jam crimen est quod
 „ vehementer punitur; si paternas quis
 „ traditiones diligenter observet. Ob
 „ hanc causam paternis sedibus abi-
 „ guntur pii, & ad solitudines migra-
 „ re coguntur. Nulla est apud Iudices
 „ iniquos, cani capitis reverentia; nul-
 „ la religiosæ piæque vitæ exercita-
 „ tionis, nulla conversationis habetur
 „ ratio, quæ ad Evangelii normam, ab
 „ adolescentia, ad senectam usque le-
 „ gitimè perficiatur: sed cum nemo
 „ sceleratus sine certis indiciis condẽ-
 „ netur, Episcopi, sola intercedente
 „ calumnia, damnatur: & nulla eviden-
 „ ti probatione assertis, ac corrobora-
 „ tis criminationibus, suppliciis tra-
 „ duntur: nonnulli ne noverunt qui-
 „ dem accusatores suos, neque tri-
 „ bunalia viderunt: neque delati sunt
 „ primùm, sed nocte intempesta abre-
 „ pti, in exilium fugati sunt; solitudi-
 „ nis calamitatibus ad mortem usque
 tra-

» traditi. Quæ verò ista concomiten-
 » tur neminem latet: etiam si nos sileamus:
 » exilia Presbyterorum, exilia
 » Diaconorum, totiusque cleri depræ-
 » dationes: necesse enim est vel ado-
 » rare imaginem, vel sævæ flagrorum
 » flammæ tradi. Gemitus plebis, la-
 » chrymæ continuæ, & per singulas
 » domos, & publicè omnibus, quæ pa-
 » tiuntur, inter se complorantibus. Ne-
 » mo enim corde est adeò usque lapi-
 » deo; ut patre privatus placidè ferat
 » orbitatem. Sonitus lamentantium
 » in Civitate, sonitus in agris, in viis,
 » in solitudinibus. Vox una omnium
 » miseranda, ac tristitia loquentium.
 » Sublatum est gaudium, & lætitia
 » spiritualis; in luctum mutatæ sunt
 » festivitates nostræ. Domus precatio-
 » num clausæ sunt. Altaria cultu spi-
 » rituali vacant. Nulli amplius Chri-
 » stianorum cœtus: nulla amplius do-
 » ctorum præsentia: cessarunt doctri-
 » næ salutare: cessarunt panegyres, ac
 » festivi conventus: publicique hym-
 » nodiæ nocturnæ non habentur: ne-
 » que superest beata illa exultatio,
 » qua Domino credentium animæ in-

Sy-

„ Synaxi, ac communione spiritalium
 „ charismatum exhilarantur. Nobis
 „ jam dicere licet, quod in hoc tem-
 „ re sit, neque Princeps, neque Pro-
 „ feta, neque Præses, neque oblatio,
 „ neque incensum, neque locus, ubi
 „ coram Domino possit offerri Sacri-
 „ ficiū, ac misericordia acquiri. Hęc
 „ sciētibus scribimus: propterea quod
 „ nulla Orbis pars est, quę calamitates
 „ nostras ignorat. Quare nolite existi-
 „ mare, quod ista vobis docendi, vel
 „ admonēdæ diligentia vestra gratia
 „ loquamur; (novimus enim quod
 „ nostri nunquam sitis obliti: non mi-
 „ nus quam mater filiorum uteri sui.
 „ Sed, quemadmodum qui dolore ali-
 „ quo occupantur, per gemitus solent
 „ relevare mærorem, ita & nos faci-
 „ mus: ut mæstitiæ gravitatem non ni-
 „ hil excutiamus.

*Lacrimabilis facies Orientalis
 Ecclesiæ.*

107. **S**ed ex hac malorum tanta cō-
 spiratione; inter tot bonorum
 calamitates, tantaq; scelera pessimorum
 incredibilis orientis perturbatio nata
 est,

est, atque confusio: quam idem Basilius uti diximus aptissimè cum navali pugna comparavit, nocturno tempore, fulminante Cælo, iratoque mari commissa: quam Basilii comparisonem pulcherrimam non invitus exhibeo, ut in ea lector, Orientalis Ecclesiæ vastitatem, miseramque faciem eorum temporum relegat; nam hoc etiam in hujus capitis titulo exponendum proposui. Basilii verba sunt hujuscemodi.

(1) *Basil. de
Spir. Sæct. ad
Amphiloch. c.
ult.*

Cui igitur (1) comparabimus præsentem statum? Profectò similis prælio
 „ navali, quod ex multo odio, ex ve-
 „ teribus offensis, inter ipsos, per lon-
 „ gum tempus alito, bellis nauticis
 „ assueti viri quipiam, ac bellaces in-
 „ stituerunt. Nunc igitur, in hac ima-
 „ gine, mihi spectata terribilem utrin-
 „ que concursum, mox ira jam eo erū-
 „ pente, ut sit immedicabilis, utram-
 „ que partem simul prostratam confi-
 „ ci. Pone si vis, violento turbine
 „ circumagi classem, caliginemque
 „ densam è nubibus incumbere, adeo-
 „ que obscurare rerum visibilibus spe-
 „ cies, ut nulla sit amicorum, & ho-
 „ stium discretio, propterea quod ob
 con-

„ confusionem symbola militaria sine
 „ ignota. Huic imagini, propter evi-
 „ dentiam, addamus etiam mare intum-
 „escere, atque ab imo subverti; ve-
 „ hementem imbrem è nubibus deor-
 „sum erumpere; horribilemque pro-
 „cellam ingentibus, ac decumanis
 „fluctibus exurgere: post hæc ven-
 „tis undique cursantibus, totam
 „classẽ inter se; cū fragore collidi;
 „atque ex his qui in acie stant, alios
 „quidem castra sua prodentes, atque
 „flagrantẽ prælio transfugientes; alios
 „cogi ut pariter, & scaphas impellant
 „à ventis actas, & occurrant irrum-
 „pentibus, seseque mutuo, per sedi-
 „tionem trucident; quam seditionem
 „partim invidia adversus præstantio-
 „res, partim, quæ singulis adest, vin-
 „cendi cupiditas excitavit. Ad hæc
 „cogita confusum quẽdam, & indi-
 „cretum clamorem, per universum
 „illud mare resonantem, partim è
 „ventorum strepitu, partim è colli-
 „sione navium, partim ex vociferatio-
 „ne præliantium: varias voces, pro
 „singulorum affectibus emitti, ut neq;
 „Naucleri, neque Gubernatoris vocẽ

L

exau-

„ exaudire liceat ; sed prodigiosam,
 „ quamdam misturam confusionemq;
 „ incredibili quadam malorum ma-
 „ gnitudine, ob vitæ desperationem,
 „ omnem eis peccandi licentiam asse-
 „ rente. Adjice jisdem, & immedica-
 „ bilem quendam morbum, ac insana-
 „ bilem, præ gloriæ cupiditate, infaniā,
 „ ut cum navis jam in fundum maris
 „ deferatur, tamen ipsi vectores, de
 „ primatus contentione nihil remit-
 „ tant.

Hic erat ætate illa Orientalis Ec-
 clesiæ miserandus aspectus ; ad quem
 statum eandem adduxerant quæ dixi-
 mus hæreticorum scelera, ærumnæ Ca-
 tholicorum ; atque utrorumq; mistio,
 & conspiratio malorum.

*De malis quæ tùm Catholicos, tùm
 hæreticos affecerunt.*

108. **A**D hæc, aliæ calamitates plu-
 rimæ luctuosiores, per eadē
 tempora, fecerant Orientem. Nam tunc
 furor Saporis Parfarum Regis, in Chri-
 stifideles omnes effundi, dominari fa-
 mes, irruere tempestates; præterea bel-

la aspera Gothorum, Persarum, Saracenorum; civilia plura, per Orientem grassari visa sunt. His accessere immanissimi terrarum motus, qui principes Orientis urbes afflictarunt; eas præsertim, in quibus funestiores tragædias excitaverat superstitio. Alexandria mirum in modum concussa est: Nova Roma labefactata: Antiochia horrendum tremuit: Nicomedia, atque Nicæa funditus concideren. Motum quo Nicomedia tota ruit, his describit (1) Ammianus: Jisdem (2) diebus terræ-motus horrēdi per Macedoniam, Asiāq; & Pontum, assiduis impulsibus oppida multa concusserunt, & montes. Inter monumenta tamen multiformium erumnarum eminueren Nicomediæ clades, Bithyniæ urbium matris, cujus ruinarum eventum, verè breviterque absolvam. Primo lucis exortu die IX. Kal: Septembrium, concreti nubium globi nigrantium, lætam paulo ante cœli speciem confuderunt; & amandato Solis splendore, nec contigua, vel apposita cernebantur: ita oculorum obtutu perstriato, humo, invo-

(1) *Ammian-
lib. 17.*

(2) *Anno 358
Liberii 7. C6-
stantii 22.*

„ latus vastę caliginis squalor, insedit.
 „ Deinde, velut Numine summo fata-
 „ les contorquente manubias, ventos-
 „ que ab ipsis excitante cardinibus,
 „ magnitudo furentium incubuit pro-
 „ cellarum ; cujus impetu pulforum
 „ auditus est montium gemitus, & cli-
 „ si littoris fragor : hæcque sequenti
 „ typhones, atque præsteres cum hor-
 „ rifico tremore terrarum, civitatem
 „ & suburbana funditùs everterunt; &
 „ quoniam acclivitate collium, ædes
 „ pleræque vehebantur, aliæ super
 „ alias concidebant, reclangentibus
 „ cunctis sonitu ruinarum immenso.

„ Interimque clamoribus variis
 „ excelsa culmina resultabant, quæri-
 „ tantium conjuges, liberosque, etsi
 „ quid necessitudinis arctè constri-
 „ gunt. Post horam denique secun-
 „ dam, multo ante tertiam, aer jam
 „ sudus, & liquidus latentes retexit
 „ funereas strages. Nonnulli enim
 „ superruentium rudерum vi nimia
 „ constipati, sub ipsis interiere ponde-
 „ ribus: quidam, collotenus aggeribus
 „ obruti, cum superesse possent, si qui
 „ juvissent, auxiliorum inopia neca-
 „ ban-

„ bantur . Alii lignorum extantium,
 „ à culminibus fixi pendebant : uno
 „ ictu cæsi complures, paulò ante ho-
 „ mines, tunc promiscuè strages cada-
 „ verum, cernebantur . Quosdam do-
 „ morum inclinata fastigia, intrinsecus
 „ ferebant intactos, angore, & inedia
 „ consumendos : Inter quos Aristæ-
 „ netus, affectatam regens diæcesim,
 „ curans, vicaria potestate, quam Con-
 „ stantius ad honorem uxoris Eusebię,
 „ *Pietatis* cognominarat, animam hoc
 „ casu cruciatam diutius exhalavit .
 „ Alii subita magnitudine oppressi,
 „ jisdem adhuc molibus conteguntur:
 „ collisis quidam capitibus, vel hu-
 „ meris præfectis, aut cruribus, inter
 „ vitæ mortisque confinia, aliorum,
 „ adjumenta, paria perferentium, im-
 „ plorantes cum obtestatione magna,
 „ deserebantur . Et superesse potuit
 „ ædium sacrarum, & privatarum, ho-
 „ minumque pars major ; ni palantes
 „ abrupti flammarū ardores, per quin-
 „ quaginta dies, & noctes, quicquid
 „ consumi poterat, exussissent .

109. Hæc Nicomediæ ruina memo-
 rabilis, quam Arfacius vir sanctissimus

turdis Nicomediensibus antea præ-
 tiaverat, causa fuit, quo minus ea in-
 urbe, conciliabulum, quod Constantius
 paulò ante jusserat, iniretur. Eo etiam
 motu, novam Romam fluctuasse, & Apo-
 stolorum templum labefactatum fuisse
 memorant: unde propterea, curâ Mace-
 donii τῆ κατοσκόπῃ, Constantini Magni
 cineres, in Ecclesiam Sancti Acacii mar-
 tyris deducti fuere.

Motus autem, atque tempestas,
 quæ septem post annos, cum totum te-
 ræ conterruit Orbem Terrarum, tum in
 Alexandriam violentius irruit, ab eo-
 dem Ammiano (1) coloribus hujusce-
 modi depingitur: Ad diem duodeci-
 mum Kal. August. Consule (1) Valen-
 tiniano primum cum fratre, horren-
 di tremores per omnem Orbis ambi-
 tum grassati sunt subito, quales nec
 fabulæ, nec veridicæ nobis antiqui-
 tates exponunt. Paulò enim post
 lucis exortum, densitate prævia ful-
 gurum acrius vibratorum, tremefa-
 cta concutitur omnis terreni stabili-
 tas ponderis: mareque dispulsum re-
 trò, fluctibus evolutis abscessit; ut
 resecta voragine profundorum, spe-
 cies

(1) *Anno Chri-
 sti 365. Libe-
 rii P. 14.
 Valentiniani
 ac Valentis
 ImpP. 2.*

„ cies natantiū multiformes, limo cer-
 „ nerentur hærentes; valliumque va-
 „ stirates, & montium tunc, ut opinari
 „ dabatur, suspicerent radios Solis,
 „ quos primigenia rerum sub immen-
 „ sis gurgitibus amandavit. Multis
 „ etiam navibus velut arida humo
 „ connexis, & licenter per exiguas un-
 „ darum reliquias palantibus pluri-
 „ mis, ut pisces manibus colligerent
 „ & similia; marini fluctus, velut gra-
 „ vati repulsam, versa vice consurge-
 „ rent, perq; vada ferventia, insulis &
 „ continentis Terræ porrectis spatiis
 „ violenter illisi, innumera quædam in
 „ civitatibus, & ubi reperta sunt ædifi-
 „ cia complanarunt. Proinde ut ele-
 „ mentorum furente discordia, invo-
 „ luta facies Mundi miraculorum spe-
 „ cies ostendebat.

„ Relapsa enim equorum magni-
 „ tudo, cum minimè speraretur, millia
 „ multa necavit hominum, & submer-
 „ sit: recurrentiumque æstuum incitata
 „ vertigine, quædam naves, postquam
 „ humentis substantiæ cōsenuit tumor,
 „ pessum datæ visæ sunt; exanimataque
 „ naufragiis corpora supina jacebant,

„ aut prona . Ingentes aliæ naves ex-
 „ trusæ rapidis flatibus, culminibus in-
 „ federe tectorum, ut Alexandria con-
 „ tigit ; & ad secundum lapidem ferè
 „ procul à littore contortæ sunt ali-
 „ quæ, ut Lanconicam, propè Metho-
 „ nem oppidum, nos transeundo con-
 „ speximus diuturna carie fatiscètem)
hactenus Ammianus . Cui non abs re

(1) *Sozomeno*
lib. 6. cap. 2.

„ puto, socium addere (1) Sozomenum de
 „ terræmotu eodem hæc ipsa perhiben-
 „ tem: eo die quo ista acciderūt (quem
 „ γένεσις, idest, natalitia terræmotus
 „ vocant) festum quotannis Alexan-
 „ drini etiamnum agunt, in quo, quam-
 „ plurimis per totam urbem lucernis
 „ accensis, & precibus ad Deo gratias
 „ agendas fufis, cum magno splendo-
 „ re hunc diem festum, & non minore

(2) *Anno 368*
Damasci. 2. Va-
lentiniani, ac
Valentis 5.

„ cum reverentia, celebrant. (2) Anno
 „ deinde à tempestate Alexandrina
 „ tertio, iterum oriens præsertim Asia
 „ tremuit, atque urbs Nicæa Magno
 „ Concilio nobilis penitus eversa est;

(3) *Gregor.*
Nazianzen. orat.
in laud. Cæ-
sarii.

„ ex cujus ruina ferè solus (3) evasit
 „ Cæsarius Theologi Nazianzeni fra-
 „ ter. Sancta etiam Hierosolymorum
 „ Civitas dies plures nutavit; sed An-

tio-

tiochia (si Socrati, (1) atque Sozome-
 no fides) annum integrum, sedente Ju-
 lio Pontifice , & Constantio cum fra-
 tribus imperante, contremuit: quo tem-
 pore Ephrēm (2) Syrus pulcherrima
 oratione , Orientales ad Pænitentiam
 est cohortatus , ex qua cohortatione
 hæc pauca dumtaxat memoro: *Terra
 tremiscens à facie Domini , sub pedibus
 nostris commovetur , ut nobis metum in-
 cutiat ; & nec sic ob nostram duritiem
 formidamus . Urbes integra absorptæ
 sunt , & loca ab ira Domini desolata ,
 & nec sic corde pavemus . Bella Persa-
 rum , & diversarum gentium barbara-
 rum commota sunt , & regiones nostras
 desolaverunt , ut nos metuentes Deum
 pænitentiam ageremus, cum indigeamus
 utique pænientiâ, non dierum, aut men-
 sium , sed temporum plurimarum , & nec
 sic converti volumus . Ita concitatissi-
 mis illis temporibus , hæreticorum
 scelera; insectationes, æumnæque Ca-
 tholicorum; sacrarum rerum desolatio:
 Bella item , fames , Terræmotus , tem-
 pestates , urbium subversiones ; terro-
 resque de Cælo , & signa magna , adeò
 miseros Orientales contriverant; ut Ira
 Dei*

(1) Socrates
 lib. 2. cap. 7.
 Sozomen. lib.
 3. c. 5.

(2) Anno 340

Dei, omnibus armata furoribus, in Orientem irruisse videretur. Verum de malis, quibus eo tempore Orientalis Ecclesia premebatur, ac de ejusdem facie lachrymabili dicta sufficiant. Ad lætiora properemus.

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

De Concilio Nicæno Magno.

110. **N**ICÆA, olim Antigoniam dicta, urbs fuit haud ignobilis in Bithynia provincia minoris Asiæ, quæ per illud tempus, sub exarcha Ephesino, & Antiocheno Patriarcha erat posita. Ea in urbe primum œcumenicum, omniumque præstantissimum Concilium est celebratum; quod à loco *Nicanum* majores nostri vocavere. Sanè Orientalis Ecclesia, ipsaque in primis Nicæa urbs multò clarior evasit, ejus Concilii majestate: nam augustiorem, sanctioremque conventum, nulla unquam vidit ætas. Sanctus Silvester Episcopus Romæ, cum
fui

fui Pontificatus annum ageret undecimum, id Concilium indixit; Constantinus Magnus omnibus favoribus iuvit; qui tunc, hostibus omnibus superatis, annum nonum supra decimum in pacifico Regno versabatur: Ille, ad Episcopos ex omni mundo cogendos, Pontificiam auctoritatem, hic Imperialem operam contulere. Causa incundæ Synodi, Ariana perfidia fuit. Tempus quo inita est, idem quod sæpe diximus: anno nimirum reparatæ salutis 325. Qui convenerunt Episcopi (ut vulgata magis fert opinio) numero fuisse 318: quot scilicet fuisse in scriptura perhibentur illi domestici, qui Abrahamo, de victoribus regibus, victoriam peperere. Hic verò numerus (quæ Mediolanensis Ambrosii animadversio est) si græcis characteribus exprimat, Crucem exhibet, atque initium nominis *IHSU*: hoc nimirum exemplo: *TH*. quæ notæ nostratibus his respondent 318.

III. Omnium Nicænorum Patrum nomina Epiphanius olim (uti ab Hieronymo accepimus) curiosè conquisita, conscripserat; verum postea, quod maxime dolemus, ita temporum injuriâ

pe-

periere, ut disperſa huc illuc pauca ſuperſint. Ex Oriente prima Capita interfuerunt: Sanctus Alexander cognomento Magnus Alexandrinus Patriarcha, qui ſecum duxerat Athanaſium, eo tempore Diaconum Alexandriae; Sanctus Euſthatius item Magnus, Patriarcha Antiochenus; Tum Episcopus Aeliae Sanctus Macharius; deinde Sanctus Alexander Bizantii, de quo Alexandro duplex fama eſt: Alii pro Menophanto ejus urbis Episcopo adhuc ſuperſtite, alii contra, Menophanto pridem defuncto, Episcopum ipſum in Concilium veniſſe putant. Memorantur praeterea inter Nicænos Patres, Sanctitate ac fama incliti Episcopi, Sanctus Paphnutius Thebaidis, Sanctus Potamon Heracleae Niloticæ, Sanctus Jacobus Niſibis, Sanctus Amphion Epiphaniae, Sanctus Hippatius Gangres, Sanctus Nicolaus Myrae, Sanctus Spiridion Trimituntis, Sanctus Alexander Theſſalonicae: Tum Sanctus Aſclepas Gazzae, Sanctus Leontius Cæſareae, Sanctus Baſilius Amaſeae, Sanctus Meletius Sebaſtopolis: quorum præ cæteris eò meminimus, quòd omnes in Sanctorum numerum ſint

sint relati . Sanctus Silvester Summus
 Pontifex , senio viribusque confectus ,
 atque impar tanto itineri suscipiendo ,
 abfuit: Osio Episcopo Cordubensi , Vi-
 toni seu Victori , atque Vincentio , ab-
 sentis Pontificis datæ vices: Nam quòd
 Romanus Episcopus triplici dignitate
 polleret , atque Christi esset Vicarius ,
 simul Patriarcha Occidentis , tum Epi-
 scopus Romæ veteris , ob eam rem si-
 gnificandam , legati tres à Silvestro sunt
 constituti ; qui divisim vices gererent
 earum partium , quæ in unam Romanam
 Sedem simul coeunt: & Osius pro Chri-
 sti Vicario , Viton pro Patriarcha Occi-
 dentis , Vincentius pro Episcopo Romæ,
 Concilio adessent : quam etiam causam
 statuo cur Osius , simplex cæteroqui ab
 Occidente ultimo Episcopus , posthabitis
 nihilominus Patriarchis , ductor fuerit
 Concilii , principesque honores eo in am-
 plissimo senatu obtinuerit . Exinde mos
 valuit apud Romanos Episcopos , uti ad
 Concilia æcumenica , pro triplici eorum
 potestate , tres pariter Nuntios consti-
 tuerent ; quod à Julio fuisse factum in
 Sardicensi Concilio ; ab Leone in Chal-
 cedonensi , atque ab aliis sæpè per occa-
 siones

siones, memoriæ proditum est. Ariana-
 rum item partium interfuerunt, Euse-
 bius ipse Nicomediæ veterator infelix,
 & factionis antesignanus, Eusebius Ce-
 sareæ in Palestina, Theodoretus Laodi-
 cææ, Paulinus Tyri, Athanasius Anazar-
 bi, Gregorius Beryti, Aëtius Liddæ,
 Metrophantus Ephesi, Narcissus Nero-
 niadis in Cilicia, Patrophilus Scyto-
 polis, Theognis Nicææ, Theonas Mar-
 maricæ, Secundus Ptolemaidis: sunt qui
 addant Marin Chalcedoniæ. Arius item
 venit, credo vocatus, ut de illo præsen-
 te quæstio fieret. Nullum expensarum
 incommodum subiere ad Synodum pro-
 fecturi Patres: Constantinus enim re-
 gio animo, insitâque ingenio liberali-
 tate omnibus præsto fuit: Imperii mi-
 nistris ubique iussis, uti Episcopis Ni-
 cæam discedentibus, de pecunia, vecto-
 ribusque publicis, omnia suppeditarent
 quæ itineri usui forent. Tantumque
 operæ, auxilii que generosus Princeps
 ad eam cogendam Synodum contulit,
 ut illius author, apud vetera monumē-
 ta, non rarò nominetur. Ita Constanti-
 nus ab Oriente, Silvester ab Occidente,
 Christus de Cælo, Sanctorum illam
 mul-

turdis Nicomediensibus antea prænuntiaverat, causa fuit, quo minus ea in urbe, conciliabulum, quod Constantius paulò ante jusserat, iniretur. Eo etiam motu, novam Romam fluctuasse, & Apostolorum templum labefactatum fuisse memorant: unde propterea, curâ Macedonii τῆ κατοσχόπῃ, Constantini Magni cineres, in Ecclesiam Sancti Acacii martyris deducti fuere.

Motus autem, atque tempestas, quæ septem post annos, cùm totum ferè conterruit Orbem Terrarum, tùm in Alexandriam violentius irruit, ab eodem Ammiano (1) coloribus hujusce-
 modi depingitur: Ad diem duodecimum Kal. Aug. Consule (1) Valentiniano primùm cum fratre, horrendi tremores per omnem Orbis ambitum grassati sunt subito, quales nec fabulæ, nec veridicæ nobis antiquitates exponunt. Paulò enim post lucis exortum, densitate prævia fulgurum acrius vibratorum, tremefacta concutitur omnis terreni stabilitas ponderis: mareque dispulsum retrò, fluctibus evolutis abscessit; ut resecta voragine profundorum, species

(1) *Anno Christi 265. Liberiori P. 14. Valentiniani ac Valentis Impp. 2.*

„ cics natantiũ multiformes, limo cer-
 „ nerentur hærentes; valliumque va-
 „ stitates, & montium tunc, ut opinari
 „ dabatur, suspicerent radios Solis,
 „ quos primigenia rerum sub immen-
 „ fis gurgitibus amandavit. Multis
 „ etiam navibus velut arida humo
 „ connexis, & licenter per exiguas un-
 „ darum reliquias palantibus pluri-
 „ mis, ut pisces manibus colligerent
 „ & similia; marini fluctus, velut gra-
 „ vati repulsam, versa vice consurge-
 „ rent, perq; vada ferventia, insulis &
 „ continentis Terræ porrectis spatiis
 „ violenter illisi, innumera quædam in
 „ civitatibus, & ubi reperta sunt ædifi-
 „ cia complanarunt. Proinde ut ele-
 „ mentorum furente discordia, invo-
 „ luta facies Mundi miraculorum spe-
 „ cies ostendebat.

„ Relapsa enim equorum magni-
 „ tudo, cum minimè speraretur, millia
 „ multa necavit hominum, & submer-
 „ sit: recurrentiumque æstuum incitata
 „ vertigine, quædam naves, postquam
 „ humentis substantiæ cõsenuit tumor,
 „ pessum datæ visæ sunt; exanimataque
 „ naufragiis corpora supina jacebant,

„ aut prona . Ingentes aliæ naves ex-
 „ trusæ rapidis flatibus, culminibus in-
 „ federe rectorum, ut Alexandria con-
 „ tigit ; & ad secundum lapidem ferè
 „ procul à littore contortæ sunt ali-
 „ quæ, ut Lanconicam, propè Metho-
 „ nem oppidum, nos transeundo con-
 „ speximus diuturna carie fatiscētem)
hactenus Ammianus . Cui non abs re

(1) *Sozomeno*
lib. 6. cap. 2.

puto, socium addere (1) Sozomenum de
 terræmotu eodem hæc ipsa perhiben-
 „ tem: eo die quo ista acciderūt (quem
 „ γένεσις, idest, natalitia terræmotus
 „ vocant) festum quotannis Alexan-
 „ drini etiamnum agunt, in quo, quam-
 „ plurimis per totam urbem lucernis
 „ accensis, & precibus ad Deo gratias
 „ agendas fufis, cum magno splendo-
 „ re hunc diem festum, & non minore
 „ cum reverentia, celebrant. (2) Anno

(2) *Anno 368*
Damasci. 2. Va-
lentiniani, ac
Valentis 5.

deinde à tempestate Alexandrina,
 tertio, iterum oriens præsertim Asia
 tremuit, atque urbs Nicæa Magno
 Concilio nobilis penitus eversa est;
 ex cujus ruina ferè solus (3) evasit
 Cæsarius Theologi Nazianzeni fra-
 ter. Sancta etiam Hierosolymorum
 Civitas dies plures nutavit; sed An-

(3) *Gregor.*
Nazianz. orat.
in laud. Cæ-
sarii.

tio-

tiœchia (si Socrati, (1) atque Sozome-
no fides) annum integrum, sedente Ju-
lio Pontifice , & Constantio cum fra-
tribus imperante, contremuit: quo tem-
pore Ephrēm (2) Syrus pulcherrima
oratione , Orientales ad Pœnitentiam
est cohortatus , ex qua cohortatione
hæc pauca dumtaxat memoro: *Terra
tremiscens à facie Domini , sub pedibus
nostris commovetur , ut nobis metum in-
cutiat ; & nec sic ob nostram duritiem
formidamus . Urbes integræ absorptæ
sunt , & loca ab ira Domini desolata ,
& nec sic corde pavemus . Bella Persa-
rum , & diversarum gentium barbara-
rum commota sunt , & regiones nostras
desolaverunt , ut nos metuentes Deum
pœnitentiam ageremus, cum indigeamus
utique pœnitentiâ, non dierum, aut men-
sium , sed temporum plurimarum , & nec
sic converti volumus . Ita concitatissi-
mis illis temporibus , hæreticorum
scelera; insectationes, æumnæque Ca-
tholicorum; sacrarum rerum desolatio:
Bella item , fames , Terræmotus , tem-
pestates , urbium subversiones ; terro-
resque de Cælo , & signa magna , adeò
miseros Orientales contriverant; ut Ira
Dei*

(1) Socrates
lib. 2. cap. 7.
Sozomen. ll.
3. c. 5.

(2) Anno 340

Dei, omnibus armata furoribus, in Orientem irruisse videretur. Verum de malis, quibus eo tempore Orientalis Ecclesia premebatur, ac de ejusdem facie lachrymabili dicta sufficiant. Ad lætiora properemus.

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

De Concilio Nicæno Magno.

110. **N**ICÆA, olim Antigoniam dicta, urbs fuit haud ignobilis in Bithynia provincia minoris Asiæ, quæ per illud tempus, sub exarcha Ephesino, & Antiocheno Patriarcha erat posita. Ea in urbe primum æcumenicum, omniumque præstantissimum Concilium est celebratum; quod à loco *Nicanum* majores nostri vocavere. Sanè Orientalis Ecclesia, ipsaque in primis Nicæa urbs multò clarior evasit, ejus Concilii majestate: nam augustiorem, sanctioremque conventum, nulla unquam vidit ætas. Sanctus Silvester Episcopus Romæ, cum
fui

fui Pontificatus annum ageret undecimum, id Concilium indixit; Constantinus Magnus omnibus favoribus juit; qui tunc, hostibus omnibus superatis, annum nonum supra decimum in pacifico Regno versabatur: Ille, ad Episcopos ex omni mundo cogendos, Pontificiam authoritatem, hic Imperialem operam contulere. Causa incundæ Synodi, Ariana perfidia fuit. Tempus quo inita est, idem quod sæpe diximus: anno nimirum reparatæ salutis 325. Qui convenerunt Episcopi (ut vulgata magis fert opinio) numero fuisse 318: quot scilicet fuisse in scriptura perhibentur illi domestici, qui Abrahamo, de victoribus regibus, victoriam peperere. Hic verò numerus (quæ Mediolanensis Ambrosii animadversio est) si græcis characteribus exprimat, Crucem exhibet, atque initium nominis *Ιησού*: hoc nimirum exemplo: ΤΙΝ. quæ notæ nostratibus his respondent 318.

III. Omnium Nicænorum Patrum nomina Epiphanius olim (uti ab Hieronymo accepimus) curiosè conquisita, conscripserat; verùm postea, quod maxime dolemus, ita temporum injuriâ

pe-

periere, ut dispersa huc illuc pauca supersint. Ex Oriente prima Capita interfuerunt: Sanctus Alexander cognomento Magnus Alexandrinus Patriarcha, qui secum duxerat Athanasium, eo tempore Diaconum Alexandriae; Sanctus Euthatius item Magnus, Patriarcha Antiochenus; Tum Episcopus Aeliae Sanctus Macharius; deinde Sanctus Alexander Bizantii, de quo Alexandro duplex fama est: Alii pro Menophanto ejus urbis Episcopo adhuc superstite, alii contra, Menophanto pridem defuncto, Episcopum ipsum in Concilium venisse putant. Memorantur praeterea inter Nicænos Patres, Sanctitate ac fama incliti Episcopi, Sanctus Paphnutius Thebaidis, Sanctus Potamon Heracleæ Niloticæ, Sanctus Jacobus Nisibis, Sanctus Amphion Epiphaniæ, Sanctus Hippatius Gangres, Sanctus Nicolaus Myræ, Sanctus Spiridion Trimituntis, Sanctus Alexander Thessalonicæ: Tum Sanctus Asclepas Gazzæ, Sanctus Leontius Cæsareæ, Sanctus Basilus Amasæ, Sanctus Meletius Sebastopolis: quorum præ cæteris eò meminimus, quòd omnes in Sanctorum numerum sint

sint relati . Sanctus Silvester Summus
 Pontifex , senio viribusque confectus ,
 atque impar tanto itineri suscipiendo ,
 abfuit: Osio Episcopo Cordubensi , Vi-
 toni seu Victori , atque Vincentio , ab-
 sentis Pontificis datæ vices: Nam quòd
 Romanus Episcopus triplici dignitate
 polleret , atque Christi esset Vicarius ,
 simul Patriarcha Occidentis , tum Epi-
 scopus Romæ veteris , ob eam rem si-
 gnificandam , legati tres à Silvestro sunt
 constituti ; qui divisim vices gererent
 earum partium , quæ in unam Romanam
 Sedem simul cocunt: & Osius pro Chri-
 sti Vicario , Viton pro Patriarcha Occi-
 dentis , Vincentius pro Episcopo Romæ ,
 Concilio adessent : quam etiam causam
 statuo cur Osius , simplex cæteroqui ab
 Occidēte ultimo Episcopus , posthabitis
 nihilominus Patriarchis , ductor fuerit
 Concilii , principesq; honores eo in am-
 plissimo senatu obtinuerit . Exinde mos
 valuit apud Romanos Episcopos , uti ad
 Concilia ecumenica , pro triplici eorum
 potestate , tres pariter Nuntios consti-
 tuerent ; quod à Julio fuisse factum in
 Sardicensi Concilio ; ab Leone in Chal-
 cedonensi , atque ab aliis sæpè per occa-
 siones

siones, memoriae proditum est. Ariana-
rum item partium interfuerunt, Euse-
bius ipse Nicomediae veterator infelix,
& factionis antesignanus, Eusebius Ce-
sareæ in Palestina, Theodoretus Laodi-
cææ, Paulinus Tyri, Athanasius Anazar-
bi, Gregorius Beryti, Aëtius Liddæ,
Metrophantus Ephesi, Narcissus Nero-
niadis in Cilicia, Patrophilus Scyto-
polis, Theognis Nicææ, Theonas Mar-
maricæ, Secundus Ptolemaidis: sunt qui
addant Marin Chalcedoniæ. Arius item
venit, credo vocatus, ut de illo præsen-
te quæstio fieret. Nullum expensarum
incommodum subiere ad Synodum pro-
fecturi Patres: Constantinus enim re-
gio animo, insitâque ingenio liberali-
tate omnibus præsto fuit: Imperii mi-
nistris ubique jussis, uti Episcopis Ni-
cæam discedentibus, de pecunia, vecto-
ribusque publicis, omnia suppeditarent
quæ itineri usui forent. Tantumque
operæ, auxilii que generosus Princeps
ad eam cogendam Synodum contulit,
ut illius author, apud vetera monumē-
ta, non rarò nominetur. Ita Constanti-
nus ab Oriente, Silvester ab Occidente,
Christus de Cælo, Sanctorum illam
mul-

multitudinem fortī, potentique manu
Nicaeam ducere visi sunt.

112. Commemorare hic possem, quæ Patrum inter se fuerit gratulatio, cum in eam urbem cōvenissent omnes; quæ voluptas usurpare oculis tot senes obfirmatæ virtutis, & ingenti famâ celebratissimos: quale spectaculum adversa vulnera Confessorum; quale fortissimi Christi milites exhibuerint; pars effosis oculis; plures fuccis poplitibus; alii aliis pro fide acceptis stigmatibus insignes, ac decora deformitate spectabiles: verum ea res propositæ brevitatis fines longiùs excederet. Episcopi Nicææ templum simul omnes adire, quò totius Ecclesiæ nomine, Deo maximo de recepta pace, de fidei successibus, de tantâ Crucis parta gloria, solemni ritu gratias agerent. Constantinus, ubi de ipsorum adventu audivit, Nicomediâ (quæ tunc, non dum nova Roma dedicata, sedes erat Orientalis Imperii) maturè se Nicæam contulit; tum ut amplissimam illam Sanctorum Societatem invideret: tum etiam ut Concilium præsentia sua cohonestaret, ac motus hæreticorum, si qui fortè subori-

ren-

rentur, autoritate componeret. Incredibile memoratu est, quot religionis suæ documenta, per illam occasionem, piissimus Augustus ediderit; & quot exempla Christiano Principe digna posteritati reliquerit: quanta reverentia Episcopos habuerit: qua liberalitate, quove sumptu, toto Concilii tempore, aluerit Patres omnes, eorumque comitatum immensum; quo pietatis ardore in Confessorum amplexum rueret, vulnerumque cicatrices deosculari visus sit.

113. Post hæc, Aulam Imperialium ædium, locum statuit ineundi Concilii, *bono quidem affectu* (ut sulpitius ait) sed *malo exemplo*; namque postea Constantius, Deinde Valens, simili honoris prætextu abusi, libertatem Conciliorum inviolabilem oppressere. In eam Aulam convenere Patres, uti ferunt 12. Kaléd. Jul. Sedendi rationem non satis habeo exploratam: alii aliam edunt: quæ à scriptoribus plurimis, magisque probatis traditur, est hujusmodi. Osius præerat Romani Pontificis cum Vitone, atq; Vincentio Legatus; qui sublimi, editorique loco sedisse feruntur. Primi

M

post

post Legatos locum obtinebant Alexāder Alexandrinus, Eustathius Antiochenus, tum Macharius Hierosolymitanus; Aliorum verò Patrum quis fuerit sedendi ordo, incertum omninò est. Aula in media excelsum, splendidumque surgebat solium: ibi, veluti Christi vicē gerēs, Evangeliorum liber est collocatus: quo significatum est, Christum *in medio eorum* adesse; ac veritatem in Ecclesiæ utero inveniri. Postquam Episcoporum quisque suum occupaverat locum, Imperator pietatem simul, ac majestatem spirans, auro gemmisque, magis verò pudore atque modestia spectabilis; sine armatis, sine excubiis, sine prætorianis, aulam ingressus est: cui Patres assurrexere omnes: sed Princeps induci minimè potuit, ut prior ipse sederet; imò nec antea sedere voluit, quam ipsi Patres, signo aliquo, sedēdi veniam darent. Tum demum sedit, aureā, sed humili, demissāque admodum sella. Post hæc magnus Eustathius Antiochenus, apposita oratione initium Concilio fecit. Sunt qui curiosè causam quærant, cur initiandi Concilii partes, Antiocheno Eusthatio sint potius datæ: sed
 ejus

ejus rei, prompta mihi ratio videtur : quòd nimirum Nicæa sub Antiocheni ditione posita esset : æquum enim fuit , ut is Patriarcha ejusmodi partes susci- peret, in cujus diæcesi synodus celebra- retur. Constantinus Eusthatium excepit alia tanto Principe digna oratione . Exinde consultationes inite .

114. Ariana hæresis, quæ prima Pa- trum cura & cogitatio erat, primùm in quæstionem deducta . Eusebiani con- scientiâ scelerum trepidi, moras nece- re; crimina Patribus appingere; libel- los dolis falsisque criminibus plenos Imperatori offerre ; omnia tentare; quò impendens fulmen averterent . Verùm impios conatus Constantini religio , ac sapientia irritos fecit: Judicium om- ne Sacerdotibus integrum inviolatum- que reliquit ; veteratarios Eusebiano- rum libellos palam cremari jussit. Arius appellatus , ut de præsentì , & auditò quæstio fieret, audacia incredibili erro- res suos propugnavit . Sed Athanasius in primis contra stetit , sapientia huma- na majore: ex quo tempore, odio, atque formidini Eusebianis capit esse Atha- nasius . Marcellus quoque Ancyranus

adversus Arium cum disputasset, famam laudemque obtinuit; quam postea laudem, diversarum hæresum suspitione obscuravit. Eusebianos fidei quandam formulam instruxisse invenio, eamque obrulisse Nicænis Patribus: de hac fidei formula varia mentio est: Eusebius probatam fuisse Concilio; Theodoretus laceratam, atque anathemate percussam memorant: sed Eusebii, qui ex illis erat, hac in re suspecta fides esse debet. Post hæc Sancta Synodus, divino imbuta spiritu, adversus Arium gravi sententia tonuit, ac majori anathemate fulminavit: contrita hæresis est; percussa Thalia; rebelles notati atque proscripti. Ad hæc Concilii præses, atq; Pater Osius, celebratam fidei regulam composuit, qua Filius Patri *ὁμοούσιος*, idest, consubstantialis statuitur, quam deinde summa religione tota posteritas coluit. Huic Patres subscribere omnes, sed Eusebiani num. 17. magna contentione Homousio repugnare ceperunt; novitatis quidem prætextu, quasi vocabulum insolens in Ecclesia esset, ac peregrinum, re autem, quod ea vox una Arianismum à fundamentis labefaceret

ret: paulò tamen post, pœnarum metu
 subscripserunt: pauci, qui à perfidia di-
 moveri non potuerunt, pœnis affecti sũt.
 Pistus, & Euzojus percussi anathemate;
 Theonas Marmaricæ, atque secundus
 Ptolemaidis exules cum Ario acti.
 Quod verò ad novitatem attinet, in
 hoc etiam Eusebiani fallebantur; ete-
 nim Athanasius, (1) & Eusebius ipse
 Cæsareæ sunt authores, ante Nicœnam
 Synodum, geminum Dionysium Roma-
 num, & Alexandrinum Sanctos, atque
 synchronos, ea voce consubstantialis
 fuisse usos. Ita negotium Arianismi ma-
 gno in Concilio expeditum est.

*Euseb. apud
 Theodoret. l.
 1. cap. 11.*

115. Tùm de aliis rebus deliberare
 cœperunt. Reliquiæ quartadecimanorũ
 extinctæ: fixa omnibus dies Paschatis
 celebrandi, juxta decretum Victoris
 Papæ: Meletii schysma compositum;
 Ecclesię regimen firmatum: Primatus
 Romani Episcopi promptior, & clarior
 factus: Patriarcharum dignitas, atque
 potestas ad veterem normam definita:
 Aliarum Ecclesiarum statuta jura. Tùm
 Ecclesię disciplina omnis restituta: Re-
 ligio tota composita, & reddita decori
 suo. Denique omnibus ritè sanctissime-

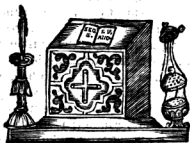
que peractis, Sancta Nicæna Synodus perfecta, atque soluta est. Tùm Nuntii volavere: sparsæ per omnes Mundi plagas literæ: vulgata ubique fama. Scripserunt Patres ad Ecclesias Synodicè; legati scripserunt; scripsit etiam Constantinus; ut de omnibus, quæ in Concilio acta essent, Orbis terræ universus, in tanta rerum expectatione cupidissimus, edoceretur. Sed indiscreta sæculorum ædacitas, & sacrilegæ Arianorū manus, ita deinde in ejus Concilii monumenta irruerunt, ut de tot literis, deque tot Sanctionibus, vix lacera quædā vestigia posteritati reliqua fecerint. Ex litteris.

116. Tres tantum superesse videntur: duæ Constantini; una totius Concilii. Prima Constantini (quæ omnis fere in ratione Paschatis celebrandi versatur) ad Ecclesias universim, altera, (quæ tota de Arianismo est) ad Alexandrinam Ecclesiā speciatim inscribitur. Tertiā verò ad eisdem Alexandrinos ab ipsa est Nicæna Synodo data. Aliā quædam, quæ circumfertur Epistola ad Silvestrum, ab Osiō aliisque legatis, Patribusque Nicænis data, certiores fidei defini-

desiderat. Decreta plurima, sanctiones, Canones, aliaq; Nicæna instituta innumera, ferè omnia interiere. Viginti Canones græcè editi, quos præ manibus habemus, nec ipsi inviolati supersunt. Sextus eorum Canon truncus est, atque mutilus: geminus alius, de appellatione ad Romanam Sedem, cuius apud Zozimum Papam aperta mentio est, abrasus penitus. Sed ex Concilii Nicæni constitutionibus, velut ex promptuario, plures Ecclesiæ collectiones quasdam canonum sibi sumpserant, ad quorum normam Ecclesiasticam disciplinam componerent; & quos Nicænos jure vocabant; nam vel Nicæni ipsi erant vel ex Nicænis profecti: Itaq; suam Arabes, suam quoque Græci habuere: sed præter græcam, quam diximus, Arabicam etiam collectionem divina quidem Providentia servavit; industria verò Patris Turriani latinitati restituit: quam Arabicam Nicænorum canonum collectionem nemo prudens rerum æstimator parvi fecerit. Sunt qui versiculum *Gloria Patri*, ejusque versiculi postremam partem: *Sicut erat in principio*; usū quoque Epistolarum, quas olim forma-

tas vocabant, earumque curiosam, enigmaticamque constructionem, ab ea Sancta Synodo manasse putent; sunt ite, qui tradant, disputationes de Christianorum Religione à Nicænis Patribus cum Idolorum cultoribus fuisse initas, ac ethnici cujusdam Philosophi arrogantiam ab uno Christiano solitario, nudâ simplicique fidei expositione, fractam fuisse, atque contritam; sed earum rerum fides sit apud Authores. Hæc autem innuisse, sit satis de Nicæno Concilio Magno: ad alia minora, illorum temporum Concilia, atque Conciliabula descendamus.

CAPUT

CAPUT QUINTUM.

De aliis ejusdem temporis Conciliis, atque Conciliabulis in oriente celebratis.

117.

O quinquaginta
& sex annorum
spatio, quod inter Nicænum
Concilium, &
Constantinopo-
litanum genera-

le secundum interfuit, præter Nicænum ipsum, alia multa Catholicorum concilia; Hæreticorum verò plura conciliabula in Oriente celebrata fuere. Ex his concilia primùm quædam mox conciliabula eodem, quo acta sunt ordine paucissimis indicabo.

Con-

Concilia rite congregata.

118. **U**Ndecim Conciliorum mentionem quambrevissimè faciendam suscipio, quæ sunt ejusmodi. Antiochenum, Alexandrinum, Sardicense, Hierosolymitanum, Alexandrinum aliud, Alexandrinum tertium, Tyanen- se Antiochenum aliud, Alexandrinum item quartum, Antiochenum tertium, ac demùm quartum.

119. ANTIOCHENUM primùm à Concilio Nicæno magno, celebratum est *Anno 329.* Antiochiæ * anno 329. sub Sancto Silvestro Papa, & Constantino Imperatore: fuit provinciale, convenientibus Episcopis Antiocheni Patriarchatus, quos magnus Eustathius Patriarcha, ea causa convocavit, ut occurreret novis machinatiõibus, quas moliebatur Eusebius Nicomediæ, post quam exilio solutus fuerat. Eo in Concilio firmata est Nicæna fides, instructique fideles, ut Eusebianos angue pejus caverent: aliud præterea nihil, eo in Concilio actum invenio. Hoc omne conjicitur ex (1) Theodoretò, (2) Athanasio, (3) atque Chrysostomò.

ALB-

(1) *Theodoret. lib. 1. c. 7.*

(2) *Athanas. ad Solitar.*

(3) *Chrysost. hom. 52. in Eustha. so. 1.*

120. ALEXANDRINUM (1) item à Nicæno primum, celebratum est Alexandria* anno 339. sub S. Julio Papa, Constantio Imperatore, & Sancto Athanasio ejus urbis Patriarcha; Episcopi ex Lybia, Pentapoli, & Ægypto (quæ Provinciæ sub Alexandrino Patriarchatu erant omnes) centum ferè numero convenere; quamvis Sardicense Concilium, cum hujus Alexandrinæ Synodi per occasionem meminisset, octoginta dumtaxat memoret. Causa quamobrem convenerunt, fuit ejusmodi. (3) Per illud tempus, Romæ in supremo Ecclesiæ Tribunali apud Juliū Pōtificem, de Sancto Athanasio Patriarcha Alexandrino, deque Eusebianis quæstio pendebat. Eusebius Nicomediensis, Maris, Theognis, Urfacius, Valens, aliaque prima capita Arianorum ad eundem Papam Julium ob eam causam legaverant Macarium quemdam Presbyterum, Martyrium, & Hesichium Diaconos, omnibus machinis instructos adversus Athanasium; Athanasius contra, Presbyteros aliquot pro se quoque illuc miserat. Hoc ubi rescivere, quos diximus, Episcopi Libyæ, Pentapolis, & Ægypti, Pa-

(1) *Athanas.*
Apol. 2.

(2) *Athanas.*
ad Afric.
Anno 339.

(6) *Athanas.*
Apol. 2.

Patriarchæ sui partes suscipiendas sibi putarunt; ejusdemque defensionem minimè negligendam. Quare innocentiam Athanasii Julio testatam facere, & Romanam documenta mittere statuerunt, quibus ostenderent Eusebianorum sycophantiam, execrandasque calumnias: ob eam rē Synodicè convenire, rati majus pondus futurum testimonio, quod à Synodo proficisceretur. Hæc causa illius Provincialis Concilii. Propterea nil in eo factum invenio; nisi scriptam synodicè Epistolam apologeticam pro Athanasio, contra Eusebianos. Quam Epistolam Patres illi cū in primis ad (1) Julium Papam, tum ad alias miserunt Ecclesias, præsertim Occidentales, quarum Episcopos, ab eodem Julio, Romanam ea causa convocandos fore intellexerant. Epistola integra recitatur ab Athanasio. Hic obiter notet lector Orientalis, ut ea Synodus, & Patriarchatus omnis Alexandrinus, & ipse in primis Patriarcha Athanasius, simul Eusebiani, aliique Orientales, Romanum Episcopum, ut supremum ipsorum Judicem appellaverint.

(1) *Athanasii
Apolog. 2. flatis-
sim post eam
epistolam re-
citatur.*

121. SARDICENSIS Concilium œcumenicum

nicum celebratum est (*) non Sardis in Asia, ut nonnulli falsò putarunt, sed Sardicæ quæ civitas est in Illyria, inter confinia Occidentalis, & Orientalis Imperii; Id Concilium Constans promovit; Constantius, Fratris causâ, procuravit; sed Julius Papa indixit, conveniendi die vocatis Episcopis constituta. De numero Episcoporum Sardicensium satis incerta sententia est: alii tercentos; alii nonaginta memorant; sed neutra opinio vero similis mihi videtur esse; medius aliquis numerus esset statuendus; quem tamen, inter antiquitatis rudera, invenire minimè potui. Quinque supra triginta numerantur Provinciæ, unde ea multitudo profecta est, partim ex oriente, partim ex occidente. Convenere Patres anno Reparatoris 347. sub Julio Papa, Constante, atque Constantio Imperatore. Concilii causa omnis revolvitur ad quæstionem de Athanasio, Marcello Ancyrano, & Asclepa Gazensi, quos Eusebiani contra jus fasque omne exturbaverant, Julius Papa restituerat: Eâ causâ mota est Synodus; eâ causâ inita, atque in eadem causa tota ferè consumpta. Eusebiani numero 75.

Sar-

Sardicam egrè venerunt; sed ibi ab aliis Patribus divisim habitarunt; nec unquā induci potuerunt, ut in Concilii societatem venirent; inanes prætextus obteudentes, re verā, quod sibi timerent, ac suæ causæ diffiderent. Tum desperata Eusebianorum præsentia, Patres sine illis Concilium ritè, & ex Canone celebrarunt. Athanasii, Marcelli, & Asclepæ restitutionem à Julio factam confirmarunt. Arianos Episcopos adulterinos deposuerunt. Fidei formulam edidere nullam; ratam, integram, inviolatamq; Nicænam habentes, atque habendam, ab omnibus statuentes. Ad extirpandos malos, & insolentes mores ab Arianis in Ecclesiam inductos, canones quosdā instruxere; ex quibus apud Latinos 21. apud Græcos viginti supersunt. Sed tres præsertim canones ediderunt, ut Romanæ sedi ea jura firmarent, quæ labefactare tentaverat Eusebianorum insolentia; nam quod hi ausi fuerint carpere Athanasii, Marcelli, aliorumq; appellationē ad Julium Papam; eā causā Concilium tertio Canone declaravit, Episcopis ex omni Mundo Romanam Sedem appellare licere: Item quod non du-

dubitayerint, inconsulto Romano Episcopo, in Sedem Athanasii Gregorium intrudere; Concilium pariter quarto expressit Canone, nefas esse, delato Episcopo alium subrogare, ante latam de illa re à Romano Pontifice sententiam. Quinto etiam Canone, Auctoritas supremi Judicis Romano Episcopo asseritur. Hinc etiam incipiat orientalis lector animadvertere, Oritéalis Ecclesiæ qualis fuerit opinio de potestate Romanæ Sedis. Sardicensi Concilio præfuit Osius, geminique alii Julii Legati Archidamus, & Philoxenes. Ipsi etiam Athanasius, Marcellus, & Asclepas interfuerunt, omnibus honoris significationibus à Patribus excepti, cuius rei causâ maximè urebantur Eusebiani. Omnes, quos diximus Sardicenses Canones, ubique recepti sunt. Græci præsertim illos receperunt in Trullana Synodo, Constantinopoli habitâ sub Justiniano juniore Pogonati Constantini filio. Extant etiam Sardicenses Canones eo in Codice, quo vulgò Orientales utuntur: tum apud quandam Græcorum Canonum collectionem in 50. titulos distinctam, quæ Theodoro tri-

tribui solet. Tum quoque in collectionibus Arsenii monachi, Alexii Aristini ac Simeonis Logotetæ. Eorundem demum Sardicensium Canonum Photius ipse meminit, in suo nomocanone; quavis deinde, immemor sui, alibi neget eosdem Constantinopoli unquam vidisse. Concilium Sardicense æcumenicum certè fuit; sed æcumenicorum Conciliorum non auget numerum, eam ob rem, quod vix aliud à Nicæno magno existimetur; nam hujus veluti appendix fuisse creditur, atque ad ejusdem confirmationem omnia illius acta revolvebantur; nec alia, in eo, fidei formula est constituta; unaque fuit Nicænorum, ac Sardicensium Patrum mens, cura, atque voluntas. Verùm satis de Sardicensi Concilio.

122. Ariani, qui concilio adesse repugnarunt, Philippolim secessere, numero 70. (nam alii quinque execrantes reliquorum perfidiam Concilio se adjungere) ibique Conciliabulum instituerunt, in quo hæresim cōfirmarunt, renovarūt maledicta in Julium Papam, Athanasii restitutorem; priora scelera omnia deterius cumularunt. Quæ deinde

de acta nefaria, sub arrogato nomine Sardicensis Concilii, sparserunt in vulgus, ac præsertim in Africam miserunt ubi Augustinus ea vidit, & vehementer est execratus.

123. HIEROSOLYMITANUM (1) Concilium provinciale, sexdecim dumtaxat Episcoporum, ex Palestina Provincia, quos S. Maximus tunc Hierosolymorum Antistes convocavit, celebratum est Hierosolymis (*) anno 349. sub Julio Papa, & Constantio Imperatore: causa illius incundi unica fuit Patribus, ut Athanasium in sedem suam octo post annos reducem, & illac transeuntem, gratulatione simul, & fidei societate complecterentur: neque aliud quidquam eo in Concilio actum fuisse memorie proditur. Ea Synodus de Athanasii reditu gratulata est Alexandrinæ diœcesi per Epistolam, quam dedit ad Ecclesiam Alexandrinam, simul ad Episcopos omnes Ægypti, atque utriusque Libyæ.

(1) *Athanas. Apol. 2. 6. ad Solit. Socrat. lib. 2. c. 19.*

Anno 349.

124. ALEXANDRINUM (à tempore Nicæni) secundum, celebratum est (*) anno 362. sub Liberio P. & Juliano Apostata Imperatore, hujus Concilii auctor

Anno 362.

N

fuit

fuit Athanasius Magnus ; qui Constantio è vivis sublato, occisoque ab Idolorum cultoribus Georgio Alexandrinæ Sedis invasore, tertio redux, subjectos sibi Episcopos convocavit : eâ scilicet gratiâ, ut Religionem sus deque per Arianos turbatam, integritati suæ restitueret: qua in re hortatorem etiam habuit Sanctum Eusebium Vercellensem, qui per illud tempus, Ægyptiaco exilio una cum Lucifero Calaritano solutus, in Oriente versabatur. Pauci quidem Episcopi in eam Synodum cedere, nec viginti numerum exceßerunt; sed sanctitate, ac sapientia præcellebât. De lapsis in hæresim Arianam, & penitentibus recipiendis mitissimè, ac sapientissimè decreverunt. Divinitatem, & consubstantialitatem Sancti Spiritus statuerunt. Sabellium, Basilidem, Valentinum, Manichæos, præter Arianos, & Semiarianos gravi certoque ictu percusserunt: turbas etiam Ecclesiæ Antiochenæ composuerunt. Motam multò antè quæstionem de voce *hypostasis* extinguere studuerunt: notarunt etiam Apollinaris hæscentem pestem, & furtim jam inde, dolofo quodam contagii gene-

genere serpentem: aliaque adeò præclara consulta edidit ea Synodus, ut inter celeberrima Ecclesiæ Concilia, jure meritoq; censeatur. Adfuere inter ejus Concilii Patres, idem, què nuper dixi S. Eusebius Vercellensis, S. Asterius, & pro Lucifero Calaritano gemini Diaconi Herennius, & Agapetus; duo item à Paulino missi Maximus, & Calimeres. Ex Athanasii Epistola ad Ruffinianum, quæ extat in actis Nicæni Concilii secundi docemur, ejus Alexandrinæ Synodi decreta, Romam à Patribus fuisse transmissa, quò Romanæ Sedis auctoritate firmarentur: Adeò de Romani Episcopi potestate apud Orientalium præstantissimos sententia constans, perpetuaque fuit.

125. ALEXANDRINUM (à tempore item Nicænæ Synodi) tertium Concilium celebratum est (*) anno 363. sub Libe- Anna 363.
rio Pontifice, & Joviano Imperatore in Alexandrina urbe, ab (1) Athanasio Magno; cui duplex ejus ineundæ Synodi causa extitit; ut Joviano piissimo Imperatori, ob pacem Ecclesiæ restitutam, gratiæ Synodicè agerentur: utq; de Concilii sententiâ, sincerissima fidei regula

scriberetur, quam eidem Augusto petenti, ejus Concilii nomine mitteret: Epistola Synodica Athanasii ad Jovianum extat apud Theodor.

126. Eodem anno, atque ob eandem causam, aliud Antiochiæ celebratum, Concilium fuisse proditur; cui præfuit S. Meletius: interfuere 27. Episcopi, inter quos SS. Eusebius Samosatenus, Pelagius Laodicænus, Irenæon Gazensis. Hæc etiam Synodus misit ad Jovianum expositionem Nicænæ fidei; quæ aliquibus suspecta fuit, quòd in ea *consubstantialis* vox desideraretur: ob quã etiã causam, S. Meletii fides ancipiti fama in Oriente simul, & Occidente tunc apud nonnullos laboravit.

Anno 365. 127. TYANENSE haud obscuræ famæ, Concilium, celebratum est Tyanæ, (*) quæ Civitas est Cappadociæ in radice posita Tauri Montis, (1) anno 365. sub Liberio Papa, & Valente Imperatore: huic Concilio jidem ferè Patres interfuere, qui nuper memoratam Synodum Antiochenam, sub Joviano celebraverant, causæ illos ejusmodi ad id Concilium compulerunt: ut ab Ariminensis perniciæ Orientalium animos prohiberent,

Socrus. lib.
6. cap. 12.

rent, simul ut fidei regulam ab Liberio Papa, & Occidentalibus uulgatam, eorundem Orientalium animis infererent. Hoc idem Concilium, jubente Liberio (1) Papa, in communionem recepit, atque sedi suæ restituit Eusthatium Sebastenum, cujus inferius frequens occurreret mentio. Extat Epistola (2) Basilii Magni ad hanc Tyanensem Synodum data, qua pacem cum Eusebio Episcopo Cæsareæ, sanctissimè videtur exposcere. De Tyanensi Synodo vide Baronium tom. 4. Annal. ad annu 365.

(1) *Basil. Ep.*
74.

(2) *Basil. Ep.*
79.

128. ALEXANDRINUM Concilium, ab eo tempore quartum, initum memorant (*) anno 368 sub Damaso Papa, & Valente Imperatore. Causa hæc fuit. Sanctus (3) Damasus Papa per idem tempus, Synodo Romam convocata, Ursacium, atque Valentem (4) damnaverat; eaque de re ad Alexandrinam Ecclesiam conscripserat. Acceptis à Romano Episcopo literis, Athanasius dirionis suæ Episcopos convocandos sibi duxit, quibus cum easdem supremi capitis literas communicaret, simulque deliberarent de his, quæ rescribere oporteret:

Anno 368.

(3) *Athanas.*
ad Afros. pag.
931.

(4) *Id. ibid.*
pag. 941.

eâ tantum causâ hæc adornata, initaque est Synodus. De numero Episcoporum satis mihi non constat. In eâ, quam dixi deliberatione tota consumpta est.

(1) *Id. ibid.*
Theodore. l. 2.
cap. 17.

(1) Rescripsit Damaso in hanc sententiam: Gratias egit, quod Ursacium, & Valentem percusserit: simul rogavit, ut Auxentium quoq; Mediolanensis Episcopatus usurpatorem, perfidiæ, aliorumque criminum reum notaret, usurpatâque sede moveret; per aliam item Epistolam, (2) Africanos hæc Synodus hortata est Episcopos, ut arctissima sententiarum, animorumque conjunctione, communique Religionis studio obviam irent sceleratis eorum inceptis, qui Ariminensis conciliabuli perfidiam in Africanam Ecclesiam infundere moliebantur.

(2) *Godefroy*
Herm. V. A-
than. t. 2. l.
11. cap. 12.

Anno 372.

129. NİCOPOLITANUM in Armenia Cōcilium, initum invenio (*) anno 372. sub jisdem Damaso Papa, ac Valente Imperatore: de quo illud affirmare dumtaxat mihi licet, quòd ibi S. Basilus Magnus interfuerit: de numero Patrum; de causa, de rebus in eo gestis nihil certi aulam statuere.

130. ANTIOCHENUM, aliud præter memorata

morata, proditur Antiochiæ habitum (*) anno 377 Damaso pariter *Anno 377.* Ecclesiam, & Valente Imperium administrantibus; cujus causa exitit, triplex illius miseræ urbis divortium, tribus eodem tempore ibidem existentibus Episcopis, Meletio, Paulino, atque Vitali Apollinarista.

131. ANTIOCHENUM ejus temporis Concilium ultimum, celebratum est Antiochiæ anno 379. nono mense ab obitu S. Basilii Magni, sub Damaso Papa, & Gratiano Occidentis Imperatore, (qui, non dum Theodosio renuntiato, Orientis quoque Imperium, interim administrabat.) Celeberrimum sane id Concilium habetur; ad quod ex omni Oriente Episcopos confluisse memorât: idemque terminus veluti statuitur, ubi tumentes fluctus suos confregerit ariana tempestas. Causa cur in eam Synodum Orientales cojuerint, ejusmodi fuisse videtur: Sublato Valente Imperatore Ariano, restituta pax fuit Ecclesiis, per Gratianum optimum Principem: ea pace usus S. Damasus Papa Concilium Romæ instituit, quo in Concilio, contra infinitam hæresum collu-

vionem fidei regulam, aptam temporibus edidit, in quam unam Ecclesiæ toto Orbe diffusæ respicientes *idipsum saperent, atque dicerent*: tum eam regulam (1) misit in Orientem, jubens, ut Orientales Antistites in Synodum aliquam conveniētes, eandem omnes subscriberent, & amplectarentur; simul darent operam, ut Orientis ambitus omnis, in illam sincera animorum conspiratione coiret, adornatis ad eam rem legationibus prout loca, & tempora postularent. Ob hanc causam Antiochiam convenientes, Episcopi ex Oriente universo, regulam fidei à Damaso missam subscripsere omnes: ita subscriptam iterum ad Damasum reddiderunt, ejusque autographum exemplar in Archivio Romano servatur. (2) Legationes adornarunt quatuor; quæ totum sibi diviserunt Orientem, quem ad normam Romanæ regulæ temperarent, atque componerent. S. Eusebio Samosateno legatio demandata in Syriam, & Mesopotamiam: S. Gregorio Nazianzeno Constantinopolis obuenit: S. Meletius Patriarcha Antiochenus Apapæam, Ciliciam, & Monachorum solitudines suscepit

(1) *In Colle-
Conc. p. 1. in
Conc. Romano
sub Damaso
frag. Epistola
ejusdem Dam.
ad Orient. pag
176 177.*

(2) *T'beodore.
lib. 5. c. 4.*

cepit: Sanctus Gregorius Nissenus Hierosolymam ac Palestinam. Inter Episcopos 146. qui ei Concilio adfuerunt Sancti Viri memorantur hujusmodi: Sanctus Gregorius Nazianzenus, Sanctus Gregorius Nyssenus, Sanctus Eusebius Samosatenus, Sanctus Meletius Antiochenus, Sanctus Pelagius Laodicensis, Sanctus Eulogius Edeffenus, atque alii plurimi sanctitate insignes Episcopi. Multa præterea, ab illa Synodo, præclara statuta manasse ferunt: verum, quod mirum est, illorum ne vestigium quidē videtur superesse.

Constantinopolitanum Generale, secundum celebratum est anno 381. sub Damaso Papa, & Magno Theodosio Imperatore: sed id Concilium meta est præsentis laboris nostri; & extra veluti positum. Ejusmodi autem fuere Catholicorum Concilia eo tempore in Oriente celebrata; quæ cursim tetigisse non abs re fuisse arbitror; mox Hereticorum Conciliabula velociori calamo perstrikturus.

Con-

Conciliabula .

132. **C**onciliabula longè plura fuerunt, in quæ identidem Hæretici, Arii præsertim de grege, per illud tempus in Oriente coibant . Memorantur magis tredecim . Horum duo Antiochiæ fuere inita : tria Constantino-
poli : unum Tyri : unum Hierosolymis : unum Philippopoli : Ancyra duo : unum Seleuciæ . Lampfaci aliud : cœtera conventicula non pauca præstat suis tenebris obvoluta relinquere .

Anno 330.

133. **ANTIOCHENUM** conciliabulum, ex duobus primum, dolo malo convocavit Eusebius Nicomediæ (*) anno 330. Sedente Silvestro Papa, Constantino Imperante: pauci admodum Ariarum convenerunt; qui Eusebio ductore, sanctissimum Patriarcham Antiochenum Eusthatium, Sabellianismi, atque adulterii per nefariam calumniam insinulatum, Antiochena sede indignum in modum exturbarunt. Hoc uno in scelere conciliabulum hoc Antiochenum est revolutum .

134. **TYRIUM** Conciliabulum famosissimum

fiffimum celebratum est (*) anno 335. *Anno 335.*
 sub jisdem Silvestro Papa, & Constantino Imperatore. Ad id conventiculum immensus Episcoporum numerus confluxit. Ejus convocandi, petentibus Eusebianis copiam fecit deceptus Constantinus. Causa Eusebianis extitit unica, Athanasium ut perderent. Ecclesiæ regula nulla ibi valuit. Dionysius comes cum armatis aderat, vi, & metu omnia miscens: Arianorum arbitrio agitata omnia. Athanasius eo in malignantium conventu falsis criminibus circumventus, ab iis omnibus divina quadam sapientia se expedivit. Nihilominus lata in illum sententia fuit; ipse paulò post in Galliam exul actus. Indigna memoratu, atque iniqua omnia eo in conventiculo acta sunt. Quod tamen Tyrium conciliabulum Hæretici cum Nicæno Magno Concilio conferre, eiq; opponere ausi sunt.

135. HIEROSOLYMITANUM conventiculum Arianorum, eodem anno initum *Anno 335.*
 fuit, Constantini jussu, per occasionem ænceniorum; ab iisdem Eusebianis Tyrii Conciliabuli: receptus ibi in Ecclesiæ societatem Arius, Eusebianorum suffragio,

gio, reclamantibus Catholicis, invito Deo.

Anno 336. 136. CONSTANTINOPOLITANUM Conciliabulum, primum ex tribus, habitum, edunt (*) anno 336. Marco Papa, & Constantino Imperatore, in causa Athanisi atq; Marcelli Episcopi Ancyran, quæ rectè, tempore illo, sentientē de rebus fidei, Eusebiani eo in Conciliabulo damnarunt, ac Episcopatu moverunt. Repetat lector, quæ de Conciliabulis Tyrio, Hierosolymitano, & Constantinopolitano capite primo retulimus numero 7. 8. 9.

Anno 339. 137. CONSTANTINOPOLITANUM ex tribus alterum, jussu Constantii celebratum est novæ Romæ anno 339, sedente Julio Papa, ab Episcopis plurimis Orientalibus Ariana peste aut imbutis, aut tinctis. Totum ejus Conciliabuli negotium fuit, depositio Sancti Pauli ejus urbis Episcopi, & subrogatio Eusebii Nicomediensis.

Anno 341. 138. ANTIOCHENUM Conciliabulum, ex duobus alterum, initum est ab Eusebianis (*) anno 341. sub Julio Papa, & Constantio Imperatore. Episcopi triginta numero convenerunt, Ariani ferè omnes

omnes: causa conveniendi fuit dedicatio Templi celeberrimi, quod ab auro multo Dominicum aureum vocabatur. Cui Templo, Antiochiæ Constantini jussu ac liberalitate fundato, Constantius per illud tempus supremam manū imposuerat. Id Conciliabulum, ob admissa ibi scelera inter famosissima haberi solet. Eorum quæ ibi Eusebiani miscuerunt hæc est summa. Quatuor fidei formulas fabricarunt, veteratorias, subdolas, ad consubstantialitatem tollendam spectantes de quibus fidei formulis diximus cap. 1. n. quadragesimo septimo. Athanasium, cujus sub Romano Episcopo supremo Judice causa erat, per inauditam insolentiam deposuerūt. In ejus locum Gregorium, quem sæpe memoravimus, mortalium scelestissimum ordinarunt. Julio Papæ, illos Romanam vocantē, primū dolosē, mox superbē, demū impiē repugnarunt. Hoc Conciliabulum cavea veluti fuit, unde primum ea pestis erupit, quæ contra Primatum Romani Episcopi, tanto nunc strepitu, tantaque ruina grassatur. Canones, qui hujus Concilii nomine in collectionibus inveniuntur; nomen quidem

dem ab illo;authoritatem verò aliunde deducunt. Vide hac de re Baron. Repetenda hic etiam forent quæ de hoc infami conciliabulo diximus primi capituli numero 18.ac 19.

139. PHILIPPOPOLITANUM, sive Sardicense Conciliabulum inierunt septuaginta Eusebiani, qui ad Sardicense Concilium vocati, Sardicâ cum pervenissent, seorsû à Catholicis habitarunt, nec induci unquam potuerunt, propter conscientiam scelerum, ut Concilio ritè sefisterent, ac demùm Philippopolim secesserunt, ubi conventiculo instituto, Arianam perfidiam instaurarunt; maledicta quoque in Julium Papam jecisse feruntur, & fidei aliam formulam dolis confutâ ediderunt, quam sub Sardicensis Concilii mentito nomine sparserunt præsertim in Africam. Initum est ejusmodi Conciliabulum anno 347. Julio Ecclesiam, Constantio Imperium administrante. Relegantur dicta num. 33.

Anno 347.

140. ANCYRANUM primum ex memoratis duobus, celebratum traditur anno 338. (*) cum Liberius Pontificatum, Constantius Imperium gereret, ab Semianis, Ancyram in Galatia convenientibus

Anno 338.

tibus, contra Anomæos, sive Arianos meros, sive Aëtianos, sive Troglitas, aut Trogloditas: sub hoc enim numero prænominum apparatu, primogenitæ Arii blasphemiæ eo tempore ferebatur.

141. SELEUCIENSE Conciliabulum, quod unum ferè cum Ariminensi fuisse creditur, agitatum est Seleuciæ in Isauria (*) anno 359. Liberio Ecclesiam, *Anno 359.* & Constantio Imperium moderantibus. Ducenti ferè numero, in id conventiculum Episcopi cojere, omnes Orientales, ferè omnes hæretici, mistis Semiarianis cum Arianis meris; in quorum perpetua desperatâque inter se concertatione, congregatio illa taurorum tota consumpta est. Hujus conventiculi specimen capite primo exhibuimus nu. 48.

142. CONSTANTINOPOLITANUM tertium conventiculum Eunomianorum, agitatum fuisse accepimus in eadem Constantini urbe (*) anno 360. Liberio Papa, *Anno 360.* & Constantio Imperatore: causa, & cura ejus Conciliabuli duplex fuit. Altera promovere Ariminensem formulam, atque perfidiam: altera conterere Semiarianos.

Anno 365.

143. LAMPSACENUM Conciliabulum iniere Macedoniani, cum Liberius ad Ecclesiæ clavum federet, & Valens Orientem imperio premeret (*) anno 365. Lampfaci, quæ urbs erat in Hellesponto posita, sub exarchatu Heracleensi; cujus exarcha Hypatianus primas egit in eo Conciliabulo. Damnata ibi Ariminensis formula: Anathematizatus Arianismus merus: recepta formula Antiochiæ composita, & signata Seleuciæ: confirmata hæresis Macedoniana, quæ per occasionem ejus conventiculi fusa est per Hellespontum. In id conciliabulum profectus famosissimus Sebastenus, Romanæ Sedis illufor, eo itinere ad Magnum Basilium divertit, qui cum Sebasteno prolixos de fide recta sermones produxit, sed quem fructum inde tulerit Sebastenus incertum est.

Anno 374.

144. ANCYRANUM alterum, conciliabulum Arianorum, agitatum fuisse tradunt (*) anno 374. Ancyra in Galatia Damaso Papa, & Valente Imperatore. Id Conciliabulum iniri jussit Demosthenes quidam, Imperialis culinæ præfectus, Vicarius præfecti Prætorio, ho-

mo rudis, rerum Christianarum ignarissimus, Arianorum studiosus, hostis Catholicorum: qui Magnum Basilium omni genere insectationum per illud tempus exercuerat. Hic Demosthenes Ancyrana Sede Hypsium laudatum Episcopum exturbavit; in cujus locum infudit Ecdicium, qui statim Gangrensi Basilidi Ariano accessisse proditur; atque ea res, ejus conciliabuli totum, credo, negotium fuit. Adfuit Ancyrano conventiculo fraudulentus Sebastenus, à quo etià, Ecdicium ad alienæ sedis invasionem promotum fuisse, scriptores edunt.

145. NYSSENUM demùm conventiculum Arianorum, idem, quem nuper diximus, hostis Catholicorū Demosthenes Nyssam convocavit, (*) anno 375. Damaso pariter Pontifice, atque Valente Imperatore. Ibi Ariani, Sancto Gregorio Nysseno, quem paulo ante idem Demosthenes exulem egerat, injuriam exilii nova sententia confirmarunt: in quo scelere Nyssenum conventiculum totum est revolutum,

146. Sed præter memorata Hæreticorum Conciliabula, alia etiam non

O

pauca

pauca eo tempore, per Orientem agitantur; sed quoniam in his nihil memoriâ dignum invenio, suis tenebris obvoluta relinquo. In Occidente pariter, ea tempestate, conventus frequentissimi cojere. Concilia multa, plura conciliabula memorantur. Inter occidentalia, ejus temporis Concilia, ea magis celebrant memoriæ veteres, quæ plura Romæ fuerunt inita, sub Silvestro Papa, sub Julio, sub Damaso: Inter Conciliabula verò, famosissimum habetur Ariminense, cujus breve specimen capite primo exhibuimus. num. 48. Tum etiam nominantur tria Sirmii habita; duo contra Photinum, tertium ubi Liberius, & Osius cecidisse feruntur. Mediolanense item, Arelatense ubi cecidit Vincentius Capuæ, atque alia passim in Gallia, Italia, atque Dalmatia. Verùm hæc satis de illius temporis Conciliis atq; Conciliabulis.

CAPUT

CAPUT SEXTUM.

*De viris sanctitate illustribus, qui
eo tempore in Oriente
floruerunt.*

147. **E**R ea tempora Orientalem Ecclesiam in duplici aspectu collocaverant, duæ veluti partes: Hæreticorum una; altera Catholicorum: si ad illam partem oculos conjiciat lector, mala factaque omnia; si ad hanc verò partem mentem advertat, omnia magna, egregiaque occurrent animo. Ita Orientalis Ecclesia (quod maximè divinam Providentiam declarat, atque commendat) quo tempore misera, afflictissimaqueodem lōgè florēt-

tissima; atque præclara fuit. Sub tristi malorum facie illam hætenus exhibuimus; ordo ratioque postulat, ut sub læto mox atque magnifico sanctitatis aspectu eandem exhibeamus.

Et ea quidem, per illud tempus, Sanctorum Orientalium extitit multitudo, ut certo definitoq; numero illos complecti minimè queam: ætas certè nulla, ab Apostolorum temporibus, aut plures, aut majores tulit. Ex his aliquot quos magis nominatos invenio commemorabo, eorumque nomina, & præcipua quædam gesta duntaxat proferam, si enim aut narrare vitam, aut acta omnia referre velim, libellus hic in bibliothecam excreſceret.

In primis eo spatio temporis simul vixere Athanasius Magnus, Gregorius Nazianzenus, Magnus Basilius, & Joannes Chrysostomus, Doctores maximi, Christianæ Religionis columnæ, atque præclara nomina Orientalis sanctitatis & gloriæ.

De

De Athanasio Magno.

148. **S**ANCTUS ATHANASIUS natus est
 Alexâdriæ anno 295. ut probabili-
 or fert opinio: sub annû 319 Dia-
 conus creditur ordinatus. Anno deinde
 325 Concilio Nicæno adfuit. Anno
 326. Episcopus renunciatus, Alexâdri-
 nam sedem obtinuit. Quater indè pul-
 sus; primû anno 335 à Constantino
 in Galliam: iterû anno 341 sub Con-
 stantio. Tertiò, anno 356 sub eodem
 Imperatore. Quarto demû anno 362
 sub Apostata Juliano. Quater etiam Ro-
 mam venit: bis spontè: bis à Pontifi-
 ce Julio vocatus: Semel anno 340 ite-
 rum anno 341: quo tempore ab eodem
 fuit Pontifice judicatus atque absolu-
 tus. Anno deindè 370 pro Ecclesiarum
 Orientalium pace restituenda cum Ba-
 silio per literas conspiravit. Denique
 reparatæ salutis anno 371, ætatis suæ
 76, Episcopatus 46, Alexandriæ ubi na-
 tus fuerat diem obiit. Magnus Atha-
 nasius nec sanctitate priorem, nec ani-
 mi magnitudine parem Episcopum ha-
 buit: Nam etsi cõcussus Terrarum Orbis

in unum ipsius caput ruere visus fuerit; illum tamen tantæ ruinæ impavidum ferierunt. Athanasii Magni vitam atq; res gestas ex primo hujus libelli capite melius lector cognoverit.

De S. Gregorio Theologo.

149. **S.** GREGORIUS NAZIANZENUS è Nazianzo, quæ parva urbs erat in Cappadocia secunda (quam urbem alio nomine Diocæsaream vocatam invenio). natus est anno 328 sub Silvestro Papa, & Constantino Magno Imperatore: quo tempore S. Athanasius ætatis suæ trigessimum tertium, initi verò Episcopatus, secundum agebat annum. Anno 344 cum Athenis operam studiis navaret, cum Sancto Basilio arctissimam injit cōsuetudinem. Anno 355 Athenis profectus una cum Basilio, in Patriâ rediit. Anno 362 sacris initiatus Apologeticū scripsit. Anno 371 invitus Sasmorum Episcopus à Basilio renunciatus est; cujus rei causa inter ipsum, & Basilium simulas quædam exorta, & Epistolæ utrinque missæ. Anno 379 profectus Constantinopolim; ibi profligato
Aria-

Arianismo, Religionem restituit. Anno 381 renunciatus Episcopus Constantinopolitanus, paulò post eo se abdicavit Episcopatu: eam nimirum ob causam, quòd pati non posset quãdam Orientalium multitudinem, quæ contra Paulinũ Antiochenum Episcopum, & arrogatius supra Occidentales efferebatur. Eodem anno Constantinopoli discedens, primò Nazianzum, mox Cæsaream se contulit. Anno 382 Arianzum, qui locus haud procul Nazianzo distat, secessit: ibique curis publicis exemptus; beatæque otio solitudinis usus, ad sacros conscribendos versus animum appulit; quo etiam tempore carmen de vita sua creditur composuisse. Anno demum 389 ætatis suæ 61 sub Siricio Papa, ac Theodosio Imperatore, credo Arianzi, vitâ defunctus est.

De Magno Basilio.

150. **S**ANCTUS BASILIUS Magnus natus est aliquot menses post natum Nazianzenũ, eodem anno 328, sub iisdẽ Silvestro Papa, & Cõstantino Imperatore: patriam habuit Cæsaream principem

pem Cappadociæ urbem, in radice sitam montis Argæi, quam à Mozacho, authore Cappadocum, Mazam quondam sive Mazacham dictam memorant. Anno 344 Athenas studiorum causa profectus conjicitur, ubi Nazianzenum studiis quoque navantem operam arctissima sibi necessitudine adjunxit. Anno 335 cum Apollinari non dùm hæresis manifesto, consuetudinem per literas injit. Anno proximè succedente peregrinatus in Ægyptum, & Syriam, inde Monasticam disciplinam accepit, quam in Pontum intulit, & in Iboris monasterio illustravit. Anno 362 ab Eusebio Episcopo Cæsareæ sacris initiatus est: post annum inter ipsum, & eundem Eusebium Episcopum suspicionibus, turbisque natis, ejus rei causâ Cæsaream cum Ponti solitudinibus iterum commutavit. Anno 366. Nazianzeni operâ cum Eusebio Episcopo in concordiam rediit. Anno 367 grassante fame, largissimis eleæmofynis pauperum necessitatibus presto fuit. Anno 370 in Episcopatum Cæsareensem, Eusebio vitâ defuncto, subrogatus, ad Ecclesiarum pacem restituendam, toto

toto pectore incubuit: conspiravit cum Athanasio: authoritatem Romanę Sedis à S. Damaso Papa, sæpius per litteras, imploravit. Anno 371 primum contra Modestum, mox contra Valentem invicto animo stetit: eodem anno Nazianzenum constituit Sastimorum Episcopum. Anno 376 legationes plures ad Pontificem Damasum adornavit; atque ad eundem detulit Eustathium, Sebastenum, Apollioarem, atque Marcellum, enixè petens, ut Romanę sedis iudicio pestes illæ publicè notarentur; quò in Oriente caveri possent. Demum prima die anni 379. cum ætatis suę quinquagesimum primum, Episcopatus verò nonum ageret annum, Cæsareæ clausit extremum diem.

Primordia S. Joannis Chrysostomi.

151. **J**OANNES CHRYSOSTOMUS nobili genere, Antiochiæ natus est anno 354, Patre Secundo, Matre verò Anthusa: quavis ex Græcis nonnulli Publiam Matronam Chrysostomi parentem fuisse putent: ea fortasse cōjectura ducti, quòd Theodoretus, dum hac de Publia loquitur

Joan-

Joannis illam nominat Matrem. Adolescens Libanio dedit operam: inde ad forum; è foro in Eremum se contulit; ex Eremito in lectorem fuit adscitus Ecclesiæ Antiochenæ; tùm in Diaconatus ordinem ascendit: hoc autem erat in ordine, & octavum supra vigesimum agebat ætatis annum, quo tempore Concilium Constantinopolitanum generale scẽdum celebraretur. Sed quoniam nos præsentì labori nostro, hoc in Concilio metam fiximus, Chrysostomus ætate, publicâque opera ultra excurrentem sequi non possumus: hæc pauca de tanto viro ad præsens libasse sat erit. Jam alios quosdam ex illustrioribus illius temporis Sanctis Viris, Ecclesiarum Orientalium ordine recensebo.

SANCTI EX PATRIARCHATU ALEXANDRINO.

Patriarcha Alexandrini.

152. **S**ANCTUS ALEXANDER vigesimus, Alexandrinæ Urbis Episcopus, post magnum Achillam Episcopatum

tum gerere coepit, sub annum 313. Vir fuit ab omni parte laudis florētissimus: virtute, sapientia, atq; studio Religionis adeò clarus, ut *Magni* cognomen tum jure obtinuerit. Arium, publicè nefariam pestem eructantem, primus omnium, convocato concilio, diris devovit; & Ecclesiæ societate privavit. Postquam ordinarij Judicis partes explevit, eundem Hæresiarcham ad supremum Romæ Tribunal detulit; ad Silvestrum⁽¹⁾ Pontificem ea de re datis litteris. Adversus eundem Arium, ad omnes ubique Episcopos propè centum dedit Epistolas. Ex his septuaginta, Epiphanijs tempore, ut ab eodem accepimus, adhuc supererant; at duas Nobis tantùm ab injuria temporum ereptas, alteram Socrates, Theodoretus alteram servavere. Ad Concilium Nicænum gravi admodum ætate profectus, & Athanasium, tunc Diaconum, comitem secum ducens, ibi quoque adversus Arium egregiam navavit operam. Concilio soluto, vix Alexandriam reversus, ætate atque labore confectus, anno 325 diem obiit. Moriens Athanasium sibi successorem nominavit;

(1) *Bibliothec. Sanctor. tom. 9. Godefroy Hermât. Vit. Athan. tom. 1. lib. 1. cap. 15. pag. 76. Baron. tom. 3. p. 191. n. 59.*

minavit; reluctante adhortatus, ne oneri se subduceret. Eundem Athanasium Domi suæ puerum educaverat, atque in Ecclesiæ rebus egregiè instituerat. Adolescètem postea sacris initiaverat: demùm Episcopatus, virtutis, & Ariani odij reliquit hæredem; adeò ut magnum Athanasium, Magno Alexandro veluti debeamus.

S. Athanasius Episcopus Alexandrinus, de quo diximus num. 148.

*De Petro Episcopo Alexandrino
Athanasii successore.*

153. **P**ETRUS Episcopus Alexandrinus, vir fuit pietate, doctrina, & eloquentia clarissimus; illū Athanasius sociū perpetuò fidū, in fuga comitem, in erumnis participem, in laboribus solatium habuit: ac moriens tandem in Episcopatu successorem reliquit. Vix Alexandrinæ sedi admotus, à Lucio mortalium pessimo, sub Velente Imperatore, Episcopatu dejectus, Romam ad S. Damasum, Athanasium imitatus confugit. Ab eodem Damaso Papa restitutus, Alexandriam rediit. Apollinaristas

naristas diris devovit. Sanctum Gregorium Nazianzenum, ad novæ Romæ Episcopatû intentis viribus promovit. Verûm eam laudem postea non nihil obscuravit, Maximi Cynici, contra Nazianzenum suscipiens partes: cujus rei causa non mediocris macula Petri nomini adhæsit. Tandem sub annum 381. Alexandria, sub Damaso Papa, atque Teodosio Imperatore, gravissima ætate decessit.

*De Timotheo Episcopo Alexandrino.
Petri fratre, ac Successore.*

154. **T**IMOTHEUS ALEXANDRINUS Episcopus Petri frater, atque successor, vir spectatæ virtutis, atque Theodosio Augusto cõmendatissimus, quinque annos gessit Episcopatum. Interfuit Concilio Constantinopolitano generali secundo. Cùm audivisset, Ammonem solitarium, quem ipse ad præces nescio cujus Ecclesiæ, ex Alexandria ditione Episcopum ordinare statuerat, aures sibi abscidisse, quò se Episcopatus periculo subduceret; rei novitate commotus, hæc (1) fertur pro-

(1) *Pallad. cons. 12.*

nun-

nuntiasse eum, qui moribus pollet Episcopatu dignis, etiamsi naso careat, Episcopum ordinabo. diem denique clavisit extremum anno 385. sub Siricio Papa, atque Theodosio Imperatore. Geminam Timothei Epistolam superstitem habemus; alteram ad Diodorum Tharsensem apud (1) Facundum, alteram canonicam in Trullo firmatam, primo ejus concilii canone. Historiam quoque solitarij Apollinis, ac nonnullorum eremum Ægyptiacam incolentium Timotheo tribuit (2) Sozzomenus.

(1) Facund.
lib.4. c.2.

(2) Sozzomen. l.6. cap. 29. apud Godfrey Hermaut.

Hi quatuor Episcopi Alexandrini sanctitate, per illud tempus, excelluerunt: verum Petrum atque Timotheum etsi virtute præstantes, inter Sanctos tamen scriptos, in Ecclesiæ Tabulis minime invenio.

*De Martyribus, & Confessoribus
ditionis Alexandrinae.*

155. **P**OST Patriarchas, alios Alexandrini Patriarchatus, sanctos Episcopos, vel extremum supplicium, vel exilia, aliaque dira passos, pro Religione, majorumque fide tuenda, tum
etiam

etiam quamplures Martyres non Pontifices, memorabo.

De S. Potamone.

156. **S**ANCTUS POTAMON Episcopus Heracleæ Niloticæ, quæ urbs erat sub ditione Alexadrini Patriarchatus, in ea Ægypti regione posita, quam tunc temporis vocabant Arcadiam, vir fuit, ante Nicænum Conciliū, confessione, post illud tempus, rebus gestis, atq; martyrio clarissimus. Maximino in Christi cultores furente, in vincula pro fide tuenda conjectus, Eusebium Cæsariensem socium carceris, sed non fortitudinis habuit. Namq; Patomonem fortem invictumque, altero oculorum lumine orbatum, sinistroque succisum, poplite ad metalla damnarunt; Eusebiū verò turpiter cedentem, atque impia Præsidis jussa capeffentem corpore inviolatum corruptum animo dimiserunt. Potamon sub Constantino restitutus, primò adversus Meletium, mox adversus Arium, pro S. Alexandro Patriarcha suo stetit. Tū ad Conciliū Nicænum profectum, stigmatibus in-

insignem Constantinus Magnus, ejus vulnerum cicatrices deosculatus, summis honoribus excepit. Cum in eo Concilio, tum postea adversus eundem Arium, egregiam navavit operam. In Tyrio Conciliabulo, cum vidisset Eusebium Cæsariensem ac cæteros Eusebianos pro tribunali sedentes; Athanasium verò stantem veluti reum, primò flevit; mox liberrima indignatione ad eundem Cæsariensem

(1) *Epiphan.*
hæres. 68.

Eusebium verba fecit ejusmodi: *Tu* (1) *sedes Eusebi; & Athanasius innocens stans à te judicatur? Quis tulerit talia? Dic mihi tu: Nonne mecum fuisti in carcere tempore persecutionis? Et ego quidem oculum amisi pro veritate; tu verò nihil mutilatum in corpore habere videris, neque testimonium propter confessionem tribuisti, sed stetisti vivens, nulla parte detruncata. Quomodo discessisti è carcere? nisi quod promissisti jis, qui necessitatem nobis persecutionis intulerant, id quod nefarium est, te facturum esse, aut sanè fecisti. Demùm sub annum 342. Ecclesiam Julio moderante, illius cervicem Eusebiani, adeò (2) verberibus comminuerunt, ut paulò post vulneribus,*

(2) *Athanas.*
ad Solitar.

bus, atque dolore confectus, generosissimam animam exhalaverit. Ejus memoriam die 18. Maii Romana Ecclesia quotannis veneratur. Eodem tempore Ariani Serapammonem Confessorem, in Ægypto Episcopum, acerbissimis constrictum vinculis egerunt exulem. Repetat lector, quæ de S. Potamone supra retulimus cap. 1. n. 8. & 22.

De S. Paphnutio.

157. **S** PAPHNUTIUS Ægyptius, confessionis, sub Maximino, gloriam obtinuit: ex illorū numero, quos idem Christiani nominis acerbissimus hostis, oculo effosso, succissoque poplite ad metalla damnaverat. Tum in eremo, sub Antonio Magno monasticam vitam secutus est. Inde Episcopus in Ægypto ordinatus, Concilio Nicæno interfuit. Miraculorum potentia parem illum Apostolis (1) Ruffinus memorat; (1) *Ruffin. l. 1. cap. 4.* idemque author est, tanto in pretio apud Constantinum fuisse, ut sæpius ad Palatium vocatū arctissimè amplecteretur; effossi que oculi cicatricem repetitis osculis demulceret. In Concilio

P   bulo

bulo Tyri, una cum Potamone, contestationem pro Athanasio subscripsit. In eodem Conciliabulo, cum totâque indigna memoratu, quæ illic per Eusebianos agitabantur ferre non posset; Maximi Episcopi Hierosolymitani manum apprehendisse (1) fertur, atque dixisse: *Surge, migremus hinc; nefas enim est, Confessores cum simus, & pro pietate tuam oculos effossos, tuum pedum flexus debilitatos habeamus, Concilio hominum perditorum communicare.* Denique multa pro fide Catholica passus, migravit in Cœlum. Natalis ejus dies annua vice, sacer atque celebris in Ecclesia recurrit. (2) Vivebat eodem tempore Paphnutius alter, Meletianus, & Arii studiosus, & ipse professione monachus, & apud suos Confessoris titulo celebratus; quem eâ causa hic memoro, ne forte lector ambiguo Paphnutii nomine decipiatur.

(1) Sozom.
lib. 2. cap. 24.
apud Baron.
tom. 3. Ann.
p. 435. editio-
nis Romana.

(2) Marty-
rol. Roman.
die 11. Septe-
bris.

De S. Frumentia.

158. **S** FRUMENTIUS Episcopus Auxumensis eorum numero accedit, quos pro Fide Catholica, in ditione Ale-

Alexandrina, per illud tempus, Ariano-
rum furor exagitaverat. Ejus vitæ cur-
sus mirabilis sanè fuit. Tyri natū fuisse
perhibent; & Meropio Philosopho san-
guine jūctum. Is Philosophus, cū ani-
mo incessisset cupido, remotas Mundi
regiones peragrandi, atque incredibili
ardore teneretur, diversos hominum
mores, variaque populorum studia co-
gnosceendi; ob eamque rem in interio-
rem, ignotamque Africæ partem pene-
trare, apud se statuisset, Frumentium, at-
que alium quemdam Aëdesium nomi-
ne, admodum pueros, quos literis im-
buendos susceperat, secum peregrina-
tionis comites duxit: eo exacto itinere,
dum in patriam reverterentur, navis
quæ vehebantur in quendam Abyssi-
niæ portum, aquandi causa, incautiùs appu-
lit. Incolæ, ubi Romanæ ditionis (quam
tunc temporis suspectam habebant)
advenas adesse intellexerunt, in illos
repentè irruentes, miserum Meropium,
atque ad unum reliquos jugularunt:
puerulos verò Frumentium, & Aëde-
sium, repositos sub arbore libris inten-
tos, ac literarium pensum meditantes,
misericordiâ ducti, Auxumū, quæ prin-

ceps erat regionis civitas, ad Regem vivos duxerunt. Placuit Principi puerorum instar; captivorumque indoles, etiam in vinculis generosa, ingenio Barbari sedit. Utrumque apud se esse voluit: & Aëdesium pincernam constituit; Frumentio verò, cui promptior animus erat, & literarum peritia major, scripturarum curam, quibus regni rationes contineri solent, concedidit. Moriens deinde Rex, filios duos infantes adhuc, hæredes regni; Reginam, uxorem, moderatricem; Frumentium, & Aëdesium liberos, testamento reliquit. Regina, viro defuncto, Frumentium, & Aëdesium, reditum adornâtes, enixis precibus retinuit, ut eorum operâ, quos fidissimos experta esset, in Regni administratione, donec geminus hæres adolefceret, uteretur. Frumentium in primis, magna mentis vi, erectoque animo præditum (nam Aëdesius simplicem tantum fidem, ac probitatem præseferbat) curis publicis admovit; eidemque rerum arbitrium omne commisit. Frumentius in ea provincia gerenda, summam potentiam, summâ animi moderatione temperavit;

vit; aleamque periculi plenam ita tractavit, ut capacem se magis Regni, quàm avidum exhiberet. Sed ea prima illius cura, & cogitatio fuit, ut Christianam Religionem, in Æthiopica ditione fundaret: ob eam rem Christianos advenas, quot quot illuc inciderent conquisivit, eosdemque monuit, ut loca sibi, toto eo regno deligerent, in quæ loca, Christianorum more convenientes, vel divina mysteria, si fors Presbyterum nanciscerentur, sin minùs, pias alias functiones Romano ritu peragerent. Ad id ipse, quàm pollebat potentia, potestatem amplissimam, tum opes, aliaque omnia quæ usui forent, contulit; Ecclesias plures pro tempore ac loco extruxit; aliaque fidei semina, in barbarum agresteque solum jecit; quibus deinde seminibus Deus, cujus divino consilio ea omnia disponebantur, ingens incrementum dedit. Intercum Regii hæredes, quorùm alter Aïzan, alter Sazzan vocabatur, adolevissent, jis Frumentius Regnum integerrimum, suaque operâ & industria florentissimū restituit; nec ut ultra ibi maneret eorum Principum, aut Reginae precibus

induci potuit : Ex Æthiopiâ itaque discedentes Frumentius, & Aëdesius, hic qui propinquorum desiderio pertentabatur, Tyrum in patriam suam rediit; ille verò, cujus animum ea cura extimulabat, quod malè inter barbaros jacta fidei semina reliquisset, brevi sine cultoribus peritura, concessit Alexandriam; eo scilicet consilio, ut Athanasio Magno, quæ sibi evenerint apud Æthiopes exponeret, simulque suaderet, uti Auxumentibus Episcopum daret, prudentia & sanctitate pollentem; qui posita ibi fidei rudimenta, ad perfectum opus deducèret. Athanasius recognitâ, obortisq; ob lætitiâ lachrymis, nulla interpositâ mora, ipsum Frumentium Auxumentium ordinat Episcopum; ratus neminem, ad eam rem exequendam, illo aptiorem fore. Frumentius Auxumum Episcopus rediit; ibique summis honoribus, ingentique gaudio exceptus, brevi Regiam domû, omnemque ferè gentem, ab Idolorum servitute assertam, ad Christi fidem adduxit; eâque via & ratione, ita eo disponente *qui ludit in Orbe Terrarum*, a captivo Frumentio ejus gentis profecta

fecta libertas est, atque felicitas. Dum
 verò messem illam Frumentius felicif-
 simè sobolescentem excoletet, egre-
 gio intentum operi, & nil tale timen-
 tem Constantii furor aggreditur. Lite-
 ras perfidas Imperator ad Auxumen-
 ses Principes dedit, illos acrius exti-
 mulans, uti Frumentium Regni finibus
 ejectum, in Ægyptum remitterent: ad
 id verò scribendum causa duplex Con-
 stantium compulit; altera ut Frumen-
 tium, sanctitatis fama, rebusque in
 Æthiopia gestis celebratissimum, ab
 Athanasii societate divelleret, & Geo-
 rgio Alexandrinæ sedis invasori scele-
 rissimo, obedientiæ perfidiæque con-
 sortio jungeret: altera ne Athanasius,
 quem tunc temporis ad necem perse-
 quebatur, cuique nullum securitatis
 angulū patere veller, tutum in Æthio-
 piam receptum habere posset. Extant
 hæ literæ ad Auxumi principes apud
 eundem Athanasium; (1) verum, (1) *Apolog. i.*
 quid illis profecerit Constantius, satis
 exploratum non habeo: Godefridus
 Hermant in ea est sententia, plus apud
 eosdem Principes, religionem in Deū,
 & obsequium erga Frumentium, quàm

Constantii auctoritatem valuisse. Hæc autem sunt, quæ de Frumentio partim à Ruffino, partim ab Athanasio accepimus; qui Rufinus eam historiam ab ipsius Aëdesii ore, Tyri se audivisse testatur. Quando verò è vivis Frumentius excesserit, & quo mortis genere, statuere minimè possum. Illum Ecclesia Sanctorum honoribus veneratur, ejusque memoriam Græci die 30 Novembris, Latini verò 27 Octobris quotannis sacram habent. Holstenius nobis author est, se Romæ Presbyteros Abbyssinos audivisse, testantes, Frumentium in suis regionibus, velut gentis Apostolum, susceptæque Religionis authorem, ad hanc etiam diem coli. Ita Auxumi Civitas, & gens omnis Abyssinorum, Frumentium, dum viveret, primò captivum, mox Regnatorem, deindè Episcopum, tandem Apostolum habuit: nunc verò in Cælo inter Sanctos degentem, tutelarem, ac defensorem veneratur.

De

*De aliis Martyribus ditionis
Alexandrinae.*

159. **Q**Uamplures etiam alios Episcopos per Ægyptum, & reliquam ditionem Alexandrinam, sub Constantio Imperatore, in Georgiana invasione, duce Sebastiano scelestissimo Manichæo, aut tormentis excruciatos, aut ærumnis exilioq; extinctos, memorat Athanasius. (1) Ammonium, Muim, Cajum, Philonem, Hermem, Plinium, Psenosyrin, Polemonem, Agathonem, Anaganphon, Marcum, Ammonium alium, aliumque ejusdem nominis Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum: Presbyteros quoque Hieracem, atque Dioscorum: quos tanta acerbitate raptatos fuisse affirmat, ut quidam in itinere, quidam in exilio, ex labore decesserint. Quod spectat ad Dracontium, hunc illum esse reor, quæ (2) Athanasius diu repugnantem, variis argumentis, aliorumque Monachorum exemplo, tandem induxit, ut è solitaria vitæ latebris, ad publica commoda se conferret, ac Episcopatus oneri humeros

(1) *Athanas.*
Apol. de fuga
sua.

(2) *Athanas.*
epist. ad Dra-
contium.

ros demum supponeret.

(1) *Albanas.*
Apol. de fuga
sua.

160. Præter Episcopos, fidei causa exagitatos, quorum nuper meminimus, alios recensebo ipsiusmet Athanasii verbis, quos idem Georgius, per eundem Sebastianum copiarum ducem, excruciatos necavit. Hæc sunt Athanasii (1) verba; *In hebdomade siquidem post Sacram Pentecosten, populus, completis jejuniis ad orandum ad cimiterium abiit, eo quod abhorreret à communione Georgii: Quod cum homo, omnibus modis sceleratissimus intellexisset, ducem copiarum Sebastianum, secta Manicheum ad vim, & arma instigat. Igitur ille, militari manu, infestis telis, cum alii gladios strictos, alii arcus gestarent, impetum in populum facit; variosque illis oratores deprehendens (nam plerique, ut erat dici tempus discesserant) talia designavit, qualia par erat tam designare, qui istiusmodi hominibus aurem prabuisset. Virgines enim, ignibus flammantis rogi admotas, adigebat ad confessionem Ariana religionis; ibi cum eas invictas cerneret, corpora nudat, atque ita in faciem cadit, ut vix longo post tempore à suis potuerint agnoscere.*

Vi-

Viros autem quadraginta comprehensos, nova ratione laceravit; virgis enim palmeis, aculeos suos adhuc retinentibus ita terga eorum cecidit, ut alii sæpe à medicis, ob tenaciùs inhaerentes aculeos frustra curati; alij curationem non ferentes, mortem oppetiverint. Ceteros deinde omnes, quotquot comprehenderât, in eam partem Ægypti, quæ magna Oasis appellatur, relegarunt. Horum omnium, tum Virginum, tum virorum, qui Pentecostis tempore, tam dira Alexandria passi sunt memoriam Ecclesia veneratur die 21. Maii.

Ingens sanè mortaliù numerus præter hætenus memoratos, in Alexandria ditione, per ea tempora, fidei causâ, ab Arianis occubuit; dum Constantius, & Valens crudelissimi principes, omni acerbitatis genere, catholicos premerent: Duos commemoro Secundum Barcæ Presbyterum, & Euthichium Subdiaconum Alexandria.

De S. Secundo Barcæ Presbytero M.

161. **S** SECUNDUS Barcæ in Pentapoli Presbyter; quem Arianis ad-
ver-

versantem, quidam Catoscopus Ptolemaidi, Secundus quoque nomine, atq; alius cui nomen erat Stephanus, uterq; Arianus insolentissimus, calcibus protritum, per nefariam crudelitatem necarunt, inter vulnera exclamantem: *nemo me apud Iudicem vindicet: habeo Iudicem Dominum Iesum, pro cuius nomine ista patior.* Martyrium Secundus consumavit Pentapoli, sub annum 356. Liberio Ecclesiam, & Constantio Imperium moderantibus.

De S. Euthichio Martyre.

162. **S** EUTHICHIUS Subdiaconus Alexadrinus, fidei robore, ac vitę probitate laudatissimus fuisse traditur. Ea causa Arianos infensissimos habuit; Illū proinde impii, in eadē Georgiana tempestate cōprehensum, verberibus penē ad interitum contriverunt. Tūm in Phēno (qui locus erat metallorum acerbissimus, ad quod nonnisi parricidæ, aut id genus malefici damnari consueverant, eoque damnati vix paucos vivebant dies) semianimum eiecerunt; ne horæ quidem spatio, ad vul-

vulnera curanda permisso ; quare paulò post in ipso itinere decessit ; sub annum 356. S. Euthichii memoriam, eorumque simul omnium, qui Georgio persequente, Patrum Fidem sanguine testati sunt, quotannis Ecclesia recolit die 26. Martii. Sed jam satis pro instituto nostro de Martyribus, & Confessoribus Alexandrini Patriarchatus. Ad Eremum pergamus.

SANCTI MONACHI PATRIARCHATUS ALEXANDRINI.

De Paulo primo Eremita.

163. **S**ANCTUS PAULUS Thebæus Eremitarum princeps, natus est anno à reparata salute 230. Urbano ad Ecclesiæ clavum sedente ; imperante Alexandro. Adoloscens, cum annum ageret tertium supra vigesimum, solitudinem, in quam Decio Christianos persequente, metu actus, confugerat, libens deinde volensque colere cepit: in faxei montis radice speluncam nactus, quam aperto desuper cœlo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat ; cuique fons inerat lucidissimus, ibi divinam veluti ducens vitam, soli Deo notus,

notus, annos nonaginta delituit. Bospatio temporis corvum habuit alterum; qui divinæ minister Providentiæ dimidium panis quotidie solitario ferebat. Ad illum jam morti proximum, Magnus Antonius divino jussu oraculo, ac Deo ipso, variis prodigiis, indicante viam penetravit: cumque una essent in antro, Corvus statuta hora pro dimidio, integrum ferens panem, Servis Dei duplicavit annonam. Tum Antonio, se jam jam moriturum prædicens, jussit ut suum corpus, postquam anima evolasset, eo pallio involueret, quod ipse olim Antonius ab Athanasio Episcopo acceperat; ea re significans, se in Athanasii Magni Episcopi sui fide, ac societate mori velle: pauld post, annos tredecim supra centum natus, animam virtutibus inclytam Deo reddidit, vertente salutis anno 343. Julio Ecclesiam, Constantio, & Constante Imperium obtinentibus.

De S. Antonia Magno.

164. **S**ANCTUS ANTONIUS MAGNUS in Ægypto natus Reparatoris anno

no 251. sub Fabiano Papa, & Philippo Imperatore. Adolefcens, cùm in vigefimo ferè ætatis anno verfaretur, Evàngelii dicto audiēs, omnia fua pauperibus dedit: jis folutus vinculis, ad ftudium chriſtianarum virtutum toto pectore, incubuit. Tùm ab hominum commercio fe dividens, brevi monaſticæ vitæ author, & Monachorum pater evaſit. Cœnobîa per Ægyptum, Syriam, Aſiâ fundavit plurima. Schiſmaticos, & Hæreticos, Arianos præfertim, adeò abominabatur, ut eorum etiam aſpectum, angue pejus vitaret. Idolorum cultores, Philoſophiâ, prophanâque ſapientia tumentes, in ruborem ſæpius conjecit, Malos dæmones, ſub horrenda beſtiarum, monſtrorumque ſpecie apparentes, eorumque minas inaneſque conatus deriſui habebat. Futurarum rerum prænotionibus, omnium virtutum conſpiratione, aſteritate vitæ, ac miraculorum potentiâ clarus, univerſum terrarum Orbem, ſui nominis famâ, & admiratione defixum tenuit. Ad illum Conſtantine Magnus, geminique filii, litteras obſequio plenas dederunt; quas ipſe convocatis Monachis.

oſten-

ostendit, dicens: *Reges seculi ad nos scripserunt*. Constantium Imperatorem quòd Catholicos persequeretur, per literas liberrimè castigavit. Ab Athanasio Magno, cùm hic ex munere suo Alexandrinam ditionem lustraret, gemino pallio donatus, eorum altero Pauli Eremitæ corpus involuit; alterum eidem Athanasio moriens testamento reliquit. Cùm Dei monitu, ad eundem Paulum inveniendum, incertus viarum, per deserta inviaque loca pergeret errabundus, geminum monstrum habuit obvium; quorum alterum Hippocentauro (1) simile, jussu ab Antonio, ut ubinam homo Dei lateret ostenderet, barbarum nescio quid infrendens, dexteræ manus protentione cupitum iter indicavit: alterum (2) Fauni speciem præseferens, ad uncis naribus, fronte cornibus asperatâ, supernè homo, sed in caprarum pedes desinens, in saxosa visum convalle, servo Dei, ea monstra obstupescenti, palmarum fructus amicè obtulit; & quisnam esset interrogatûm; responsum dedit ejusmodi: *mortalis ego sum, & unus ex accolis eremi, quos vario delusa errore Genti-*

(1) Hieronym. in Vita Pauli.

(2) Idem ib.

Gentilitas, Faunos, satyrosque, & incubos vocans colit. Legatione fungor gregis mei: precamur ut pro nobis communem Deum deprecetur, quem pro salute Mundi venisse cognovimus, & in universam Terram exiit sonus ejus. Vixit Antonius annos quinque supra cētum: quorum octoginta quinque in cremo ferē consumpsit; moriens adstantibus Monachis, quos filiorum loco habebat, suprema voluntate hujusmodi cōmendavit. Schismaticorum, & hæreticorum venena vitate, meumq; circa eos odium consecramini; quia Christi sunt inimici. Scitis ipsi, quod nullus mihi, ne pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit propter eorum pravam voluntatem, & pertinax contra Christum bellum. Vestimentorum autem meorum sit ista divisio: Melotem, & pallium tritum, cui superjaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi novum ipse detulerat. Serapion Episcopus aliam accipiat melotem. Vos cilicinium habetote vestimentum; & valete viscera mea: Antonius enim migrat, & jam non erit in presenti seculo vobiscum. Avolavit in Cælum instauratæ salutis anno 356. sub Liberio Papa, & Con-

Q

stan-

stantio Imperatore, sexto decimo Kalend. Februarii, quem diem hujus Sancti memorie solemnem Ecclesia consecravit. Antonii Magni vitam Magnus Athanasius (1) Græcè scripsit, quam latinè reddidit Evagrius (2) postea Episcopus Antiochenus; quæ Athanasius de Antonio filuisse se dixit, ea Hieronymus, cum Pauli Eremitæ vitam scriberet, supplevit. De eadem

(1) *Hieronym. de Scriptur. Ecclesiast. in Evagrius.*

(2) *Idem ib*

(3) *Rivetius. lib. 3. c. 4. p. 263.*

Antonii vita, multa Rivetus (3) turbat: quam scilicet habemus non esse illam, quam olim Athanasius conscripserat. Ipsum Antonium, caudicum aliquando fuisse: aliaque id genus plura; quæ, quàm satis leviter & inconsultè dicta fuerint Godefridus Hermant breviter, solidèq; demonstrat. De Paulo, & Antonio longiusculam fecimus mentionem, quia Eremitarum omnium facile principes extiterunt: de paucis aliis brevius dicam.

(4) *Godefridus Hermant. vit. Athanasii. t. 2. p. 771. 772.*

De Sancto Pachomio.

165. **S** PACHOMIUS Æthiopicis, credo, parentibus in Ægypto natus est sub annum 296, cum Cajus Ecclesiæ, Dio-

Diocletianus, ac Maximianus imperium administrarent. Idola, primâ ætate, miserè coluit; sed cùm in quodam Thebaidis oppido, ingentem Christianorum, in hospites charitatem, & in pauperes misericordiam incredibilem oculis usurpasset, ea re vehementer commotus, christianam Religionem, primò mirari, mox etiam sectari cepit; solitus, cùm apud se de fide suscipienda deliberaret, preces fundere hujusmodi: *Domine Deus qui fecisti Cælum, & Terram, si respiciens respexeris humilitatem meam, & mihi tuæ Divinitatis dederis cognitionem, & me liberaveris, ex hac afflictione; tibi serviam omnes dies vitæ meæ, & convenienter tuis præceptis vitâ instituam.* Itaq; postquàm sub Licinio militasset, meliori cōfilio usus, Christianæ militiæ nomen dedit. Sacro fonte expiatus, in Eremum apud Thebanis vicū secessit, ubi, Angelo dictante, Monachorum conscripsit regulas; ac brevi tantam sanctitatis famam est consecutus, ut, post magnum Antonium, nemo eo celebrior inter Monachos Thebaidis videretur. Pachomii vitam Athanasius

(1) Hieronymus ad Principem. epist. 16.

teste Hieronymo (1) Romam tulit, quæ vita Romanis maximè usui fuit, ad vitam monasticè instituendam; indeque Urbs domina non mediocrem utilitatis fructum cepit. Eidem Athanasio, cum suæ ditionis inviseret solitarios, Pachomius obviam cum suis Monachis, laudes, hymnosque Deo canentibus processit; sed mistus multitudini, ne dignosceretur ab Episcopo; cui in animo esse præsenferat, ipsum Monachorum caput constituere. Hæc autem de Pachomio innuisse sufficiat. Sororem illi fuisse ferunt, quæ fratrem imitata, eremum & ipsa coluit; atque ut ille Monachorum pater, hæc Mater Virginum fuit. Collegas etiam habuit celebratissimos Orsesium, atque Theodorum.

De SS. Serapione, & Ammonio.

166. **S**ERAPION per idem tempus in Ægypto floruit. Solitudinem diu coluit: tum Episcopus Thmuis sub annu 328 ab Athanasio renunciatus est. Ob literarum peritiam, scholastici ei nomen accessit: eidemque Athanasius Magnus sua scripta videnda mittere consuevit. Idem Athanasius illum ad Constantium Imperatorem legavit, ut,

ut, ejus Principis animum, in Athanasium
 furentis demulceret. Pro Nicæna fide,
 & Athanasio tuendo, exilium, ærum-
 nasque plurimas devoravit. Macedo-
 nii hæresim, in Ægypto invalescentem
 acerrimè est infectatus. Ei moriens
 Antonius Magnus Melotem reliquit,
 dicens: *Serapion Episcopus aliam acci-
 piat Melotem*: extat Athanasii (1) li-
 ber de Spiritu S. ad hunc Serapionem
 inscriptus: de hoc etiam Serapione S.
 Hieronymus scribit ejusmodi: *Sera-
 pion Οπουριος Ægypti Urbis Episcopus*,
*qui ob elegantiam ingenii cognomen scho-
 stici meruit, carus Antonio Monacho,*
edidit adversus Manichæum egregium
librum, & de psalmorum titulis alium,
& ad diversas utiles epistolas, & sub
Constantio Principe, etiam in confessione
inclutus fuit.

167. AMMONIUS etiam quidam Soli-
 tarius, ea tempestate in Ægypto cele-
 bratur. De hoc ita Socrates (2) scribit:
Alius quidam Monachus erat, vir planè
admirabilis, qui Ammonius vocabatur:
iste adeo parùm erat curiosus, ut cùm Roma
una cum Athanasio versaretur, nihil ex
magnificis Urbis operibus, præter templū

Petrò, & Paulo dicatum, videre omnino desideraret. Pervenit hic Ammonius usque ad Timothei Alexandrini Episcopi tempora; à quo cum creandus foret Episcopus, aurem sibi præcidit, ne (ut sibi videbatur) eligeretur indignus.

De Sancta Syncletica.

168. **S**YNCRETICA pariter Alexandrina virgo, & solitaria celebratissima, per illud tēpus creditur floruisse. Hęc nobili loco, ditissimisq; orta parentibus, à teneris virginitatis suæ florem, seque totam Christo devovit: nec unquam, aut Patris adhortationibus, aut conjunctorum precibus, aut matris lacrymis à proposito dimoveri potuit. Parentibus vitā functis, omnia sua bona in usum pauperum erogavit: deinde in quodam sepulcro, propè Alexandriae mœnia, ab hominum societate disjuncta, ad posterum vitæ tempus habitare decrevit: ubi octoginta fere annos, ærumnis, Daemonum insidiis, concupiscentiæ stimulis, corporis animique doloribus acerbissimis exagitata, horū omnium victrix, ac sanctitatis fama clarissima, migravit in Cœlum. Extat

S.Syn-

S. Syncleticæ vita ; quæ Athanasio tribui solet, sed an verè illam Athanasius scripserit , lis est non modica , quæ pendet aduc sub Judice .

Alii Monachi MM. & CC.

169. **H**Is addere nō gravabor monachorum multitudine , quam per Ægypti, Nitriæq; deserti, Valente regnate, fertur exagitasse Lucius ille, qui, exacto Petro, Alexandrinam sedem vi, atq; armis invaserat: qua in re (1) Ruffini utor verbis, quæ sunt ejusmodi; *Indè post fugas civium, & exilia; post cades, & tormenta; flammæsq; quibus innumeros confecerat, ad monasteria furoris sui arma converterit. (nempe Lucius) vastat Eremum, & bella quiescentibus indicit. Tria millia simul, aut eo amplius viros per totam Eremum, secreta, & solitaria habitatione dispersos, appugnare pariter aggreditur: mitest vi armatam equitum, & peditum manū: Tribunos, Præpositos, & bellorum Duces tanquam adversus barbaros pugnaturus elegit. Qui cum venissent, novam belli speciem vident; hostes suos, gladio obiectare cervices, & nihil aliud dicere visi:*

(1) Ruffin. l. 2. cap. 3. & 4.

Amice ad quid venisti? Per id tempus patres Monachorum, vita, & antiquitatis merito, Macarius, Isidorus, aliusque Macharius, atque Heraclides, & Pambus Antonii discipuli per Ægyptū, & maxime in Nitria deserti partibus habebantur; viri, qui consortium vite & actuum, non cum ceteris mortalibus, sed cum supernis Angelis habere credebantur. Hi ducebant exercitum Domini, non mortalibus telis, sed fide Religionis armatum; exercitum moriendo vincentem, & qui sanguinis sui profusione victor, Christum sequeretur ad Cælum: Quique dum in tabernaculis positi, & orantes expectarent interfectores suos, Delatus est ad eos homo olī membrīs omnibus, & precipue pedibus aridus: sed cum ab eis, in nomine Domini, oleo fuisset perunctus, statim confirmata sunt planta ejus, & dicentibus eis: In nomine Jesu Christi, quem Lucius persequitur, surge, & sta in pedibus tuis, & redi ad domum tuam: continuo exurgens, & exiliens, benedicebat Deum, ostendens, quia verè erat in eis Deus. Hæc Rufinus. In hac autem Lucij insectatione sævissimā, ingens eorum Monachorum numerus

merus, gladijs impiorum occubuit: vulnerati plures, alii verberibus acerbum in modum afflicti. Quos verò diximus reliquorum patres, Macarius, Isidorus, Macarius alius, Heraclides, ac Pambus exules acti sunt: eorumque exilium his (1) Ruffinus idem prosequitur: *Sed in his omnibus Lucius non erubuit, nec aliquid reverentia, virtutum mirabilibus detulit: quinimo jubet, Patres ipsos, ablatos à grege suo, imò clam raptos in insulam quandam Ægypti paludium deportari, in qua compererat, neminem prorsus esse Christianum, quò per hoc, vel absque solatiis, vel absque consuetis actibus viverent, quam deindè insulam sanctissimi exules ad Christi fidem adduxerunt. Inter hos, Macharium magis celebrant antiquarum rerum memoriæ. Hic enim ille est notissimus miraculorum patrator, qui leunculos a cæcitæ curasse, & ovinam pellem velut in gratiarum actionem, à læna matre dono accepisse memoratur. Atq; hæc satis de viris sanctitate inclytis, qui per illud tempus in Alexandrino Patriarchatu floruerunt; quorum nomina hic ex ordine ponam.*

(1) Ruffin.
apud Baron.
1.4.p.340.c.

Pa-

Patriarchæ Alexandrini.

170. S. Alexander.
S. Athanasius.
Petrus.
Timotheus.

Episcopi Martyres, & Confessores.

- S. Potamon Episcopus.
S. Paphnutius Episcopus.
S. Frumentius Episcopus.
S. Ammonius Episcopus atq;
Socii numero sexdecim.
S. Secundus Presbyter Barcæ.
S. Euthichius Subdiaconus A-
lexandriæ, atque alii plu-
rimi.

Monachi.

- S. Paulus primus Eremita.
S. Antonius Magnus.
S. Pachomius.
S. Serapion.
S. Ammon.
S. Syncletica Solitaria.
S. Macharius, atq; alii plurimi.

SAN-

SANCTI EX PATRIARCHATU
ANTIOCHENO.*Patriarcha Antiocheni.*

171. **S**EUSTATIUS genere Pamphilus iudices, spectata virtute, maximâq; vir famâs sanctitate, doctrina, rebusq; gestis adeo pollens, & clarus fuit, ut Magni cognomentum, jure meritoque obtinuerit. Ad clavum primò Berroensis Ecclesiæ fedit. Inde ob insignem, in tuenda fide, constantiam, post Sanctum Philogonium, in Episcopum Antiochenum, ineunte anno 325 invictus eligitur. Concilio Nicæno magno interfuit; ac primus omnium, luculentissima oratione, initium eidem fecit. Arium, ejusque sectatores verbo, atque opera adeo exagitavit, ut eorum acerbissimum odium in se converterit. Post Nicænam Synodum, ut novis machinationibus, quas Eusebiani moliebantur obviam iret, Concilium Antiochiæ convocavit, sub annum 329. Ibi Canones quosdam editos fuisse memorie proditum est; quos deinde, ut sæpè

cyc-

evenire solet, tempore fusdeque omnia miscente, cum canonibus Antiocheni Conciliabuli, anno 341 celebrati, confusos permistosque fuisse, verosimile mihi videtur esse. Demùm Sabellianismi, & adulterii, aliorumque falsorum criminum nefariè insinulatum, in Antiocheno Cōciliabulo, Nicomediensis Eusebij fraudibus inito, in exilium pulsus est; ubi ætate, atque ærumnis consumptus obiit, quo anno incertum est: Scriptores, Eustathij sanctitatem, atque virtutem summis laudibus ad Coelum ferunt: (1) Hieronymus, hæc ad Evagrium de Eustathio scribit: Primus Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus contra Arium clarissima tuba bellicum cecinit. (2) Chrysostomus illū singulāri homilia laudavit, eundem Martyris titulo exornans. (3) Athanasius magnus Eustathij gesta hoc brevi verborū ambitū complectitur: *Fuit Eustathius Episcopus Antiochiæ, vir confessione clarus, religione pius, quem magno studio pro veritate stantem, & Arianam heresim odio prosequentem, a versantemque homines Ariane opinionis, ita apud Constantium fectā calumniā accusarunt,*
quasi

quasi in Matrem Principis contumeliosus fuisset; nec mora in exilium eijcitur. Illum alij sub (1) Constantino, alij sub Constantio exulasse contendunt; Alii (2) Trajanopoli Thraciarum, alii (3) Philippis in Macedonia. Illius Corpus diu Philippis jacuit; inde sub annu 480 (4) Calandionis opera, qui per illud tempus Antiochanam Ecclesiam obtinebat, Antiochiam translatus est. De Eustathii scriptis consule Hieronymum, aliosque qui de scriptoribus Ecclesiasticis accuratè tractarunt. Leo Allatus sermonem Eustathij de Pithonissa, cujus meminit Hieronymus, latine reddidit. Hexaemeron, quod idem Leo sub Eustathij nomine protulit, haud dignum videtur opus, quod ex magni Eustathij officina exisse existimeretur. Post ejus maximi viri obitum, Catholici Antiochiæ rigidiores, Eustathiâi vocari ceperunt, eoq; nomine ab Arii sectatoribus, discriminari solebant.

De S. Meletio.

172. **S** MELETIVS Episcopus Antiochenus, clarissimo genere ortus

est Melitine in minori Armenia, sub initium quarti Sæculi: vitæ integritate; religione in Deum; candore morum, atq; animi, insignis & clarus fuit. Purus ab omni scelere vixit; ac virgineum corporis florem, ne levi quidem macula violavit. Sed mansuetudine, & ingenii lenitate in primis excelluit; tantâque fuit oris gratia, & suavitate sermonis, ut omnium sibi animos obligaret. Sebastia, ante famosum Eustathium Sebastenum, renunciatus Episcopus, cum ejus Ecclesiæ plebem, erroribus obduratam, & insolentissimè contumacem ferre non posset, Episcopatu spontè dimisso, in solitudinem circa Beream Syriæ se contulit. Inde, operâ præsertim Arianorum (quod diuturni schismatis initium fuit, & longa malorum series) Antiochenum Episcopatum obtinuit: dignus profectò ea in sede collocari, sed non manibus hæreticorum. In ipso Episcopatus primo limine, cum de Verbo Divino, catholicam veritatem, in frequentissimo Episcoporum, ac populi conventu, luculentissimè prædicasset, Arianorum (qui Melitum à se fore speraverant, & ob eam rem ad Epi-

Episcopatum promoverant) spem lussit, animosque percussit. Tunc facinus incredibile memorant accidisse: Arius quidam mortalium audacissimus Ecclesie Antiochenae Archidiaconus ad os Meletii prædicantis, quò minus talia loqui pergeret, temerariam manum opposuit. Nihilominus divinus Meletius, institutam orationem per signa prosequebatur; & populo ad rei insolentiam stupore defixo, subinde unum, subinde tres digitos ostendens, quâ poterat viâ, & ratione significabat, unam Dei Naturam, in Personis tribus subsistere. Post hæc, spatio temporis brevissimo, Ecclesie Antiochenae faciem, ab hæreticis deformatam integritati (1) restituit. Harum rerum causa, cum Arianos Meletii altè pœnituisset, & pœnitentia mox in furorē abiisset; eorum machinationibus, Constantii jussu, post mensem ab inito Episcopatu, exul repentè actus est. Dum in exilium invitâ urbe pelleretur, Præsidem, à quo rapiebatur, quò minus à concitata plebe lapidibus obrueretur, pallio suo protexit; ardentemque irâ populum, nutu, ac voce sedavit. Sede, urbe-

(1) *Chrysost. homil. de S. Meletio.*

urbeque Antiochena motus, Melitinæ in Patria sua, duos annos delituit. Eo deinde solutus exilio Antiochiam redijt. Cum Ecclesiam illam partim Arianorum tyrannide oppressam, partim Catholicorum schismate laceratā invenisset, Eustathianos à se alienos; Paulinum, à Lucifero Calaritano, sui exulis loco, constitutum Episcopum; incredibile est, quot pro jis rebus componendis ærumnas, ac labores devoraverit. Sub Joviano Imperatore Concilium Antiochiæ celebravit, ubi literas de Fide Catholica, ad eum Principem dedit; quæ tamen literæ aliquibus, in quorum animis, tanti viri fama perpetuò anceps pependit, suspectæ fuerunt visæ; quòd in illis hominibus vox minus exprimeretur. Tum iterum, ac tertio sub Valente pro Religione tuenda exulavit. Defuncto Valente Antiochiam rediit, & Concilio ibidem, magna Orientalium frequentia celebrato interfuit; Fideique in posterum servandæ regulam, à Damaso Papa ad omnes Orientales missam, cum omnibus ejus Concilii Patribus recepit. Inde Constantinopolim ad Concilium,
Ge-

Générále secundum non rediturus cōcessit; quò cum pervenisset, summis illum honoribus Theodosius Imperator excepit. Eo in Concilio, Gregorium Nazianzenum repugnantem, ad Novæ Romæ Episcopatum promovit. Paulò post ibidem non dum dimissa Synodo, ingenti omnium luctu, gravis annis, virtute, rebusque gestis ac toleratis clarissimùs obiit anno 381. sub S. Damaso Papa, & Theodosio Imperatore: moriens, uti à Gregorio (1) Nazianzeno accepimus, Ecclesiæ pacem, & Orientalium cum Occidentalibus concordiam Episcopis commendavit. Illius funera solemnissimo ritu, immensaque populi frequentia Urbs regia celebravit. Plures ex ejusdem Concilii Patribus, qui eloquentiâ magis valerent ejus laudes, funebri oratione sunt prosecuti; inter quos S. Gregorius Nyssenus Magni Basilii frater. Corpus deinde, Constantinopoli Antiochiam magna celebritate deportatum, in Ecclesia S. Babylæ, quam vivens ipse fundaverat, juxta ejusdem Sancti Martyris sepulchrum deposuerunt. Eorum temporum Scriptores ac Patres, amplissimas

(1) Gregor.
Nazianzen.
carm. de vita
sua.

(1) *Nazianzen. ibid*

(2) *Basil. ep.*

(3) *Nyssen. orat. in fun. Meletii.*

(4) *Chryso. homil. de S. Meletio apud Sur. tom. 1.*

die 12. Febr. cujus fragmentum recitat. in Conc. Ny-

eano 2. Act. 4. & à Dama-

scen. de Imag. lib. 2.

(5) *Epiphani. baref. 73. c. 34. 35.*

mas Meletio laudes tribuerunt: præsertim Nazianzenus, (1) Basilus, (2) Nyssenus, (3) Chrysostomus, atque ipsemet Epiphanius, qui Paulino tamen studebat: & à Basilio quidem sæpè Divinus Meletius; à Nazianzeno amator pacis vocatur; à Nysseno verò omnium virtutum coloribus expressus, lenitate David, prudentiâ Salomon, bonitate Moyses, integritate Samuel, castitate Joseph, sapientiâ Daniel, zelo Elias, puritate Joannes, claritate Paulus, exhibetur. Tanta erat Orientalium populorum de hoc summo viro opinio, & admiratio, ut illius imaginem in poculis, in annulis, in parietibus sculptâ, aut pictâ habere omnes vellent; & natis quisque suis Meletii nomen certatim imponeret. Ab illo Magnus Theodosius imperiale paludamentum per somnum sibi recipere visus est. Ille Chrysostomi pueritiam instituit, tenerosque annos moribus, ac virtute formavit: Ille etiam, dùm Syriæ solitarios sibi subjectos inviseret, Simeonis. Strilitæ austeritatem, authoritatem, consilioque temperavit: omnia denique magna, & fortia Divinus Meletius patitur, & agere visus est.

173. Vc-

173. Verum sanctissimi hujus Antistitis vita, quibusdam fuit notata criminibus: nimirum quòd sceleratam Seleuciae formulam admisisset: quòd à Schismaticis acceperisset Episcopatum: quòd versatilem habuisset fidem; ambitioni, ac temporì fervientem: & quòd æquivoca Religionis professione subindè uteretur, quòd Arianus, ab Arianis, Catholicus, à Catholicis, prout suavisset privata ratio, videri posset. Harum rerum causà, tanti viri nomen, diu ancipiti famà laboravit: ac divisa erat de Meletio mortalium mens, & opinio. Pars illum Orthodoxum, pium, integrum: alij hæretico pulvere aspersum, obliquum, & fallacem prædicabant: verum prudentiores ejusmodi crimina pro falsis habebant; Meletium tamen ea notaminimè liberabant, quòd passus sit ab hæreticis fieri Episcopus. Hanc Meletius culpam, quæcumque illa fuerit, immenso fenore compensavit: namq; post initum Episcopatum, continuò Catholicam veritatem, obstrepentibus hæreticis, & nequicquam os illi obstruere conantibus, palam professus esto

tum plurimos in eandem veritatis professionem ereto doxos induxit: exactis hæreticorum erroribus Ecclesiam sibi commissam; in catholicam integritatem asseruit. Abusus extinxit: eâ causâ Schismaticorum odium, iram, & furias omnes in se concitavit: capitis periculum non semel subiit: æstivas, exilium labores, & Anala plurima toleravit. Verum nequâ his omnibus, vulnerata Meletij fama consolidata est: etiam post hæc in diversa distrahebatur. Ob eam rem urbs primùm Antiochena in Schisma Catholicorum discessit; Alijs arctissimè retinèribus; Eustathianis violentibus, veluti pestem Meletij societatem. Auxit Schismata, in Episcopatum Antiochenum Paulini infusio: repentina; indeque inter Meletium, & Raulinum perpetua dissensio extitit: quæ summorum etiam vikorum sententias distraxit, ac volūtates Ephiphanius quidem Meletij arianismq tinctū exhibet. Hieronymus verò aliquanto durius addit, Meletium ex hæretico catholicum repentē apparuisse, eminentioris dignitatis ambitione. Roma quoque Meletij fides problema fuit: itaque

nec damnata penitus, nec penitus absoluta videretur. Adco arduum & operosum est, præoccupati animi abstergere opiniones, & sanæ semel violatæ vulneribus obducere cicatrices. Nimis etiam asperè habuisse Meletium Basilio visus est S. Damasus Papa, qui nunquam induci potuit, ut vitiosam quidem illius electionem, Primæ sedis autoritate sanaret. Sed quamvis dum viveret Meletius, illius religio creticus veluti labyrinthus, & ænigma inextricabile videretur; longa tamen dies obscuris rebus lucem tulit: ac tandem summa, & singularis tanti viri virtus suam gloriam, seram licet, est consecuta: namque Meletium Ecclesia uniuersa Sanctorum honoribus colit, ejusque memoriam Oriens simul, & Occidens, Græci atque Latini die 12. Februarij sacro ritu quotannis venerantur.

De Paulino Episcopo Antiocheno.

174. **P**AULINUS quoque, tametsi à Meletio dissenserit, vir tamen fuit virtute clarus, & Sacer-

dotio dignissimus ; sed integritate fidei maximè floruit ; principemque locum inter Eustathianos obtinuit . Ob eam præsertim fidei laudem , illum Lucifer Calaritanus , minus ratam habens Meletii electionem , Antiochiæ Episcopum , Apostolicæ Sedis autoritate ordinavit : tum inter ipsum & Meletium dissensio illa , quam diximus , ardere cepit ; ejusque rei causâ , mala plurimâ Paulinus devoravit ; omniumque ferè Orientalium inexpressibile in se odium , perpetuamque invidiam suscepit . Sub annum 362 ad Synodum Alexandrinam , geminum Diaconum , Maximum & Calimerem legatos misit . Eadem Alexandrina Synodus , ipsius ordinationem creditur confirmasse ; datisque ad Ecclesiam Antiochenam Synodicè literis jussit , uti ejus urbis catholici cum ipso communicarent : *coaptantes* (1) *vos interim dilecto nostro Paulino ejusque sociis* . Sanctum Hieronymum ordinavit Presbyterum . Romam venit ad Concilium à Damaso congregatum ; à Paula Matrona , genere & sanctitate clarissima hospitio exceptus . Fama est , eo quoque

(1) *Epist. Syn Conc. Alexan. apud Athan. ubi Antioch.*

que in Romano Concilio Paulini electionem fuisse probatam. Vitalis apollinaristæ, ejusdem Damasi iussu, causam cognovit. Denique sub annum 389 Siricio ad Ecclesiæ clavum sedente, imperante verò Theodosio, diem extremū Paulinus sanctissimè clausit Antiochiæ. Quantam verò tépestatem, post Meletii mortem in Paulinum commoverint Orientales, & quid pro illo in Constantinopolitano Concilio fecerit Nazianzenus Theologus; multaque præterea, quæ ad ejus viri laudes pertinere videntur, sub finem secundi capituli satis superque indicavimus.

Alii Sancti Episcopi, Martyres, Confessores ditionis Antiochenæ.

De Sancto Eusebio Samosateno.

175. **S**ANCTUS EUSEBIUS SAMOSATENUS Episcopus, ab anno 360, sub Liberio Pontifice, & Constantio Imperatore florere cæpit. Vir fuit, fide, pietate, animi fortitudine, rebusque gestis, ac tandem Martyrio celeberrimus. Ipsius operâ S. Meletius Anthiochenus

Episcopatum, S. Basilius Cæsariensem obtinuerūt: eisdemque apprime carus, maximoque semper in pretio fuit. Divini Meletii electionem subscriptam, ab Arianis, suæque fidei creditam, eisdem Arianis, in Meletium mutato animo furentibus, eamque scripturam repetentibus, nunquam reddere voluit. Cumque ad illum Constantius Imperator dedisset literas, uti scripturam redderet; simul minatus, dexteram illi manum fore amputandam, ni pareret, vir memorabilis tabellario qui ejus generis mandata detulerat, dexteram simul ac lævam porrigens, *utrâq;* inquit *manum eripite; nam scriptum, illud non reddam, quod arianica pravitatis clarum est argumentum.* A Valente jussus exulare, noctu inscia plebe discessit; quò scilicet exilij nuntium, quem Samosateni, si id rescivissent, in frustra lacerassent, mortis periculo subduceret. Dum exul in Thracia degeret, custodiarum negligentiâ usus, atq; sub veste latens militari, Syriam, Phœniciam, ac Palestinam peragravit: ut Catholicis, Valentis furore exagitatis, & sanctis Dei Ecclesiis, Pastorum præ-

sen-

Theodoret.

sentiâ destitutis, atque in immensa calamitate versantibus, opem, solatiumque aliquod ferret: qua in peregrinatione plures Episcopos, Presbyteros ac Diaconos, in alienis Dioecesium ordinavit: quod, ita ferentibus Ecclesiarum necessitatibus, vel instinctu quodam Divini Spiritus, fecisse credendus est; vel aliqua alia ratione, non satis nobis exploratâ, ejus rei facultatem nactus. Complures ad illum Basilius magnus dedit epistolas; quarum tres supra decem adhuc supersunt; extantque inter centum viginti duas Basilii magni epistolas, quas Sextilius Episcopus Alexanus latinitate donavit; quarum Baronius in suis annales, fragmenta quædam inseruit. Litteras, legatosque cum Basilio magno, & Melitio Antiocheno, totius Orientis nomine, ad Romanum Pontificem Damasum non semel adornavit; Primæ sedis sollicitudinē, ad opē afflictissimis Orientalis Ecclesiæ rebus ferendam excitaturus. Antiocheno Concilio, sub annum 378, sedente Damaso celebrato, interfuit; quo in Concilio, quæ Baronii sententia est, ad plures Orientis provin-

*Baron. tom. 3.
pag. 237. c.*

*Basil. Epistol.
58.*

vincias componendas legatus est constitutus. Demum cum ejus legationis causâ, post plurimas regiones peragratas, Dolicham pervenisset, fœmina quædam, ariano furore percita, tegulâ e superiori loco demissâ, prætereûtis Eusebii caput comminuit: quo ex vulnere vir sanctissimus, paulò post obiit: morti proximus, adstantes jurejurando adstrinxit, ne ullum de fœminâ illa, supplicium sumerent. Eusebium Samosatenum his laudibus Gregorius Theologus, ad eundem scribens, est persecutus: *Unde tuarum laudum exordium ducam? & quo nomine propriè te compellabo? An te columnam & firmamentum Ecclesie vocabo? aut luminare in Mundum, jisdem verbis cum Apostolo utens? aut gloriæ coronam, incolumitatem Christianorum parti salutemq; adepturam? aut Dei donum? aut patriæ adminiculum? aut fidei regulam? aut veritatis legatum? aut hæc omnia simul, atque his plura? Illum denique Sanctorum numero adscriptum universa colit Ecclesia.*

*Greg. Nazian.
Epist. 29.*

De

De Sancto Spiridione .

176. **S**PIRIDION quoque, vir ea ætate magnus ac memorabilis fuit. Ex ovium custode Trimituntis Episcopus, in Cypro Insula renuntiatus, obstupeſcendæ Sanctitatis famâ latè per Orientem, ante Concilium Nicænum clarere cæperat; fidei robore, ac miraculorum potentia plurimum valuit: eumque in Prophetarum ordine Theodoretus collocavit: Cum filiam (quam ante initium Episcopatum ex matrimonio ſuſceperat) nomine Irenem, vitâ defunctam, inrerrogaffet, ubi nam cujuſdam viri depositum dum viveret repoſuiſſet, reſponſum ab eadem è ſepulchri loculo accepit. In Maximini perſecutione fidei cauſa dextrum oculum amiſit, ſucciſoque ſiniſtro poplite ad metalla damnatus fuit. His inſignis ſigmatibus, Concilio Nicæno magno interfuit, ubi Philoſophum quendam Idolorum cultorem, humana ſapientia turgidum, & contra chriſtianorum Religionem inſolentiſſime diſputantem; nuda fidei expoſitione ſu-

Hieronym. de
Script. in Tri-
phyllio . .

superasse fertur, & ad Christi fidem adduxisse. Cum Triphyllius quidam Ledrensis postea, in Cypro, Episcopus Spiridionis popularis, & orator omnium ea ætate eloquentissimus, in eadem Synodo, inter differendum, eum Marci locum adduceret *tolle grabbatum tuum & ambula* & pro *κράββατος grabbatum*, quod habet textus, reposuisset *ὀνυπόδιον lectum humilem*, ardens indignatione Spiridion, de sede sua exiliit, ac *Tu ne*, inquit *melior es illo, qui tot κράββατος dixit, ut ejus verbis uti dedigneris?* Constantino Magno apprimè carus maximoque in pretio & honore fuit; qui Spiridionem identidem amplecti, ejusdemque pro fide latas cicatrices deosculari consuevit: Constantium Constantini filium ab ulcere pessimo, manus dumtaxat impositione curavit: alapa percussus ab arroganti quodam ejusdem Constantii aulico, alteram percutienti maxillam præbuit: Verum ejus viri virtutes resque præclare gestas, mirabilemque vitæ cursum scribendo, prosequi neque otii, neque instituti nostri esse reor: ejus sanctissimi senis corpus, post tot secula in-

incorruptum, Corcyrae honorifice ad-
servatum, magna populorum frequen-
tia colitur.

De Sancto Jacobo Nisibeno.

177. **S**ANCTUS JACOBUS NISIBENUS Pa-
triam habuit Antiochiam,
Mygdoniam, quæ urbs erat in confinio
Persidis sita, quam Assyrii, ac Syri Ni-
sibin appellabant. Ante Nicænum
Concilium florere cepit: ab ineunte
ætate solitudinem in arduis montibus
coluit, ovinis tantum indutus pellibus:
famem crudis herbis, sitim aquâ seda-
bat. Somno brevissimo humi stratus
utebatur: hyeme quidem sub antro,
reliquis verò clementioribus anni tem-
pestatibus sub diò. Cùm aliquando,
proximorum necessitatibus ab solitu-
dine in frequentiam revocaretur, in
quaſdam incidit puellas, ad fontem
pannos nudis pedibus, apertoque ca-
pite lavantes; cumque illæ ad viri con-
spectum, neque operirent capita, neq;
contractas vestes, uti virgineus pudor
postulasset, dmitterent; ac petulan-
tius in virum lumina figerent: ad eam

vir-

virginum impudentiam corrigendam
 geminum edidit miraculum : fontem
 illicò exiccavit ; & puellarum criminibus
 fœdam canitiem repètè induxit. Exin-
 de patriæ suæ Nisibis, Episcopus renū-
 ciatur invitus ; quo in munere, nihil de
 pristina vitæ austeritate remisit ; tùm
 interfuit Concilio Nicæno Magno : cum
 fortè Cōstantinopoli adesset, quo tem-
 pore Eusebiani Arium in Ecclesiam vi
 armorum intrudere cogitabant, author
 fuit, uti Episcopus Alexander septem-
 dierum jejunium Catholicis indiceret ;
 cujus jejunii efficaciam Arius creditur
 periisse . Urbem Nisibin patriam se-
 demque suam, sæpius discrimine libe-
 ravit . Cùm obsidione à Sapore Persa-
 rum Rege ea civitas premeretur, in
 hostium manus, labefactatis muris jam-
 jam casura , ad ipsius preces, noctis
 unius spatio, murorum ruina divinitus
 est instaurata : mox in turrim ipse con-
 scendens , hostes aspectu primùm per-
 culsit ; inde culicum ciniphumque im-
 missis nubibus, qui Equos, & Elephan-
 tos aculeorum stimulis feroces per ca-
 stra & præcipites agerent , in fugam
 vertit : demùm invisibilibus telis An-
 ge-

gelorum manibus ministratis penitus profligavit; eâque ratione urbem, metu ac periculo liberatam, asseruit: miraculorum famâ adeo pollês, & clârus fuit, ut mortuorum excitator vocari vulgò consueverit. Doctrina quoque hâud mediocriter excelluit; scripsitque Syro Sermones sex supra viginti libros, quos prætermisissos à Hieronymo, qui tunc fortè linguam Syram non dum didicerat, Gennadius recenset. Illo Ephrêm Syrus Diaconus Edeffenus divinarum literarum, Syræque linguæ magistro usus est: obijt denique Nisibi sub Constantio Imperatore, ibidemq; intra mœnia sepultus est, ex præscripto Constantini Magni; qui prædixerat tandiù Nisibin inexpugnabilè tutamq; futurâ, tandiù Jacobum aut vivû, aut etiam vitâ functum intra muros haberet: & quidè postquàm Julianus Apostata, qui Constantio successerat, sancti corporis reliquias, de civitate jussit efferri, ea urbe Persæ potiti sunt. Sancti Jacobi memoriam Syri, Græci, ac Latini Idibus Julii quotannis celebrant.

virginum impudentiam corrigendam
 geminum edidit miraculum : fontem
 illicò exiccavit ; & puellarum criminibus
 fœdam canitiem repètè induxit. Exin-
 de patriæ suæ Nisibis, Episcopus renū-
 ciatur invitus ; quo in munere, nihil de
 pristina vitæ austeritate remisit ; tùm
 interfuit Concilio Nicæno Magno : cum
 fortè Cōstantinopoli adesset, quo tem-
 pore Eusebiani Arium in Ecclesiam vi
 armorum intrudere cogitabant, author
 fuit, uti Episcopus Alexander septem
 dierum jejunium Catholicis indiceret ;
 cujus jejunii efficaciam Arius creditur
 periisse . Urbem Nisibin patriam se-
 demque suam, sæpius discrimine libe-
 ravit . Cùm obsidione à Sapore Persarum
 Rege ea civitas premeretur, in
 hostium manus, labefactatis muris jam-
 jam casura , ad ipsius preces, noctis
 unius spatio, murorum ruina divinitus
 est instaurata : mox in turrim ipse con-
 scendens , hostes aspectu primùm per-
 culsit ; inde culicum ciniphumque im-
 missis nubibus, qui Equos, & Elephan-
 ros aculeorum stimulis feroces per ca-
 stra & præcípites agerent , in fugam
 vertit : demùm invisibilibus telis An-
 ge-

gelorum manibus ministratis penitus profligavit; eâque ratione urbem, metu ac periculo liberatam, asseruit: miraculorum famâ adeo pollês, & clars fuit, ut mortuorum excitator vocari vulgò consueverit. Doctrina quoque hæud mediocriter excelluit; scripsitque Syro Sermones sex supra viginti libros, quos prætermisissos, à Hieronymo, qui tunc fortè linguam Syram non dum didicerat, Gennadius recenset. Illo Ephrêm Syrus Diaconus Edeffenus divinarum literarum, Syræque linguæ magistro usus est: obijt denique Nisibi sub Constantio Imperatore, ibidemq; intra mœnia sepultus est, ex præscripto Constantini Magni; qui prædixerat eandem Nisibin inexpugnabilem tutamq; futurâ, quandiû Jacobum aut vivû, aut etiam vitâ functum intra muros haberet: & quidê postquàm Julianus Apostata, qui Constantio successerat, sancti corporis reliquias, de civitate jussit efferri, ea urbe Persæ potiti sunt. Sancti Jacobi memoriam Syri, Græci, ac Latini Idibus Julii quotannis celebrant.

De S. Ephraem Diacono Edessa.

178. **S.** EPHRAEM DIACONUS EDESSENUM
 natus est Nisibi. Adolefcens
 S. Jacobum Nisibenum Divinarum li-
 terarum præceptorem habuit. Qualis
 & quantus vir in Ecclesia Dei efflet fu-
 turus, duplici ostento Deus præmon-
 stravit: utrumque S. Gregorii Nyffeni
 verbis referre placet: „ Fertur (inquit)
 „ hæc ipse de se dixisse: 'sibi cum pri-
 „ mum è tenera illa excederet ætate
 „ pueritiæ, arcana ejusmodi contigif-
 „ so visa. Ipsi etenim juxta linguam
 „ admodum fructifera enasci videba-
 „ tur vitis, quæ quidem ita excrefce-
 „ bat, ut universum Terrarum reple-
 „ ret Orbem: cuncta autem Cæli vo-
 „ latilia adventabant, & de fructu
 „ ejus comedebant: ipsa autem vitis
 „ quantò plures volucres decerpentes
 „ fructus excipiebat, tanto amplius
 „ racemis abundabat. Aliud præte-
 „ rea (prosequitur Nyffenus) quod ad
 „ ipsum pertinet aliud, quidam testa-
 „ tus est: Angelorum scilicet copiam
 „ descendentem è cælo, volumen in-
 tus

„ tus ac foris conscriptum detinere,
 „ manibus: sic verò sanctam illam col-
 „ loqui visam esse aciem: Quis putas
 „ volumen istud in manus accipiet?
 „ Et hos quidem hunc, alios illum,
 „ alios verò alium, ex præstantioribus
 „ eo tempore hominibus, respondisse.
 „ Deinde autem, post omnium proba-
 „ tionem subjecisse: hi quidem Sancti
 „ ac Ministri Dei sunt, sed hoc volu-
 „ men in manus accipere nequeunt.
 „ Cumque jam varios, ex tunc viven-
 „ tibus nominassent, nec quisquam ex
 „ his placuisset, demùm communi
 „ omnium consensu in eam pariter
 „ convenerunt sententiam, ut dice-
 „ rent, à nullo alio volumen istud in
 „ manus posse sumi, præter quam ab
 „ Ephræm Syro. Exinde sacris ini-
 „ tiatus, Diaconus Ecclesiæ Edessenæ cō-
 „ stituitur; eoque in gradu, summa cum
 „ laude diu vixit: eam vocem aliquan-
 „ do de cælo se audisse testatur: *Surge,*
 „ *ò Ephræm, & comede cogitationes, &*
 „ *sententias:* cumque anxius ille animi
 „ respondisset: Unde ego, Domine, co-
 „ medam? iterum audivisse: *Ecce in domo*
 „ *mea vas splendidum, & magnificum est,*

S

quod

quod tibi suppeditabit cibum: cum vero hæc de Basilio Magno dici intellexisset, ad illam se contulit. Divinis rebus imbuendum: ex eoq; tempore geminas has, magnasq; animas Ephræm, & Basilium, indissolubile necessitudinis, vinculum quàm arctissimè junxit. Sunt qui putant, à Basilio Magno Ephræm in Presbyterum fuisse ordinatum; & ab eodem Græcæ linguæ donum velut infusum recepisse: verum horum alterum falsum; alterum minus certum, & exploratum Baronius putat. Hæreticum Apollinarem lepidissimum in modum ludibrio exposuit; nam illius quosdam libros, quibus mortalibus imponere scelestus hæresiarcha consueverat, clàm subductos ita paginis inter se glutino compactis, implicuit, ut nulla unquam ratione legi possent: cum vero Apollinaris, imprudens ejus rei, in publicam quandam disputationem libros illos adduxisset, in quibus spem omnem victoriæ habebat positam; cumque, negans posse se annis confectum, contentiosi sermonis ferre laborem, in medium eos libros produci, indeq; argumenta efferri jussisset,

fisset, ridicula sanè fabula extitit; nam præter spem, libri illi adeo inexplicabiles inventi sunt, ut nulla via legi, aut aperiri potuerint: cujus rei causa, tanto rubore perfusum, tantâque corruptum rabie Apollinarem ferunt, ut in morbum periculosius inciderit. Pietate, fide, rerum humanarum contemptu, omniumque virtutum conspiratione Ephræm excelluit. Sed christianæ humilitatis virtutem adeo coluit, ut quominus Episcopatû suscipere cogeretur, dementiâ publicè simulaverit. Basilii Magni laudes, in ejusdem funere, panegyri celeberrima est prosecutus: cumque ea in panegyri hujusmodi prece Basilium compellasset: *deprecare pro me admodum miserabili, & revoca me tuis intercessionibus pater*, post mensem ab illius obitu migravit in Cælum anno 378. sub Damaso Papa, & Valente Imperatore. Dum moretetur egregiam ad suos, sanctissimisq; plenam monitis, habuit orationem, quæ *Ephræm testamentum* inscribi solet: ea in oratione inter cætera jussit, ne sui corporis ratio ulla, aut ullus honor haberetur: verba ejusmodi addens:

Socrumen. l.

3. c. 15.

*Hortor vos, ut loco suavis aromatum
odoris, vestris me adjuvetis orationibus,
in ipsis continuè mei memoriam facien-
tes; & inferius: Comitementi me psalmis,
& orationibus vestris, & assidue pro mea
parvitate offerre dignemini; & cum tri-
gesimum diem complevero, mei memoriã
faciatis: mortui enim beneficio afficiun-
tur, in oblationibus recordationum san-
ctorum viventium: Adeò antiqua fide*

*Professio Fidei
Cath. ex Conc.
Florent.*

*tenuerunt Orientales Purgatorium esse,
animasque ibi detentas fidelium suffra-
giis juuari. Plurima S. Ephræm scripta
reliquit Syro sermone: sed non omnia
statim Græcis aut Latinis innotuere:
nam Sanctus Hieronymus unius tan-
tum voluminis meminit: postea ve-
rò, paulatim è tenebris, omnia ferè
Ephræm opera emerferunt, quæ Ge-
rardus Vossius in unum collecta edidit
Romæ, partim anno 1489. partim an-
no 1593. Ad tantam verò Ephræm ve-
nit claritudinem (utor verbis (1) S. Hie-
ronymi) ut post lectionem scripturarum,
publicè in quibusdam Ecclesiis ejus scri-
pta recitarentur. S. Gregorius Nyssen-
sianus tanti viri laudes, atque res gestas
est prosecutus, sermone quodam, qui
de*

(1) *De Scri-
ptor. Eccl. in
Ephræm.*

de S. Ephræm inscribitur apud Baron.
 Alius etiam, per idem tempus, Ephræm
 nomine in Antiocheno Patriarchatu
 sanctitatis fama, inter solitarios excel-
 luit: Sancti Præterea Pelagius Laodi-
 cenus, & Paulus Neocæsareæ Euphra-
 tesis Episcopi, ibidem floruerunt.

Baron. l.
 4. Ann. edit.
 Rom. p. 358.

*De Sancto Barsa Episcopo Edessæ, aliisque
 plurimis Confessoribus Edessenis.*

Facinus pulcherrimum

eorundem.

179. **S**ANCTUS BARSA EPISCOPUS EDES-
 SENUS exiliis, virtute, ac mi-
 raculis sub Valente celeberrimus, hic
 etiam est memorandus; atque omnis fere
 populus Edessenorum, de quibus ejus-
 modi facinus pulcherrimum, ac me-
 morabile (1) proditur. Sub annum 372.
 Valens Edessam venerat, ut celeberrimam Ecclesiam, in qua Sancti Aposto-
 li Thomæ tunc reliquæ condebantur,
 inviseret: quo autem tempore, ea in
 urbe ille versaretur, catholici Edes-
 seni, pastore Barsa orbat, atque ab Ec-
 clesiis omnibus exclusi, sub diò ad
 sacras functiones, certo quodam extra-

(1) Saxeus.
 lib. 6. cap. 17
 Theodoret. in
 Philost. p. 679

urbem loco, frequentissimi conveniebant: id ubi rescivit sævus Imperator, tanta irâ exarsisse illum memorant, ut modesto Prætorio Præfecto alapam, quod non dum Edessenos Catholicos dissipasset, incusserit; simul jubens, uti eosdem quamprimùm, quò minùs ad preces una convenirèt unquam, vi ferroque prohiberet; ac, si opus foret, internecione omnes extingueret. Præfectus, in cujus pectore humanitatis quædam scintilla supererat, clàm Edessenos monuit, se postridie cum armatis adfuturum, ut in illorum corpora irati Principis acerba jussa exhaustiret; proinde maturè se morti, cædibusque subducerèt. Tum dicta die, magno clamore, numerosâque militum copia in eum locum movet; fore ratus, ut vacuus à præmonitis catholicis inveniretur. Verùm aliter se res habuit; in itinere accepit, catholicos ibidem veluti manere defixos, aliosque frequentissimos turmatim semper accedere, militem expectantes alacres atque securos. Ad hæc mulierem vidit puerum manu trahentem, quæ anhelanti similis, concitatissimo gradu, versus eosdem

Catholicos incompta, & sollicitudine plena ferebatur; eam ad se vocat; interrogat, quem ad locum, & cuius rei causâ tantâ celeritate properaret? Tum, *in societatem imminuentis periculi ire se* invicta mulier respondit; quò & ipsa una cum aliis catholicis, Valentis gladium a vidè expectantibus pro fide fortiter occumberet; natumque secum trahere, futurum & ipsum vulnere participem, beatæque mortis confortem properare autem se, ne Martyrii oblatam à Deo pulcherrimam occasionem desidia, aut tarditate corrumpere. Ad hac obstupescens Modestus, & ab ant omnes discens, intellexit qualem pestus Edefseni gererent catholicis; mortemque illis voto, quam formidini esse: quare incertus animi parumper hæsit, tunc retrò gradum ad Valentem retulit; eadem rem totam exponit; addit, quicumque in eam catholicorum multitudinem intentarentur conatus, irripere illos omnes vacuosque casuros; trucidari quidem eos posse, moveri loco, publicisque precibus prohiberi, nequam possent ex tanta cede non nisi crudelitatis invidiam Imperatori extir-

ram: præstare tot aliis calamitatibus obvolutos relinquere. Valens acquievit: tempestas illa paulò resedit; fortissimique illi Edesseni, spe quidem Martyrii, sed non merito frustrati sunt. Recensenti verò mihi eorum temporum Sanctos Orientales, piaculo duxi, si invictam hanc Confessorum multitudinem innominatam prorsus præterissem. Ex eo tamen Edessenorum numero, ab eodem Valente, per eundem Præfectum octoginta exules acti sunt, primò in Thraciam, mox divisim alii in alias regiones. Horum exulum Edessenorum antesignani fuerunt.

180. SANCTI EULOGIUS, ET PROTOGENES, qui una in Thebaidem apud Antinoèn relegati, idolorum ibi cultores magno numero Christi fide imbuerunt: postea exilio soluti, Eulogius Edessæ post S. Barsam, Protogenes Carris post S. Vitum Episcopi præficiuntur; hic item Vitus Protogenis præcessor, atque etiam Abraham ejusdem Protogenis successor, tum Sanctus Antiochus Nepos, atque successor Sancti Eusebii Episcopi Samosateni, eadem tempestate floruerunt.

De

De Sanctis Iuventio, & Maximino.

181. **S**ANCTI JUVENTIUS, ET MAXIMINUS
 Juliani scutarij, quos impius
 Apostata excruciatos necavit; quod il-
 lud Danielis 3. protulissent: *Tradidisti*
nos Regi iniquo desertori supra omnes ge-
tes terra: eidemque Juliano coram obji-
 cere non dubitassent: horum corpora ho-
 norificè Antiochiæ tumulata olim erant
 memoriamque quotannis Antiocheni
 solemniter celebrare consueverant.

De Sancto Artemio.

182. **S**ANCTUS ARTEMIO dux Exerci-
 tum, qui plurima Idola Con-
 stantio imperante, comminuerat; sub
 annum 359, post victoriam Sarmaticam
 ab eodem Constantio relatam, ejus-
 dem Imperatoris jussu Sanctorum An-
 dreæ, ac Lucæ Evangelistæ Corpora
 ex Achaja Constantinopolim translu-
 lit. Postea Ægypti Augustalem præfe-
 cturam obtinuit: in eomunere versan-
 tem Julianus Apostata, quod Christum
 coleret, & Christi cultoribus faveret,

cx-

excruciatum necavit. Hujus Sancti memoriam Latini simul & Græci die 20. Octobris celebrant.

De Sancta Publia Matrona.

(1) *Theodor. histor. lib. 3. c. 14.* 183. **S**A PUBLIA MATRONA (1) nobilissima vidua, virtutum famam celeberrima, quæ secum Virginum cætum habebat Antiochiæ; quibus cum sacras Deo laudes canere frequentissime consueverat. Hæ Virgines præcunte PUBLIA, si quando illuc Julianus transfiret, Davidis illud elatiori clariorque voce unam canebant: *Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum; addentes subinde similes illis faciunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.* Quæ voces cum gravissimæ Apostatæ auribus accidissent, jussit, ut Virgines illæ, ipso transeunte, silerent: verum cum iterum Julianus transfiret, iterum Virgines, ea jussa nihili pendentes, alacrius canere exaudiebantur, sæpius repentes: *exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus.* Quamobrem irafurens Apostata, Chori magistram Publiam ad se adduci, eique per satellites

tes conteri gravius malas, genasque
cruentari iussit: neque sic tamen illam,
easque virgines cantu prohibere potuit.
Hujus Publicæ memoriam Græci quo-
tannis solemniter ritu repetunt, eamque
pro Chrysostomi matre, eorum aliqui
habere videntur: eandem Theodore-
tus Diaconissam appellat.

*De Sancto Asclepa Sebasteno,
aliisque Martyribus.*

184. **S**ANCTUS ASCLEPAS SEBASTENUS VER-
beribus necatus à Demosthe-
ne Valentis ministro. Alii quoque Mar-
tyres innumeri ex Antiocheno Patriar-
chatu extiterunt, in odium Nicenæ fi-
dei ab Arianis occisi, tum sub Constan-
tio, tum sub Valente. Plurimos quoque
Christifideles Juliani furor, plurimos
Saporis Persarum regis, eo tempore su-
stulerunt. Qui de infinita Martyrum
multitudine, quæ in Saporis persecu-
tione, sub annum 344, in Perside occu-
buit certior fieri velit, adeat Baronium,
atque scriptores illos, qui Ecclesiasti-
cam historiam ex instituto prosequuntur.

De

*De aliquibus Solitariis Antiocheni
Patriarchatus .**De Sancto Simeone Stilite .*

185. **S**IMEON inter celebriores ejus
temporis solitarios habetur:
habitare subinde solitus per dies plu-
res super columnam , unde Stilite cognomen-
tū obtinuit. Hunc, Antioche-
nus Patriarcha Meletius , dum suā lu-
straret Diæcesim , Syriæq; Monachos
sibi subditos inviseret, cum deprehen-
disset , ferreo vinculo humi defixum,
accito fabro, ea quidem vincula frangi
iussit, addens : *Amanti Deum homini ,*
satis pro vinculo esse mentem : verum ab
instituto vitæ rigore sanctissimum soli-
tarium dimovere minimè voluit ; qui
proinde in eodem, imò etiam severiori
vivendi genere, ætatem duxit usque ad
tempora junioris Theodosij. Theodo-
ret : lib: SS. Patrum c. 26.

De

De Sancto Juliano Sabba.

186. **S**ANCTUS JULIANUS SABBA inter Syriæ solitarios facile princeps eo quoque tempore vixit: Juliani cædem, eodem quo evenit die per ea verba prædixit: *his agrestis Vineæ Domini populator mortuus jacet*; miraculis clarus fuit: sub Valente Imperatore è solitudine in frequentiam duplici ex causâ prodijt; alterâ ut Catholicis Antiochenis, pastore orbatis omnibusque calamitatibus obvolutis præsto esset; alterâ ut palàm Eusebianis adversaretur, qui falsò sparserant invulgus, Julianum Sabbam ipsorum societatem inijsse.

De Sancto Aphraate.

187. **S**APHRAATES notissimus quoque; fama & virtute solitarius, Valente Antiochenos catholicos præmentente, in horum auxiliû admodû senex ex Eremono prodijt. Hunc ab altò ex regia porticu videns Imperator vili pallio amictum, & concitato gradu summa
in

in senectate incedentem : Quo vadis ? interrogavit . Ille autem sapienter , pro tuo , respondit , Imperio precaturus . At qui domi te manere , subdit Valens , ibiq; ex Monastica lege orare par erat : recte ais Imperator , divinus ille vir inquit , hoc me facere oportebat , idque hactenus feci , dum oves Servatoris , pace fruerentur : nunc , quoniam vehementer conturbatae sunt , & in discrimen adductae , ne à feris diripiantur , omnia tentanda sunt , & oves conservandae . Dic enim queso te Imperator : si puella essem intus in conclavi residens , & domus curam gerens , & paternas aedes viderē repentina flamma conflagrare , quid me tandē facere conveniret ? Intus ne desidere , domusque incendium negligere , & opperiri dum flamma invalesceret , an relicto conclavi sursum ac deorsum discurrere , & aquam adferre flammamque restringere ? Hoc te profectò responsurum liquet : hoc enim prudentis , & cordatae puellae foret : Hoc est quod nunc ago , Imperator . Nam cum flammam in paternam domum nostram inieceris , circum cursamus , eamque extinguere nitimur . His auditis Imperator conticuit : cubi-

cubicularius verò quidam, qui eundem Sanctum virum indigè habuit, paulò post mente captus, & in ferventis Balnei aqua se proijciens, ibidem extinctus violati Aphraatis poenas luit. Hæc de Aphraate admirabili viro meminisse non piguit. Eodem tempore florebant Antiochiæ præclarissimi Confessores, Flavianus, Diodorus & Acacius, quos aliquando solitariam duxisse vitam nonnulli scriptores edunt. Præterea Sanctus ille Arsacius natione Persa, qui primò sub Licinio fidei confessione clarus fuit, deindè solitudinem coluit, circa moenia Nicomediæ; unde, divino monitus oraculo prodiit, ac surdis Nicomediensibus urbem immani terræ motu jam jà ruituram prædixit.

De Sancto Moyse.

188. **S**ANCTUS MOYSES, qui sanctitatis famâ, & miraculorum potentiâ plurimum ad Saracenorum conversionem contulit, & quem Mavia Saracenorum Regina gentis suæ Episcopum postulavit, eaque conditione pacem cum Valente composuit.

Sed

Sed alii plurimi in Antiocheno Patriarchatu sanctitatis famâ eo tempore floruerunt , Episcopi , Confessores , Martyres , Virgines , Solitarii , quos tamen præterire necesse est . Eorum autem nomina, quorum hætenus mentionem fecimus , ex ordine sunt ejusmodi .

Patriarchæ Antiocheni .

S. Eustathius .

S. Meletius .

Paulinus .

SS. Episcopi , Martyres, & Confessores.

S. Eusebius Samosatenus Episcopus .

S. Spiridion Episcopus Trimituntis .

S. Jacobus Episcopus Nisibenus .

S. Ephræm Diaconus Edeffenus .

S. Barfa Episcopus Edeffenus, aliique innumeri Confessores Edeffeni .

SS.

SS. Eulogius , & Protogenes
Episcopi, & Confessores .

SS. Juventius , & Maximinus
Martyres .

S. Artemius dux Exercituum
Martyr .

S. Publia Matrōna.

S. Asclepas Sebaftenus M.

Sancti quidam Solitarij .

S. Simeon Stilita .

S. Julianus Saba .

S. Aphraates.

Sancti Flavianus , Diodorus,
& Acacius .

S. Arfacius Persa .

S. Moyfes , postea Episcopus
Sarracenorum .

T

SAN-

SANCTI EX PALESTINA,

EPISCOPI HIEROSOLYMITANI.

*De S. Macario Episcopo
Hierosolymitano.*

189. **S**ANCTUS MACARIUS interfuit Concilio Nicæno, seditque ibi primus, post Patriarchas: ejus tempore Sancta Helena Constantini mater Sanctam Christi Crucem invenit, & Constantinus templa plurima Hierosolymis posuit. Hic vir magnus, ac celebris, famâ, miraculis, & virtute clarissimus, obiit anno 334. cum Silvester Ecclesiæ, Constantinus Imperij clauum regerent.

*De Sancto Maximo Episcopo
Hierosolymitano.*

190. **S**ANCTUS MAXIMUS successit Macario; è Tyrio conciliabulo cum S. Paphnutio sese proripuit; ne particeps videretur eorum scelerum, quæ

quæ ibi Eusebiani, aduersus Athanasium moliebantur. Interfuit Sardienſi Concilio: ibique pro Athanasio ſententiam dixit. In ejuſdem Athanaſij reditu, Synodum Hieroſolymis celebravit; ut majori gaudio, virum illuſtrum, poſt tot labores reducem & victorem amplecteretur: eundemque, quâ majori poſſet celebritate, in Eccleſiaſticam communionem exciperet. Nicæne Fidei, ejuſdemque Athanaſij perpetuus cultor extitit ac deſenſor: falſo accuſatur a Socrate, quod aduerſatus aliquando Athanaſio fuiſſet. Obiit anno 351, Julio Eccleſiam, Conſtancio Imperium adminiſtrantibus.

*De Sancto Cyrillo Epifcopo
Hieroſolymitano.*

191. **S**ANCTUS CYRILLUS ſucceſſit Maximo. Poſt cujus obitum perturbatâ Hieroſolymis Epifcoporum ſucceſſione, plures, Cyrilli nomine, falſi Epifcopi, teſte (1) Hieronymo, exiſterunt; Cyrillus Euthichius, Cyrillus Irenæus, & Cyrillus Hilarius; qui omnes adulterini, atque Ariano pul-

(1) Hieron.
in Cronic.
Epiphaniſ leg-
reſ. 66.

(2) Hieron.
descrip. Eccl.
in Cyrillo.

(3) Sozom.
lib. 4.
Theodoret. l.
2. cap. 27.

vere non mediocriter aspersi existimantur. Hic tantum Sanctus Cyrillus jure ac ritè, Sanctæ Civitatis sedem obtinuit; qui (1) sæpè Ecclesia pulsus sæpius receptus, ad extremum sub Theodosio Principe, octo años inconcussus Episcopatum tenuit. De hoc Cyrillo (1) ferunt, stolam auro multo intertextam, à Constantino donatam Ecclesiæ, grassante fame, in pauperum subsidium vendidisse; emptam verò fuisse ab histrione quodam, qui ea indutus in scenam saltusque prophanos cumprodissset, in poenam sacræ rei contaminatæ, extinctus repente corruit: ob eam verò rem in invidiam Cyrillum, vocarunt Ariani, & in Conciliabulo Constantinopolitano, Episcopatu moverunt. Hujus Cyrilli tempore, anno 353, sub Liberio Papa & Constantio Imperatore, Hierosolymis crucem ingentem, diei luce clariorem, visam fuisse tradunt, tantæ magnitudinis, ut totum illud Cæli spatium, quod à Calvariæ monte, ad montem Oliveti imminet, occupare videretur. De Cyrilli scriptis consule Hieronymum. Cathechesæ adolescens, ante susceptum Epi-

Episcopatum elaboraverat, sub annuū 347. Hi autem eo tempore fuerunt Sancti Sanctæ urbis Episcopi. Sed in Palestina præterea alii floruerunt pluri.

De Sancto Epiphania.

192. **S**ANCTUS EPIPHANIUS Episcopus Salaminæ in Cypro, natus est in Palestinæ provincia, oppido Be-
sanduce: scriptis clarus, clarior Sanctitate: monasticam quoque vitam, diu coluit, notissimus famâ inter Palestinæ, Syriæque solitarios: vixit, (teste Hieronymo) usque ad quartum decimum Theodosij annum, atque in extrema etiam Senectute libris conscribendis operam dabat.

*De Sanctis Macario, & Asterio,
& Irenione Episcopo
Gazzenfi.*

193. **S**ANCTI MACARIUS alter, ex prima Palestina, & ASTERIUS ex Palestina tertia, Hunc Macarium, & hunc Asterium Eusebiani in integ-

riorem Lybiam egerunt exules, quod Sardicę ab ipsorum confortio discesserint; eorumque fraudes detexerint, & se adiunxerint Sardicensi Concilio. Item IRENION Gazzensis Episcopus, inter Sanctos ejus temporis Palestinos locum obtinet: qui Concilio interfuit Aniocheno celebrato sub Joviano Alios quoque plurimos sanctitate illustres viros, per illud tempus edidit Palestina: quos nobis, per otium memorare minime licuit.

SANCTI AB EXARCHATU
HERACLEENSI, PRÆ-
SERTIM CONSTAN-
TINOPOLITANI.

EPISCOPI CONSTANTI-
NOPOLITANI.

De Sancto Alexandro.

*Athanas. Sex-
nom. Theodo-
ct. Baran. a-
liiq; passim.*

194. **S**ANCTUS ALEXANDER interfuit Concilio Nicæno: Ario fortissime resistit: quo tempore Hæresiarca, Eusebianorum stipatus multitudine, in Ecclesiam vi militum para-
bat

bat irrumpere, hic S. Ancistes intra eandem Ecclesiā, ocellis foribus orabat: ejusq; precibus Arius eo in itinere creditur occubuisse. Hic Alexander dum moreretur interrogatus de successore, respondisse fertur: *si virum pie tate spectatum, aptumque simul ad docendum quaeritis, Paulam eligite: sin hominē ad res civiles gerendas, & consuetudinem cum principibus habendam idoneum desideratis, Macedonius prior res obtinet*. Obiit anno 336, sedente Marco Pontifice, Constantino imperante.

De Sancto Paulo.

195. **S**ANCTUS PAULUS Alexandri successor quater exulavit: primum quidem (Athanasij (1) magni (1) Athanas. utor verbis) in Pontum relegatus est: ad Solitar. postea & Constantio, ferro vincit in Syngaram mesopotamia deportatus rursus inde in Emesam; a quo ex Emesa in Cucusum Cappadociae, circa desertum Tauri abreptus est: quo tandem loco ab impijs strangulatus occubuit. Hic, Constantinopolitana sede pulsus ab Ari-

nis, Romam ad Sanctum Julium Papam confugit, à quo fuit una cum Athanasio, atque Marcello Ancyrano restitutus. De hoc viro Sanctissimo plura inuimus capite primo numero præsertim nono supra vigesimum.

De Sancto Eutropio.

196. **S**ANCTUS EUTROPIUS Episcopus Hadrianopolis in Thracia summis præconijs ab Athanasio laudatus, vir fuit ab omni parte laudis florentissimus. Contra nascentem Arianismum stetit fortissimè; eos qui per Thraciam transfirent monere solitus, ut Eusebianos angue pejus caverent. Eusebium ipsū Nicomediæ liberrima fortitudine identidem reprehendebat. Earum rerum causâ falsis criminibus à sceleratis sectarijs circumvêtus actus est, exilium: & paulò post, ærumnis confectus, sub magno Constantino exul pro fide occubuit.

De

De Sancto Lucio.

197 **S**ANCTUS LUCIUS Episcopus Hadrianopolis Arianorū acerbissimus hostis, Sancto Etropio in Episcopatu successit. Ab iisdē Arianis exagitatus, primò sub Constantino, catenis oneratus pulsus est in exilium; iterum sub Constantio, ab iisdem falso crimine circumventus, quasi divina mysteria canibus obiecisset. Sedē suā motus, Romam confugit; ibique in Romano Concilio à Julio Papa cum Athanasio, & Marcello Ancyrano iudicatus ac restitutus fuit. Interfuit Sardicensi Concilio; Indē Hadrianopolim reversus, ibidem ab Eusebianis, ex Philippopolitano Conciliabulo redeuntibus, excruciatu atque necatus pro fide obiit, sub annum 348, sedente Julio, imperantibus Constantio, atque Constante. Repetantur dicta capite primo, numero trigésimo quarto.

De SS. Martyrio, & Marciano.

198. **S**ANCTI MARTYRIUS, ET MARCIANUS eo quoque tempore pro Fide animam Constantinopoli amiserunt. De his duobus Constantinopolitanis Martyribus hæc (1) Sozomenus memorat: Nam cum
 „ alii nonnulli tùm Martyrius, &
 „ Marcianus obtruncati sunt; quos
 „ ut Pauli convictores, à Mæcedonio
 „ fertur, Præfecto traditos esse, & cum
 „ accusarentur tanquam auctores ne-
 „ cis Hermogenis, & seditionis con-
 „ tra eum conflatis, mortē fortiter op-
 „ petivisse, quorum alter Subdiaco-
 „ nus erat, alter, videlicet Marcia-
 „ nus, cantor, & sacrarum scriptura-
 „ rum lector. Horum quidem insigne
 „ sepulchrum est, pro mœnibus Con-
 „ stantinopolis extructum; & velut
 „ Martyrum monumentum templo
 „ circumdatum: quod templum ædi-
 „ ficare cepit Joannes (nempe Chry-
 „ sostomus) Sisinius autem absolvit,
 „ perfecitque: qui duo postea Eccle-
 „ siæ Constantinopolitanæ fuere Anti-
 „ tisti-

(1) Sozomē.
 lib. 4. c. 3.
 edit. Paris.
 1544.

„ tistites: nam indignum censuerunt,
 „ eos honore Martyrum carere, quos
 „ Deus ipse honore affecerat: quan-
 „ doquidem locus, ad quem addu-
 „ citi, securi percussi sunt, cum
 „ antea inaccessus esset, a spectris
 „ purgatus est: inque eo homines
 „ demoniis agitati morbo liberati:
 „ atque multa alia miracula præterea:
 „ ad eorum sepulchrum edita. Ha-
 „ ærenus Sozzomenus.

*De SS. octoginta Martyribus Con-
 stantinopolitanis.*

199. **S**ANCTI OCTOGINTA MARTYRES
 Constantinopolitani, de Cleri
 ordine omnes, quorum primi erant
 S. Urbanus, S. Theodorus, ac S. Me-
 nedemus. Hos Constantinopolitani
 catholici, ab Eusebianis exagitati, Ni-
 comediam ad Valentem Imperatorem le-
 garunt; qui tota vertendis injuriis, justi-
 tiæ remedium à Principe postularent:
 Sed Valens, ut erat Eusebianorum fau-
 tor, hostis Catholicorum, justitiæ pro-
 ditor magis quam custos, ea legatione
 offensus, jussit Modesto Prætorio Præ-
 fecto,

fecto, ut Legatos ad unum omnes occideret: Modestus ad declinandam crudelitatis invidiam, noluit palàm supplicium de illis sumere; sed navimpositos, quasi in exilium pelleret, in medio mari igne omnes extinxit. Memoratur etiã inter Martyres Exarchatus Heracleensis S. Philippus Episcopus Hadrianopoleos. Alii quoque innumeri memorantur, qui per illud tempus pro recta fide fortiter ceciderunt: Quamplurimi etiam Confessores invicti, omniq; sanctitatis genere inclyti, cujuscumque ætatis, atq; conditionis extiterunt, quos recensere omnes longum esset.

SANCTI AB EXARCHATU PONTICO.

300. **E**XARCHATUS PONTICUS Orientalis Ecclesiæ pars nobilissima semper fuit; longè tamen majorem lucem, famamque tulit à Theologo Nazianzeno, Basilio Magno, atq; utriusque beata cognatione; quæ ad illum Exarchatum suam referebat originem: quæ mihi gemini Doctoris cognatione-

gnatio, genus electum videri solet, gens sancta, semen cui benedixit Dominus. Quare de Sanctis Pontici Exarchatus satis me dicturum puto, si geminam hanc cognationem paucis, complectar.

COGNATIO S. GREGORII NAZIANZENI THEOLOGI.

201. **S**ANCTUS GREGORIUS THEOLOGUS Patrem habuit ejusdem nominis Gregorium patriâ Nazianzenum. Hic ex Nonna uxore sanctissima duos filios, Theologum ipsum, atque Cæsarium, filiam unam Gorgoniam nomine suscepit: & hi omnes, Vir Uxor, filii atque filia in Sanctorum numerum sunt relati.

De S. Gregorio Patre.

202. **G**REGORIUS Pater è Nazianzo, in heresim hypsisterorum juvenis incidit: tum ea peste solutus, Nonnam duxit uxorem: Inde rectissimâ fidei virtutumq; via incedens, patrie suę, Episcopatû obtinuit. Episcopus in
Aria-

Arianismum parumper declinare visus est, subscriptione formulæ Ariminensis; sed ab illo casu etiam erectus, Gregorii filii præsertim opera, sanctitate in posterum vitæ tempus eminuit; sanctusque centenarius propè obiit anno 373. ejusque memoriam quot annis Ecclesia celebrat kalend. Januarii.

*De S. Nonna Theologi Nazianzeni
Matre.*

203. **S** NONNA Mater, plusquam virilem animum gessit cum muliebri sexu conjunctum: omnibus virtutibus domi clara, pollensque fuit; quas virtutes Nazianzenus filius scriptas posteritati commendavit. Juncta viro, Mulierem illam fortem, quam Salomon (1) depinxit, omnibus virtutis coloribus expressit. Prolem aliquam à Deo instanti prece cum postulasset, eandem divino cultui, si exorasset, consecratura; suscepturam se filium, eidemque Gregorii nomen fore, Deo revelante, prænovit. Natum deinde Gregorium, illic sacras super aras imposuit; gestientem-

(1) *Proverb.*
31.

temque Infantulum , voti memor, Supremo Numini dedicavit. Eundem adolescentem Athenas navigantem, naufragii periculo, cujus divinitus fuerat monita, fufis ad Deum precibus, liberavit; vifa cuidam adolescenti (qui cum Nazianzeno in eadem erat navi comes itineris, atq; periculi) fluctuantem ratem manu tenere, ac in portum salvam deducere. S. Cæfarium filium intrepida nec attrata, pro gemitibus psalmos effundens, ad sepulcrum deduxit: S. Gorgoniæ quoque filiæ, eodem æquabili animo preffit oculos. Cùm gravi morbo pertentaretur, & ab omni cibo, stomachi fastidio abhorreret, per somnum sibi vifa est Gregorium filium videre, candidos panes signo Crucis notatos, matri afferentem, quibus nutrita repente ac planè convaluit. Tandem Cæfario filio, mox filiâ Gorgonia, demum Gregorio viro vita defunctis, ipsa etiâ penè centenaria, postquam bonorum suorum pauperes instituíset hæredes, diem obiit; eodem quo vir anno 373. die 9. Mensis Augusti, qua die tum Græci, tum Latini ejus memoriam quotannis celebrant.

De

*De S. Cafario Theologi Nazianzeni
fratre.*

204. **S** CAESARIUS Gregorij Theologi frater natus minimus fuit. Adolefcens studiis Philofophiæ, Geometriæ, Aftronomiæ, & Eloquentiæ in Alexandrina urbe operam dedit; præfertim verò Medicinæ, quâ in arte maximè excelluit. Alexandria Conftantinopolim fe contulit: & ut erat virtutibus, doctrinisque omnibus ornatus, famâ etiam clarus; tum divina quadam indole, morum fuavitate, elegantique admodum forma præditus, illum regia Urbs omnibus honoribus excepit: nam præter alias amoris, ac exiftimationis fignificationes, eadem regia Urbs, authoritate publica legationem adornavit ad Conftantium Imperatorem, qui per illud tempus Mediolani degebat, à Principe expofcens, uti Cæfarium fummum virum, Novæ Romæ Civitate donaret; in ordinem Sanatorium adfcriberet; fimul ejufdem Urbis Medicum conftitueret: quibus omnibus Imperator

rator libens annuit. Deinde Cæsarius, Gregorio fratre invito, totâque cognatione dolente, juvenili quodam ductus ardore gloriæ, in aulam Apostatæ Juliani, regii Medici suscepto munere, sese infudit: mox tentatus ab impio Desertore, ut à Christo se ad Idola converteret, invicto animo repugnavit; & ob eam rem Aulæ se subduxit. Sublato Juliano, ingenti gloria in aulam, à Joviano vocatus rediit. Joviano defuncto, à Valentino, & Valente, quibus Imperium obvenerat, certatim quæsitus est. Mansit apud Valentem, Augusti Medicus, & Bithyniæ Quæstor factus: dum per causam ejus muneris, Niceæ, quæ Bithyniæ, ut sepè diximus, urbs erat celebris, versaretur, memorabilis terræ motus eam urbem funditus evertit; à qua ruina divinitus creptus penè solus, incolis ferè omnibus oppressis, incolumis evasit. Postea parentum hortationibus, frequentibusque Gregorii patris, ac Basilii Magni literis pressus, ab aulæ strepitu, ad perfectioris vitæ institutum sese contulit: demum, incunte anno 369 diem sanctis-

simè obiit. Ejus funera Gregorius frater, celeberrima oratione, prosecutus est. Græci die 9. Martii; Latini verò 25. Februarii quotannis S. Cæsarii memoriam celebrant. Huic Photius Dialogos tribuit, qui in Bibliotheca Patrum Cæsarii nomine inscribuntur, verum cum neque apud Hieronymum de Cæsarii scriptis mentio ullafit, neque apud Gregorium, qui certè fratris scripta tacitus minimè præteriiisset, ii Dialogi falsò, credo, ad hunc Cæsarium referuntur authorem.

*De S. Gorgonia Theologi Nazianzeni
Sore.*

205. **S** GORGONIA Gregorii Theologi, atque Cæsarii soror primogenita, stirpe sancta, beatoque nata semine, virtutes partim ab radice tulit, partim cum nutricis lacte fuxit. Postquam ad provectiorem pervenit etatè, eam parentes viro junxerunt, quem alii Vitalianum, alii Meletium nominant. Præclaras Gorgoniæ virtutes, à Gregorio fratre accepimus: gravitate, atque modestiâ tantâ fuit,

fuit , ut risum edere, etsi brevissimū, religioni sibi duceret : adeò precibus intentā , ut callum genibus obduxerit : de fidej mysteriis verba facere non audebat , dicere solita , mulieres , arcana Religionis in simplicitate potius cordis adorare , quàm de illis curiosius loqui debere. Adeò se totam Deo crediderat , ut cum aliquandò periculosus cecidisset, nec mediocre incommodum tulisset ex eo casu , Medicorum fomentis uti noluerit ; satis remediū , auxiliiq̃ue in Deo sibi fore confidens ; cujus vivacissimæ fidei virtute, repentē , ac planē convaluit . Virum atque natos, familiamque totam Deo, justitiæq; arctissimè mancipavit. Tandem virtute magis , quàm annis gravior, paulò post obitum Cæsarij fratris è vivis excessit . Morienti Nonna mater , atque Gregorius frater adstiterē : idemque Gregorius ipsius laudes celebri oratione complexus est. Sanctæ hujus fœminæ memoriam, Græci simul atque Latini , die nona Decembris solemni ritu quotannis repetunt .

De aliis quibusdam, Theologo Nazianzeno sanguine junctis .

206. **G**ORGONIAE sororis VIRUM S. Gregorius summis laudibus effert, dignūq; tantę feminę confortio vocat, eidemq; non vitę tantū, sed virtutis præsertim societate, conjunctum fuisse memorat : Ab hoc Viro Gorgonia tres filias habuisse fertur ; ex his unam nomine Alipiennam Gregorius celēbrat, summisque præconiis exornat ; quam Nicobulo adolescenti ornatissimo , pollenti literis , atque armis, domi , militiæque claro , matrimonio junctam fuisse accepimus .

De Nicobulo, Gregorii neptis marito .

207. **E**Xcelluit hic NICOBULUS corpore , animo , genere , atque fortuna . Aulam primū Imperatorum , mox militiam secutus , non vulgarem sibi gloriam in bello præsertim Persico comparavit . In dicendi arte , atque Poesi non mediocrem obtinuit laudem : publica munera

nera obiit plurima, sed invictus; tum quod intentus aternitati existimaret, rem esse periculi plenam, gerere Rempublicam; tum quod ad id vitæ genus, quod minimè negotiosum est, ingenio ferebatur: eam ob rem Gregorii Nazianzeni, atque Hella-dii Cæsareensis Episcopi operâ, perpetuam è rebus publicis missionem obtinuit. Cum verò morum suavitate præstaret, magis verò Christianarum studio, & conspiratione virtutum, illum Gregorius Theologus, reliquis conjunctis extinctis omnibus, in paucis carum habuit; eundem vocare solitus filium suum dilectum, suæque baculum senectutis. Epistolæ exstant plurimæ Gregorii ad Nicobulum; & Nicobuli ad Gregorium: In una ex his plurimum jocatur Nicobulus de brevi corpusculo uxoris Alipiennæ, Gregorii, ex Gorgonia sorore, neptis: qua occasione arrepta, Gregorius in ejusdè neptis sese laudes effudit, rescribens Nicobulo, Alipiennam, etsi brevis esset staturâ, giganteâ tamen eminere virtute. Quas habemus superstites Gregorii Nazianzeni Epistolæ, huic

Nicobulo debet posteritas ; qui ab eodem Nazianzeno , quot quot inveni-ri poterant enixis precibus obtinuit , easdemque , temporum invidiæ subdu-ctas , æternitati mandavit. Hactenus de Gregorii Nazianzeni Theologi co-gnatione , quam strictiori compendio contractam subiicio .

S. Gregorius Nazianzenus Pater .

S. Nonna Mater .

S. GEGORIUS NAZIANZENUS
THEOLOGUS .

S. Cæsarius Frater .

S. Gorgonia Soror .

Alipienna ex Gorgonia Sorore
Neptis .

Micobulus Alipiennæ Vir .

COGNATIO S. BASILII MAGNI.

208. **S.** BASILIUS MAGNUS Aviam
habuit sanctam Maerinam :
patrem verò ejusdem nominis Basi-
lium Maerinæ Aviæ Filium . Hic Ba-
silii Pater , ex Emmelia uxore san-
cta decem filios , masculos quinque ,
totidem foeminas , omnes sanctitate
inclitos suscepisse proditur . Horum
om-

omnium Macrina, quæ Thecla etiam vocari olim solebat, primogenita fuit. De reliquis quatuor filiabus, id unum accepimus, sanctitatem maximè coluisse; sed earum quæ fuerint nomina, gesta, vitæque institutum haud satis proditum est. Inter masculos Magnus Basilus major natu perhibetur: Basilio proximum Natocratium fuisse arbitror: S. Gregorius Nyssenus habetur tertius: de quarto Basilii fratre, quod puer fortasse decesserit, apud veteres memorias mentio nulla est. Omnium natu minimus fuit Sanctus Petrus, qui Basilii Patris *decimus filius*, in antiquis monumentis appellatur. De singulis autem hujus beatæ stirpis generosis germinibus pauca cursim memorabo, ad gloriam illius, qui mirabilis est in Sanctis suis; atque ad solatium populorum Orientalium, qui præter cæteras gentes, de Basilii cognatione, deq; Sanctorum præstantia, & multitudine gloriari jure optimo possunt.

De S. Macrina Basilii Magni Avia:

209. **S.** MACRINA Basilii Magni Avia, heroum partu beata, & Matrum omnium, Sanctorum prole, felicissima fuit; tot, tantosque complexa Nepotes, ferè

(1) *Virgil. Æneid. lib. 6.* Omnes (1) *Calicolas, omnes supera alta tenentes.*

(2) *S. Basil. Epist. 75.*

Nata (2) Neocæsareæ in Ponto, ibi dem à teneris in omnium virtutum genere à S. Gregorio Thaumaturgo ita fuit instituta, ut nunquam deinde ab incæpto sanctitatis cursu vestigium deflexerit. Provecior ætate facta virum habuit genere, atque pietate parem; cujus tamen sanctissimi viri nomen desideramus. Pro Christi fide gravia, uterque passus: namque in Maximiani persecutione, bonorum omnium jacturam subierunt: mox extorres, atque per Ponticas solitudines errabundi, in inviis môtibus septè ferè annos latitarunt: quo tempore quantam eorum divina Providentia gereret curam, non semel experti sunt. Cum aliquando in summa ciborum penuria car-

(3) *S. Greg. Nazianz. or. 20.*

carnium desiderio, ipsorum fames per-
tentaretur, Cervi ex insperato in sum-
mo montis vertice apparuerunt, qui
cum eisdem occidendos spontè se, ac
faciles permisissent, horum carnibus
vitâ diu tolerarunt. Pacatis rebus, in
Patria reduces filium procrearunt, cui
Basilii nomen imposuere, & reliquum
vitæ tempus ingenti virtutum fama,
sanctissimè peregerunt. Sancta Ma-
crina ex Basilio filio, Basilium Magnū
nepotem vidit, cujus ætatem (1) pri-
mam, sanctissimis moribus formavit, (1) S. Basil.
65. 79.
eisq; virtutum coloribus imbuere, quos
ipsa olim puella, à S. Gregorio Thau-
maturgo Magistro suo hauserat. Tan-
dem gravis annis, gravior virtutibus
meritisque, diem obiit. Cujus memo-
riam die 17. Januarii Latini recolunt.
S. Macrinæ vitam scripsit S. Gregorius
Nyssenus, ejusdem ex filio Nepos.

De S. Basilio, Basilii Magni patre.

210. **S.** BASILIUS PATER natus creditur
Neocesareæ in Ponto, atq;
ibidè educatus, non in sinu tantum, sed
in pietate, ac virtutibus Macrinæ ma-
tris.

tris. Eloquentiæ studiis adolescens operam dedit; qua in arte excellentissimus evasit. Eruditionis quoque ingentem famam obtinuit. Prudentiâ morumque integritate tantâ fuit, ut vulgò in Ponto, Pater virtutis, atque consilii diceretur: sed in primis sanctitate præfulsit, miraculis etiam clarus. Sanctam Emmeliam Virginem præclarissimam, ætate, genere, atque fortuna, magis verò virtutibus florentem, uxorem duxit. Ex illa, uti diximus, numerosam prolem suscepit, atque in primis Magnum Basilium; cujus generosa indole quàm maximè delectabatur. Is cum aliquando puer in morbum periculosius incidisset, Christus per somnum Basilio parenti pro nati salute, validis precibus instanti apparuisse fertur, atque dixisse: *Vade filius tuus vivit*: eâque hora puer morbo solutus planè convaluit. Primus, Basilii filii in pietate, ac literis, (in quo utroque genere excelluit) Magister fuit: nam & capacem pueri animum virtutibus formavit; & acerrimum ejusdem ingenium humanioribus disciplinis domi excoluit. Demum
 ætate

ætate maturus, meritis onustus, Sanctorum prole beatissimus anno 344. sub Julio Papa, & Constantino Imperatore sanctissimè obiit.

*De Sancta Emmelia, Basilii Magni
Matre.*

211. **S** EMMELIA Magni Basilii Mater nobili genere in Cappadocia nata, Patrem habuit cui etiam Basilio nomen erat. A teneris vehementissimo Virginitatis amore capta, hunc pulcherrimum corporis florem, ei, qui pascitur inter lilia, perpetuò consecrare statuerat. Verùm, Deus, qui stirpem illam generosissimam, non ad florem tantum, sed ad fructus uberrimos destinaverat, virgineo contentus animo fuit. Namque Emmelia, primo juventutis suae flore, parentibus conjunctisque omnibus orbata, ut pudorem in tuto collocaret, Virum ducere coacta est; in quo, non tam thalami consortem, quàm orbitatis solatium, & custodem honestatis haberet. Omnibus post habitis, certatim illam petentibus, Basilio, de quo

quo superiori numero diximus, uxore se junxit: ex quo filias quinque, totidem natos, inter quos Magnum Basilium peperit. Basilio Viro defuncto, filium, cui Petri nomen accessit, posthumum edidit. Deinde in Virginum coenobium, Macrinæ filiae operâ fundatum, se recepit. Ipsius curâ reliquæ quadraginta Martyrum Sebastenorum, solemni pompa in quendam Ecclesiam, non longè ab eo coenobio sitam, translatae fuerunt: quos Sanctos Martyres Sebastenos, tota Basilii Magni familia apprimè coluit. Demùm anno 372. sub Damaso Papa, atque Valente Imperatore, ætate, ac meritis gravis, in eodem Virginum coenobio iuter manus filiae Macrinæ, ac Petri filii, animam Deo reddidit. Ejus corpus in eadem Sanctissimorum Martyrum Ecclesia, juxta virum sepultum est. S. Emmeliæ, ejusque Viri Basilii memoriam Ecclesia repetit die 34. Maii. Basilius Magnus Matrem amissam adeò doluisse fertur, ut in morbum inciderit. Sanctæ Emmeliæ parentem, Basilium quoque nomine, Martyrem fuisse, præclarissimi Scriptores memorant,

rant, à Licinio pro Christi fide occisum: ita Mulierum hæc felicissima, Parente Martyre nata; Sancto Viro juncta; Sancta & ipsa; Sanctos plures Ecclesiæ peperit; plura sanctitatis Sydera Cœlo addidit.

De S. Macrina Basilii M. Sorore.

212. **S**ANCTA MACRINA, sive Thecla Basilii Magni Soror primogenita tantæ fuit sanctitatis atq; prudentiæ, ut fratres reliquos atq; sorores ad omnes virtutes, exemplo consilioq; formaverit. Puellam pater cuidam desponderat; sed sponso, ante initum cōjugium, vitâ defuncto, virginitatem perpetuò coluit. Basilio Magno fratri, exactis studiis ob scientiæ partam gloriam aliquantulum inflato; rerum humanarum contemptum inspiravit; ferocemq; juvenis animum tantâ dexterritate tractavit, ut brevi ad Christianæ humilitatis studiū inflexerit. Ita Macrina sorore duce, atq; Magistra, Basilius rebus humanis nuntio remisso virtute magnus evasit. Apud Iborim exiguam Ponti urbem, Virginum Cænobium
in-

instituit, cui etiam præfuisse traditur; ubi Emmeliæ Matris, quæ in id cœnobium se receperat, senectutem levavit: & morienti extrema præstitit pietatis officia. Parentum, fratrumq; Naucratii, & Basilii obitum invictio animo tulit.

Cùm post obitum Basilii, Gregorius Nyssenus longè absens ad illam invisendam animum adjecisset, ut sororis aspectu, amissi fratris desiderium leniret: eo iter faciente, Macrina in morbum incidit; eamq; Gregorius adveniens, morti proximam invenit; humi jacentem, super asserem cilicio stratum: sermones invicem prolixos habuerunt, qui inter ejusdem Nysseni opera supersunt, eoquetractatu, qui *de Anima, & Resurrectione* inscribitur, continentur. Duræ quædam ibi, atque asperæ, quasi à Macrina prolatae leguntur sententiæ; ab hæreticis intrusæ, quarum causâ, ipsum Nyssenum, in suspensionem olim Originestæ, incidisse crediderim: Macrina paulò post, Gregorio fratre præsentem, signo Crucis munita, inter preces afflavit animam. Ejus vitam idem Nyssenus conscripsit: inter cætera memorat de sorore Sæcta, quod

quod perpetuò gestaverit ferream crucem, nudo pectori adhærentem, qua parte cordi est proximum: atque annulum in ea Cruce fuisse, atque in annulo veræ Crucis particulam inclusam. Cujus sacræ rei hæres, ipse Gregorius fuit. Macrinæ corpus in Ecclesiam Sebastenorum Martyrum solemniter funere deductum, ibidem cum parentibus sepultum est. Sanctæ hujus memoria die 19. Julii celebratur.

De Naucratio Basilij M. Fratre.

213. **N**AUCRATIUS secundus Basilij Frater, in lucis usuram prodiiit anno post Christum natum 329. sub S. Silvestro Papa, & Constantino Magno Imperatore; forma, ingenio, vigore corporis animique, præ cæteris Fratribus pollebat. Adolescens præclara, publica que ingentis animi documenta edidit; tantamque erectæ indolis laudem, prima ætate obtinuit, ut in maximam familiæ spem crescere videretur. Verum Divino afflatus numine, institutum inanis gloriæ atque fortunæ cursum, meliori consilio rupit.

Nam

Nam dùm secundum supra vigesimum ætatis annum ageret, rebus humanis repentè vale dicto, in quendam solitudinem, quæ à cænobio Macrinæ fororis trium dierum itinere distabat, se contulit; ut curis omnibus solutus uni Deo, & æternitati vacaret: cujus consilii socium atque participem habuit quendam domesticum sibi carum, nomine Chrysaphum. In ea solitudine, duos senes, fractis viribus afflictâque valetudine invenit, in extrema rerum omnium inopia, ægrè vitam trahentes. Horum curam Naucratiùs suscepit, lætus quòd cum solitariae vitæ institutis officia posset charitatis conjungere. Venationi, in qua excellebat, identidem operam dabat; tùm ut inde haberet quo senes illos reficeret; tùm ut vim juventæ ardētissimam, labore corporis frangeret; & beatæ contemplationis otium, aliquo exercitationis genere temperaret: ita partim orando, partim legendo aut meditando, partim etiam venando, quieti laborem intermiscens, Cælo proximior, longè à populari strepitu, quinque annos generosus adolescens cōsumpsit. Eo spatio

tio temporis elapso, res accidit multò lacrymabilis: nam cùm quadam die de more ad venationem exiisset, nec inde reverteretur, quidam illum, & fidum simul Chrysaphum (quo casu incertum est) invenerunt extinctos. Ejus rei fama funestissima, quæ omnium animos percussit, ad aures Emmeliæ matris, & Macrinæ sororis pervenit: Mater eo nuntio graviùs icta, voce repentè interclusa, sensibusque relicta, semianimis concidisse fertur: fortiùs fratris casum Macrina Soror excepit; nam & imperturbata ipsa stetit; & jacentem Matris animum, dictis plusquam virilibus erexit. Naucratii obitum in annum 357 incidisse credendum est: ejusdem casum acerbissimum, atque virtutes egregias, Nyssenens Frater exequitur.

De S. Gregorio Nysseno Basilii M. fratre.

214. **S**ANCTUS GREGORIUS tertius Basilii Frater, natus est anno à reparata salute 330. Puer in Eloquentiæ studium incubuit. Mox ad Ecclesiam accedens, Lectoris munus adolescens obivit. Inde, per quandam juve-

*Nazianzen.
Epist. 43.*

nilis animi levitatem, Ecclesiasticæ vitæ institutum, non sine dedecoris nota deferens, ad artem Rethoricam docendam se contulit; sed ob eam rem seriò à conjunctis atq; amicis, præsertim (1) à Naziázeno castigatus, iterum in Clericorum ordinem rediit. Sunt qui putent, Gregorium, primo juventæ robore, uxorem habuisse nomine Theosebiam, eâque defuncta, in Monasterio Iboris cum Basilio fratre monasticam vitam coluisse; Sed ejus rei fides sit penès authores. Exinde cum ad prævetiorem pervenisset ætatem, Episcopus à Basilio fratre ordinatus, Nyssæ quæ Cappadociæ urbs erat, ab ea Nyssa, quæ in minori Asia est longè diversa, invitatus præficitur: indeque ipsi Nysseni cognomentum accessit. Episcopatum ingenti laude gessit. Pro Religione, ac Nycæna fide, adversus Arianos pugnavit acerrimè; qui illum ea causâ malis omnibus exagitarent. Ab obscurissimo quodam homuncione, Philocaris nomine, falso crimine insimulatus, quòd Ecclesiæ argentum dissipasset, eo prætextu à Demosthene culinæ Imperialis Præfecto, Basilii M. hoste acerbissimo,

bissimo, ad vincula quæsitus est. Ejusdem Demosthenis operâ, Ariani ex conciliabulo Ancyrano Nyssam transeuntes, ibidem conventiculum adversus Gregorium instruxerunt; eoque in conventiculo depositus, quasi non ritè ordinatus fuisset, plures annos, ab Ecclesia sua exul, ac fugitivus erravit. S. Basilii fratris, ac Sanctæ Macrinæ Sororis funera deduxit. In suam Ecclesiam post ingentes labores reversus, commisso sibi populo Sanctissimi Episcopi, atque parentis officia omnia præstitit. Concilio Antiocheno, anno 379. celebrato interfuit; eiq; ejusdem Concilii Patres negotium dederunt, ut Hierosolymitanam Ecclesiam, eo tempore distractam componeret; simul daret operam, ut fidei regulam, à Damaso Papa in Orientem missam Arabiæ ac Palestinæ populi subscriberent. Iter Hierosolymâ curru publico (piissimo Gratiano jubente) usus, psalmos jugiter canendo, sacrasque preces intermiscendo confecit. Ejus itineris occasione scripsisse fertur prolixam illam orationem, quam totam referunt Magdeburgenses, centuria 4. cap. 10. qua-

oratione; pluribus locis affirmare videtur, peregrinationes plus detrimenti ac periculi, quam utilitatis habere, quibus locis jidem Hæretici abutuntur ad peregrinationes ad loca Sancta reprehendendas: qua de re consulat lector Bellarminum in controversiis lib. 3. de Sanctis. Constantinopolitano quoque Concilio generali secundo adfuit. Cum iterum Constantinopolim venisset tres ibi luculentissimas orationes pronuntiavit: primam contra Anomæos, quam (1) Theodoretus orationem de Abrahamo vocat: alteram in funere Pulcheriæ puellæ, Theodosii filiæ: tertiam in funere Æliæ Flaccillæ Augustæ, ejusdem Theodosii Magni uxoris, cujus Sanctissimæ foeminæ obitus omnes toto Orbe Catholicos luctu atque merore complevit. Heliadi Cæsareensis Episcopi, Basilii Magni successoris inurbanitatem, christiana humilitate ac patientia superavit. Demum longævus annis atque meritis; famâ, ac virtute celebratissimus, post parentes & fratres omnes vita functos, omnium ultimus diem sanctissimè obiit. Pro comperto est, Nysenum

(1) *Theodoret. Dial. 1.*

senum ultra annum 394 ætatem suam
 produxisse; sed post illud tempus, quo
 anno vitam clausit, incertum est. Il-
 lum Græci Patrem Patrum vocarunt:
 Theodosius Magnus veluti centrum
 Catholicæ societatis in Ponto consti-
 tuit: Basilius frater de Nysseno affir-
 mavit, totius Mundi regendi capacem
 animum habuisse. Omnes denique
 memoriæ veteres, Gregorium Nysse-
 num summis laudibus in Cælum fe-
 runt. De illius scriptis vide Bellarmi-
 num, l'Abbè, aliosque de Scriptori-
 bus Ecclesiasticis ex professo tractan-
 tes. Illud obiter hic notandum reor,
 hæreticos, inter Nysseni scripta, Ori-
 genis errores aliquot infudisse; ob
 eam rem in suspensionem Origenistæ
 vocari potuisset; nisi spectata tanti vi-
 ri Sanctitas atque fama, ejusdem quo-
 que alia scripta, quibus non semel Ori-
 genis impugnantur errores, illum ab
 ea suspitione penitus liberarēt. S. Ger-
 manus quoque Constantinopolitanus
 Episcopus, Nysseni, eadem in re Apo-
 logiam, teste Photio scripsit. Sanctissi-
 mi hujus Viri memoriæ, Græci deci-
 mam Januarii diem, Latini post Usuar-

di tempora nonam Martii consecra-
runt.

*De Sancto Petro Basilii M. fratre
nata minimo.*

215. **S**ANCTUS PETRUS Basilii frater
natus minimus, post patris fu-
nera, è sinu viduæ matris, proles po-
stuma prodiit anno 349. Puer in sinu
ac moribus Macrinæ sororis educatus,
ab eadem humana omnia contemnere,
divina dumtaxat in pretio habere di-
dicit. Itaque à prima ætate, posthabi-
to scientiarum fastu, ad studium Chri-
stianarum virtutum animum appulit;
eo quidem successu, ut non dùm annis
adolescens, vir tamen sanctitatis ro-
bore videretur; ac ætate deinde prove-
ctior, Basilio Magno fratri, virtutum
fama minimè concesserit. Ingenio sum-
mo fuit, atque indole ad omnia expe-
ditissimâ; ut artis etiam opera, quæ
manu fieri solent, nullo Magistro ele-
gantissimè perficeret. Exacto adole-
scentiæ cursu, Monachorum curam in
Monasterio apud Iborim suscepit. Ibo-
ris per exigua urbs erat in Ponto, quæ
suam

suum quoque habebat Episcopum : eam propè urbem , Basilii familia prædia possidebat amplissima : in quibus prædiis , ad ripas Iris fluvii duo cænobia , virginum unum , virorum alterum , Emeliæ , Macrinæ , ac Basilii sumptu & opera , erecta fuisse accepimus . Confluentium Virginum curam Emmelia , & Macrina susceperunt ; virorum autem primò ipse Basilius Magnus , qui tunc Monasticæ vitæ instituta , & leges amplificavit : deinde , Basilio ad Episcopatum vocato , Petrus ipse in comune successit ; in quo non minori eum laude sanctitatis , atque prudentiæ plures annos versatus est . Per illud tempus , cum dira fames universam Ponti regionem invasisset , Petri charitas , ex angustiis Monasterii finibus , sese in populorum subsidium effudit ; atque immensas pauperum multitudines fame pereuntes abundè aluit . Illum deinde Basilius Frater Cæsareæ Presbyterum ordinavit ; ejusque operâ consilioque in Ecclesiæ rebus gerendis plurimum usus est . Petrus Presbyter factus , ab amica solitudine non discessit , nisi ad breve aliquod tempus , prout

*Basil. Epist.
ad Maritim.*

se occasio, aut necessitas daret. Eundem à Basilio (1) fratre cum literis ad maritimos missum legimus: sed quoniam hi fuissent maritimi, an Occidentales, ut Baronius putat; an alii populi ad Euxinum mare positi, uti Blondellus & quidam etiam Catholici juniores contendunt, res mihi omninò incerta videtur esse. Denique post infamem Eustathium Basilii hostem acerbum, Sebastenum Episcopatum obtinuit. Inde ad Concilium Constantinopolitanum Generale secundum se contulit. Quæ autem post illud tempus gesserit, & quo tempore mortem objerit, satis exploratum non habeo. Petri virtutem, & sanctitatem tùm ipse Basilius Magnus, tùm Gregorius Nyssenus fratres, tùm alia passim vetera monumenta summis laudibus efferunt. Ruffinus (2) Gregorium, atque Petrum cum Basilio Magno fratre ita confert ut affirmet, Gregorium verbo & doctrinâ, Petrum verò fidei operibus Basilio pares fuisse.

(1) *Ruffin. l.
2. cap. 9.*

Alii

De aliis Basilio M. sanguine junctis.

216. **A** Lii etiam aliqui memorantur
 Basilio Magno sanguine jū-
 cti, qui sanctitatis famā eo tempore flo-
 ruerunt. S. Gaudentius (1) Episcopus (1) *Gaudent.*
 Bressensis quasdam Basilii ex sorore ne- *serm. 17.*
 ptes summis præconiis extollit, easq;
 Cæsareæ, in quodam Virginū Cænobio,
 omnium virtutum genere tradit excel-
 luisse; atque aliarum fuisse moderatri-
 ces ac Matres: ex quo Gaudentii testi-
 monio, aliquam saltem ex Basilii soror-
 ribus nupsisse, ac filias suscepisse con-
 jicimus. Avunculum quoque, siue Pa-
 truum (2) Gregorium nomine Basilius (2) *Basil. E-*
 habuit; meritis morumque suavitate, *pist. 44. 45.*
 atque studio pacis ab eodem Basilio *49.*
 laudatissimum. Alium sibi naturæ vin-
 culo junctum Pemenis (3) nomine, com- (3) *Basil. E-*
 mendat Basilius, cum quo a puero edu- *pist. 83. 313.*
 catum se memorat. Hunc, postquam
 ex ipsius opera non parum utilitatis in
 Provinciæ suæ administratione cæpif-
 set, Satalis in Armenia Episcopum or-
 dinavit. De quadam etiam Matrona
 ornatissima, Palladia nomine, tanquam
 de

(1) *Idem*

de confanguinea, in suis (1) epistolis mentionem facit hōnoris plenam, eandemque Matrem appellat. Atque hæc fuit Basilii Magni fælix, fortunataque cognatio, quam etiam compendio stric-
tam hic adjungo.

S. N. N. avus paternus.

S. Macrina avia paterna.

S. Basilii avus maternus Mar-
tyr sub Licinio.

S. Basilii Pater.

S. Emmelia Mater.

S. Macrina Soror primò genita
tū Sororēs aliæ quatuor
Sanctitate insignes, quarum
nomina desideramus.

S. BASILIUS MAGNUS
CÆSAREÆ EXARCHA.

Natocratius frater secundò ge-
nitus.

S. Gregorius Nyssenus Episco-
pus frater tertio genitus.

S. Petrus Episcopus Seba-
stianus omnium fratrum atque
sororum natu minimus.

Gregorius avunculus, sive pa-
truus.

Neptēs quædam ex sorore, san-
ctitate

etate præstantes, quarum meminit S. Gaudentius Episcopus Bressensis, & quarum nomina ignoramus.

Remenes Satalis in Armenia Episcopus, quem sanguine sibi junctum Basilii ipse ordinavit.

Palladia Matrona Basilii consanguinea.

SANCTI VIRI AB EXARCHATU ASIANO.

217. **D**UOS tantum viros commemoro sanctitate spectabiles, qui eo tempore in Asiano Exarchatu floruerunt, Sanctum Nicolaum Myræ in Licia, & Sanctum Amphilochium Iconii in Licaonia Episcopos.

De S. Nicolao Episcopo Myræ.

218. **S** NICOLAUS ante Concilium Nicænum sanctitatis & miraculorum famam in omnium ore versabatur: virtutem cum nutricis lacte bibit; quæ cum ætate adeo crevit, ut in sui admiratio-

rationem Occidentem simul & Orientem traxerit. Episcopus Miræ in Lycia creatus, talē se populo exhibuit, ut sub illo pastore nec pauperes alimentū, nec viduæ defensorē, nec patrem orphani desideraverint. Adfuit Concilio Nicæno Magno, uti probata magis fert opinio: patravit obstupefcentia miracula: ubique terrarum dūm vixit, & post mortem clarissimus. Sed ejus vitæ cursus sanè mirabilis, virtutesq; ac res ab eo præclarè gestæ, angustissimis brevitatē nostræ finibus includi minimè possunt: quare lectorem ad Methodium, & Metaphrasten, qui subtilius illius acta scripserunt, & ad Joannis Diaconi M. S. remitto. S. Nicolai corpus Barri in Apulia, hodierna die colitur, cujus ossa divinitus copioso atque perenni liquore manant.

De S. Amphilocho Episcopo Iconien.

219. **S** AMPHILOCHUS, vir à Basilio Magno, Gregorio Theologo, Hieronymo, Theodosio Imperatore, Theodoreto, aliisq; Patribus plurimis laudatissimus, Iconii in Licaonia Epi-

Episcopus, in Afiana proconsulari
 Diœcesi, sedente Damaso, Valente ac
 deinde Theodosio Imperantibus flo-
 ruit; fide, sanctitate, ac doctrina cla-
 rissimus. Cum aliquando à Theodosio
 Imperatore petiisset, ut Arianos, quo
 minùs in urbibus conventus agerent
 prohiberet, idq; ab Imperatore, quod
 videretur durius, minimè impetrasset,
 hac ratione fertur ejus Principis in-
 dulgentiam redarguisse: Ad Theodosii
 latus Arcadius filius, qui nuper Impe-
 rator creatus fuerat, adstabat: tunc
 Amphilochius consultò illac trāsiens,
 neglecto filio Arcadio, patrem Theo-
 dosium dumtaxat salutavit; monitusq;
 à Theodosio, ut Filium quoque hono-
 re debito prosequeretur, satis sibi esse
 respondit, patri honorem exhibuisse:
 cùmque vehementer ea responsione
 commoveretur Imperatoris animus:
Vides, subdit prudens Episcopus, ò Im-
perator, quàm agrè ignominiam filii tui
patiare: credas igitur mihi velim, hujus
universitatis rectorem Deum, eos qui cō-
tra filium suum unigenitum pejerant
itidem detestari: quo sapientissimo Am-
philochii consilio, rectius institutus
 Theo-

Theodosius, illicò urbanos Arianorum conventus lege prohibuit. Massilianorum sive Euchaitarum hæresim scriptis & operâ profligavit; præfuitque 25 Episcoporum Concilio, Sydæ adversus eandem hæresim congregato, cujus meminit Photius in Bibliotheca. Fide aded integrâ & spectata fuit, ut primò Constantinopolitana (1) Synodus, deinde Theodosius (2) in suo edicto decreverint, eos in Asia proconsulari, pro catholicis habendos esse, quos Amphilochio communicare constitisset. Divinis humanisque literis ita valuit, ut illum Hieronymus (3) cum Basilio, & Gregorio Theologo exæquare videatur: comentarium scripsit de Spiritu Sancto, cujus meminit idem Hieronymus verbis ejusmodi: *Amphilochius Iconii Episcopus nuper mihi librum legit de Spiritu Sancto, quod Deus est, & quod adorandus, quodque omnipotens sit*: alia quoque plura scripta edidit, quæ subinde Theodoretus in suis Dialogis citare solet: extat etiam Amphilochii ad Seleuchum carmen, de libris sacris: cujus tamen carminis Jacobus Billius Gregorium Nazzianzenum

(1) colligiuntur
ex Greg. Nis.
Epist. ad Flav.
vian. apud
Baron. t. 4.
pag. 346. in
fine.

(2) Lit. 3. de
fide Catholica
Cod. Theod.

(3) Hieron.
Epist. 84. ad
Magnum.

zenum facit authorem . Sed qui, Amphilo-
chii nomine de Basilio commen-
tarius inscribitur , scatens erroribus
falsò illi tribuitur . Vixit Amphilo-
chius usque ad annum 394. sororem,
habuit sanctissimam nomine Theodo-
siam , quam Nazzianzenus Theologus
puellæ Olimpiadi Anyfii filix his ver-
sibus imitandam proposuit .

*Est tibi , grata puella , Theodosi ; hæc
tibi viva*

*Sermonisque operisque omnis fac proster
imago .*

*Est quæ nubilibus , chyron quod priscus
Ephēbis :*

*A patre susceptam , quæ te formavit ho-
nestis*

*Moribus , Amphiloebi soror omni labe ca-
rentis*

*Quem Cæli misit domina cum Virgine
Tecla*

*Præcognem veri celebrem , mihi dulce de-
cusque .*

Eodem tempore in Asiana Diœcesi
floruit optimus Episcopus Antiochiæ
Pisidiæ, cujus fidem Theodosius Impe-
rator in eodem , quod nuper memora-
vimus, edicto laudavit : Atque hæc in-
nuisse

nuisse sufficiant de viris sanctitate illustribus, qui ea tempestate in Oriente floruerunt: monitosque lectores volo, me alios quamplures sanctitatis famâ præstantissimos ejus temporis Orientales, silentio præteriisse; namque omnia de omnibus dicere, neque licuit penuria temporis laboranti, neque specimen exhibenti necesse fuit.

CAPUT

CAPUT SEPTIMUM.

De Incrementis Christianæ Religionis per Orientales Regiones.

220.

INCREMENTA
Christianæ Religionis, tribus
potissimum cō-
tineri solent ;
propagatione,
cultu, gloriâ.

Propagatione quidem fides amplificatur accessione gentium, ac nationum : cultu verò altius radices agit : gloria demùm admirationem populorum sibi conciliat, cum honore summo conjunctam. Eo autem tempore, Christianæ Religionis, per Orientis Solis Provincias, & Regiones, propagatio penè

Y

nè

nè infinita, & cultus incredibilis, & gloria summa fuit.

De Christiana Religionis propagatione.

221. **Q**Uòd ad propagationem pertinet, tametsi Ecclesiae bella civilia, atque incendia hæresum intestina, Apostolicorum Virorum occupatum studium, impeditamque tenerent operam, Dei tamen Optimi cura & providentia ita fidei cursum direxit, latè se per omnes Mundi plagas effundentis, ut tot hæresum, in Oriente debaccantium impedimenta, Religionis progressibus moram ferè nullam injeccerint. Itaque primò in iis orientis Solis urbibus, atque provinciis, in quibus jampridem fundata Religio nostra ita florebat, ut plurimi tamen adhuc aut Judæi, aut Idolorum superessent cultores, mirum in modum Christi fidem amplificatam fuisse accepimus; ut Christianorum numerus in dies cresceret; infideles ad summam paucitatem redigerentur. Deinde verò integræ nationes, ac populi
inter

inter quos non dum pedem Christianorum Religio fixerat, Christo nomen ea tempestate dederunt .

Nam ut Tiridatem Armenorum Regem præteream , qui Magni Gregorii Armeni operâ aliquot annos ante Nicænam Synodum , cum non mediocri Regni sui parte credidit ; quique cum Constantino Magno , inito inter se epistolarum commercio, ad fidem per orientales regiones amplificandam conspiravit ; aliæ quoque orientis Solis provinciæ, post Nicæni Concilii tempora fidei nostræ accesserunt.

222. Iberos Populos cum Bacurio Rege atque Regina , circa salutis annum 327. sub Silvestro Pontifice , & Constantino Magno Imperatore , ad Christi fidem captiva quædam Mulier adduxit : cujus historiam rei his Rufinus(1)prosequitur: Per idem tempus etiam Iberorum gens , quæ sub axe Pontico jacet , Verbi Dei fœdera , & fidem futuri susceperat Regni . Sed hujus tanti boni præstitit causam mulier quædam captiva , quæ apud eos reperta , cum fidelem, ac sobriam satis duceret vi-

- (1) *Ruffin. l. 1.*
1. c. 10.
Socrat. l. 1. c. 16.
Sozom. lib. 2. c. 24.
Theodoret. l. 2. c. 6.

„ tam , totisque diebus , ac noctibus
 „ obsecrationes Deo pervigiles ex-
 „ hiberet , in admiratione esse ipsa rei
 „ novitas barbaris cepit : & quid hoc
 „ sibi velit , curiosius perquirebant.
 „ Illa ut res erat , simpliciter Chri-
 „ stum , se , Deum hoc ritu colere fate-
 „ batur . Nihil ex hoc amplius bar-
 „ bari præter novitatem nominis mi-
 „ rabantur : verum (ut fieri solet)
 „ ipsa perseverantia curiositatē quam-
 „ dam mulieribus inferebat , si quid
 „ emolumenti ex tanta devotione ca-
 „ peretur . Moris apud eos esse dici-
 „ tur , ut si filius ægrotet , circum-
 „ feratur à Matre per singulas domos
 „ quò scilicet si quis experti aliquid
 „ remedii noverit , conferat laboranti .
 „ Cumque mulier quædam parvulum
 „ suum per omnes circumtulisset ex-
 „ more , nec aliquid remedii , cunctas
 „ domos lustrando cepisset , venit
 „ etiam ad captivam , ut si quid sciret
 „ ostenderet . Illa se , humani quidem
 „ remedii nihil scire testatur : Deum
 „ tamen suum Christum , quem cole-
 „ bat , dare ei desperatam ab homi-
 „ nibus posse salutem confirmat :
 „ Cumque

» Cùmque cilicio suo parvulum su-
 » perposuisset , atque ipsa desuper
 » orationem fudisset ad Deum , sa-
 » num matri reddidit infantem.

223. » Sermo autem defertur ad
 » plures ; factique fama magnifici us-
 » que ad aures Reginae perlabitur :
 » quæ dolore quodam gravissimo
 » corporis afflicta , in desperatio-
 » ne maxima erat . Rogat ad se
 » captivam deduci : Illa ire abnu-
 » it , ne præsumere amplius aliquid ,
 » quàm sexus fineret , videretur . Ip-
 » sam se Regina deferri ad captivæ
 » cellulam jubet : quam similiter supra
 » cilicium suum positam , invocato
 » Christi nomine , continuo post præ-
 » cem , sanam & alacrem facit exur-
 » gere ; Christumque esse Deum , Dei
 » summi filium , qui salutem hanc
 » contulerit , docet : eundemque
 » quem sibi auctorem suæ sciret esse
 » incolumitatis & vitæ , commover
 » inuocandum : ipsum namque esse ,
 » qui & Regibus regna distribuit , &
 » mortalibus vitam . At illa cum
 » lætitia domum regressa , marito per-
 » contanti , causam tam subitæ sa-

nitatis aperuit: quique cum pro salute conjugis latus, mulieri munerera deferri juberet; illa, Horum, inquit, ò Rex, nihil captiva dignatur, aurum despicit, argentum respuit: jejunio quasi cibo pascitur: hoc solum ei muneris dabimus, si eum, qui me, illa invocante, sanavit, Christum Deum colamus.

224. Ad hoc tunc Rex segnior fuit, & interim distulit, sæpius licet ab uxore commonitus: donec accidit quadam die, venante eo in silvis cum omnibus suis, obscurari densissimis tenebris diem, & per tetra noctis horrorem, luce subducta, cæcis iter gressibus denegari: alius alio diversi ex comitibus oberrant, ipse solus densissima obscuritate circumdatus, quid ageret, quo se verteret, nesciebat: cum repente anxios, salutis desperatione, animos cogitatio talis ascendit: si verè Deus est Christus ille, quem uxori suæ captiva prædixerat, nunc se de his tenebris liberet, ut ipsum ex hoc, omissis omnibus, coleret. Illicò ut hæc non dum verbo, sed so-

„ la mente devoveret , reddita Mun-
 „ do dies Regem ad urbem perducit
 „ incolumem : Quique Reginae rem-
 „ protinùs , ut gesta est pandit. Evo-
 „ cari jamque captivam , & colendi
 „ ritum , ut sibi tradat , exposcit :
 „ neque se ultra alium Deum , quàm
 „ Christum veneraturum esse confir-
 „ mat . Adest captiva , edocet Deum
 „ Christum ; supplicandi ritum , ve-
 „ nerandique modum , in quantum de
 „ his aperire feminae fas erat , pandit.
 „ Fabricari tamen Ecclesiam monet ,
 „ formamque describit.

225. „ Igitur Rex , totius gentis
 „ populo convocato , rem ab initio ,
 „ quæ erga se ac Reginam gesta fue-
 „ rat , exponit , fidemque edocet ; &
 „ non dum sacris initiatus , fit suæ
 „ gentis Apostolus . Credunt viri per
 „ Regem , feminae per Reginam ;
 „ cunctisque idem volentibus , Ec-
 „ clesia extruitur instantè : & eleva-
 „ to jam perneciter murorum ambitu ,
 „ tempus erat , quo columnæ collo-
 „ cari deberent . Cumque erectâ pri-
 „ ma vel secunda , ventum fuisset ad
 „ tertiam , consumptis omnibus ama-

„ chinis , & boum , hominumq; vi-
 „ ribus , cum media jam in obliquum
 „ fuisset erecta , & pars reliqua nul-
 „ lis machinis erigeretur , repetitis
 „ secundò & tertio , ac sæpiùs viribus
 „ ne loco quidem moveri , attritis
 „ omnibus potuit . Admiratio erat
 „ totius populi : Regis animositas
 „ hebescebat : quid fieri deberet , om-
 „ nes simul latebat . Sed cum inter-
 „ ventu noctis omnes abscessissent ,
 „ cunctique mortales , & ipsa opera
 „ cessarent , captiva sola in oratione
 „ pernoctans , mansit intrinsecus . Cū
 „ ecce matutinus , & anxius cum his
 „ omnibus ingrediens Rex videt Co-
 „ lumnā , quam tot machinæ , &
 „ tot populi movere non quiverant ,
 „ erectā , & super basim suā libra-
 „ tē suspensā , nec tamen superpo-
 „ sitā , sed quantum unius pedis
 „ spatio in aerem pendentem . Tunc
 „ verò omnes populi consulentes , &
 „ magnificantes Deum , veram esse
 „ Regis fidem , & captivæ Religio-
 „ nem , præsertim miraculi testimo-
 „ nio perhibent . Et ecce jam miran-
 „ tibus adhuc & stupentibus cunctis ,
 in

„ in oculis eorum sensim supra basim
 „ suam, nullo contingente, columnā
 „ deposita, summa cum libratione
 „ confedit. Post hoc reliquis colum-
 „ narum numerus tanta facilitate su-
 „ spensus est, ut omnes quæ super-
 „ fuerant, ipsa die locarentur.
 226. „ Postea verò quàm Ecclesia
 „ magnificè constructa est, & populi
 „ fidem Dei, majore ardore sitiebat;
 „ captivæ monitis, ad Imperatorem
 „ Constantinum totius gentis legatio
 „ mittitur. Res gesta exponitur: Sa-
 „ cerdotes mittere oratur, qui cæ-
 „ ptum erga se Dei munus implerent.
 „ quibus ille cum omni gaudio, &
 „ honore transmissis, multò amplius
 „ ex hoc lætatus est, quàm si inco-
 „ gnitas Romano Imperio gentes &
 „ regna, ignota junxisset. Hæc no-
 „ bis ità gesta fidelissimus vir Bacu-
 „ rius gentis ipsius Rex, & apud nos
 „ domesticorum Comes, cui summa
 „ erat cura & Religionis & veritatis,
 „ exposuit, cum nobiscum, Palestini-
 „ tunc limitis Dux, Hierosolymis sa-
 „ tis unanimiter degeret. Huc usque
 Ruffinus.

Cæ-

Ruffin. l. 1. c.

19.

Athana. apol.

1. p. 693.

696.

227. Cæterum Iberia in duas veluti partes divisa erat, namque alia superior & Colchica; alia inferior, & Caspia dicebatur. Hæc non longè à Caspio mari & caucasiis môtibus erat posita: illa verò ad mare ponticum, magis vergebat. Ex his Colchicam, five superiorem Iberiam à Sancto Clemente Papa, imperante Trajano, Evángelio imbutam fuisse memorant; auctoremque habemus Iræneum, hos Iberos longè ante Constantini tempora credidisse: sed quæ inferior & Caspia dicitur, ea verò Iberia est, in quam, Constantini tempore, Christi nomen captiva mulier invexit.

228. Præterea sub Reparatoris annum 331, Silvestro item Pontifice, & Constantino Magno Imperatore, Auxumenses Æthiopes ejusq; gentis principes geminos Aizanum, & Sazanum Christi fide Frumentius, captivus adolescens, excoluit. Qui deindè Frumentius eisdem Auxumensibus ab Athanasio Magno datus Episcopus, in ea Orientalis Africæ parte Christianâ Religionem altrè fundavit: ejusdemq; regionis accessione, plurimum dictio

aucta

aucta est Patriarchatus Alexandrini. Cum autem superiori capite in vita Frumentii satis indicaverimus, quæ via, & ratione fidem natio illa receperit, idem hinc repetere supervacaneum duco.

229. Sub annum præterea 372, quo tempore Catholicam Ecclesiam S. Damasus moderabatur, & Valens Arius Imperator diris modis exagibat, Mavia Regina, subiectique Saracenorum populi crediderunt. Prima fidei semina inter eos Barbaros S. Hilarion Abbas (teste Hieronymo) pridem jecerat; qui cum ejus gentis plurimos à malorum Dæmonum possessione liberaret, iis signis Saracenorum animos ad veræ fidei agnitionem adducere cæperat: uberiores postea fructus ex his seminibus christiana Religio tulit; nam Regina Mavia, & ipsa met fidem suscepit, & Moisen quendam virum sanctissimum gēti suæ Episcopum dari curavit. Ea verò res, ut à Ruffino, Theodoreto, Socrate, aliisque historicis accepimus, sic se habuit. Mavia virilis animi Regina Saracenorum, Imperii Romani fines

Ruffin. l. 2. c. 6. Theodoreto. lib. 4. c. 40. Socrat. Ammian.

acri

acri bello adorta, Palestini, & Arabici limitis oppida quædam oppugnaverant, frequentibusque præliis Valentis exercitum partim contriverat, partim in fugam egerat: his verò acceptis cladibus adeò Romanus demisit animū, ut ab ea fœmina pacem orarit: Regina pacem ea conditione obtulit, si Moses sanctitate ac miraculis clarissimus solitarius, genti suæ daretur Episcopus: Valens accepta conditione, dedit operam, ut Reginæ, Moſen petenti, mōs gereretur: tūm eductus ē latebris sanctissimus Eremita Lucio Alexandrinæ sedis inſaſori ſcelestiſſimo ſiſtitur ordinandus: ſed cū ab homine illo Ariano, ſacrilegas ſibi manus imponi Moſes noluiſſet, ad Catholicos Episcopos exules ductus, ab iſſque ordinatus, Sarracenorum Episcopatum omnium primus ſuſcepit; eamque gentem, Chriſti fide, ſerè totam brevi excoluit. Hi verò Sarraceni ad Arabiam petræam, uti memorant, pertinebant; eoſdemque illos fuiſſe ferunt, quos ſacræ literæ Agarenos & Iſmaelitas appellant.

Sax. Rom. 1.
t. c. 38.

230. Per idem tempus, propè regionem

nem eandem Princeps quidam, Zocomus nomine, cum tota sua ditione fidem recepit. Is cum sterili usus conjugio speciem nullam propagandæ stirpis haberet reliquam, ejusque rei causa, vitam in mærore summo traheret (nā liberos procreare, permagni apud Barbaros æstimari solebat) ad Christianum quendam monachum, miraculorum famâ pollentem, vices suas dolens se contulit; cui, vir sanctus bono animo esse jussit, pollicitus filium ab eo, modo in Christum crederet, susceptum iri. Cum verò Zocomus Princeps Filium, ut monachus prædixerat, suscepisset, recepta fide, sacro fonte lavari voluit, & suam quoque ditionem Christo, regum Regi subiecit. Alię quoque per eadem tempora fere gentes, ac barbaræ nationes fide domitæ in Oriente fuerunt. Sed iis quæ hæcenus de fidei propagatione inuimus nostra brevis contenta est.

*De Cultu Christianæ Religionis per
Orientem.*

231. **C**ULTUS verò Christianæ Religionis, in Templorum multitudine atq; splendore enituit maximè; tum etiam in Idolorum casu atque ruina. Tempia quidem, per Orientis solis plagas omnes, innumera, tempestate illa, extiterunt; quorum pleraque posuit Constantini Magni religio summa ac liberalitas. Et sanè tanto sacrarum ædium erigendarum studio ejus Principis religio ardebat; ut artifices, ex toto licet Imperio conquisiti, iis tamen extruendis operibus, quæ ipse animo designaverat, impares esse viderentur: quæ res ex ejusdem Constantini ad Fœlicem edicto, quod jam subiicio, percipi facile potest. *Architectis quamplurimis opus est, sed quia non sunt, sublimitas tua in provinciis Africanis ad hoc studium eos impellat, qui ad annos ferme duo de viginti nati, liberales litteras degustaverint. Quibus ut hoc gratum sit, tam ipsos, quàm eorum parentes ab his*
que

Lib. 1. de excus. artif. C. Theodos.

qua personis iniugi solent, volumus esse immunes; ipsisque qui discent, salarium competens statui. P.P.VI.Kal. Septembris Cartagine, Optato, & Paulino Cos. quo actus studio, in præcipuis Orientalis Imperii urbibus (ut ea omittam) quæ Romæ, ac per Occidentem erexit) amplissima templa (1) Eusebio teste fundavit: Sed ea prima religiosi Principis cura & cogitatio fuit, ut sanctam urbem, ejusque urbis loca Christi Reparatoris, aut sanguine consecrata, aut sudoribus, aut miraculis, aut mysteriis; quæ loca idolorum supersticio horrendum in modum contaminaverat, sacris ædibus exornaret.

(1) Euseb.
Vit. Constant.
lib. 3. cap. 24.

232. Itaque sex Constantinus Hierosolymis erexit Ecclesias: unam prope Christi sepulchrum, quam Resurrectioni Domini dedicavit: quæ à Cyrillo Martyrion; ab aliis Constantiniana Basilica vocari consuevit. Ejus Ecclesiæ descriptionem, ab Eusebio literis consignatam accepimus, simulque pulcherrimam, de eadem, ædificandæ, epistolam Constantini ad Macharium Hierosolymorum Antistitem. Eandem Ecclesiam sacris fuisse picturis exornatam,

Templum Resurrectionis.

natam, Deiparæ præsertim imagine,
memoriæ proditum est. Hæc eadem
Ecclesia fuit, ad quam dedicandam
Eusebiani, anno 335 ex Tyrio Conci-
liabulo, Hierosolymam se, Constantini
jussu contulerunt, ubi conventiculo
instructo, Arium & Arianos in Eccle-
siæ communionem receperunt.

*Templum Pas-
sionis.*

*Templum Sæ-
cæ Crucis.*

*Templa Na-
tivitatis, &
Ascensionis.*

*Templum in
horto Gethse-
manis.*

233. Aliam Ecclesiam Hierosoly-
mis à fundamentis erectam, in memo-
riam Dominicæ Passionis Constanti-
nus dedicavit. Tertiam in honorem
Sanctæ Crucis. Quartam & quintam
Helenæ matris nomine, alteram non
longe à Bethleem; alteram in Monte
Olivarum posuit. Sextam uti ab Euse-
bio conjicimus in horto Gethsemanis
idem Imperator fundavit. Ipsum præ-
terea Christi Domini sepulchrum, sub-
verso Veneris atque Cupidinis fano,
quod Idolorum cultores superextru-
xerant, ut ejusdem sepulchri gloriam,
atque memoriam extinguerent, colu-
mnis & operibus amplissimis exorna-
tum religioni fidelium desiderioque
restituit. Ad hæc antrum Bethleemi-
ticum, ubi natus est Christus; summum-
que Oliveti Montis verticem, unde,
pedum

pedum vestigia impressa relinquens, in Cœlum victor ascendit, ad templorum formam, & elegantiam adduxit: atque auro gemmisque, omniumque ornamentorum generibus excoluit. Atque hæc præcipua sunt monumenta, quæ religiosissimus Constantinus Hierosolymis posuit, post celebratam Nicænam Synodum; ex quo tempore fidelium multitudines propè infinitæ ad loca Sancta, ex omni Terrarum Orbe cæperunt confluere.

Sed alia item plurima per alias Orientis Solis Provincias Constantinus templa fundavit. Illud in primis memorabile, ac sumptuosum fuit, quod ad Quercum Mambre *Deo viso* dedicavit: ea ductus religione, quod, uti sacræ testantur literæ, eo primum loco Abrahamo Deus apparuisset; ibique primum cum eodem conseruisset sermones; atque hominibus per speciem quandam videri cæpisset.

*Templum Dei
visi ad Quercum
Mambre.*

234. Basilicam etiam Antiochenam longè præstantem, ac veteribus monumentis celebratissimam Imperator idem erexit; quæ ob divitias, atque magnificentiam, *Dominicum*

*Dominicum
aureum An-
tiochenum.*

Z

aureum

aureum vocari consuevit . Hoc Templum post Constantini obitum Eusebiani, Constantii jussu, anno 341 dedicarunt ; eaque occasione arrepta, Antiochenum conciliabulum , sceleribus famosum, contra Athanasium instruxerunt : qua de re plura indicavimus à num. 18.

Templum Nicomediæ.

Templum S. Luciani Martyris.

235. In Bithyniæ quoque Provincia geminæ per idem tempus Ecclesiæ fuerunt positæ: altera, & illa quidem amplissima Nicomediæ à Constantino, altera Drepani , sive Helenopoli in honorem Sancti Martyris Luciani , ab Helena Constantini Matre sanctissima.

Templum Apostolorum.

Templum Pacis.

Memoria Martyrum.

236. Plura etiam Tempia Constantinus excitavit Constantinopoli. Duorum Socrates meminit : alterum erat Apostolorum sanè celebratissimum , ubi sepulchra Imperatorum statui cæperunt : alterum erat Templum Pacis, quod σοφία item, idest sapientia, vocabatur . Memorias quoque sive Ecclesias Sactorum Martyrum Mocii, Agathonici, Mennæ, & Acacii, in ejus urbis regione decima extructas fuisse, cōpettum satis habemus . Tum etiam in subur-

suburbio ad quēdam locum mari proximum, quem olim Idolorum cultores Vestæ sacrum habebant, Angelorum Principis Michaelis Ecclesiam Constantinus fundavit; quam deinde incolæ Michaelium dixerunt: apud quos ea fama valebat, ipsum Archangelum Michaelē eo loco se videntum exhibuisse.

*Templum S.
Michaelis dictum Michaelium.*

237. Sed vetera etiam Templā, quæ nimis viderentur angusta, ut majoribus spatiis amplificarentur pius idem Imperator lege constituit: neque his contentus, immensis insuper divitiis, atque auri, gemmarumque vi & copia incredibili, omnium templorum cultum majestatemque cumulavit: resecissaque Ethnicorum principum lege, quæ cautum erat, ne quis bonæ Ecclesiæ testamento relinqueret, religiosam fidelium, in Dei cultum, liberalitatem liberam esse voluit.

238. Aliū quoque alias per Orientem Christianæ Religioni fundarunt Ecclesias, cum sub Constantino ipso Imperatore, cum post Constantini tempora usque ad Imperium Magni Theodosii. Nam Constantino imperante

Templa excitavit amplissima Josephus Comes in Tiberiade atque apud Capharnaum: Bacurius Rex in Iberia: S. Frumentius in Æthiopia. Imperante verò Constantio, Regina Mauria, atque Zocomus Princeps apud Sarracenos: Athanasius Alexandriae S. Meletius Antiochia. Sub Valente quoque Basilus Cæsareæ Téplum, sub Theodosio Gregorius Nazzianzenus Anastasiam, Cōstantinopoli crexerūt: atque alibi demum sacras edes alii plurimi per Orientem tempestate illa ædificarūt. Sed de Josepho comite, quis nam fuerit, quæ ratione, sanè mirabili, è Sinagoga in Ecclesiam Christi demum transierit, ejusve rei causa Comitatus dignitatem à Constantino obtinuerit, & quæ tandem quibusve prodigiis Templum fundaverit, consulat Lector Epiphanius hæres. 30.

De Idolorum casu per Orientem.

239. **C**ontrà verò, Idolorum superstitio, per idem tempus, penè ab stirpe periit: imperante siquidem Cōstantino, Idololatria lege vitata,
Ido-

Idolorumq; sacrificia, prophaniq; ritus omnes sublatis penitus fuerunt: Templum Deum Constantinus idem, alia expoliari, portis dirutis & laquearibus tectisque dejectis; plurima etiam solo æquari; omnia denique claudijussit. Itaque Æsculapii Templum apud Ægeas; Veneris fanum in vertice Montis Libani, arx & receptaculum turpitudinis; alia in locis aliis demolita feruntur. Ad hæc Gentilium sacra deleta: comminuta Idola: diique gentium risui exposita, in regia præsertim Constantini urbe: qua de re hæc in vita Constantini Eusebius (1) Pamphilus memorat: *Insignia monumenta ex ære fabricata (in quibus veterum error, longo jam temporis spatio, se insolenter jactasset) in Foro Civitatis; Imperatoris nomine nuncupata, omnibus palam proposita, ut intuentium oculis pro turpi spectaculo subjicerentur. Hinc Pythius; illic Sminthius; in ipso circo Tripodes Delphici; Heliconides Musa in Palatio. Panis etiam famosissimum simulacrum, quod Pausanias Lacedæmonius, & Græciæ urbes, post bellum contra Medos, dedicaverant, antiqua sede fuit*

(1) Euseb.
Vit. Constant.
lib. 3.

exturbatum; & Constantinopoli ludibrio expositum. Bovem item Æneum, qui ad instar Phalaridis tauri, Pergami extabat, Antipæ viri sanctissimi martyrio clarum, Constantinopoli in Vaderina regione expositum fuisse memorant.

240. Si quæ verò superstitionis reliquæ in Oriente, post Constantinū superfuērunt, eas Constantius, ac Theodosius Imperatores, sanctionibus editis extinxerunt. Nam Constantinus nec omnia repentè Deorum delubra subvertere, nec superstitionem Idolorum, quæ omnem ferè terrarum Orbem invaserat, tam brevī tempore deleere potuit. Hæc verò sunt, atque ejus generis plurima, brevitatis causâ prætereunda, quæ Christianæ religionis cultum mirificè in Oriente per illud tempus amplificaverunt.

De Gloria Christiana Religionis.

241. **D**E gloria demum ejusdem Christianæ Religionis multa dicenda mihi supersunt, quæ paucis tamen complectar. In primis enim, quas memoravimus Regum populorumque ad fidem accessiones, immensam propè gloriam Christiano nomini pepererunt; quam pariter cumulabant fortitudo Martyrum, constantia Confessorum, continentia Virginum, multitudines Monachorum; Sanctorum, numero carentium vita atque virtutes; sapientia Patrum atque Doctorum; miracula item penè infinita, mores denique, & instituta Christifidelium, justitia, fides, caritas: quarum rerum tunc temporis in Oriente summa & incredibilis copia erat.

242. Ad Christianam præterea Religionem ea pertinebat gloria, quam summam & incredibilem Sanctum Christi nomen, & signum Crucis, per illud tempus in Oriente obtinuerunt. Christi quidem nomen, per Orientis

Solis partes remotissimas, longèque posita regna diffusum, ultra fines Romanæ ditionis ingenti gloria ferebatur: eoque audito Nomine, curvari genu Terrestrium, Cælestium, & Inferorum, fugere superstitio, obmutescere malorum dæmonum oracula, cadere simulacra gentium, Deorum, fana ruere videbantur. Idemque duobus græcis elementis hujusmodi exemplo expressum, auro, gemmisque ornatum, populorum adorationi ubique proponebatur; Regiarumque frontium honestamentum, ac decus erat. Constantinus Magnus, eodem Nomine laureas victorum militum coronas cohonestari, consecrarique voluit; idemque ipse, suo in clypeo, in galea, in diademate, gestare consuevit, ut intelligeret Orbis Terrarum, Christum, ejusque Nomen ubique vincere atque regnare.

243. Cruces item, eo tempore per Orientem, in ædium apicibus, urbiumque fastigiis, spectabiles, atque sublimes extollebantur. Nam ex quo Constantino magno salutare illud signum apparuit, Crucis gloria incredibilem in modum amplificata est:

tunc

tunc Labara & Cantabra, pro Romanis Aquilis, ab exercitu præferri cœperūt: tunc arma militum, ac diademata Imperatorum, hac tesserâ Christianorum speciosissimâ adornabātur. Constantinus Crucē in armis, atq; in Diadematē illo tēpore gestare consuevit; eodemq; salutari signo nobiles, suas imagines pingi iussit: Lanceâ quoque ad modū Crucis conformatâ, in bello utebatur: quam postea lanceam maximo in pretio fuisse habitam, atque per manus Succedentium Imperatorum ad Henricum, ejusque Filium Othonem, hæreditario veluti jure pervenisse proditum est. Tres præterea ingentes ex ære Cruces novæ Romę Constantinus erexit: in quarum una ΙΗΣΟΥΣ, JESUS, in altera ΧΡΙΣΤΟΣ CHRISTUS, in tertia ΝΙΚΑΪ VINCIT inscribi iussit: Primam verò, cui nomen JESUS inditum erat, auro undique intertextam, in foro collocavit, super triumphalem arcum: alteram Christi nomen præferentem, in eo loco, qui *φιλαδέλφειω* dicebatur, super columnam porphyreticam; quæ ex veteri, in novam Româ, ejusdem Principis jussu, fuerat de-

por-

portata: tertiam denique in loco qui
 Ἀρόπωλον, forum panarium appel-
 latur super ingentis altitudinis mar-
 moream columnā, quam Crucem Cō-
 stantinus Victoriā Νίκη, Hæraclius
 postea ἀρίκτων Inuictam appellavit:
 de hac cruce mira Nicephorus memo-
 rat; præsertim verò, cælestem spiritum
 ad illam ter in anno, nocte intempe-
 sta, solitum fuisse descendere, qui ut
 idem auctor affirmat * τρισάχιον ἡμῶν
 suavissimè concinens, thure & odo-
 ribus incensis, eam Crucem circuire,
 ijs qui ea visione digni forent, conspi-
 cuus & lucidissimus videbatur; atque
 exinde ad instar sideris ferebatur in
 Cælum. Columnam quoque porphi-
 reticam aliam, in foro novæ Romæ
 πλακότον græcis dicto, Constantinus
 Magnus erexit; super quam, signum A-
 pollinis æneum ingentis magnitudinis,
 opus ægregiæ artis, ab Illo Phrigiæ
 translatum, collocavit: quod, de-
 letā Apollinis memoriā, suo nomine
 inscribi iussit; in ejusque dextera ma-
 nu aureum malum, atque in malo cru-
 cem superposuit, cum inscriptione hu-
 juscemodi, ΤΙΒΙ, CHRISTE DEUS
 UR-

* Ter San-
 ctum binnū.

URBEM HANC COMMENDO ,
 versus etiam ejusmodi , eadem in Co-
 lumna , Cedrenus incisos fuisse prodit
Tibi Christe , Mundi Domine rectorq;
optime ,

Urbem hanc , tibi qua serviat modo
subdidi ,

Et sceptrâ Romanamque omnem po-
tentiam .

Hanc tu , malis defendes semper ab
omnibus .

Ad basim ejus columnæ (si Nicepho-
 ro credimus) hæc sacra monumenta ,
 duodecim nimirum cophinos septēq;
 sportas , ac septem panū , quos Christus
 multiplicaverat , reliquias ; præterea
 dolabram , quâ Noë Arcam construxe-
 rat , Constantinus suis manibus , suoq;
 anulo obsignata , reposuit .

De Labaris .

244. **S**ed quoniam de Labaris men-
 tio incidit , non abs re pu-
 to , esse de his aliquid innuere . Primò
 quidē , quâ occasione id vexilli genus
 Constantinus Magnus invexerit , & quæ
 illius fuerit forma , & figura , his Eu-
 sebius

(1) *Euseb.
Vit. Constant.
lib. 1.*

„ febius (1) exequitur. Ille (nēpē Cō-
 „ stantinus, post celeberrimam Crucis
 „ visionem) simulatque dies illuxit,
 „ surgens, primum arcanum illud vi-
 „ visum amicis exponit: deindē ar-
 „ tificibus, qui aurum & lapides
 „ pretiosos affabrē sculpere norant,
 „ accersitis, medio inter illos loco
 „ affidet; verbis signi describit effi-
 „ giem; eam auro, & lapidibus pre-
 „ tiosis imitatione adūbrare mandat:
 „ quam quidem effigiem contigit, ut
 „ nos olim oculis contempleremur;
 „ ipse enim Imperator, Deo illud
 „ largiente, eam nobis ostendere di-
 „ gnatus est. Erat autem tali figura
 „ fabricata: Hastile oblongum ere-
 „ ctumque, auro undique obductum
 „ fuit, quod cornu habuit transver-
 „ sum, ad formam Crucis constructū;
 „ supra in fastigio ejus operis corona
 „ affixa, lapidibus pretiosis, & auro
 „ polito circumtexta. In ea salutaris
 „ appellationis Salvatoris nota in-
 „ scripta, duobus solum expressa ele-
 „ mentis, idest, duabus primis litte-
 „ ris græcis nominis Christi: erat, P,
 „ in medio literæ X., cutiosē & sub-
 „ tili-

22. tiliter inserta ¶ quæ totum Chri-
 23. sti nomen perspicuè significarunt .
 24. Quas quidem literas deinceps, sem-
 25. per Imperator in galea gestare con-
 26. suevit .

245. 27. Ad cornu illius particulæ,
 28. quæ ex transverso erat per hastile
 29. trajecta, velamen quoddam perte-
 30. nue appensum adhæsit; regalis vi-
 31. delicèt & magnifica textura; mi-
 32. rabili varietate lapidum pretiosorū
 33. artificiosè conjunctorum, lucisque
 34. suæ claritate pulchrè resplendescē-
 35. tium depicta, & multo auro intexta:
 36. quæ dici non potest quantam spe-
 37. ctatoribus, ob suam pulchritudinem
 38. excitavit admirationem. Istud igi-
 39. tur velamen ad cornu affixum,
 40. longitudinis altitudinisque Crucis
 41. mensuram penitus exæquavit. Ob
 42. longum, & erectum hastile in su-
 43. blimi appensum, cujus pars infe-
 44. rior versus basim longius ducta fuit
 45. sub ipsum Crucis insigne ad textu-
 46. ræ discurrentis fimbrias, auream
 47. pii Imperatoris, pariter ac libero-
 48. rum suorum effigiem, ad pectus usq;
 49. concinnè descriptam continuavit. Isto

igi-

„ igitur salutari signo Imperator, tan-
 „ quam hostilis cuiusque, & infestæ
 „ violentiæ propugnaculo semper
 „ usus est: cuius expressæ similitudi-
 „ nes mandavit, ut universum exer-
 „ citum perpetuò antecederent. Ve-
 „ rum ista paulò post acciderunt. Hec
 „ Eusebius.

(1) *Naxian-
 gen. orat. 1.*

246. Deindè Labari nomen unde
 fluxerit Nazianzenus (1) Theologus
 per hæc verba indicavit, cùm in Ju-
 lianum Apostatam invcheretur: Quin
 „ eo audaciæ quoque prorupit, ut
 „ adversus magnum illud vexillum,
 „ præceps ferretur, quod simul cum
 „ Cruce magnificè, & cum insigni
 „ pompa exercitum ducit in sublime
 „ erectum, *quod solvendorum labor-*
 „ *um vim habet*, ab eoque apud La-
 „ tinos nomen trahit; principatumq;
 „ (ut ita dicam) in reliqua omnia ve-
 „ xilla tenet. tam quæ Imperatorum
 „ imaginibus, atque expansis texturis
 „ in variis tinctionibus, litterarumq;
 „ picturis illustrantur quasque ge-
 „ stiunt; quàm quæ horrendis draco-
 „ num hiatibus super summas hastas
 „ elatis, involantia, ac per tractus cõ-
 textis

„ textis squammis distinctos ventila-
 „ ta, iucundissimum simul & formido-
 „ losum spectaculum oculis prebent.
 Sunt qui putent, geminam vocem,
labor, & *ῥπος*, latinam alteram, al-
 teram græcam, ad Labari nomen com-
 ponendum coire; quasi idem sit La-
 barum, atque *laboris ῥπος* laboris *ter-*
minus, atque finis. Baronius de La-
 baris, & Cantabris, aliisque milita-
 ribus signis Crucem præferentibus
 plenius & accuratissimè disserit. La-
 barum ab Apostata Juliano sublatum
 Jovianus anno 363, deinde Valens in
 Oriente restituerunt.

247. Maximum etiam incremen-
 tum, summamque gloriam ex inven-
 tione S. Crucis, Christiana Religio tu-
 lit. Thesaurum illum tandiū abscon-
 ditum, tantisque votis à Christifide-
 libus desideratum S. Helenæ summa
 pietas, Deo indicante, invenit anno
 326, in ipso Calvariæ monte; cum
 S. Silvester ad Ecclesiæ Clavum sede-
 ret, Constantinus Imperium modera-
 retur, & S. Macharius Hierosolyma-
 rum gereret Episcopatum: ex quo
 tempore signū illud Reparationis hu-
 manæ

manæ majorem in Ecclesia cultum obtinuit. Clavi etiam, qui divinum Christi Domini Corpus è Cruce suspensum tenuere, summa religione Cōstantinus coluit: geminum ipse apud se habere consuevit, alterum in ejus equi quo utebatur freno; alterum in diademate fixum gestabat, tertium super novæ Romæ columna sublimem exposuit, qui populis religioni, Urbi præsidio foret. Atque hæc innuisse sit satis de incrementis Christianæ religionis per Orientales regiones.

CAPUT

CAPUT OCTAVUM.

De Monastica Vita progressu, ac sacerorum Rituum instauratione.

247.

Monastica universim Professio, duplici præsertim vitæ genere, Cœnobicico & Eremitico contineri solet: nã,

tametsi qui soli omninò viverent, ii, ducto nomine è græca voce *μόνος* Monachi præcipuo jure dicerentur; quorum tamen, in Cœnobiis, à communi hominum consortio segregatis, una esset vivendi ratio, cor unum, atque anima una, iis quoq; Monachorum nomen, Augustino (1) teste, optimè congruit. Plurimæ, hac de re, quæstiones institui solent: nam & quando utra-

(1) *August.*
in Psalm. 132

A a

que

que vivendi ratio primò cœperit ; & quis earum fuerit primus author & institutor ; & utra nam præcellat dignitate , vel tempore ; identidè scriptores quærunt . Sed ut iis nos explicandis quæstionibus immoremur , instituti nostri ratio , ac brevitās minimè patitur . Originem dumtaxat levitèr tangam , quod necessariò mihi faciendum reor , qui de Monasticæ vitæ progressu , tametsi breviter , hoc loco scripturus sum .

*Sententia quædam de origine
Monachorum in veteri
Testamento .*

(1) Relatus 248. **N**on defuerunt , qui Monasticam disciplinam in veteri Testamento floruisse contenderet . Jacobus (1) Boulduci in iis , quos *de Ecclesia ante legem* edidit libris , octo quasi monasticas Religiosorum statuit sodalitates , in totidè Cœnobiis vitam agentium ; ab orbe condito , ante Christi tempora institutas . Prima (ut ait) *Enosæorum* erat , qui ab Enos auctore ,

(1) Relatus à Georgio Feblavio Luthe-
rano neoteri-
co , Dantisca-
no : in notis
ad Encbiri-
dion Christop-
hori Angeli
Græci de stat.
hodiernis Græ-
corum ad cap.
27. §. 472.

thore, nomen sibi ejusmodi derivarunt; quos postea Essæos dictos fuisse arbitratur. Secunda, *Minoritarum Cinaorum* à Cainà Enos filio proficiscientium. Tertia *Habreorum*, ab Hebere Semi abnepote. Quarta *Cenezæorum*, ab Ascenà. Quintum *Nazææorum*. Sextum *Filiorum Prophetarum*. Septimum *Rachabitarum*. Octavum *Essæorum*. Quæ mihi magis conjectura quædam, quam opinio solida videtur esse.

249. Abrahamus item Ecchellensis pro tanta Monachorum antiquitate stare videtur: quam ut confirmet, teste utitur Mahumettano: Abrahami (1) verba (2) sunt hujuscemodi: Gelaledinus Sajuti Mahumettanus in *Ægyptiaca Historia*, ex variis authoribus, quos ibidem citat, sequentia allegat de Monastici instituti exordio: *Facultatem petierunt qui crederent ex Magis, à Moysè, ut redirent ad suos, & ea quæ habebant in Ægypto: & impertitus est eis Moses facultatem, aque deprecatus est pro illis: quæ mobrè professi sunt Monasticam vitam in summitatibus montium, &*

(1) *Abrahamus Ecchellensis in Præf. 20. Epistolæ. Anton. M.*

quas ex Arabico, Latina redditas edidit Parisiis anno 1641.

(2) *Gelaledinus Sajuti Maumettb. in Histor. Ægyptiaca.*

„ sanè primi fuerunt qui Monasticam
 „ vitam professi sunt : & appellabantur
 „ Cœtus . Remanserant verò quidam
 „ cum Mose , donec fatis concessit , Deo
 „ jubente : & interruptus est Monacha-
 „ tus post illos , donec restauraverunt
 „ illum Christi Apostoli , super quos Pax :
 „ Imò ipse Pseudo- Prophetæ Mauhu-
 „ metus , instituti veneratione motus ,
 „ conceptis verbis , Monachos suis cõ-
 „ mendavit , ac Monachorum , & Mo-
 „ nasteriorum bona , à tributorum
 „ gravamine exemit .

Sed majora autoritatis momenta ea quoque opinio desiderat .

(1) Hieron-
 Epist. 13. ad
 Paulin.

250. Argumētis ducuntur solidio-
 ribus , qui Monasticæ disciplinæ au-
 thorem primum Eliam statuunt : nam
 id ipsum sensisse Hieronymus (1) visus
 est , cùm ad Paulinum scriberet : *No-*
ster Princeps Elias , noster Eliseus .
 Idemque Hieronymus author est , jam
 indè à suis temporibus , qui ad eum
 Prophetam referrent Monachorū ori-
 ginem , fuisse plures . Nec secus opi-
 natum crediderim Mazianzenum ,
 cùm de Basilio Magno affirmaret , so-
 litudinem coluisse cum *Elia , & Joan-*
ne :

ne: eisdemque Eliam, atque Joannem *admodum Philosophos*, hoc est, Monachos extitisse; namque Nazianzeni temporibus, *Ecclesiasticorum Philosophorum* nomine vocari Monachi cōfueverant. Quinimmò (1) Cassianus Eliam proponit, veluti Monachorum exemplum, moremque illum gestandi zonam pelliceam, ab eo Propheta manasse, tradit, in Monachos Christianos. Hac etiam in sententia Magnus Basilius, & Marius Victorinus fuisse; qui Victorinus, *Eliam* (inquit) & *Eliseum*, *deserta ac montes solitarios incoluisse*, *res est notissima*. Exstat etiam in Bibliotheca Patrum liber ad Caprasium *de institutione Monachi*, ubi author, quicumque demum fuerit (nam Joāni Hierosolymitano liber ille falsò tribuitur) fusiùs de origine Monachorum differit, ab Elia proficiscentium.

(1) Cassian.
lib. 1. de In-
stitut. c. 2.

251. Et sanè dubitare minimè possumus, Prophetam illum longè præclarum, vitam in solitudine ab hominum consortio segregatam duxisse: non quidè casu, & fortuitò; neque necessitate dumtaxat, quod Eterodo-

xi solent contendere; sed Divino consilio, & velut ex instituto: id, ea, quæ hætenus innuimus, Patrum testimonia confirmant; id etiam è sacris literis aperte satis conjicitur: nam Elias ex quo ad solitariam vitam traductus est, in solis desertisque semper locis sese continuisse legitur, ab hominum frequentia sejunctum; nec nisi per occasiones, ad negotium aliquod, jussu Dei perficiendum, ad urbes descendere consuevisse: stabilemque sedem, postquam occidit Prophetas Baal, in Carmelo præsertim monte fixisse. Huc certè Basiliius (1) spectabat, cū ad Chilonem scribens, diceret: *Hic mons celeberrimus Carmelus, in quo Elias demoratus, perplacuit Deo*: Huc etiam illud pertinet (2) Nazianzeni: *pulchra res solitudo & quies, idque me docet Elias Carmelus*: quod Nicetas exponens, idest Elias, inquit, in Carmelo degens, quemadmodum tertius regum liber narrat: quæ sanè aut falsò aut certè minus aptè de Elia dicerentur, si casu potius, quàm consilio; metu, quàm voluntate id vitæ genus arripuisset.

252. Elias deindè in Carmelo monte,

(1) Basil ad Chilon.

(2) Nazianz. orat. 16. de pauperū amore. initio.

te, vitæ solitariæ socium atque discipulum habuit Eliseum; quem pariter, postquam curru igneo transvectus est, ejus instituti, simul prophetiæ, atque virtutis, reliquit hæredem. Post aliquot transacta deinde sæcula Joannes Baptista Domini Præcursor, hac etiam ex parte, quæ ad solitariam vitam pertinet, venisse dicitur, in spiritu atque virtute Eliæ. An verò monasticæ disciplinæ sectatores alios aut Elias ipse in Carmelo Monte reliquerit, aut sibi adjunxerit Elisæus? An iidem Prophetæ, Oratorium, & habitaculū ibidem extruxerint, ubi cum sociis alumnisque plurimis, certis legibus, perpetuoque sodalitatis vinculo viverent? An demum ea prophetica societas atq; sodalitas, usque ad Christi tempora, & ultrà etiam, non interrupta posteritate manaverit? res mihi videntur esse involutissimæ, & plenæ caliginis quæstiones. Itaque iis prætermisissis, quæ parum certitudinis, multum contentionis habere possunt, id unum hic statuimus, Eliâ Thesbiten Monasticæ vitæ quædam veluti rudimenta, in veteri Testamento posuisse.

Sententiæ quadam de origine Monachorum in Testamento novo, ante Pauli & Antonii tempora.

253. **E**Xemplum vitæ solitariæ, Divinus ipse Magister, & Reparator Christus, in Testamento novo, primus exhibuit: qui triginta diebus per deserta loca delituit. Tum altiora illa, atque Divina consilia renuntiandi omnibus; relinquendi domos, fratres, uxores, atque parentes; abnegandi semetipsum; atque ejus generis plurima, Evangelicis passim libris disseminata; semina certè quædam monasticæ religiosæque vitæ fuerunt, in uberrimam segetem abitura Sanctorum; ejusque generis homines paritura, qui studiosâ *Paupertate* bonis, atque fortunis; *Castitate* uxoribus; *Obedientiâ* veluti sibimetipsis nuntium remitterent. Iis Divini Magistri exemplis, consiliisque instituti Christi fideles quamplurimi, monasticam vivendi normam, jam indè a temporibus Apostolorum (uti scriptores memorant non obscuri) ante Paulum,

lum, & Antonium, in Oriente suscep-
runt; præsertim verò in Ægypto, que
regio, à S. Marco Evangelista mirum
in modum exulta, monasticæ disci-
plinæ primam præcipuamque gloriam
tulisse videtur.

254. Et sanè de Monachis Alexan-
drinis, Pauli, & Antonii tempora præ-
cedentibus, mentionem facit (1) Euse-
bius: eosdemque à Marco Evangeli-
sta fuisse institutos, Cassianus (2) aper-
tissimè tradidit. Multorum (3) quoq;
sententia fuit, Essenos illos, memora-
bilem sanè gentem, de quibus Philo
Jndæus singulari cum laude scripsit,
homines fuisse religione Christianos,
atque professione Monachos; & qui-
dè m cœnobitas; nam eorum habi-
tacula, Philo idem (quod etiam te-
statur (4) Hieronymus) monasteria
vocavit: quam de Essenis opinionè Ba-
ronius Cardinalis, ex Hieronymo, &
Eusebio, & Cassiano, aliisque scri-
ptoribus latè, luculenterque (5) con-
firmat: contra verò adèò in eandem
opinionem (6) Chemnitius, & (7) Ve-
jelius, & (8) Dallæus invehuntur, ut
nec Eusebio, nec Hieronymo parcant:

quin

(1) *Euseb. lib.*
2. c. 16.

(2) *Cassian. de*
Institut. lib. 2
cap. 5.

(3) *Eusebii*,
Hieronymi,
Epiphani,
Cassiani, *Bar-*
onii, & c.

(4) *Hierony-*
mus de script.
in Marco, &
in Philone.

(5) *Baron. t.*
1. *Annal. ad*
ann. 64.

(6) *Chemnit.*
in exami.
Concil. Trid.
sess. 8. de ca-
libat. Sacerd.
in hist. pau-
lò post init.

(7) *Elias*,
Vesel. in dis-
sert. Hist.
Theol. pag.
44. num. 10.

(8) *Ioann.*
Dallæus de
Iejun., &
Quadrag. lib.
2. ca. 4.

bus manebat : exinde autem , si quem in hoc studio vigilantem compererat , procedens quarebat , ut apud prudentissimam , nec ad habitaculum suum ante remeabat , nisi ejus , quem cupiebat , frueretur aspectibus . Ex quo Athanasii testimonio , quædam spontè fluunt , quæ in hanc rem facere videtur plurimum . I. Ante Paulum , & Antonium fuisse Monachorum Coenobia , seu Monasteria , licet non tam crebra in Ægypto . II. fuisse quoque solitarios nonnullos , qui studio perfectioris vitæ , non quidem in aviis penitisque desertis , sed in agris , non ità procil à paternis ruribus , delitescerent ; in divinarum rerum contemplatione diù , noctuque versantes : quorum exemplis animum suum instituebat Antonius . III. Ejusmodi solitarios , non persecutionis metu , ut quidam hæretici criminantur ; sed perfectioris vitæ studio , solitariam vivendi rationem suscepisse , ab urbano strepitu , hominumque consortio segregatam . IV. Qui ante illud tempus , aviam solitudinem cole-ret , innotuisse neminem : ita ejus rei exemplum Paulus Thebæus in Ecclesiam

fiam

fiam intulit primus : qui jure propterea cùm ab Hieronymo, tum à reliquis scriptoribus in tota posteritate, primus Eremita vocari solet .

Quæ res cùm satis sint exploratæ ; sic demùm existimò : monasticæ vitæ rationem, tametsi certis fixisque legibus minùs formatam, minimèque perfectam ; aliquo tamen modo ante Paulum & Antonium, ab ipsis Apostolorum temporibus, in Testamento novo cœpisse .

De Monastica vita progressu per Paulum, & Antonium, post Nicænum Concilium.

255. **S**ED quod propiùs in rem nostram facit, circa ipsa Concilii Nicæni tempora, utraque Monasticæ vitæ ratio, Solitaria & Cœnobitica valere potissimùm cæpit : eaque semina, quæ in Testamento veteri Elias, & Eliseus, ac postea Joannes ; in Testamento novo primum Christus, deinde Apostoli, præsertim Marcus jecerant per Orientem, hoc demùm tempore abjerunt in florem . Nam quod ad vitam

tam pertinet Eremiticam in aviis penitissimisque desertis segregatam, ejus (uti scripsit (1) Hieronymus) institutor Paulus, illustrator Antonius fuit. Paulus quidem annos amplius septuaginta ante Nicænum Cōcilium in avia penitissimaq; solitudine, soli Deo notus delituit: sed nonnisi undeviginti annis post eam Synodum celebratam, hoc est salutis anno 343. jam jam moriturus innotuit; ab Antonio Magno, Deo indicante repertus. Antonius quoque, ante Nicænam Synodum, cum nondum quicquam de Paulo sciret, ad id vitæ genus exercendum, in interiora deserta sese contulerat: at circa ipsa Nicæni Concilii tempora, clarus magis evasit. Exindè verò tantum Pauli & Antonii exempla valere, ut postquam eorum fama manavit, Orientis deserta loca, imprimis verò Ægyptiacæ solitudines, ipsis propè urbibus frequentiores evaserint: tanta repentè Eremitarum extitit multitudo. Eâque demùm via & ratione, beata illa stirps atque progenies segregatorum hominum, à Paulo fundata, ab Antonio illustrata & progata fuit.

De

(1) Hieron.
epist. 22. ad
Eustachium
virginem.

256. De hoc vitæ genere maximè segregato, non est absurdum affirmare, persecutionum occasione capisse: nam certè Paulum persecutio & metus primò impulit in desertum. Verùm in eo Lutheranorum quidam & Calvinistarum desirant, quod illud vitæ institutum neque laudabile; neque per se unquam, aut perfectionis studio à Patribus intentum fuisse putant: totum id eremiticæ vitæ negotium timori tribuentes: qua in sententia, jam inde à temporibus Cassiani fuerunt aliqui, contra quos idem (1) Cassianus invenitur. Et sanè Paulus, tametsi timore primùm secesserit; nulla tamen ratione fingi potest, nonaginta annos in eo vitæ genere, timore fuisse detentum; sed potius voluntate, studioque perfectionis, & quod caput est, Divini Numinis instinctu: cujus Providentia factum est, ut ex iniqua hominum voluntate, & persecutorum tentatione, tantus Paulo proventus existeret: novit enim verò Deus hujuscemodi uti occasionibus; nec rarò ex hominum malitiæ exordia sumit perficiendi opera sua. Et ingens exinde multitudo Eremitarum,

(1) *Cassian. collat. 18. c. 5., & 6.*

rum, Pauli, Antoniique exempla, nullo cogente metu secuti sunt.

257. Quod verò attinet ad vitam Cœnobiticam, ejus certè Antonius Magnus, aut fundator primus, aut restitutor, & propagator fuit: nam quæ illius vitæ rudimenta, Marcus Evangelista in Ægypto posuerat, ita persecutionum horribiles tempestates labefactaverant, ut eorum vix intermortuæ quædam superessent reliquię. Itaque Antonius Cœnobiticam disciplinam hac viâ & ratione fundare cœpit. Ejus viri virtus, divina Philosophia, & mirabilis vitæ ratio, præclarâ famâ, omniumq; sermone, per Orientem celebrabatur: eâ famâ commoti plures, primò ex finitimis regionibus, postea ex longinquis, ad eundem confluebât, ut ab eo Magistro monasticis institutis imbuerentur. Itaque alumnos longè plurimos habere cœpit. Exindè multa Cœnobia, seu Monasteria per Ægyptum, in montibus, aliisque desertis locis construi jussit; in quæ Cœnobia, discipulos, alumnosque distribuit, velut in totidem societates; quarum quilibet suum Patrem sive Præpositum ha-

haberet: eaque Cœnobia, crescente in dies Monachorum numero, ita multiplicata sunt, ut brevi tempore Ægyptum ferè totam compleverint: quare

(1) Chrysost.
in Mattb. bo-
m. 8. cap. 2.

(1) Chrysostomus, qui per illud tempus Monasticam disciplinam admodum adolescens sectabatur: Si quis, inquit, ad Ægypti veniat solitudines, paradiso quovis omnem illam videbit eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus. Nec viri tantum, sed etiam foeminæ, Antonii præceptis atque institutis imbutæ, monasticam disciplinam sequebantur; plurimaque repente Cœnobia Virginum in Ægypto extiterunt, inter quæ illud maximè celebratur, quod Pachomii soror à fratre instituta, in Thebbenensi vico fundavit. Ejus rei extat, ejusdem Chrysostomi (2) luculentissimum testimonium; qui cum de Antonii differeret institutis; atque hæc, inquit, non in viris solum; verum etiam in foeminis splendere conspicias: addens post pauca: Non ita variis astrorum choris cælum refulget, ut Ægypti Eremus, innumeris Monachorum ac Virginum distinguitur atque illustratur habitaculis. Exin-

(2) Chrysost.
ibid.

258. Exindè Antonii Magni vel institutione, vel exemplo formati, Monastica disciplina magistri plurimi prodire; qui eam vivendi rationem novis regulis auctam, propagarunt in Palæstinam, in Syriam, in minorem Asiam, Cappadociam, Pontum, Mesopotamiam, Armeniam; Persidem, Indiam, & Æthiopiam; in Gothos item & Boreales regiones usque ad latrones Bessos & Dacos; de quibus sic postea cecinit (1) Paulinus:

*O vices rerum, benè versa fama!
Invit montes prius, & cruenti;
Nunc tegunt versos Monachi latrones
Pacis alumnos*

(1) Paulin. in
carm. ult. de
reditu Nive-
te ad Natal.
S. Felic.

*Mos ubi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget Angelorum,
Et latet justus, quibus ipse latro
vixit in antris.*

Et Hieronymus (2) cùm scriberet ad Heliodorum, *Indus, inquit, Persa, Go-
tus, Ægyptius, philosophantur* (hoc est Monasticam exercent vitam, divinarum rerum contemplationi vacantes) *Bessorum feritas, & pellitorum turba
populorum, qui mortuorum quondam in-
feriis,*

(2) Hieron.
epist. 3. ad He-
liodor.

feriis, homines immolabant; stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos:
 (1) *Idem ad Letam ep. 7.* Idemque author, (1) eum versaretur in Palestina, ad Letam scripsit hujusmodi *de India, Perside, Æthiopia, Monachorum quotidie turmas suscipimus:* eorum videlicet, qui ad loca Sancta, Religionis causâ, confluerent. Quibus rebus satis apertè intelligimus, Monasticam disciplinam ab Antonio Magno profectam, latè per Orientem, & Austrum, & Aquilonem, brevissimo temporis intervallo, fuisse diffusam.

259. Sed in Occidentem quoque ea ipsa tempestate Antonii disciplina pervenit: ex Ægypto Romam illata ab Athanasio Magno: qui Salutis anno tercentesimo quadagesimo, cum Arianae tempestatis causâ, eam in Urbem venisset, Antonii viventis adhuc instituta, atque Pachomii Regulam secum tulit, ut eam vivendi rationem, Romano Pontifici probandam (ut mea fert opinio) cæteris verò imitandam proponeret. Vix autem propositam ab Athanasio, probatamque oraculo primæ sedis, tanto studio Romana pietas arripuit, ut plurima
 ma

ma repentè tùm virorum , tùm Matronarum Coenobia extiterint Romæ: unde momento , ut ita dicam , temporis latiùs eadem professio ac disciplina manavit, non solùm per Italiam, plurimasq; Tirreni Maris Insulas, sed etiam transcendit alpes, atque in Galliam, inque alias occidentis Solis Provincias sese diffudit. Itaque illo spatio temporis , quod à Concilio Nicæno primo, usque ad Constantinopolitanum generale secundum fluxerat , tantus fuit Monasticæ disciplinæ progressus , ut florens atque beata stirps Monachorum , ad quatuor Mundi cardines ramos extenderit ; ad Orientem & Occidentem , ad Austrum ; & Aquilonem : At in Oriente per illud tempus longè valuit excelluitque multitudo & sanctitas Monachorum ; adeò ut in uno dūtaxat Nitriæ Monasterio , quinque Monachorum millia sub Alexandrino Machario viverent .

Quibus potissimum institutis, Monastica disciplina, eo tempore contineretur; & quinam ante Basilium, Monachorum regulas in Oriente conscripserint?

260. **Q**uibus potissimum institutis Monastica disciplina eo tēpore in Oriente, præsertim in Ægypto, cōtineretur, S. Hieronymus olim indicavit, cū de custodia Virginitatis scriberet ad Eustochium. Id ipsum nos indicaturi, ejus Authoris luculentissimi verba eadem huc transferemus. Tria (1) sunt in Ægypto (inquit Hieronymus) genera Monachorum. Primum Cænobitæ, quod illi *Saufes* gentili lingua vocant; nos in communi viventes, possumus appellare. Secundum Anachoritæ, qui soli habitant per deserta; & ab eo, quod procul ab hominibus recesserint, nuncupantur. Tertium genus est, quod Remoboth dicunt; deterrium atque neglectum, & quod in nostra Provincia aut solum, aut primum est. Hi bini vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitratu

(1) Hieron.
ad Eustochiū
Virginē Pau-
læ Matronæ
filiam, de cu-
stod. Virgini-
tat. epist. 22.

„ tratu ac ditione viventes ; & de eo ,
 „ quod laboraverint, in mediū partes
 „ conferunt , ut habeant alimenta
 „ communia. Habitant autem quam-
 „ plurimū in urbibus & castellis : &
 „ quasi ars sit sanēta , nou vita , quic-
 „ quid vendiderint , majoris est pre-
 „ tii: inter hos sæpè sunt jurgia ; quia
 „ suo viventes cibo , non patiuntur se
 „ alicui esse subiectos : re verâ solent
 „ certare jejuniis , & rem secreti , vi-
 „ ctoriæ faciunt . Apud hos affectata
 „ sunt omnia , laxæ manicæ ; caligæ
 „ follicantes ; vestis crassior ; crebra
 „ suspiria ; visitatio virginum ; detra-
 „ ctio clericorum : & si quando dies
 „ festus venerit , saturantur ad vomi-
 „ tum . His igitur , quasi quibusdam
 „ pestibus, exterminatis, veniamus ad
 „ eos , qui plures sunt , & in commu-
 „ ne habitant, idest, quos vocari Cœ-
 „ nobitas diximus .

261. „ Prima apud eos confedera-
 „ tio est , *obedire majoribus* , & quid-
 „ quid jusserint , facere . Divisi sunt
 „ per decurias, atque centurias; ita ut
 „ novem hominibus , decimus præsit;
 „ & rursus decem præpositos sub se

„ centesimus habeat : manent separa-
 „ ti, sed junctis cellulis: usque ad ho-
 „ ram nonam, ut institutum est, nemo
 „ pergit ad alium, exceptis his De-
 „ canis, quos diximus; ut si cogitatio-
 „ nibus fortè quis fluctuat, illius con-
 „ soletur alloquiis : post horam no-
 „ nam in commune concurritur: psal-
 „ mi resonant: scripturæ recitantur ex
 „ more:& completis orationibus, cū-
 „ ctisque residentibus, medius, quem
 „ patrem vocant, incipit disputare:
 „ quo loquente, tantum silentium fit,
 „ ut nemo alium respicere, nemo au-
 „ deat excreare : dicentis laus in fletu
 „ est audientium. Tacitæ voluntur
 „ per ora lacrymæ, & ne in singultus
 „ quidem erumpit dolor: cū verò de
 „ Regno Christi, & de futura Beatitu-
 „ dine, & de gloria cæperit annun-
 „ ciare ventura, videas cunctos, mo-
 „ derato suspirio, & oculis ad Cœlum
 „ levatis, intra se dicere : quis dabit
 „ mihi pennas sicut columbæ, & vola-
 „ bo, & requiescam. Posthæc conci-
 „ lium solvitur, & unaquæque decu-
 „ ria cum suo parente pergit ad men-
 „ sam, quibus per singulas hebdoma-
 „ das

„ das vicissim ministrant . Nullus in-
 „ cibo strepitus est : nemo comedens
 „ loquitur : vivitur pane , legumini-
 „ bus , & oleribus , quæ sale solo con-
 „ diuntur : vinum tantum senes acci-
 „ piunt ; quibus , & parvulis sæpè fit
 „ prandium ; ut aliorum fessa susten-
 „ tetur ætas ; aliorum non frangatur
 „ incipiens . Dehinc consurgunt pa-
 „ riter , & hymno dicto ad præsepia
 „ redeunt : ibi usque ad vesperam cum
 „ suis unusquisque loquitur , & dicit :
 „ Vidistis illum & illum ? quanta in-
 „ ipso sit gratia ? quantum silentium ?
 „ quàm moderatus incessus ? Si infir-
 „ mum viderint , consolantur ; si in-
 „ Dei amore ferventem , cohortantur
 „ ad studium . Et quia nocte , extra ora-
 „ tiones publicas in suo cubili unus-
 „ quisque vigilat , circumeunt cellu-
 „ las singulorum , & aure apposita ,
 „ quid faciant , diligenter explorant ;
 „ quem tardiorē deprehenderint ,
 „ non increpant ; sed dissimulato quod
 „ norunt , eum sæpius visitant & prius
 „ incipientes , provocant magis orare ,
 „ quàm cogunt . Opus diei statum est :
 „ quod Decano redditum fertur ad

„ œconomum; qui & ipse per singulos
 „ menses Patri omnium cum magno
 „ tremore reddit rationem ; à quo
 „ etiam cibi cùm facti fuerint prægu-
 „ stantur: & quia non licet dicere cui-
 „ quam: tunicam, & sagum, textaque
 „ juncis strata non habeo: ille ita uni-
 „ versa moderatur, ut nemo quid po-
 „ stulet, nemo non habeat. Si quis ve-
 „ rò cæperit ægrotare, transfertur ad
 „ exedram latiore; & tanto senum
 „ ministerio confovetur, ut nec deli-
 „ cias urbium, nec matris quærat af-
 „ fectum. Dominicis diebus oratio-
 „ ni tantum, & lectionibus vacant:
 „ quod quidem & omni tempore, cõ-
 „ pletis opusculis, faciunt. Quotidie
 „ aliquid de scripturis discitur. Jeju-
 „ nium totius anni æquale est, exce-
 „ pta Quadragesima, in qua sola con-
 „ ceditur districtius vivere: à Pascha
 „ ad Pentecosten cænæ mutantur in-
 „ prandia; quo & traditioni Eccle-
 „ siasticæ satisfiat, & ventrem cibo
 „ non onerent duplicato. Tales Philo,
 „ Platonici sermonis imitator, tales
 „ Josephus Græcus Livius, in secun-
 „ da Judaicæ captivitatis historia Es-
 „ senos refert,

Ve-

262. „ Verum quia nunc , de Vit-
 „ ginibus scribens ; penè superfluum
 „ de Monachis disputavi, ad tertium,
 „ genus veniam , quos Anachoritas
 „ vocant : qui & de cœnobiis exeun-
 „ tes, excepto pane, & sale, ad deser-
 „ ta nihil proferunt amplius . Hujus
 „ vitæ author Paulus , illustrator An-
 „ tonius , & ut ad Superiora conscen-
 „ dam, Princeps Joannes Baptista fuit.
 „ Talem verò virum Hieremias quo-
 „ que Propheta describit, dicens: Bo-
 „ num est viro, cùm portaverit jugum
 „ ab adolescentia sua : Sedebit solita-
 „ rius & tacebit, quoniam sustulit su-
 „ per se jugum, & dabit percutienti se
 „ maxillam : saturabitur opprobriis,
 „ quia non in sempiternum abjiciet
 „ Dominus . Hæc Hieronymus : qui-
 „ bus satis est indicatum , cujusmodi eo
 „ tempore esse solet in Oriente Mona-
 „ chorum ratio & disciplina : jam brevi-
 „ bus indicabo , quinam ante Basilium
 „ Monachorum regulas in Oriente con-
 „ scripserint.

263. Antonius ipse Magnus, tamen-
 „ si, ut ab Athanasio accepimus, fuisset
 „ solitus dicere : *Ad omnem mandatorum
 „ disci-*

disciplinam Scripturas posse sufficere: instantibus tamen discipulis in Monasterio Nacalon, octo supra quadraginta constituit regulas.

264. Isaias deinde Abbas, octo & sexaginta præcepta, sive consilia jis statuit, qui Monachatus tyrocinium ponerent.

265. Præterea SS. PP. Serapion, Macharius, Paphnutius, & Macarius alter, collato invicem studio, Monachorum Regulam condiderunt divisam in partes tres: quarum prima, sex supra decem; altera septem; tertia quatuordecim capitibus continetur.

Tum Macarius tertius, Alexandrinus, qui Monachorum quinquemillia sub se habuisse proditur in Monasterio Nitriæ, triginta, suis Alumnis, addidit regulas.

Sed celeberrima imprimis, ea semper habita est Regula, quam Sanctus Pachomius, dictante Angelo, in vico Tabennensi, seu Tebbennensi conscripsit: quam Pachomij Regulam, Athanasius Magnus, uti diximus, Romam intulit primus. In quatuor veluti

ti partes, ea Regula est divisa: Prima pars sic inscribitur. *Patris nostri Pachomij hominis Dei, qui fundavit conversationem Cœnobiorum à principio, per mandatum Dei, hoc est exordium præceptorum.* Pars altera, titulum præfert hujusmodi: *Præcepta, & instituta Patris nostri Pachomij hominis Dei, qui fundavit ab exordio Sanctæ vitæ communionem.* Tertiæ partis hæc est inscriptio: *Ejusdē Patris nostri Pachomij præcepta, atque Judicia.* Quarta demum atque postrema, hoc argumento continetur: *Præcepta, ac leges Patris nostri Pachomij, de sex orationibus verspertinis, & de collecta, quæ per singulas domos fit sex orationum.* His accedunt monita quædam, brevi capitulo comprehensa; tùm Epistolæ plures, & *verba mystica*, quæ ab Angelo pariter Pachomius didicerat. Ejusmodi verò Pachomii opera, quæ ad Cœnobitarum pertinent disciplinam, ægyptio primùm, mox græco sermone conscripta, S. (1) Hieronymus latinitate donavit, rogatus a Sylvano Presbytero; eâque etiam causâ ductus, quod in Monasterio *Metanæ*, Latinorum pluri-

(1) Hieronymus
Præf. ad Pachomii Regulam.

rimi viverent, qui Ægyptiacum, græcumque seronem ignorarent.

266. Orsiesius quoque Cœnobita sanctissimus Pachomij, ac Theodori collega, tractatum quendam in capitula sex & quinquaginta divisum, ad Cœnobitarum institutionem conscripsit: de quo tractatu, deque ipso authore Orsiesio, hujuscemodi scribit Gennadius. *Orsiesis Monachus amborum, idest Pachomij, & Theodori collega, vir in sanctis scripturis, ad perfectum instructus, composuit librum, divinum conditum sale; totiusque Monasticæ discipline instrumentis constructum: & ut simpliciter dicam, totum penè in eo vetus & novum testamentum, compendiosis dissertationibus, juxta Monachorum dumtaxat necessitatem, invenitur expositum: quem tamen vice testamenti, propè diem obitus suis fratribus obtulit.* De Sanctis Monachis, Pachomio, Theodoro, & Orsiesio, hæc etiam scripsit (1) Hieronymus: qui primi per Thebaidem & Ægyptum, cœnobiorum fundamenta jecerunt, juxta præceptum Dei, & Angeli, qui ad eos ob hanc ipsam institutionem missus fuerat.

Sed

(1) Hieronymus
ibid.

267. Sed ex alijs etiam ejus temporis Monachorum Patribus, instituta quædam, Vigilius Diaconus collegit, ex quibus Regulam composuit, quæ *Orientalis*, five Patrum Orientalium inscribi solet; & septem supra quadraginta capitulis continetur: cujus Orientalis regulæ (1) Gennadius, (2) Smaragdus Abbas, atque (3) Annales Trevirenses identidem meminerunt.

268. Si cui fortè cupido incesserit, quas diximus legendi Regulas; partim ab Antonio Magno; Partim ab ipsius Alumnis, vel imitatoribus traditas Cœnobitis; is Regularum codicem legat; quem olim sub annum salutis 820 a Sancto Benedicto Abbate Anianensi collectum, Lucas deindè Holstenius, Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, anno 1661 in tres partes digestum auctumque edidit.

269. Ex his autem Regulis, tum ex alijs omnibus, quæ de Monastica vitæ progressu ac disciplina per Antonium, ejusq, Alumnos, hætenus memoravimus, alia quædam notatu digna coniiciuntur, ac veluti spontè descendunt; quæ sunt hujuscemodi.

I. Cum

(1) *Gennad. Massiliens. de scriptor. Eccl. cap. 51.*

(2) *Abb. Smaragdus in expost. Regul. S. Bened. cap. 28.*

(3) *Annal. Trevirens in Apolog. Monast. S. Maximi par. 2. cap. 1.*

I. Cùm Antonius Magnus, atq; Antonii deinde discipuli, qui Basilium tempore antecesserunt, ad tantum robur, tantamque celebritatem, tamque perfectam vivendi normam, Cœnobitarum institutum, per totum ferè terrarum orbem adduxerint; primus certè Monachorum author, aut Cœnobiticæ vitæ fundator absolutè dici, aut haberi Basilus minimè potest. II. Etsi magnus Antonius Cœnobitarum institutor, aut certè Restitutor primus extiterit, altor, & propagator; tantum tamen cœnobiticæ disciplinæ addidit Pachomius iis, quas Angelo dictante conscripsit, regulis; ut hunc, fundatorem Cœnobiorum, atque parentem primum in commune viventium, scriptores antiquissimi, atque memoriæ veteres prodant. III. In tanta Monachorum multitudine, & varietate locorum, discrepans aliquantò vitæ cultus, ac diversorum Cœnobiorum, diversa parumper institutio erat, ac disciplina: primique illi Principes atque Duces cœnobitarum, cùm Antonii Magni idem propositum, idemq; vivendi genus sibi omnes statuif-

tuiſſent; alius tamen aliâ viâ & ratione utebatur: & gregem quiſque ſuum ſuis quiſque regulis inſtituebat: tametſi minima, ea diverſitas foret, & in rebus ſita leviffimis. IV. Omnes illius temporis Cœnobia, eam vivendi rationem ſequēbantur, quæ *contemplativa* vocari ſolet. *Paupertatem, Caſtita-tem, & Obedientiam* omnes pariter aliquomodo profitebantur: at quo ritu, quove ſacramenti generis ſe vinculis obligarent, ſatis exploratum non eſt. Omnino ſubiiciebantur Patriarchis, & Metropolitanis, qui Monachorum Cœnobia viſitare, Præpoſitos conſtituere, diſciplinam moderari ac temperare identidem cōſueverant; quod ab Athanaſio in Ægypto; à Meletio Antiocheno in Syria factum legimus; quin etiam in Arabica collectione extat Nicænus Canon, qui eſt ordine decimusquartus; quo Cane cautū erat; *ne quis fiat Monachus ſine licentia Episcopi*. Illud etiam ſatis certum mihi videri ſolet, monaſticam diſciplinam jam indè fuiſſe confirmatam, authoritate Romanæ Sedis, nēpè Iulii Pontificis ſub annum 340 tunc
nimi-

nimirum , cum Athanasius Antonii vitam , atque Pachomii Regulam Romam tulit . V. Uniformis ubique (si levia quædam , quod diximus excipias) Monachorum cultus erat & ratio : facilis & ferè promiscuus invicem transitus ab uno ad alterum Cœnobiorum : quamvis id vitio duceretur , si sine causa fieret . VI. Id etiam in more positum erat , ut ex eremo ad Cœnobia (quod erat proclivius) & ex Cœnobiis ad Eremos (quod non nisi post diuturnum experimentum , & viris in virtute obfirmatissimis concedebatur) migrare Monachi possent . VII. Fœminæ , atque Virgines , quæ vitam colerent cœnobiticam , iisdem Monachorum præceptis institutisque vivebant : ut de his accepimus , quæ Pachomii Regulam in Tebbennensi vico , ab ejusdem Pachomii sorore institutæ seſtabantur ; de quibus Virginitibus , in Pachomii vita scribitur , *Monachis omninò similem , earum fuisse institutionem* ; exceptis Melotis , hoc est caprinis pellibus , confectis albis , quibus uti fœminæ vetabantur ; cum tamen viris aut dormire sine Melotis ,
aut

aut comedere, nefas esset. Sed in urbibus etiam, Monasteria Virginum, eo tempore cœperunt ædificari: quod primò Romæ factum creditur; tum Alexandria, Antiochiæ, aliisque locis plurimis, tum occidentis, tum orientis Solis. Athanasius Magnus instituta edidit præclarissima, quibus urbanæ Virgines ad virtutem omnem, aptamque sexui disciplinam informarentur.

*De Monastica Disciplina progressu,
Basilii Magni operâ.*

269. **S** BASILIUS MAGNUS, vertente salutis anno 356, cum Liberius Ecclesiam, Constantius Imperium Orientis moderaretur, ipseque Basilius octavum supra vigesimum ageret ætatis annum, peregrinationem in Syriam, & Ægyptum suscepit. In patriam, eodem anno reversus, Monasticam disciplinam, quã ab Ægyptiis, Syrisque Monachis didicerat, in Ponti regionem intulit primus: exindè Monasterium extruxit apud Iborim, quæ parva erat civitas,

Cc

ad

ad ripas Iris fluminis; propè què locū Basilii familia pollens genere, atque divitiis prædia possidebat amplissima. Eo in Monasterio (quod primū, credo, fuit Basilianorum Coenobium) socios, alumnosque plurimos habere cœpit: quorum ipse curam suscipiens, Monachorum Pater evasit. Tūm ut erat scientiis, divinarumque litterarum, prudentiā magis omnibus præditus, præclaram Regulam, ac divina quædam instituta conscripsit, quibus veterem, ac veluti agrestem Ægyptiorum Monachorum disciplinam, ad lōgè meliorem formam, magisque Religioni congruentem adduxit: cujus rei causa Basilii, religiosorū Ordinum author primus haberi solet. Inter Basilii scripta *Ascetica* Hieronymus posuit, quo nomine, quas diximus Basilii Regulas appellavit; tametsi non defuerint, qui easdem Basilii Regulas, sive *Ascetica* illa, Eustathio Episcopo Sebasteno, Ariano nequissimo, Basilii hosti acerbissimo, falsò tribuerent. Postquàm Cæsarensē Episcopatum, Basilii Magnus obtinuit; Monachorum curam Petro fratri, vi-

ro-sanctissimo demādavit. Exindè verò
 latius Basilii regula propagari cœpit :
 primò in Cappadociam , Armeniam ,
 & partes reliquas Ponticæ regionis :
 tñm Cœnobia plurima Monachorum
 per Syriam , Ægyptum , & Palesti-
 nam , vel ab ipso Antonio , vel ab
 Antonij discipulis instituta , priorem
 suam disciplinam , non ita sanè adhuc
 formatam , ad Basilianæ institutionis
 normam composuerūt . Post verò Mo-
 nachorum Cœnobia , & societates ce-
 lebriores , quotquot de novo extite-
 runt per Orientem , aut etiam in Thra-
 cia , in Græcia , in Illyrico , perque
 Insulas Ægæi Maris : Sinaitæ , Ace-
 mitæ , Diitæ : magna Laura S. Sabbæ
 tot Sanctorum altrix & nutrix focun-
 dissima ; Monasteria item Sanctorum
 Euthymii , Charitonis , Theodosii
 Cenobiarchæ , atque alia propè in-
 numera , sub Basilii nomine atque Re-
 gula militabant . Demùm volventi-
 bus annis , prioribus institutis aut ex-
 tinctis , aut obsecratis , aut ad summā
 paucitatem redactis ; solum Basilii no-
 men , universam Orientalium Mona-
 chorum posteritatem obtinuit : ita

quidè̃m , ut quotquot nunc in Oriente universo , iisque regionibus , quæ orientalis Ecclesię ritibus vivunt, Monachi existunt , *Basiliani* sint ferè omnes : felices admodum atque beati , si tanti Parentis integram custodirèt hereditatem ; & ut nominis , ita fidei , atque virtutum hæredes forent .

270. Sed in Occidentem quoque Basilii Magni institutio ac disciplina manavit ; qua in re duplex fama est , & scriptorum opinio : Quidam putarunt , posterioribus sæculis id evenisse , atque Basilianos Monachos , ex Oriente in Occidentem , Iconomachorum tempestate fuisse primùm delatos . Alii contra & fortassè veriùs contendunt , cùm adhuc viveret Basilus , in Occidentem venisse ; eandemq; deindè , in exitu quartì sæculi , diffusam latè fuisse , propagatamque per Italiam & Galliam , aliasque Regiones occidentales . In quibus Regionibus Basilianę stirpis propago generosissima radices egit feliciùs : nam postea in orientis Solis plerisque partibus , Monachos etiam schisma corripuit , quod cùm Basilianę disciplinæ , corrupta fide , animam

nam veluti extinxerit, quod superest, cadaver est. In Occidente verò Basilianos Monachos ea pestis non tetigit: quare apud hos fide integerrimos, tota Basilianæ institutionis manet hæreditas; floret Sanctitas; viget disciplina.

271 Illud etiam hic addendum censeo, Basilii Regulam, omnium primam, fuisse in jure scripto probatam; ob eamque rem, Religiosorum Ordinum primus, jure Basilianus habetur.

272. Sed eodem tempore, quo Basilii Magnus Monachorum Cœnobiū apud Iborim fundavit, Virginū quoque Monasterium, aliarumque Mulierum, apud eandem urbem, Emmelia Basilii Mater, atque Macrina soror extruxerunt: ibique primū Basiliana regula coli, observarique cæpit à foeminis: quarum regimen Macrina præsertim suscepit, virilis animi ac sanctitatis foemina, quæ in eo Monasterio cū vidua matre vixit, atque obiit sanctissimè. Atque hæc satis de Monachorum progressu.

De sacrorum Rituum Instauratione.

273. **E**O etiam tempore sacris rebus major quidam decor accessit : namque ritus illi, Christianæ Religionis, quos furiosa Ethnicorum Principum superstitio, & ingruentes undique persecutionum terrores, longè ablegaverant, eo ipso fuerunt tempore restituti : instaurati præterea, quos violaverat hæresis : explicati, qui penderent adhuc ancipites : alii etiã de novo, prout res ac tempora postulassent, autoritate legitimâ instituti. Quæ omnia partim in Conciliis per Orientem tunc celebratis ; partim a præcipuis fiebant Ecclesiarum Præsulibus ; ubi earum rerum ordinandarum spatium daret Ariana tempestas. Tres præsertim ritus (nam de aliis dubitatur) à Nicænis Patribus ordinatos fuisse, certò novimus : Fixus omnibus ubique Ecclesiis, celebrandi Pascatis dies, juxta decretum Viëtoris Papæ, Statutum ; (1) nè minùs quàm à tribus Episcopis, Episcoporum fieret in posterum ordinatio. Decretum

Canon. 20.

tum (2) pariter, nè fideles, diebus Dominicis, aut Pentecostes genua flecterent; sed stantes Deo vota persolverent. Alia etiam plura, quæ ad Religionem pertinent, iis fuisse temporibus per Orientem ordinata.

274. Sed illud imprimis memoriâ dignum puto, quod ad sacra mysteria majori cum ordine, ac majestate, celebranda, contulit Basilius Magnus: qui egregiâ operâ, intentoque studio, sacra, preces, mysteria, cæremonias, ac ritus, quæ antea certo minus ordine obibantur in Sacrificio Missæ, viâ & ratione ordinavit composuitque: Idemque protulit sacras illas Liturgias, quæ toto terrarum Orbe celeberrimæ habentur: quibus paulatim pars major orientalium Ecclesiarum, uti cœpit: quibusque ad hunc etiam diem, certis anni diebus, totaque ferè *magnarum jejuniorum* tempore Ecclesia Græcanica utitur; quin potius, ut verius dicam, eas exercet quotidie; nam quæ vulgò Chrysostomi vocatur, cujus est usus ferè quotidianus, ea sanè Basilii est ipsissima Liturgia, quibusdam dumtaxat in locis

ne fastidium debilioribus crearet , a Chrysostomo decurtata ; ob eamque solum causam , Chrysostomi dici solet .

275. Scribendum hinc mihi foret de Ritibus , quibus eo tempore , Sacramenta, ejusq; generis alia , per Orientem solerent confici , quæve iis in rebus, variarum Ecclesiarum varietas, & consuetudo foret : verum ea operosa res est , & major , quam hic pro merito tractari queat .

CAPUT

CAPUT NONUM.

*De Orientalium ejus temporis Obsequio
erga Romanam Sedem, deque
Romana Sedis erga Orientales
solicitudine.*

276

On sic ramus ro-
bori adhæret ;
nec tam arcte
humano capiti,
membra cætera
conjunguntur ,
ut, per illa bea-

ta tempora , Ecclesia Orientalis ad-
hærebat Romanæ Sedi . Omnium
tunc Christi fidelium sive per Orien-
tem , sive per Occidentem , una so-
lùm erat societas , eâdemque fide
coagmentata Communitas : eosque
populos sive occidentis , sive orientis
Solis , quos , interjectis locorum spa-
tiis ,

tiis, natura dirēmit, animorum sum-
 mā conjunctione Religio copulabar.
 Itaque ex veteri, divinoque instituto,
 eam officiorum religionem, atque vi-
 cissitudinem, hinc Romana Sedes,
 illinc Orientalium prestantissimi exer-
 cebant, quam inter Caput, & mem-
 bra; inter Præpositum, & subjectos
 par est intercedere: Orientales in ob-
 sequio summo erant erga Romanam
 Sedem: vicissim Romana Sedes incre-
 dibilem Orientalium gerebat solici-
 tudinem. Ejus ego rei argumenta
 quædam hic indicabo: sed quàm bre-
 vissimè; copiosius de iisdem rebus in
 Polemica parte, subtiliusque scriptu-
 rus. Hoc verò præsentī capite conti-
 nentur ejusmodi: I. De obsequio Cō-
 ciliarum orientalium, eo tempore
 congregatorum, erga Romanam Se-
 dem. II. De obsequio Patriarcha-
 tus Alexandrini. III. De obsequio
 Patriarchatus Antioncheni. IV. De
 obsequio aliorum Episcoporum oriē-
 talium. V. De obsequio S. Grego-
 rii Nazianzeni Theologi. VI. De
 obsequio S. Basilii Magni. VII. De
 obsequio Imperatorum, qui orienta-
 le

de Imperiū eo tempore administrarunt. VIII. De obsequio ipsorummet hæreticorum orientalium. Tūm ad Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudinem gradum facientes, dicemus. I. De sollicitudine S. Silvestri Pontificis. II. De sollicitudine S. Julii Pont. III. De sollicitudine Liberii Pont. IV. demum de sollicitudine S. Damasi.

*De obsequio Conciliorum orientalium,
eo tempore congregatorum erga
Romanam Sedem.*

272. **N**ICENAE imprimis magnæ Synodi hic est autoritas adhibenda: cujus præsertim Concilii Patres, præclarissima obsequii sui erga Romanam Sedem argumenta dederunt: namque primò ad nutum Silvestri Pontificis, Romanæq; Sedis voluntati, imperioque (1) obsequentes ad id Concilium se contulerunt. Tūm principem in ea Synodo locum, Osio, Vincentio, atque Vitoni, quod Silvestri Pontificis vices gererent, Patriarchis posthabitis, (2) tribuerunt: Osium (3) præsertim observantes veluti

(1) Vide supra cap. 4. n. 110. & infra in Polem. observat. 1.

(2) Vide ibidem de fuga sua.

(3) Athanas. ap. el. 2. Photius Biblioth. in Ge-las. Cæcycen. c. 8. ad Michæ. Bulg. reg. vide infra in polem.

luti Concilii caput atque ductorem, eâ ducti religione, quod is, primus præcipuusque Silvestri Legatus, faciem veluti Romanæ Sedis, auctoritatemque secum tulerat in Orientem. Exinde cum sextum conderent canonem, eoque Patriarcharum cuilibet sua jura, suæque ditionis certos statuerent fines; de Romano tamen, movere ausi sunt nihil: contenti solum

(1) *Conc. Nicæni sextus Canon, ut recitatur in Concil. Chalcedonens. Actiom. xvi. & ult. Viat in Polemiciis differt 1.*

illud pronuntiasse: (1) *Romana Ecclesia semper habuit Primatum: ἡ ἐκκλησία Ρώμης πάντοτε ἔχει τὰ πρωτεία*: existimarunt nimirum sapientissimi Patres supervacaneum fore, de illa Potestate quicquam decernere, quæ à Christo profecta est: eamque finibus describere ditionem, quam illimitatam veluti esse scirent, atque perpetuam. Hanc Patrum mentem affecutus, ita scripsit Pontifex (2) Bonifacius: *Nicena Synodi non aliud præcepta testantur: adeo ut non aliquid super eâ ausa sit constituere, cum videret, nihil supra meritum suum posse conferri.*

(1) *Bonifac. Pont. ad Episcop. Thes. sal. relatus a Nicalao P. Epist. ad Michael. Imp. tom. 2. Concil.*

278. Suum etiam in Romanam Sedem obsequium, cum præclarissima opinione conjunctum, declararunt

Ni-

Nicæni Patres, eo canone, qui in Arabica collectione (cujus (1) maxima est habendo ratio) est ordine trigessimus nonus: nam ejusmodi eo legitur in Canone: *Ita se habet ad omnes Archiepiscopos & Episcopos sui Patriarchatus Patriarcha, quemadmodum ad omnes Patriarchas se habet Episcopus Romæ, nempe ipsorum est caput, & primus omnium, quemadmodum erat Petrus, cui data est spiritalis potestas super omnes Principes Christianos, & super omnes ipsorum populos, tanquam Vicario Domini nostri Jesu Christi, & capiti universalis Ecclesiæ.*

(1) vide in-
serius in Po-
lemica parte
dissert. I.

Exacto demum (2) Concilio, eorum omnium, quæ statuerant, confirmationem à Romano Pontifice datis litteris petierunt. Ex quibus intelligi facile ac plane poterit, Nicænorum Patrum erga Romanam Sedem, quantum obsequium foret.

(2) vide ibide

279. ALEXANDRINUM exinde Concilium quoddam, anno 339 initum est ab Episcopis Ægypti, aliarumque Provinciarum ditionis Alexandrinæ, cujus ineundi Concilii, ea Patribus unice causa extitit, quò testimonium

pro

(1) *Ex epist.
Iulii Pont.
apud Athanas.
Apol. 2. pag.
michi.*

50. 1. 3. 4. 100
12. 7. 10. 20.

pro (1) Athanasio synodicè adornarent, idque mitterent per Legatos ad Pontificem Iulium, qui tunc de magno illo Alexandria Patriarcha, questionem Romæ agitabat: ipsumque orarent Pontificem ne quid gravius in visum sanctum consuleret; nevé fidem Arianorum dolis, fictisque in Athanasium criminibus adhiberet. Qua sanè in re, quantum in Romanam Sedem obsequii præ se tulerint ejus Alexandrini Concilii Episcopi Orientales, nemo est quin intelligat.

(2) *Vide cap.
I. num. 31.*

275. SARDICENSIS Concilium anno 347 celebratum, in (2) maximo etiam fuit Romanæ Sedis obsequio: namque primò ejus Synodi Patres, Imperio Iulii Pontificis, ex tot Provinciis, diffitisque locis translati, Sardicam convenerunt, die ab eodem Pontifice constituta, Tum in Legatos Romanæ Sedis, honores principes præcipuosque contulerunt. Exinde Iulii sententiam, pro Athanasio, & Marcello, atque alijs orientalium Ecclesiarum Episcopis Romæ prolatam, sanctam & inviolabilem habuerunt, habendamque ab omnibus decreverunt.

runt . Ad hæc supremum Judiciorum
 arbitrium, quod Christus, per Petrum,
 penès Romanam Sedem esse voluit, tri-
 bus editis Canonibus (1) asseruerunt .
 obviam euntes (2) Arianorum auda-
 ciæ, qui Julii Pontificis imperium,
 eos Romam in quæstionem vocantis,
 primò tergiversando, mox apertè re-
 pugnando, violaverant. Absolutà de-
 nique Synodo, ad eundem Julium de-
 derunt (3) epistolam honoris, obse-
 quique plenam: cujus epistolæ eam
 huc particulam transferendam putavi,
 quæ, non ita post initium posita, est
 hujusmodi: *Hoc enim optimum & val-*
dè congruentissimum esse videbitur, si
ad caput, idest ad Petri Apostoli Se-
dem, de singulis quibusque Provinciis,
domini referant Sacerdotes. Quæ om-
 nia palàm faciunt, Sardicensis Con-
 cilio, de Romana Sede quanta foret
 opinio; quantoque simul obsequio
 eam Sedem coluerit & observaverit,

276. ALEXANDRINUM Concilium
 aliud, salutis anno 362. initum est;
 cùm Liberius Ecclesiam regeret; Im-
 periumque premeret Apostata Julia-
 nus: ejus Concilii obsequium erga
 Ro-

(1) Canon. 3.
4. 5.

(2) Vide cap.
1. n. 32. cap.
2. num. 83.
cap. 5. num.
321.

(3) Epist.
Concil. Sar-
dicens. ad Ju-
lium P. apud
S. Hilar. in
fragm. lib. 1.
pag. 15. 16.
17. & tom.
1. Concilior.

(1) *Atbanas. rescript. ad Liber. quod exstat in Concil. Nitæn. 2 aB. 1. Hieronym. advers. Lucifer. tom. 2.*

Romanam Sedem inde percipitur; tùm quod aëtorum suorâ confirmationem à Liberio Pontifice (1) postulaverit: tùm quod Paulini Antiochësiûm Episcopi ordinationem à Romanæ Sedis authoritate proficiscentem, ratam habendam, atque inviolabilem duxerit: dederitque litteras ad Antiochenos, civili schismate distractos, ut Paulino Episcopo sese adjungerët: *coaptantes vos interim dilecto nostro Paulino, ejusque sociis.*

Basilius epist. 74.

282. TYANENSIS quoque Synodus in Cappadocia, reparatæ salutis anno 365 celebrata, splendidum suæ in Romanam Sedem obedientiæ præstitit documentum: nam ad simplicem Liberii Pontificis nutum, ejusdemque litteris obsecuta Eustathium restituit, Episcopum Sebastenum, hominem cœteroqui suspectum in Oriente, atque in duobus Cōciliis orientalibus exautoratum, Constantinopoli videlicet ac Melitinæ. Rem his (1) prosequitur Basilius: *Episcopatu dejectus (Eustathius) propterea quod in Melitina Synodo depositus esset, viam sibi ipsi, per quam resitueretur, excogitavit: eam*
vide-

videlicet , ut ad vos (ad Romanam nempè Sedem) proficisceretur . Quæ vero sint illi à Beatissimo Episcopo Libero proposita , & ad quæ consenserit nobis clàm est ; nisi quod epistolam attulit per quam restitueretur : eam ubi Tyanæ Synodo exhibuit, in suū locum restitutus est καὶ οὕτως ἀπελαθεῖς τῇ ἐπισκοπῇ, διὰ τὸ εἶναι Μελιτινῇ προκαθήμεναι , ὁδὸν ἑαυτῷ τὴν ἀποκαταστάσεως ἐπενόησε , τὴν ὡς ὑμᾶς ἀφίξειν . καὶ τίνα μὲν εἰς τὴν ἀπροετάθη αὐτῷ παρὰ τῷ μακαριωτάτῳ ἐπισκόπῳ Λιβερῷ τίναδὲ ἂν αὐτὸς σωείδετο , ἀγνοῶμεν . πλὴν ὅτι ἐπιστολῇ ἐκόμισεν ἀποκαθιστῶσαν αὐτὸν ὡς ἐπιδείξας τῇ καὶ Τύανᾳ σωόδῳ ἀποκαθέσθαι τῇ τοπῇ .

283. ALEXANDRINA item alia, Athanasii operâ , anno 368 celebrata Synodus, in Romanam Sedem obsequentissima fuit : namque ob eam solū rem, ejus Concilii Patres, Athanasio duce , convenerunt , ut (1) Pontifici Damaso , quòd Ursacium , atque Valentem solemnī judicio damnasset, synodicè gratias agerent : simulque illum rogarent , ut Auxentium quoque famosissimum Arianum , & Mediolanensis Episcopatus invasorem , senten-

(1) Athanas. ad Afr. Theod. lib. 2. cap. 17. Vide cap. 5. huius libelli num. 128.

tiâ notaret , usurpatâque Sede moveret .

484. ANTIOCHIENUM demùm Concilium anno 379, nono mense à Basilii obitu initum , fidei regulam , sive anathematismos à S. Damaso missos , summa Patrum consensione recepit & obsignavit : aliaque præterea , singularis in Romanâ Sedem obsequii, præstitit argumenta . Verùm de obsequio Conciliorum orientalium satis pro loco diximus : plura de his , in Polemica parte , ex instituto dicemus .

De obsequio Patriarchatus Alexandrini erga Romanam Sedem.

285. **Q**UAMVIS ex his , quæ de tribus Alexandrinis Conciliis nuper memoravi , eximium Alexandrini Patriarchatus obsequium erga Romanam Sedem , perspectum satis , exploratumque omnibus fore putem ; ea tamen non videntur exempla observantiæ prætereunda , quæ Romanis Pontificibus , primò Alexander , deinde Athanasius Magnus , postea Petrus Episcopi
Ale-

Alexandrini, virique summi, ac memorabiles præstiterunt: nam & multa sunt ea exempla, & longè præclarissima; & Alexandrinæ ditionis obsequium in eandem Romanam Sedem, declarant maximè.

286. S. quidem Alexander Alexandrinus Patriarcha, sub annū 320, Arian causam ad Silvestrum Pontificem detulit per epistolam: cumque antea, ut Judicis ordinarii partes expleret, suorum Episcoporum Concilium convocasset Alexandriam, eoque in Concilio, hæresiarcam cum sociis aliquot expunxisset ab societate fidelium, de his omnibus eidem Pontifici reddidit rationem: *manent litteræ* (ita scripsit ad Constantium Imperatorem Liberius (1) Papa) *Alexandri Episcopi, olim ad Silvestrum sanctæ memoria, destinata, quibus significat, ante ordinationem Athanasii, undecim tam Præbyteros, quàm etiam Diaconos, quod Arian hæresim sequerentur, se Ecclesiâ eiecisse.*

(1) Liberii Epistola ad Constantium, in Bibliotheca Patrum t. 9.

287. Tum tantum Osio tribuit, qui cum vicaria Silvestri Pontificis potestate, venerat Alexandriam, ut ei Le-

D d 2   gato,

gato, suam veluti ditionem, summâ obsequii religione submiserit. Itaque Osus ejus Patriarchatus Episcopos in Concilium vocavit: idq; Concilium Alexandria fieri jussit: principemque juris ac dignitatis locum in eadem Synodo tulit: seditque ibi Dux veluti & Pater & Judex, Alexandro Patriarcha posthabito: hujus in Arianos latam sententiam, iterum in quæstionem vocavit: aliaque ejus generis arbitria plurima fecit. Qui vero Romanæ Sedis Legato tam religiosa jura tribuerit, hujus animo quantum federet obsequium, nemo non viderit.

288. Sed quid de Athanasio Magno dicemus! hic ille fuit omnium clarissimus Alexandria Patriarcha, qui nutu imperioque Julii Pontificis, bis Romam ex Ægypto convolvavit: qui ad Tribunal Romanæ Sedis stetit veluti reus, in quæstionemque vocatus. Hic cum accularetur ab Arianis, Romæ judicium subiit: cum a Romano Episcopo citaretur; comparuit: cum postularetur, causam dixit: cum absolveretur, sedem dignitatemque recepit. *Neque sponte* (inquit Julius

de

de (1) Athanasio: *sed litteris nostris*

ad iudicium vocatus comparuit, quem-

admodum vos per litteras citavimus:

καὶ ὃ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλήλυθε, ἀλλὰ κλη-

θεῖς, ἔλαβὼν γράμματά παρ' ἡμῶν, κα-

θάπερ, καὶ ὑμῖν ἐχάψαμεν. *Neque ego,*

inquit (2) Athanasius, *amplius iudicio*

indigeo, iudicatus enim sum non semel,

& iterum, sed sapius: primo in nostra

Provincia, cum ad id coissent propemo-

dum centum Episcopi; Secundò Romæ

accusante Eusebio, & nobis, & illis

comparentibus. &c. Οὐκ ἐτι ὃ κρείσσεως

δεῖται τὰ κατ' ἡμᾶς. κέκερται ὃ οὐχ ἅπαξ

οὐδὲ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις. πρῶτον μὲν

ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ. συναγομένη ὑπὸ ἐπι-

σκόπων ἑγγυὺς ἑκατὸν. δεύτερον ἢ ἐν τῇ Ρώμῃ

γράφαντος Εὐσεβίου, καὶ κληθέντων αὐτῶν

τε, καὶ ἡμῶν, ἔσυναχθέντων ἐπισκόπων

καὶ κει, πλέον πενήκοντα. Verum de his

omnibus in Polemicis disputandum

est; hinc interim heterodoxus Orient-

alis, obsequium erga Romanam Se-

dem, ab Athanasio Magno discere in-

cipiat.

289. Athanasio, successit Petrus:

hic etiam Alexandria Patriarcha Se-

de sua pulsus, cum Lucius ille Aria-

(2) Iulius P.
Ep. ad Arian.
apud Athanas.
Apolog. 2.

(2) Athanas.
Apolog. 2.

(1) *Nazianz.*
or. 23. in
laud. Hieron.
pag. mibi 418
sub finem.

norum sceleratissimus, per cædes, & sanguinem irruisset ad Episcopatus Alexandrini rapinam, sese recepit in Sinum Romanæ Sedis: Cui (verbis utor Theologi (1) Nazianzeni) *immanitatis hujusce signa fugitivus Antistes publice spectanda proposuit; qua ratione & pro cadaveribus, cruentas vestes Ecclesia Romana protulit, ac per tacitam accusationem omnibus lacrymas movit: ut calamitatis magnitudinem, in oculis & aspectu defigeret; atque auxilium nancisceretur, quemadmodum etiam nactum esse scimus.*

ἢ τὰ σύμβολα τῆ ἀπονοίας ὁ φυγὰς ἱερεὺς ἐδειάμβρυσεν. τίνα ἔσποον; ἀπὸ θηκῆ τῇ ἐκκλησίᾳ Ρωμαίων, ἀντὶ τῶν νεκρῶν, τὴν ὑμαγμένῳ ἐδῆτο, καὶ κινεῖ πάνδημα δάκρυα ἐκ τῆς σιωπῆς κατηροίας, ἵνα καὶ παραστήσῃ τὸ πάθος, & τῶν δευρῶν ἐπίκουρον λάβῃ. ὥσπερ οὖν καὶ εἰληφότα ἐγνωμένον.

290. Damasus verò tunc temporis Romæ Pontifex, Petrum Alexandrinum cum litteris dimisit in Orientem; quibus litteris, Orientales in Fide Homousij, & Petrum in suo gradu, is Pontifex confirmabat: iisque item litte-

litteris recreatus atq; confusus Alexandria Populus Lucio ejecto, Petrum ut Romana Sedes edixerat, in Sede iterum collocavit: quorum omnium certissima est & explorata fides in veteribus monumentis. Per idem tempus (tradit (1) Socrates) simulatque Valens Imperator Antiochiâ decesserat; omnes qui ubique persecutionis tempestate jactabantur, & Alexandria potissimum; magnopere recreati fuerant; propterea quod Petrus, Româ cum litteris Damasci Episcopi Romani eò reversus erat, quæ quidem litteræ, & Homousii fidem confirmabant, & Petri creationem. Populus igitur illis confusus expellit Lucium, Petrum autem in ejus locum introducit. καὶ τὸν καιρὸν τοῦτον τοῦ Βασιλέως οὐαλέντος ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀναχωρήσας ἀπερρώχοντο οἱ παρταχοῦ ἐλαυνόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Πέτρου τὸ ἐπ' ἀντιλαθόντος ἀπὸ τῆς Ρώμης, μετὰ γραμμάτων Δαμάσου τοῦ Ρώμης ἐπισκόπου βεβαιούντων τὸ τοῦ ὁμοουσίου πίσιν, καὶ τὸ τοῦ Πέτρου κατέστασιν. ἀναθάρρῆσας οὖν ὁ λαὸς, καὶ μὲν λούκιον ἐξελάνουσιν, ἀντίσταλousi καὶ τὸν Πέτρον. Eadem (2) Sozomenus atq; historici passim memorie produnt: ex

(1) Sacrat. l. 4. cap. 37. editionis Parisiens. ann. 1544.

(2) Sozomen l. 6. cap. 39. eiusd. edition.

quibus intelligere demùm poterit lector orientalis , quàm religiosè Alexandria Civitas atque ditio à Romanæ Sedis autoritate, arbitrioque penderit.

*De Obsequio Patriarchatus Antiocheni
erga Romanam Sedem.*

291. **C**Um plurima sint , quæ de Antiochenæ Ditionis in Romanam Sedem observantia , obsequioque dici possent : ex multis tamen pauca quædam mihi sumpsi , quæ huc adducerem : tùm quod reliqua ejus generis sunt , quæ nequeunt brevitate comprehendi , multumque habent operis atque negotii, & polemicæ disputationis omninò esse videntur: tùm quòd in iis paucis quæ sunt in manu , tantum inest ponderis ac momenti, ut inde satis præclarum specimen capi possit ejus obsequii, quo tunc Romanos Pontifices prosequebatur Patriarchatus Antiochenus .

292. Itaque (ut ab ipsamet Antiochena urbe ducam exordium) quotquot , ab exilio Magni Eustathii, Episcopi

scopi Antiocheni , usque ad Concilium Constantinopolitanum generale secundum, hoc est ab anno propè 330, ad annum usque 381, Christiani extiterunt Antiochiæ , distracti omnes erant in partes tres . Prima (1) & fortè numerosior hæreticorum erat : Altera eorum catholicorum , qui cum Eusebianis communicabant, atque ab iisdem, sacro fonte Baptismatis expiabantur : Tertia denique pars eo catholicorum genere continebatur , qui vocabantur Eustathiani: quique in in umbrâ quidem Arianismi exhorrescentes , cum neutra parte commercium ullum habebant Ecclesiasticæ societatis . Omnes verò hujuscemodi partes christianorum Antiochenium , in Romanam Sedem , velut in apicem Religionis ac potestatis , coniectos oculos habebant : de hæreticis postea dicemus : Eustathianorum tunc obsequium apparuit maximè , cum Lucifer Calaritanus Romani Pontificis in Oriente Legatus, Paulinum Antiochiæ Patriarcham constituit , ejusdem Pontificis munitus auctoritate : nam sic ab eo tempore, Paulino Eustathiani

(1) Repete in
put 2. num.
95. & seq.

thiani adhæserunt; ut exinde nulla vi, & ratione distrahi ab illo potuerint. Ipſius verò Paulini animus, in quanto Romanæ Sedis verſaretur obſequio, neminem præterit, qui aut Damasi legerit ad illum datas epiſtolas, aut orientalium hiftoriam rerum eo tempore geſtarum deguſtaverit. Vide quæ diximus ſecundo Capite numero 96.

293. Pars altera catholicorum Antiochenſium, cùm alium, à Paulino, Epiſcopum Antiochiæ, Meletium nomine, virum certè ſanctiſſimum, ſuffragio tamen ordinatum Arianorum, impenſius coleret; nec ut, eo abdicato, ſeſe ad Paulinum conferret induci poſſet, Romanum Pontificem Damalum perpetuis precibus (in quo vis fuit obſequi non modica) ſolicitavit, datis frequentius litteris, adornatiſque non ſemel legationibus, ut Meletii ordinationem autoritate ſua conſolidaret, confirmaretque; atque ſe ſineret ſub eo Epiſcopo quietè vivere. (1) Qua de re Baſilius, Nazianzenus, Epiphanius, & hiftorici paſſim ſcripſerūt plurimum. Meletius quoque

(1) Vide cap. pat. 2. ſub ſinem. num. 95. 96.

quoque earum partium Episcopus, Romanam Sedem observavit religiosè, nec semel litteras (Basilio teste) dedit ad Damasum, & aliquot etiam ad eundem adornavit legationes, quò afflictiis orientalis Ecclesiæ rebus, à Romana Sede nancisceretur auxilium. Itaque utraque Antiochenium catholicorum pars, & geminus earum partium Episcopus Meletius, atque Paulinus, tametsi genus quoddam inter illas civilis schismatis intercederet, observantiam tamen Romanæ Sedis, inviolabilem, & communem habebant.

294. Univerſus deinde Patriarchatus Antiochenus, in causa Vitalis Apollinaristæ, tria præclarissima obsequii sui in Romanum Pontificem præstitit documenta. Namque primò hominem illum orientalem, apud Damasum Pontificem, ejus Patriarchatus Episcopi, Ecclesiæque, accusarunt, quò pestem Apollinaris propagaret Antiochiæ. Iterum Vitalem eundem Romam redeuntem (quò se contulerat, ut se defenderet) in communionem illicò receperunt, obsequen-

sequentes Damasi litteris, quas homo ille fraudulentus simulatione sanæ mentis, ac dolo malo ab eo Pontifice subriperat. Tertiò demùm, Vitalem ipsum à Damaso postea detestum atque damnatum, abdicarunt. Igitur Patriarchatus Antiochenus, in rebus religionis gravissimis, nuntum, arbitriumque Romanæ Sedis religiosè observabat. Factum ejusmodi de Vitali Apollinaris sectatore, à Gregorio Theologo, ejusque Theologi expositore Elia Gretensi, ab Theodoro & Socrate memoriæ proditur.

295. Sed Antiochenæ ditionis obsequium ab ea magis epistola percipi potuisset, quàm ejusdem ditionis Episcopi eo tempore dederunt ad Damasum, ut Timotheum quendam Antiochenum, Apollinaris discipulum, Apostolica potestate proscriberet, sententiâque notaret: verùm illam epistolam, aut injuria temporis, aut, quod potius crediderim, nostrorum hostium intercepit invidia: nihilominus eâ jacturam aliquomodo compensavit (1) Theodorus, qui Damasi rescriptum ad eas litteras posteritati man-

(1) *Theodor.
hystor. Eccles.
lib. 5. cap.
10. initio.*

mandavit : nam ex iis quæ rescribit Damafus, eorum conjectura facile capitur, quæ ad Damafum Orientales illi antea scripſissent. Igitur geminam ejus rescripti particulâ hîc considerandam, propono lectoris animo ; quæ in rem præsentem facere videtur plurimum.

296. Prior particula, unde initium sumit responsio Damasi, est hujuscemodi : *Quod debitam sedi Apostolicæ reverentiam exhibet charitas vestra, vobis ipsis plurimum præstatis, Filij honoratissimi. Etenim, etsi præcipua sint in ea Sancta Ecclesia, in qua Sanctus Apostolus sedens ostendit, quomodo nobis tractanda sint gubernacula quæ suscepimus, honore tamen isto inferiores nos esse confitemur.* ὅτι τῇ ἀποστολικῇ καθεδρᾷ τὴν ὀφειλομένην αἰδῶ ἢ ἀγάπην ὑμῶν ἀπονέμει, ἑαυτοῖς τὸ πλεῖστον παρέχειτε ὑοὶ τιμιώτατοι. Ἐν ᾧ εἰ ταῦτά μάλιστα ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐν ᾗ ὁ ἅγιος ἀπόστολος καθεζόμενος ἐδίδασκε πῶς προσήκει ἡμᾶς τοὺς οἰακὰς ἰθύνειν, οὓς ἀνεδέχάμεθα, ὁμῶς ὁμολογοῦμεν ἑαυτοὺς ἐλάττονας εἶναι τῇ τιμῇ. Ne minem sanè puto fore tam cœcū, quin videat, eas orientalium litteras, quibus in hanc sententiam rescribit Damafus

masus obsequiū plenas fuisse.

297. Altera hæc est Apostolici re-
scripti particula: *quid ergo Timothei*
abdicatorem à me denuò requiritis, qui
& hic iudicio Sedis Apostolica, præsen-
te Petro Alexandrina Urbis Episcopo,
abdicatus est, unā cum Magistro suo
Apollinare & Τί τοίνυν πάλιν παρέμου
ζητῶτε & καθαίρεσιν Τιμοθέου; ὅς καὶ
ἐκ τῶνδε κρίσει & ἀποστολικῆς κατέδω-
ρας παρόντος καὶ Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου &
Ἀλόξανδρου πόλεως, καθήρεθῃ ἅμα τῷ
διδασκάλῳ αὐτοῦ ἀπολιναιέῳ. Ex quo
intelligimus, adversus Timotheum, ab
Episcopis ditionis Antiochenæ, Ro-
manæ Sedis auctoritatem fuisse ques-
itam. Quæ autem alia Religio, eos Epi-
scopos, cum ejus generis postularis, ab
Oriente extremo impulit Romam, nisi
vis obsequii & potestatis opinio? Atq;
hæc satis de obsequio Patriarchatus
Antiocheni.

*De Obsequio aliorum ejus temporis
Episcoporum orientalium erga
Romanam Sedem.*

298. **D**E obsequio Alexandri, Athanasii, ac Petri Episcoporum Alexandriae; tùm Meletii, ac Paulini Patriarcharum Antiochen- sium; pluriumque præterea utriusque ditionis Episcoporum, hætenus pro loco ac brevitate diximus; reliquum est, ut de quibusdam aliis pauca scri- bamus.

299. Sub annum 341. S. Paulus Constantinopolitanus Episcopus, Sã- ctus Lucius Andrianopolis, S. Ascle- pas Gazæ, atque Marcellus Ancyrae, cùm ab Eusebianis dira paterentur, & sua quisque Sede foret exturbatus, Roanæ omnes, post Magnum Atha- nasium confugerunt: ut solatium ca- tholicæ Societatis, justitiæque reme- dium, ab ea poscerent Sede, in qua scirent, summam esse Religionis in- tegritatem, cum suprema Judiciorum potestate conjunctam. Tùm ejusdem Sedis, equo animo subiere judicium, à Pontifice Julio, solempni ritu, & con-
vq-

vocatâ etiam Synodo celebratum ;
 eoque quisque fuit absolutus iudicio ,
 ac restitutus in Sedem suam . Socratis
 de hac re testimonium producere non
 gravabor : Eodem (1) tempore , Paulus
 Episcopus Constantinopolis , Asclepas
 Gaza, Marcellus Ancyra Minoris Ga-
 latia, & Lucius Andrianopolis, alii ob
 aliam causam accusati, & Ecclesiis suis
 eiekti, Romæ in urbe regnante conve-
 niunt . Julium Romanum Episcopum de
 rebus suis certiore faciunt . Ille verò,
 quoniam Ecclesia Romana authorita-
 tem habet, eos in Orientem remisit, mu-
 nitos litteris suis, liberrimè scriptis,
 suum cuique locum restituens ; & eos,
 qui temerè illos abdicarant, graviter
 reprehendens . Illi Româ decedentes,
 Episcopi Iulii litteris confisi, ad suas
 ipsorum Ecclesias redeunt : Litteras ad
 quos scriptæ erant, mittunt . Κατ
 αὐτοῦ καὶ Παῦλος ὁ ἐκωνσταντίνου πόλεως
 καὶ ἀσκληπᾶς γάζης . Ἐ μάρκελλος ἀν-
 κύρας ἐ μικρᾶς γαλατίας . καὶ λυκίος ἀν-
 δριανουπόλεως , ἄλλος δὲ ἄλλο κατηγοριθέν-
 τες , Ἐ τῶν ἐκκλησιῶν ὁξελαθέντες , ἐν τῇ
 Βασιλευούτῃ Ρώμῃ ἐτύρισκον . γνωρίζουσιν
 ἐν τῇ ἐπισκόπῳ Ρώμης ἰουλίῳ τὰ κατὰ
 ἑαυτοῦς

(1) Socrat. l.
 2. cap. 11.
 edition. g. l.
 Colonia Allo-
 brog. Editio-
 nis verò g.
 Parisiens. an.
 1544. cap. 15
 pag. 105.

ἐαυτοὺς ὃν ἄτε προνόμια τ' ὡς Ρώμῃ ἐκκλη-
σίας ἐχούσης παρρησιαστικοῖς θεάμασιν
ἐχύρωσεν αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τ' ἀνατολίῃ ἐπι-
σεύχοντες οἰκεῖον ἐκάστη τόπον ἀποδιδούς, καὶ
καταπτόμενος ἰθὺς προπετῶς κατελόντων
αὐτοὺς. οἱ δ' ἀναζεύξαντες ἐκ τ' ῥώμης, καὶ
τοῖς τύποις τοῦ ἐπισκόπου ἰουλίου θάρρου-
τες τάς τε ἐαυτῶν ἐκκλησίας καταλαμβάνου-
σι, & τὰς ἐπιστολάς πρὸς οὓς ἐγράψαν
διαπέμπον. In eandem Sententiam
scribunt (1) Sozomenus, & (2) Nice-
phorus.

(1) Sozomen.
G. edit. Pari-
sienf. 1544.
τομ. γ. κ' φ
inicio.

(2) Nicephor.
Callist. hist.
lib. 9. cap. 8.
initio edidit.
Parisienf. an-
ni 1630.

Epist. ad O-
rien. apud
Athanas. apol
2. pag. mibi.
584.

300. Idem obsequii genus Roma-
no Pontifici exhibuerunt, quædam
aliæ orientalium Episcoporum ac Pre-
sbyterorum multitudines ex Thracia,
Cælesyria, Phœnicia, & Palæstina: qui
Arianæ tempestatis vi acti, in portum
fese receperunt Romanæ Sedis. Ibiq;
in judicio, à Julio Papa cōstituto, cau-
sam dixerunt; optatamq; sententiam,
qua restituerentur, retulerunt. *Non
enim solùm* (inquit Pontifex (3) Julius)
*ex parte Athanasii, atque Marcelli
Episcopi huc venerunt, cum querimo-
niis de illatis iniuriis, sed & plurimi
alii Episcopi ex Thracia, Cælesyria,
Phœnicia, Palæstina: Presbyteri item*

E c non

non pauci, partim ex Alexandria, partim aliunde. Ου γὰρ μόνον οἱ περὶ Ἀθανάσιον, καὶ μάρκελλον ἐπίσκοποι ἐληλύθαον ἐνταῦθα ἀιτιώμενοι κατ' αὐτῶν ἀδικίαν γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι ἀπὸ Θράκης ἀπὸ κοίλης Συρίας, ἀπὸ Φοινίκης & παλαιστίνης, καὶ πρεσβύτεροι μὲν οὐκ ὀλίγοι ἄλλοι ὅτινες ἀπὸ Ἀλέξανδρείας καὶ ἄλλοι ὅς ἄλλων μερῶν.

Alias quoque multitudines Episcoporum sub Liberio Pontifice, alias sub Damaso, Primæ Sedis reverentia, atque religio deduxit Romam: verum ut omnia hic proponamus, nec locus postulat, neque brevitatis finit.

Obsequium S. Gregorii Theologi.

301. **T**Ria solum indicabo de Nazianzeno Theologo, quæ ipsius in Romanam Sedem obsequium testatum nobis faciunt.

Primum est, quod cum Apollinaristæ falsò vulgassent, se à Pontifice Damaso in occidentali quadam, hoc est Romana Synodo fuisse receptos, statim se acquieturum, Theologus edixit, modò quod de Damaso dictitassent,

sent, facerent exploratum. En tibi Nazianzeni verba. *Ad quam indignitatem, illud etiam accedit, quod ab occidentali Synodo, sese, ut audio, susceptos esse aiunt, à qua prius condemnati sunt, ut cuiusvis est exploratum. Ac quidem si vel nunc, vel ante suscepti sunt, qui Apollinaris placita sectantur, hoc ostendant, & nos acquiescimus. Per spicuum enim erit, eos ut recta doctrina assentientes, susceptos fuisse, nec enim aliter (N. B.) se res habere potest, si hoc consecuti sunt.* Οὐ μόνον ἔτι ἀλλ' ὅτι ἐν ὑπὸ τῇ δυτικῇ συνόδῳ δεδεχθαι φασὶν ὡς πυνθανόμεθα ὑφ' ἧς το πρότερον ἦσαν κατακριθέντες ὡς πᾶσιν ἐυδηλον. εἰ μὲν οὖν ἐδεχθισαν ἢ καὶ ἢ πρότερον οἱ τὰ Ἀπολλιν. καρίου φρονεῖντες, πῦτο δεξάμεσθαι, καὶ ἡμεῖς εὐξώμεθα. δῆλον γὰρ ὅτι τῇ ὁρθεῇ λόγῳ σωτ. θέμεθα. οὐ γὰρ ὡς ἔχει αἰδώς, εἰ τούτου πετυχήκασι.

Alterum (1) est quod Vitalem, quæ non ita pridem memoravimus, Damaso probante, probaverit, Damaso repudiante, repudiaverit: regulam, ductumque Romanæ Sedis, summâ religione securus.

Tertium denique est: quod cum

Ec 2

Con-

(1) Naziank.
Epist. 2. ad
Cledon. Elias
Cretens. in ex
position. eiusd.
Epist.

Constantinopolitanam administraret Ecclesiam, tanto studio, tantâque animi contentione pro dignitate Romanæ Sedis, in Paulino tuendo, steterit; ut incredibilem quorundâ Orientalium in se invidiam concitaverit, ejusque rei causâ Constantinopolitano se abdicaverit Episcopatu. Vide quæ hac de re uberius diximus ad calcem secundi Capituli.

*Obsequium S. Basilii Magni erga
Romanam Sedem.*

302. **M**AGNUS BASILIUS, annos amplius quadraginta vitam vixit aut privatam, aut solitariâ. Anno deinde septuagesimo supra centesimum Cæsareæ fuit renuntiatus Episcopus, publicæque admotus utilitati. Tunc verò illius in Romanam Sedem obsequiû, velut ex umbraculis in Solē pulveremque processit. Novem annos gessit Episcopatum; quo spatio temporis, incredibile memoratu est, quot ejus obsequii documenta & quàm preclara exhibuerit: pleraque nos in Polemicam disputationem reiciimus:

cimus: quædam hic pauca tangemus
cursum. Duo proferemus loca ex Epi-
stola 52: tria ex Epistola 70: quinque
demum ex Epistola 74.

*Proponitur duplex Basilii locus
ex Epistola 52.*

303. **E** Pistola hæc quinquagesima
secunda, à Basilio est ad
Athanasium missa per Dorotheum
quendam Diaconum Antiochiæ: to-
taque in consultatione versatur, quâ
tandem viâ & ratione afflictis orienta-
lis Ecclesiæ rebus consuli possit. In
medio loco ejus Epistolæ hæc ipsa Ba-
silii verba leguntur: *Visum porro no-
bis est consentaneum, scribere ad Epi-
scopum Romanum, ut loca ista visitet,
& sententiam pronuntiet: ut quia diffi-
cile est mittere inde aliquos communi
& Synodica facultate; ipse autoritate
sua rem conficiat, eligatque viros, qui
viâ ferendis laboribus sint pares; atque
ad id etiam idonei, ut mansuetudine,
ingeniique facilitate, eos, qui distorti
& obliqui apud nos sunt corrigant; aptè
ac dispensatorie sermonem attemperan-*

tes ; quique secum arma ferant Ariminenſis Concilii , ut ea reſcinderent , quæ illic per vim & violentiam geſta ſunt . Et hoc nemine ſciente , abſque ſtrepitu , tacite , per mare ad eos , qui hic ſunt vadant , ne quæ pacis inimici adventum ipſorum præſentiſcant . Εἰρήνη ἡ ἡμῖν ἀκόλουθον ἐπιτεῖλαι τῷ ἐπισκόπῳ Ρώμης ἐπισκέψασθαι τὰ ἐκταῦτα , καὶ δοῦναι γνώμην . ἵνα ἐπεὶ δὴ ἀπὸ κοινῆς καὶ συνοδικῆς δόγματος ἀποσπλιῶναι τινὰς δύσκολον ἢ ἐκείθεν αὐτὸν ἀνθεντῆσαι περὶ τὸ παρ᾽ ἄγμα ἐκλεξάμενον ἄνδρας ἱκανοὺς μὲν ὁδοιπορίας πόρους διενεργεῖν , ἱκανὸς ἢ παρόντι καὶ ἀποτοία ἡθους τοὺς ἐκδεσφόρους ἢ παρ᾽ ἡμῖν τυθεῖσθαι . ἐπιτιθεῖς ἢ ἐοικονομικῶς κεχρημένους τῷ λόγῳ , καὶ πάντα ἔχοντας μεθ᾽ ἑαυτῶν τὰ ἐν Λεμίνῳ πεπραγμένα , ἐπὶ λύσει ἢ καὶ ἀνάγκῃ ἐκεῖ γενομένων . καὶ τοῦτο μηδενὸς εἰδότος ἀφορητὶ ἀπὸ θαλάσσης ἐπιστῆναι τοῖς ᾧδε , ὡπὲρ τὸ φθάσαι ἢ αἰσθῆσιν ἢ ἐχθρῶν ἢ εἰρήνης .

304. Huic proximè adhæret locus alter , qui est ejusmodi : Queritur autem , & hoc à nonnullis illic , ut & nobis ipsis videtur necessarium , ut Marcelli hæresim illi cum venerint , tanquam malam & noxiam & à sanæ fide alie-

alienā exterminēt. Ζητείται ὅ καὶ κείνο παρὰ τινων τῶν ἐν τῷ οὐδὲν, ἀναγκαίως, ὡς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν κατεφαίνετο, τὸ τὴν Μαρκελλοῦ αἵρεσιν αὐτοὺς ὡς χαλεπὴν ἐβλαβεράν, καὶ ὅ ὑγιαίνουσας πίστεως ἀλλοτρίως ἔχουσιν, ἐξολεῖται.

305. His igitur locis Basilius Magnus, Episcopum Romæ, per litteras rogandum censuit, uti autoritate sua usus, legatos daret, qui Orientales visitarent Ecclesias: corrigerent, quos deprehendissent in fide obliquos: Ariminensis acta conciliabuli, in conspectu orientis Solis rescinderet: & Marcelli demum hæresim exterminarent, qui verò postulata ejusmodi ad Romanum censet Episcopum deferenda; hujus animus, quàm præclaram habeat de Romana Sede opinionem, quantoque sit in eam obsequio, nemo est quin intelligat.

*Proponuntur tria Basilii loca
ex Epistola 70.*

306. **H**Æc Epistola Basilii ad Episcopos Galliæ, & Italiæ vulgò interibitur; fuit tamen ad Pontificem Damasum per Dorotheum

Ec 4 quen-

quendam presbyterum à Basilio missa: ad quem Pontificem imprimis pertinent, quæ iis litteris continentur. In hanc Epistolam subtiliùs exponendam longiorem operam in Polemicis conferemus; tria solùm loca hic interim indicare contenti sumus.

307. Primus esto idem ille, unde initium sumit Epistola: *Dominus noster Jesus Christus quoniam omnem Ecclesiam Dei suum ipsius corpus nominari sustinuit, & unumquemque nostrum alterius membrum declaravit: dedit quoque nobis, ut erga omnes, juxta membrorum consensum, amicè simus affecti: quapropter etiãsi habitationibus sumus, alter ab altero, quàm longissimè diffiti, ac dirempti, ratione tamen conjunctioni hujus, propinqui sumus invicem. Quoniam igitur pedibus caput dicere, non potest: non estis mihi necessarii: plane neque vos, amicitiam nobis renunciare sustinebitis.* Ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χεῖρὸς σῶμα ἑαυτῆ καταδεξάμενος ὀνομάσαι ἢ πᾶσαν τὴ Θεῷ ἐκκλησίαν καὶ τοὺς καθ' ἑα ἡμῶν ἀλλήλων ἀποδείξας μέλη, ἔδωκε καὶ ἡμῖν πᾶσι πρὸς πάντας ἔχειν οἰκείως, καὶ τὴν πρὸ μελλῶν συμφωνίαν. διόπερ εἰ καὶ πλείστον ἀλλήλων

ἀλλήλων διαίσιμιθα ταῖς οἰκήσεντι ἀλλὰ
 τοῦ γε λόγου τὴ σωφείας, ἐγγὺς ἀλλήλων
 ἐσμέν. ἐπεὶ οὖν οὐ δύναται ἡ κεφαλὴ, τοῖς
 ποσὶν εἰπεῖν, χρεῖον ὑμῶν ἐκ ἔχῃ, πάντως
 εἰδὲ ὑμεῖς ἀνέξεσθε ἀποποιήσασθαι ἡμᾶς.
 Hic sanè Basilii Magnus, corpus esse
 affirmat universalem Ecclesiam, mem-
 bris constans, & Capite: & caput vo-
 cat Occidentales, Romanum scilicet
 Episcopum, ad quem unum possunt
 ea verba referri: se verò cum Orien-
 talibus cæterisque Fidelibus, in reli-
 quo membrorum ordine collocat: qua
 in re quantam Basilij animus de Ro-
 mana Sede præferat opinionem, &
 quale in eam obsequium, lectoris esto
 judicium.

308. In altero ejus Epistolæ loco,
 ita Romanam Ecclesiam, cum Orien-
 talibus confert Basilii; ut illi partes
 tribuat *Matris*; his *filiorum*: *Novi-*
mus enim (inquit) *quod nostri nunquam*
stis obliti, non minùs quàm Mater fi-
liorum uteri sui: Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐκ αὐ-
 ποτὸς ἐπιλάθῃσθε ἡμῶν, ἢ μᾶλλον γε ἢ ἡ
 μήτηρ τῶν ἐκγόνων τὴ κοιλίας αὐτῆς,

309. Tertiò denique loco statuit
 Basilii, Episcopis esse orientalibus;
 pro

pro tempore ac necessitudine, ad occidentales accurrendum: certè ad Romanam Sedem (namque aliam interpretationem is locus recipit nullam) eidemque Sedi, gravissima quæque Religionis negotia ab Episcopis deferenda: *quapropter, inquit, complures ex nobis oportebat ad gravitatem vestram accurrere, & unumquemque rerum suarum expositorem fieri &c.* τούτων ἕνεκεν πολλοὺς ἡμᾶς ἐχλῶ συνδραμεῖν πρὸς τὴν ὑμετέραν σεμνότηα. καὶ ἕκαστον τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων ἐξηγῆσθαι γινέσθαι: Hæc etiam Basilii sententia ab opinione Romani culminis, obsequioque proficiscitur.

*Exponuntur quinque Basilii loca
ex Epistola 74.*

310. **H**Æc etiam Epistola, ad Occidentales de more inscribitur: verum ad Romanum Episcopum fuisse à Basilio datam, qui eam legerit, statim intelliget: nulla ferè pars ejus Epistolæ vacat obsequio: sed quinque tantum particulas ponemus in medio:

019

Prima

311. Prima earum est non ita post initium posita: eaque in parte Basilius Romanū Episcopum vocat medicum, ad quem cura spectet laborantis: Ecclesiæ, vulneratæq; Religionis: Nam (inquit) etiam si vulnera nostra eodem modo perseverant; non nihil tamen inde relevamur, quod paratos habeamus medicos, qui velocem, ac mansuram possunt, si detur opportunitas, doloribus nostris afferre medelam: καὶ ἥ ἐι καὶ ταῖς ψαύμασι ἡμῶν ὅμοια διαμένει. ἀλλ' εἰ περὶ τινὰ ἡμῖν βρασώσιν, τὸ ἐποίμους ἔχειν τοὺς ἰατροὺς, διωαμένους ἐν καιροῦ λαβούντο, ταχεῖαν ἐπάγειν ἢ ἀλγυμμάτων τὴν ἰασιν.

312. Secundo loco ejus Epistolæ, affirmat Basilius, orientalis Ecclesiæ spem omnem, in Romana Sede unice sitam esse: Non est autem, quò aliunde opem expectemus, nisi per vos Dominus, à quibus syncerè colitur, curationem miserit: καὶ προσδοκία βοηθείας ἐτέρων ἀδαμόθεν, εἰ μὴ ὁ κύριος δι' ὑμῶν ἢ γνησίως δουλεύοντων αὐτῇ ἐξαποστείλῃ τὴν ἰασιν.

313. Tertio loco à Romana Sede postulat Basilius, ut Eustathium, Apollina-

linarem, atque Marcellum orientales
 Episcopos, Ecclesiis orientalibus de-
 clararet hæreticos, ediceretq; caven-
 dos: namque ii, quòd non dum essent
 Romani Episcopi sententiâ notati, pe-
 stem quisque suam liberiùs propaga-
 bant per Orientem: *Improba quidem
 & impudens Arianorum hæresis, ma-
 nifestè ab Ecclesia corpore divulsa, pro-
 prio immoratur errori, parumque nos
 lædit, propterea quòd illius impietas om-
 nibus nota est: qui verò ovinam pellem
 induti, mansuetudinem, & placidi-
 tatem externè quidem simulant, inter-
 nè verò gregem Christi crudeliter lace-
 rant: & hoc nomine, quod ex nostro gre-
 mio progrediuntur, simplices facile
 ledunt, ii sunt perniciosi illi, & qui
 non ita facile caveri possunt, quos per
 vestram diligentiam omnibus Orientis
 Ecclesiis publicari ac manifestari peti-
 mus; ut vel recta ingredientiæ sincerè
 nobis conjuncti sint, vel si perverſi esse
 perrexerint, sibi ipsis solis contineant,
 ne posthac per incautam communionem
 morbum suum vicinioribus affricare
 possint.* Το μὲν οὖν ἰταυὸς ἔαυαλχουντ ἡς
 αἰρετικὸς τῷ Ἀρειανῷ, παρρησ ἀποπαιε

τῷ σώματι τῇ ἐκκλησίᾳ, μένει ἐπὶ τῇ ἰ-
 δίας πλάνης, καὶ ὀλίγα ἡμᾶς λυμαίνε-
 ται ἥ τὸ πᾶσι πρόδηλον εἶναι αὐτῷ ἢ
 ἀσέβειαν. οἱ ὅτι τὴν δορὰν τῷ προβάτῳ πι-
 ρειβεβλημένοι, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἡμερον
 προβαλλόμενοι καὶ πρᾶξιαν, ἐνδοξον ὅτι ἀπα-
 ράγοντες ἀφειδῶς τὰ χριστοῦ ποιμένα, καὶ
 ἥ τὸ ἐξ ἡμῶν ὠρμηθῆαι ευκόλως ἐμβάλλον-
 τες βλάβῃ τοῖς ἀπλουτέροις. οὗτοι εἰσὶν
 οἱ χαλεποὶ καὶ δυσφύλακτοι οὓς ἀξιοῦμεν
 παρὰ τὴν ὑμετέρας ἀκραιβείας, πρὸς πάσας
 πᾶς καὶ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησίαν δημοσιευ-
 θῆναι. ἵνα ἢ ὀρθοποδήσαντες γνησίως ὥστε
 σὺν ἡμῖν, ἢ μένοντες ἐπὶ τῆς ἡγεροφῆς,
 ἐν ἑαυτοῖς μόνοις τὴν βλάβῃ ἔχωσι, μὴ
 δυνάμενοι ἐκ τῆ ἀφυλάκτου κοινωνίας τῇ ἡγε-
 ρόσῃ μετεδιδόναι τοῖς πλησιάζουσιν. *Quis*
hic non viderit, Romanam à Basilio
Sedem, uti magistram coli, vivamq;
Religionis regulam, ad cuius normam
Terrarum Orbis fides componi de-
beat.

314. Quarto loco docet Basilius,
 Occidentales gratiam, hoc est pote-
 statem (quod in Polemicis confirma-
 bimus) à Deo accepisse consulendi
 Ecclesiarum necessitatibus: *Accedit,*
quod ad curandos oppressos, adjuvante
vobis

vobis est gratia Dei. Πρὸς τῆς, καὶ τῶν
παρά τῃ Θεῷ χάρις αὐκαυρέδαι ὑμῖν, εἰς
τῶν ὑπὲρ τῆς καταπονεμένων ἐπιμέλειαν.

315. Quinto demum ejus Epistolæ
loco, preces iterat Basilii; hisque
Romanam Sedem compellat: *Horum
curam a vobis requirimus: eam adbi-
bebitis, si universis orientis Ecclesiis
scribere dignabimini, ut eos, qui veri-
tatis doctrinam ad hunc modum adul-
terarunt, tùm demùm ad communio-
nem admittant, si quando errata cor-
rexerint: si verò contentiosè rerum no-
vationi immorari voluerint, ab illis se-
cedant*: Τούτων τῶν ἐπιμέλειαν γενέσθαι
παρ' ἡμῶν ἐπιζητοῦμεν. γένοιτο δὲ ἂν εἰ
ἐπιστέλαι κατ' ἐξουσίαν πάσαις ταῖς καὶ τῶν
ἐκ πολλῶν ἐκκλησίαις, τοὺς αὐτῶν παραχα-
ράσσοντες, εἰ μὲν διορθοῦντο εἶναι κοινωρι-
κοὺς, εἰ δ' ἐπιμένειν φιλονείκος βούλοιτο
ταῖς καινοτομίαις, χρεΐζεσθαι, ἀπ' αὐ-
τῶν.

316. Ex quibus omnibus liqui-
dò constat, Basilii Magni animum
in obsequio summo fuisse erga Roma-
nam Sedem, excellentemque habuis-
se de potestate illius Sedis opinio-
nem. Non sumus quidem nescii, quo-
rum

ram voluntas hâc tantâ luce perstrin-
gitur, ab his multa turbari: quod cõ-
spicua in his locis, explorataque Ba-
sili mens, aliqua ratione obscuretur;
& nox aliqua offundatur rebus clarif-
simis. Verùm quàm miseræ, putide-
que sint illorum hominum cavillatio-
nes; videbimus in Polemicis, at-
que hic etiam facile indicaremus,
si aut narranti disceptare liceret,
aut properanti quærere diverticu-
la.

*De obsequio Principum, qui orientale
Imperium per illud tempus admi-
nistrarunt, erga Romanam
Sedem.*

317. **T**Res dumtaxat hîc propo-
nam ejus temporis Impera-
tores, in Romanam Sedem obsequen-
tissimos; Constantinum, Gratianum,
atque Theodosium.

318. Quamvis plurima sint, quæ de
Magno Constantino in hanc rem dici
possunt, id tamen unum commemoro
argumentum obsequii, quod in
causa Ceciliani, is Princeps Romano
Epi-

Episcopo exhibuit. Jussit enim, ut Cecilianus causa, ab eo demum cognosceretur Episcopo, ac finiretur; quem, Judicem Episcoporum supremum Dei lex statuisset. Itaque ad Melchiam Pontificem ea de re Constantinus dedit epistolam cum sententia hujusmodi. *visum (1) est mihi, ut idem Cecilianus cum decem Episcopis, qui illum reum fecere videantur, & decem alijs, quos ipse suis litis dijudicationi necessarios existimaverit, Romam navigio traiciant, ut ibi coram vobis, & Reicio etiam & Materno, & Marino Collegis vestris (quos ea de causa Romam maturare jusserim) possit audiri, sicut sanctissima Dei lex, ut nostis, postulat: ἔδοξε μοι ἰν' αὐτὸς ὁ κεκλημένος μετὰ δίκαια ἐπισκόπων τῆς αὐτὸν ἐκδύναειν δοκούντων, καὶ δίκαια ἑτέρων, οὓς αὐτὸς τῇ εὐνοῦ δίκῃ ἀναγκαίους ὑπολάβοι εἰς τὴν Ρώμην πλὴν ἀπίστων, ἰν' ἐκεῖσε ὑμῶν παρόντων ἀλλήλων καὶ ῥητορίου καὶ ματέρου & μαρίνου τῆς κολληγῶν ὑμῶν, οὓς τοῦτου ἐνεκεν εἰς τὴν Ρώμην προσέταξα ἐπισπεύσαι, & δινηθῆναι ἀκουθίσαι, ὡς ἂν καταμάθοιτε τῆς βασιμωτάτης νόμῳ ἀρμόττειν.*

(1) *Epist. Constantini ad Melchiamdem P. apud Euseb. hist. lib. 10. c. 5.*

319. De Gratiano Principe apprimé

mè religioso, quo tempore utrumquè Imperium moderaretur, (1) Theodoretus scribit ejusmodi: *Conscripsit legem, qua jubebat, tùm pastores ejectos in exilium, redire, suisque gregibus restitui, tùm sanctas Ecclesias tradi iis, qui Damasi communionem amplexarentur*: Νόμον ὃν ἔγραψε καὶ τοὺς ἐληλαμένους ποιμένας ἐπανελθεῖν κελύων καὶ τοῖς σφετέροισι ἀποδοθῆναι ποιμνίοις, καὶ τοὺς θεῖους οἴκους παραδοθῆναι τοῖς ᾧ Δαμάσου κοινωνίαν ἀρραβουμένοις. Qua lege Imperator planè significavit, eos orientales Episcopos revocandos esse ab exilio, Ecclesiisque, veluti rectè sentientes, restituendos; quorum à Romano Pontifice Damaso probata fides foret.

320. Aliam quoq; Gratianus edixit legem, quæ est hujusmodi: *Volumus (2) autem, ut quicumque iudicio Damasi, quod ille cum consilio quinque, vel septem habuerit Episcoporum, vel eorum, qui catholici sunt, iudicio* (2) *Vide Card. Baron. tom. 4. Annal. ad ann. 381. §. I. & seq.* *& consilio condemnatus fuerit; si jussu voluerit Ecclesiam retentare, ut qui evocatus ad sacerdotale iudicium per contumaciam non ivisset, ut ab illustribus viris Præfectis Prætorio Galatiæ atque*

F f

Ita-

Italia auctoritate adhibita, ad Episcopale iudicium remittatur, sive à Proconsulibus, vel Vicariis ut ad Urbem, Romam sub prosecutione perveniat: aut si in longioribus partibus alicuius ferocitas talis emerferit, omnis eius cause editio, ad Metropolitanum in eadem Provincia Episcopum deduceretur examinem: vel si ipso Metropolitanus est, Romam necessario (N. B.) vel ad eos, quos Romanus Episcopus Iudices dederit, sine dilatione contendat.

(1) *L. de fide
Cath. C. The-
odofiano.*

321. Theodosius denique senior, cum Thessalonicae moram traheret, hæc edixit: (1) *Cunctos populos, quos clementia nostræ regit temperamentum, in tali volumus Religione versari, quam divinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, Religio usque nunc ab ipso insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret &c. Quæ demum omnia illud planè declarant, ab his, quos diximus, orientalis Imperii moderatoribus, ut Ecclesiarum omnium Matrem, atque Magistram Sedem Romanam fuisse cultam: nam tametsi eorum Principum religiosissimæ Sanctiones nihil Romanorum Pontificum*

cum authoritati, quæ à Christo tota manavit, addiderint; plurimum tamen valere ad declarandam præclaram piorum Regum, de Sede Romanâ opinionem cum obsequio summo conjunctam: simul ad corrigendos transverfos mores judiciorum, audaciâ hæreticorum invecos; eaque exempla iniquissima oblitteranda, quæ in dijudicandis Religionis causis, Constantius, & Valens in Ecclesiam intulerant.

*Obsequium ipsorummet Hæreticorum
erga Romanam Sedem.*

322. **E**usebius imprimis Nicomediz, Arianæ factionis actor & propagator, non obscura obsequii & observantiæ Romano Episcopo signa dedit: nam ad annum propè 339 Athanasium per litteras accusavit apud Julium Pontificem, misitque Romanam procuratores, qui ad tribunal Romanæ Sedis, causam pro ipso dicerent.

323. Idem obsequii genus, eodemque ferè tempore præstiterunt Euse-

biani, quorum Procuratores diu Romæ fuerunt in iudicio versati.

324. Anno 340. plurimi Arianæ factionis Episcopi ad eundem Julium, adversus Athanasium dederunt litteras; atque etiam procuratores miserunt Romam, qui rogarent Julium Pontificem, uti ubicumque placuisset Concilium ea de re fieri juberet, vel solus, si maluisset, causâ cognita sententiam ferret: qui Arianorum procuratores, ad tribunal Romani Episcopi non semel causam dixerunt: semperq; iudicio, ab Athanasio convicti, atq; in desperationem, pudoremque coniecti, fugam nocte arripuerunt. Quæ omnia in secunda Athanasii Apologia, conceptissimis verbis, atque in historia veteri passim traduntur.

325. Anno deinde 341. Iidem Arianarum partium Episcopi, in suo famoso Antiochena Conciliabulo, ab officio quidem Romanæ Sedis satis apertè discesserunt (nam quid tandem ab eius generis hominibus sperandum erat) dederuntque ad Julium insolentissimas litteras; verum in his iisdem litteris scintilla quædam

dam subluceat obsequii: quod apertissime novimus ex (1) Sozzomeno, qui de Arianis illis Antiocheni Concilii tradit ejusmodi: *Nam litteris suis fatebantur quidem Ecclesiam Romanam primas apud omnes ferre; utpotè quæ Apostolorum schola, & Religionis Metropolis ab initio fuisset constituta (quãvis. eò, ab Oriente, christiani dogmatibus venissent authores) non ideo tamen se ferre posteriores quòd Ecclesiæ magnitudine superarentur &c.* Φέρειν μὲν γὰρ πᾶσι φιλοτιμίαν ἡ ρωμαίων ἐκκλησίαν ἐν τοῖς γράμμασιν ὡμολόγουσι ὡς ἀποστόλων φροντιστήριον, καὶ ὁσεβείας μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς γέγονη μέλει, εἰ δὲ ἐκ τῆς ἐν ἐνεδήμισας αὐτοὶ οἱ τῷ δόγματι εἰσηγῆται. οὐ παρὰ τοῦτο ἢ τὰ δευτερεῖα φέρειν ἡξίουν. Eademque in hanc rem scribit (2) Nicephorus; ex quibus palàm est, eam Arianorum Epistolam ab iis animis fuisse profectam, qui obedientiam quidem Romanæ Sedis abjecerant; nec dum tamen potuerant præconceptam de illius Primatu opinionem excutere.

(1) Sozzomen. lib. 3. histor. cap. 7. circa med.

(2) Niceph. Calist. hist. l. 9 cap. 8. quod integrum legi debet.

(3) Ex epist. Iul. apud Athanas. apol. 2.

326. Sub annum exinde 342. Gregorius (3) ille Cappadox, cruentus & scelestissimus Arianus; cum in Ale-

xandrinam Athanasii Sedem (quod sæpè diximus) ab Antiocheno fuisse conciliabulo intrusus, Carponam presbyterum Arianum, Romam Legatum destinavit, qui Julium Pontificem oraret, ut ratam vellet ipsius Ordinationem habere; eundemque in Sede Alexandrina confirmare Apostolicæ Sedis autoritate: Stulta sanè petitio; sed quæ tamen ab opione manaret, quæ de Romana potestate haberetur; quæque proinde genus quoddam obsequii in Romanum Episcopum præferret.

327. Defuncto deinde Julio, statim ejus temporis Ariani, Athanasium apud Liberium insinularunt: Eustathius (1) postea Sebastenus Episcopus in Armenia, Arianus perfidus ac versipellis, in duobus conciliis, Constantinopoli, ac Melitinæ depositus, Romam ad eundem Liberium confugit, ut ab eo Pontifice restitueretur.

328. Denique, ut cætera omitam, Vitalis Apollinarista, apud Pontificem Damasum ab Orientalibus accusatus, Romam se contulit illicò: fidei suæ rationem eidem Pontifici redditu-

(1) *Basil. ep.*
94. repetere
huius Capituli
num. 282.

diturus; quod à Nazianzeno non ita pridem didicimus.

329. Atque hæc demum satis, pro loco, de Orientalium, ejus temporis obsequio erga Romanam Sedem: reliquum est, ut de Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine pauca, & cursum dicamus.

De Romana Sedis erga Orientales sollicitudine.

330. **E**O spatio temporis, quod inter primum Nicææ Concilium, & Constantinopolitanum generale secundum intercessit, quinque Romani Episcopi (quod diximus in primo hujus operis aditu.) ordine successerunt: Silvester, Marcus, Julius, Liberius, Damasus. Quantâ verò orientalium popularum curâ & sollicitudine hi Pontifices premerentur; quos labores susceperint; quantum contulerint operæ, ut pacatam, atque tranquillam facerent orientalem Ecclesiam, incredibilibus eo tempore concitatam fluctibus, paucis indicabo.

*De Sancti Silvestri Pontificis erga
Orientales sollicitudine.*

*Vide num.
3. 286.*

332. **S**ANCTUS Silvester Romanus Pontifex, statim atque de Ariana tempestate, Alexandria primum exortâ, indeque Orienti universo ruinam minitante, Alexandri literis Episcopi Alexandrini certior est factus, Osium primò constituit Romanæ Sedis in Oriente Legatum; qui orientalium Ecclesiarum rebus concitissimis, pro tempore ac periculo, ejusdem Sedis authoritate consuleret. Tum Constantino Magno author fuit, ut Osio, ad ea mandata expeditius exequenda, potentia suæ favoribus præstò esset; suamque Imperialem conferret operam, ad Orientis pacem maturius componendam. Exinde per eundem Legatum Osium, Concilium Alexandrinum convocavit, atque in eo Concilio, latam jam ab Alexandro in Arium, & Arianos sententiam per eundem Osium confirmavit. Præterea (quod caput est) primum generale Concilium Niceæ indixit: cui geminos

minos, præter Ofium, Legatos dedit Vincentium, atque Vitonem: ejusdem Concilii acta, Synodo (uti plurimorum scriptis memoriæ prodium est) Romæ ad id convocata, confirmavit.

Sancto Silvestro successit Sanctus Marcus, de quo equidem statuere nil certi possumus, cum octo solum menses gesserit Pontificatum; nam quæ illius ad Athanasium, & hujus ad illum circumferuntur Epistolæ, pro adulterinis suppositisq; jure habentur.

De S. Julii Pontificis erga Orientales sollicitudine.

331. **S**anctus Julius vix Ecclesiæ *Vide sup. num. 288. & cap. 1. a num 15.*
 clavo admotus, defuncto Marco, primam curam, ad Orientalis Ecclesiæ pacem componendam, præcipuamque operam adjecit. Sub annum 339. juris judicia in Athanasii causa constituit Romæ. Athanasium ipsum, simul & Arianos datis litteris citavit; ob eandem causam Conciliū Romæ indixit. Archidamum & Philoxenem, in Orientem Legatos misit, qui

qui Eusebianos huc illuc tergiversantes quò minus Romano se fisterent iudicio, Romam compellerent. Tum sententiam pro Athanasio pronuntiavit: simul pro aliis plurimis Orientalibus bonarum partium Episcopis, S. Paulum Constantinopolitanum, Episcopum, S. Lucium Andrianopolis, S. Asclepam Gazæ; Marcellum, item Ancyrae, aliosque plurimos orientales Episcopos ab Arianis exterminatos, restituit sedibus suis. Rescivit acta Tyrii, & Antiochéfis conciliabuli, egregiam scripsit Epistolam ad rebelles Eusebianos: indixit Concilium Sardicense: Constanti Occidentis Imperatori author fuit, ut à Constantio fratre quâ precibus, quâ minis, securû Athanasio in Ecclesiam suam reditum impetraret: omnia movit, ut Athanasium Alexandria redderet, Orienti tranquillitatem: solitus dicere: *Pro fratrum oppressione tractantes laboremus: quia dum illi graviter affliguntur, nos nec respirare, nec quiescere possumus.* Denique pro pace Orientis, pro salute Orientalium diu, noctuque laborantem, earumque rerum sollicitudinem æstuantem mors occupavit. De

Tom. I. Concilior.

*De Liberii Pontificis erga Orientales
solicitudine.*

333. **L**iberius Pontifex Julium ex-
cepit, circa salutis annum
352. Id verò præ cæteris, ejus præ-
stitit sollicitudo Pontificis, quòd pro
salute Orientalium, aliis quidem la-
borandum, huic pugnandum quoque
acriter fuit: alii curis fuerunt, atque
laboribus pressi; hinc præterea mala
plurima, ærumnasque gravissimas de-
voravit: & primam quidem præci-
puamque laudem Liberius tulisset in-
tuendis Orientalibus, nisi (ut sunt res
hominum fluxæ, imbecilles, atque
subiectæ casibus) partem ea in re glo-
riam, miserâ illâ, omnibusque notâ
imbecillitate animi, violasset. Itaq;
Liberius (1) ubi octoginta Episcoporum
orientalium litteris, de Arianorum
dolis, scelecibusque certior est factus,
Athanasi tutelam, toto animi impe-
tu suscepit. Ecclesiæ orientalis necessi-
tudinibus, omni studio, (2) diligentiaq;
presto fuit. Plurimas ad diversos, pro
orientalis Ecclesiæ componendis rebus

*reperit dist. c.
1. a num. 40.*

(1) *Lucif. Ca.
lar. Epist.
Hilar. in
frag.*

(2) *Hilar.
frag. & ad.
vers. Arian.*

dedic

(1) *Athanas.*
ad Solitar.
pag. 836.

(2) *Extat. in-*
fer Oper. Lu-
tiferi Calari-
can., & in
trag. Hilarii.

(3) *Vide cap*
1. num. 40.

(4) *Athanas.*
Hilar. Soxo-
men., atque
Scriptores
passim.

dedit epistolas : geminam (1) eâdem causâ legationem ad Constantium Imperatorem adornavit . Pro Athanasio & fide Nicæna ad eundem Imperatorem plenam animi scripsit (2) epistolam . Ab eodem Principe per Eusebium eunuchum, minis, atque muneribus pertentatus, ut in Athanasium ferret sententiam, respuit (3) munera; minas contempsit . Exinde ob Athanasii Magni tutelam, Româ fuit, Constantii jussu, nocte intempesta, Mediolanum abductus : iterum ibi tentatus, Imperatori coram restitit, dignâ Pontifice fortitudine : tum ejus causâ, Berogam indignû in modum actus est exul, quo in exilio sanè ærumnoso, tres ferè annos in mcrore summo consumpsit . Post hæc quidem tanta, vi-
 cus animo cecidit: verum exinde Romæ restitutus ac sibi, in possessionem rediit antiquæ virtutis, ac pristinæ fortitudinis : respuit malè acta Conciliabuli Ariminensis : quodque reli-
 quum vitæ superfuit, inter curas duxit, atque labores, pro pace Orientis procuranda (4) susceptos .

De Sancti Damasi Pontificis, erga
Orientales sollicitudine.

334. **S**anctus Damasus post Libe-
rium Apostolicam obtinuit
Sedem, vertente anno à reparata sa-
lute 367. quo tempore Oriens, Va-
lentinis Imperio atque furore, miserè
agitabatur. Hic etiam Pontifex Ma-
ximus, in summa pro Orientalibus
sollicitudine fuit. Nam ut orientalis
Ecclesiæ rebus consuleret afflictissi-
mis, plures ad Athanasium Magnum,
ad Magnum Basilium, ad Meletium
& Paulinum Antiochenos, ad Euse-
bium Samosatenum, ad Ecclesiam
Alexandrinam, ad Antiochenos, atq;
ad Orientales universim dedit episto-
las: plures in Orientem adornavit Le-
gationes. Tria, Orientalium gratiâ,
Romæ habuit Concilia; in quorum
uno, (1) adversus Ursacium atq; Va-
lentem, Nicænæ fidei, atque Atha-
nassi hostes proditoresq;, sententiam
pronuntiavit: eâque de re Alexan-
drinam præsertim Ecclesiam fecit per
litteras certiore. In altero Romano

*Vide tom. I.
Concilior.
Baron. t. 4.
annal. ad an.
369. 370.
371. &c.*

(1) *Vide su-
pra n. 283.*

Con-

Concilio, ab eadem Alexandrina Ecclesia rogatus, Anathemate percussit Auxentium. In tertio Romæ Concilio, (1) Basilio Magno petente, aliisque adniventibus orientis Solis Ecclesiis, Apollinarem, Vitalem, atque Timotheum, ejecit ab societate fidelium: fideique regulam temporibus aptam, edidit, (2) adversus hæreses per Orientem debbacchantes. Petrum Alexandriæ Patriarcham, (3) qui à Lucio, Ariæ norum tunc scelestissimo, Sede sua pulsus, Romam confugerat, auctoritate summa reduxit: Homousii labefactatam fidem, in Oriente planè restituit. Gregorium Nazianzenum ad Episcopatum novæ Romæ promovit, expulso (4) Maximo. Atque alia ejus generis argumenta edidit plurima; quibus eam quâ de Orientalibus assuebat sollicitudinem palam fecit.

335. Ea igitur tunc erat Orientalibus cum Sede Romana, sollicitudinis obsequiique communicatio: ea utrobique sancta veluti officiorum religio intercedebat: quæ utinam ad nos usque, manibus perpetuæ pacis deducta mansisset. Verùm heu! secus nunc se

(1) *Basilius*
Epist. 74.
Vide supra n.
313.

(2) *Theodoret.*
cit. num.

(3) *Vide supra n. 289.*
et 290.

(4) *Nicolas.*
Epist. ad Michael. tom. 2.
Concilior.
Vide Baron.
ann. 380.

se res habent: nam ex quo Orientem
 ab Occidente, perfidia hominum, &
 schisma distraxit, tamen eadem pro
 Orientalibus sollicitudo in Romana
 Sede, cum perpetua fide & charitate
 permanferit: non sic tamen in Ori-
 entium animis, erga Romanam Sedem
 stetit obsequium.

CAPUT DECIMUM.

*De statu litterariò, atque Scholis
orientalibus.*

336.

NON is quidem, per illa tempora, erat orientis aspectus, qualis nunc, litterarum inopiâ, esse videtur horridus & incultus; sed omni potius disciplinarum genere, adèò perpolitus & elegans, ut litterarum gloriâ, & studiorum celebritate tunc potius antirent Orientales. Igitur tempestate illa, artes, disciplinæ, studia, sacræ prophanæque litteræ, in Oriente valebant plurimum: Scriptores item, virique doctrinâ illustres innumeri penè floruerunt: Ludi præterea scientia-

tiarum nobiles atque frequentes, scholæq; famâ celebratissimæ ibidem erant: quorum omnium specimen quoddam brevibus, cursimque hic exhibebo.

Quænam, tunc in Oriente, Profanarum litterarum studia vigerent?

337. **H** Umanæ profanæque tunc litteræ, Philosophiæ præsertim studiis, & Eloquentiæ, tum etiam Astrologiæ, Geometriæ, ac Medicinæ continebantur: quarum artium scholæ passim, ludique patebant: qui- que illas docerent publicè, Magistri plurimi extabant atque clarissimi: eorum verò qui discerent ingens erat, ac penè infinitus numerus, ex omni ferè Mundi regione collectus; atque in varias Orientis urbes, variaque gymnasia distributus. Sed Cæsaream in Palestina, Alexandriam in Ægypto, Constantinopolim in Thracia, atque Athenas in Græcia, studiosorum vis major confluebat: hæ namque Orientis Urbes, studiorum famâ, scholarumque nobilitate præ omnibus celebrabantur. Græcorum linguâ, tunc

G g

tem,

temporis loquebantur ea Orientis gymnasia ; isque ibidem erat literarum , ac literatorum sermo communior ; unde nobis orientalium Patrum tot græca scripta , & monumenta manarunt. Discendi verò hæc plerumque via erat , & ratio . Adolescentes qui valerent ingenio ; & ad scientiarum possessionem , aut amore sapientiæ , aut spe utilitatis , aut ardore gloriæ ducerentur , postquam grammaticis præceptionibus domi satis forent instituti , Cæsaream Palæstinæ , relicta patria , solebant primò contendere . Ibi Eloquentiæ studiis primam navabant operam ; nam nulla tunc ferè disciplina in pretio erat , quæ non foret cum dicendi arte conjuncta : exinde studebant Philosophiæ : postea , pro suo quisque ingenio , vel ad Astronomiam , vel ad Geometriam , aliasque mathematicas disciplinas , vel ad Medicinam sic animum applicabant , ut nunquam tamen Rhetoricæ artis exercitationes , studiaque intermitterent .

338. Postquam primâ scientiarum tincturâ , Cæsareæ fuissent imbuti , ad Scholas Alexandrinæ (quod fecit Na-
zian-

zianzenus) vel Constantinopolitanas (ut accepimus de Basilio) gradum facere consueverant: postremo sese conferebant Athenas; quæ Civitas aræ erat, ac veluti regia disciplinarum: inquam Athenarum arenam, nisi bene cultus, diùque antea exercitatus; audebat nemo procedere.

339. Quod ad ejus temporis Philosophiam pertinet, Hellenismi sectæ ferè omnes vigeant: nam & Stoici, & Epicurei, & Pythagoreorum etiam, quædam erant reliquæ: verùm Plato præ cæteris colebatur; tùm etiam Peripatericorum clarissimus *Aristoteles. Idolorum cultores, & Philosophiæ studiis, ad Magiæ superstitionem ruebant passim: quæ pestis, latè tunc regnabat per Orientem, ac præsertim in Syria: ubi rarus erat Philosophus, qui non publicè vanitatem illam profiteretur: cui superstitioni multùm sanè addidit Apostata Julianus, qui & adolescens, præstigiis ejusmodi delectabatur, & postquàm Imperium obtinuit, se in Magiæ consuetudinem totum immerfit: neque enim Apostatæ ingenio poterat non sedere ars illa, quæ scelerum ef-

set magistra, officina crudelitatis: itaque multa fuerunt Antiochiæ, & Charis dilaceratorum hominum reperta, cadavera, quos in quibusdam speluncis, ad magicos usus jugulaverat Julianus.

340. Sed Christifideles, non iis delectabantur artibus, quæ cum scelere forent, ac superstitione conjunctæ: neque eo genere utebantur Philosophiæ, quæ hominum animos deterret, & avocet a religione: Magiam proinde ejusque generis deliramenta & vanitates metu exhorrescebant: exterminatisque Pythagoræ fabis, atque Atomis Epicurî, Platonis Philosophiam, & Aristotelis sequebantur: quod horum Philosophorum doctrina, nonnihil christiano dogmati consentire, viamque sternere videretur, ad veritatem Religionis: erantque Cæsareæ in Palæstina, & Alexandriæ in Ægypto * utriusque Scholæ christiani præceptores, ab Episcopis constituti: qui cum non doctrinâ solum & sapientiâ, sed pertractandorum animorum scientiâ quoque valerent, plurimos idolorum cultores, quos auditores haberent, christianæ fidei lucrabantur; eorum adolescen-

(*) *Vide inferius §. de Schola Alex.*

Iescentium mentes , per Platonica , & Aristotelica dogmata , in christianæ Philosophiæ cogitationem , paulatim introducentes .

341. Itaque tunc orientales Christi fideles non abhorrebant a præceptis institutisque græcæ profanæque Philosophiæ ; immò verò qui divinarum litterarum prudentiâ magis excellere , iidem in philosophica facultate præclarissimi esse videbantur : Athanasius Magnus, Gregorius Theologus, Magnus Basilius, Basilii Frater Nyssenus, Meletius, Didymus, Serapion, aliaque prima capita Orientalium Theologorum , summi erant Philosophi ; Græcorumque divitias omnes (ut de Origene scripsit Porphyrius) ad christianum dogma locupletandum convertebant : vel , ut dicamus verius , Christiani dogmatis luce , detegebant paupertatem externæ Philosophiæ ; ostendebantque, quàm illa humi reperet ; quàmque altius assurgeret fides nostra : simul quanta huic esset cum recta ratione conjunctio ; quàmque parum , sine fide , valeret humana ratio .

342. Tametsi dissimulandum non

est, Christianorum nonnullos, nimirum studio abreptos, usuque parum temperato Philosophiæ, in scopulos incidisse: Arii pestem Platonica Deorum Trinitas peperit; Aristotelicæ dialecticæ abusus propagavit: Studio immodico subtilitatis sophisticæ, in hæreses nefandas Aëtius præcipitavit: nonnulli etiam ex Patribus (quod alibi

(1) *Capit. 2.* (1) dixisse memini) plus æquo Platonici, durius aliquanto de Divina Trinitate scripserunt. Quamobrem (2) Philo, & ex Philone Clemens Alexandrinus, humanam (3) Philosophiam AGAR, Theologiam verò SARAE compararunt: ea re docentes, illam nimirum ancillam, hanc dominam esse oportere. Gregorius (4) item Nyssenus, ut significaret, quānam ratione homini Christiano usui esse debeat externa, Philosophia, illam elegantissimè comparavit fœminæ alienigenæ, quam tunc demum Judæus legitimè sibi adjungit uxorem, si ungues illa & capillos deponat, & ejus deinde partus circumcidatur. Atq; hæc demum satis de profanis eorum temporum studiis ac disciplinis.

(1) *Capit. 2.*

(2) *Philo de congress. querend. erudit. practic. apud Baronium*

(3) *Clemens Alex. Strom. lib. 1.*

(4) *Gregor. Nyssen. in Vit. Moys.*

*Cujusmodi esse solerent, eo tempore,
sacrarum studia litterarum?*

343. **T**Ria præsertim, per illa
tempora esse solebant sa-
crorum genera studiorum. Primum enim
christianæ Religionis Myſteria (*) & Sa-
cramenta, & Præcepta, ad fidelium
institutionem (ſervatâ tamen cum in-
fidelibus, & Cathecumenis non com-
petentibus, Ancani disciplinâ) pu-
blicè exponebantur: erantque in ur-
bibus Orientis nobilioribus, earum
rerum explanatores, atque Magistri,
viri plerumque summi atque clarissi-
mi: quod genus studiorum *κατηχηματις*
Catecheſis vocari consueverat, siue
Schola Ecclesiastica, cujusmodi eam
fuisse ſcimus, quæ à Divo Evageliſta
Marco Alexandria fuit instituta, & à
Pantano, Clemente, Origene, He-
racta, Dionysio, aliisque viris cele-
bratissimis, qui in ea docuerunt, no-
bilitata; ut infra dicemus plurius.

344. Sacrorum Studiorum genus
alterum, in Verbi Dei ſcripti expoſi-

G g 4

tio

(*) Vide
Schellſtraſſe
de Diſcip. arc.
impr. Romæ
Typis Congr.
de Prop. Fide
1685.

tionibus versabatur . Nam sacrae litterae, librique tum veteris tum novi Testamenti, in Scholis Publicis, ab egregiis doctisque praeceptoribus explanabantur . Quae sanè studia , eâ tempestate florebant plurimum ; maximoque apud christianos Doctores in honore , ac pretio erant ; iisque sanctissimi quique, doctissimi que Patres sedulam navabant operam: rarusque erat, eo tempore, in Oriente doctor, qui non iis de rebus accuratissimè scriberet. Hinc tot maximorum Doctorum , in divinam utriusque Testamenti scripturam, commentaria manarunt : quae sanè commentaria , sine aliorum calculo testimoniorum , satis confirmant , quantum id genus litterae , ea tempestate in Oriente valuissent .

345. Tertium denique sacrorum genus studiorum , subtilioribus quibusdam constabat quaestionibus de Deo , Deique operibus , cæterisque divinis rebus, quae quandam propinquitatem haberent cum eaparte Philosophiae , quae sapientia di solet. Quarum rerum scientia *Theologia* vel *sacra Philosophia* vocari consue-

fueverat; eademque ferè cum illa; quæ nunc in scholis tradi solet, fuisse videtur, idque solum discriminis intercedebat inter hujus, & illius temporis scholasticam Theologiam, quòd hæc, post tempora præsertim Petri Lombardi, sententiarum Magistri, viâ, & ratione discitur, ac docetur, certo quodam tractationum ambitu comprehensa; illa verò nullis ligata methodi legibus liberior erat atque solutior: Præterea, dialecticâ viâ breviorique syllogismorum complexione, nostrorum temporum Theologia tradi solet: in illa verò tradenda, adhibebatur eloquentia. Ita Theologi Mazianzeni Theologia universa totidem orationibus continetur: eodemque rhetorico more usi sunt Athanasius Magnus, & Basilus, aliique illorum temporum Patres orientales, cùm de quæstionibus differerent, maximè Theologicis atque divinis.

346. Coeterum, tametsi vetus illa Orientalium Theologia, in docendi, discendique modo, dissideret a nostra; in rebus tamen ipsis, quod nuper dicebam, aut omninò, aut plurimùm,
inter

(1) *Naxian*
in Apologet.
sive orat. I.

inter utramque conveniebat. Siquidem Nazianzenus (1) ipse nobis auctor est, sacram tunc Philosophiam solitam, fuisse differere de quæstiōibus hujusmodi: nempe de Mundis, vel de Mando: de Materia: de Mente: de Intelligentibus naturis: de Providentia: de prima hominum constitutione, ac postrema reficiōne (de homine scilicet innocente, lapso, ac reparato) de Typis: de veritate, ac Testamentis: de Christi adventu tam primò, quàm secundo: de Incarnatione, ac Passione: de Resurrectione: de Fine: de Judicio, ac retributione: & quod caput est de Principe ac beata Trinitate: quæ sanè omnia, iis nunc tractatibus comprehenduntur, qui nostram efficiunt methodicā sive scholasticam Theologiam: cumq; ea (ut initia sunt rerum omnium ac disciplinarum) non tam multis, per illud tempus, disputarentur, multiplicatis nunc quæstionibus, subtilius enucleantur.

450. Sed qui perarduam illā Theologiæ partem, quæ de divina est Trinitate, tractandam sumerent, hi præcipuo jure Theologi vocabantur, quibus

bis tunc tres præsertim scopuli, iidem-
 que valde periculosi obieciiebantur :
 quos scopulos , Theologiæ morbos
 Nazianzenus (1) solet vocare : erant
 verò illi Atheïa , Judaïsmus , ac Poly-
 theïa. Atheïam quidem (quod tradit
 idem Doctor) Afer Sabellius , Ju-
 daïsmum Arius , Polytheïam alii qui-
 dam , inter christianos invexerunt .
 Etenim Sabellius , dum divinas Perso-
 nas vacua tantum vocabula esse delira-
 ret , nec *Unum* in divina Trinitate ,
 nec *Tria* servabat ; omnemque pro-
 inde subvertens Divinitatem , ruebat
 in Atheïsmum . Arius verò cum in-
 creatarum rerum ordinem Filium redi-
 geret , atque etiam Spiritum (2) San-
 ctum , in judaicam incidebat pau-
 pertatem , solo Ingenito concludens
 Divinitatem . Alii denique illi , quos
 Nazianzenus nimium orthodoxos
 vocavit , cum Filium & Spiritum San-
 ctum ita Patri æquales prædicarent ,
 ut omnis etiam principii expertes esse
 dicerent ; unumque Principium in-
 tria Principia inter se veluti dissi-
 dentia fecarent , tres certè Deos ad-
 struebant , sicq; revocabant Polytheï-
 smum .

(1) *Nazian-
 ibidem.*

(2) *Repete
 dista cap. 2.
 de Arianis me-
 rit ac de Ac-
 tio.*

mum. Hæc omnia traduntur a Nazian-
 zeno; sed quinam fuissent, nimium
 illi orthodoxi, tertiæ hujus hæresis au-
 thores, nec ipse satis docet; neque
 satis explicant illius expositores, nec
 ego adhuc conjecturâ sum affecutus.
 Ejusmodi verò esse videbantur per illa
 tempora in Oriente, sacrarum studia
 litterarum, quibus Religio nostra ex-
 plicari solebat, probari, atque de-
 fendi: quibusve proinde studiis con-
 tinebantur partes illæ omnes Theolo-
 giæ, quæ nunc moralis, scholastica, &
 polemica, sive dogmatica dici solent:
 Si quis verò ejus temporis Theologiæ
 partem illam velit adjicere, quæ mysti-
 ca vel ascetica dicitur, non repugno:
 ea enim maximè tunc florebat inter
 Monachos præsertim orientales, qui ob
 ejus Theologiæ studium, Ecclesiastici
 Philosophi vocabantur, de quibus, ca-
 pite octavo locuti sumus.

*De Scriptoribus ejus temporis
 orientalibus.*

351. **N** Ec otii, nec instituti nostrî
 esse reor, de Scriptoribus
 ejus temporis orientalibus fusiùs sub-
 tiliùsque differere: inquirendo nimi-
 rum,

rum ; quæ , quando , quo loco , quæ-
 ve occasione ductus sua quisque opera
 scripserit ; aut de ipsorum scriptis ,
 quænam germana , quæ dubia , quæ-
 ve supposita sint differere ; quæ melior
 editio , quæ versio fidelior . Plurimi
 sunt , hac præsertim ætate nostra , qui
 de his rebus summâ diligentia , indu-
 striâque scripserunt : hos consulat , qui
 eo eruditionis genere delectatur : nos
 tantum Scriptorum nomina (quod ad
 promissum Specimen satis esse arbitra-
 mur) huc ex Divo Hieronymo tran-
 scribemus : sunt verò illa ejusmodi .
 S. Antonius Magnus Monachorum an-
 tesignanus , Magnus Athanasius , San-
 ctus Eustathius Episcopus Antioche-
 nus , Theodorus Heracleæ Thracia-
 rum , Eusebius Emessenus , Triphyl-
 lius Cypri Ledrensis Episcopus , Sera-
 pion *Σμύρνος* Episcopus in Ægypto , co-
 gnomento Scholasticus , Didymus cæ-
 cus Alexandrinus , Cyrillus Hieroso-
 lymitanus Episcopus , Epiphanius Pa-
 læstinus , Episcopus Salaminæ in Cy-
 pro , Gregorius Nazianzenus Theolo-
 gus , Magnus Basilus Episcopus Cæ-
 sareæ , Ephræm Syrus Edessenæ Ec-
 cle-

clesiæ Diaconus, Diodorus Tarsensis Episcopus, Evagrius, Maximus Philosophus Alexandrinus, Gregorius Nyssenus Basilii Magni frater, Joannes Hierosolymitanus, Theophilus Alexandrinus, Philo Carpathius, ordinatus Episcopus ab Epiphanio, Gelasius Cæsareæ Palæstinæ, Amphilo-
 chius Episcopus Iconiensis: ex quibus plurimi sunt, quorum vitam brevibus comprehensam, sexto hujus libri capite scripsimus: his accedunt Eusebius Pamphili Episcopus Cæsareæ in Palæstina, & Marcellus Ancyranus, qui hæresis suspicione haud mediocriter laborabant.

352. Ex hæreticis quoque illius temporis orientalibus scripserunt plures. Asterius Sophista, Acacius *μοναρχοπαλιος* Episcopus Cæsareæ in Palæstina, Basilus Ancyranus Semiarianorum ductor, & eruditionis famâ celebratus, Apollinaris Laodicensis, Euzojus Cæsareæ Palæstinæ Episcopus, Eunomius Episcopus Cyzicenus, Lucius Arianus: Quorum etiam longiusculam fecimus mentionem, partim in secundo capite, partim in pri-

priato. Alii quoque orientales eam tempestate scripsisse feruntur, quos tamen cum Hieronymus pretermiserit, nos quoque, qui breviores esse contendimus, censemus prætereundos: addimus solum SS. Monachos Isaiam, Serapionem, tres Macharios, Paphnutium, Pachomium cum Orsiesio, ac Theodoro, qui omnes præclaras monasticæ vitæ regulas ediderunt: de quibus regulis, octavo hujus libri capite, fecimus mentionem.

De Schola Cæsariensi in Palæstina.

353. **C**Æsarea urbs fuit Palæstinae clarissima, ad mare posita, eodemque loco sita, ubi olim erat Turris Stratonis. Eam urbem Herodes Ascalonita ædificavit, ornavitque superbis molibus & ædificiis, portu etiam extructo, immenso sumptu atque labore; eandemque Augusto Cæsari dedicavit, atque ab hujus nomine, pro Stratonis Turri, Cæsaream dici jussit. Postquam Titus evertit Hierosolymam, Palæstinæ Primatus Ecclesiasticus cum Metropolis dignitate pedem magis in hac maritima Cæsarea fixit; ex quo etiam tempore

pore, studiorum litterarumque famâ; eadem Civitas cæpit magis clarescere. Itaque omnium disciplinarum Scholæ, atq; ludi erant Cæsareæ; primaque scientiarum palestra ea urbs habebatur, ubi primò studiis formaretur juvenus orientalis.

354. Qui primus ex Christianis sacrarum litterarum Scholam Cæsareæ aperiret, Origenes fuisse proditur: de quo ejusmodi scribit (1) Eusebius: *Cum non satis tutò se in Ægypto commorari posse putaret, iter capit in Palestinam, & Cæsareæ ludum aperit: ubi licet non dùm Presbyteri gradu potitus, ab Episcopis, qui ibi erant, non ad disputandum solùm, sed ad scripturas etiam, aperiendas, magnopere in communi Ecclesia confessu rogatus est.*

(1) *Euseb.
Hist. lib. 6.
cap. 13.*

355. In eam primò urbem, Gregorius (2) Thaumaturgus, cum esset admodum adolescens, & vocaretur tunc Theodorus, studiorum causâ se contulit, cum fratre Athenodoro. Ibi etiam primam Rhetoricæ navavit operam Gregorius Nazianzenus, qui de se (3) scripsit ejusmodi: *Ego artis oratoria amore inflammatus, in Palestinæ*

(2) *Hieronym.
de Script. in
Theodoro.*

(3) *Nazian.
orat. in laud.
Cæsar.*

Aca-

*Academiis (ideſt Cæſareæ) tūm florentibus pedem fixi. Idemque (1) fertur, cum Euzojo tunc temporis adoleſcente, Theſpeſium egregium Rhetorem Cæſareę audiviſſe: Baſilius quoq, Magnus, primos diſciplinarum hauſtus è Cæſareæ fonribus bibit; cujus rei Nazianzenum habemus teſtem, qui hæc ſcribit (2) de Baſilio: *Cæſaream ut ejus urbis Scholarum particeps eſſet, celeriter contendit; hanc inquam eximiam Civitatem, & noſtram (nam meorum quoque ſtudiorum dux extitit & Magiſtra) non minùs litterarum atque doctri- na, quàm Urbium quibus præeſt ac dominatur Metropolim: quam ſi quis doctrinæ palmâ ſpoliaverit, rem omnium pulcherrimam, ipſiq, maximè propriam eripuerit.**

(1) Hieronymus
de Scripto. in
Euzojo.

(2) Nazian.
in laud. Ba-
ſil.

356. Extabat adhuc Hieronymi tempore, percelebris Cæſareæ Bibliotheca, quæ dicebatur Origenis; quamque mirum in modum amplificaverat clariffimâ famâ vir, atque Martyr Pamphylus, de quo hæc (3) Hieronymus ſcripta reliquit: *Tanto Bibliotheca divina amore flagravit, ut maximam partem Origenis voluminum, ſua manu*

(3) Hieron.
de Script. in
Pamphil.

H h

de-

descripserit; quæ usque hodie in Cæsariensi Bibliotheca habentur: sed in duodecim Prophetas vigintiquinque *ἑξήκοντα* Origenis volumina, manu ejus exacta reperi; quæ tanto complector & seruo gaudio, ut Cresci opes habere me credam. Ejus Bibliothecæ fuit postea hæres Eusebius Episcopus Cæsareæ, qui ob arctissimam necessitudinem, quæ ipsi cum Pamphilo intercedebat, Eusebius Pamphili vocari voluit. Defuncto Eusebio, Euzoius, qui adolescens uti superius diximus, Cæsareæ fuerat cum Gregorio Nazianzeno eruditus, cum ejus postea urbis obtinuisset Episcopatum, corruptam Pamphili Bibliothecam, in membranis, labore summo (1) instauravit. Alia quoque per illud tempus extabat in Æliæ urbe sive Hierosolymis Bibliotheca, olim ab Alexandro, ejus urbis Episcopo (a quo fuit Origenes presbyter ordinatus) collecta: undè multa depromptit (2) Eusebius, contulitque (quod (2) idem ipse testatur) in suam conscribendam historiam.

(1) Hieron.
de Script. in
Euzo jo.

(2) Euseb.
hist. lib. 6. c. 2

De Schola Alexandrina.

357. **A**lexandria urbs in Ægypto, ab Alexandro Magno nuncupata, tanta nominis celebritate valuit, ut Civitatum (1) vertex, terrarumque Orbis Theatrum in historia identidem nominaretur. Disciplinarum quoque studia, ante Christi Domini adventum, ea in urbe florebant; Cœlorum præsertim, Astrorumque scientia, quæ (uti fert hominum opinio) in Ægypto sedem habuit, ac veluti domicilium. Verùm longè majorem in litteris famam gloriamque obtinuit Alexandria, ex quo illi Evangelicæ veritatis illuxit dies: tunc enim divinarum humanarumque disciplinarum emporium veluti celeberrimum evasit: indeque per totum ferè terrarum Orbem celebrari cæperunt Alexandrinæ Scholæ, utrâque litteraturâ, cum divina, tum humanâ prænobiles.

(1) *Ammian.*
l. 22.
Herodot. lib.
7.

358. Divus Marcus Evangelista, qui Petri jussu Alexandrinam fundavit Ecclesiam, Scholam ibi Ecclesiasticam primus (1) instituit, Magistrosque de-

(2) *Hieron.*
de Scrip. in
Fantano

dit atque Doctores, qui divinas litteras publicè profiterentur Alexandriæ. Hæc deinde Alexandriæ Schola Ecclesiastica doctorum nobilitate, auditorumque frequentia, adeò clara polensque fuit, ut nec in Oriente, nec in Occidente ulla magis celebraretur. Inter nobiliores ejusdem Ecclesiasticæ Scholæ Magistros Pantænus Philosophus memoratur imprimis, de quo ita scribit (1) Eusebius: *Eodem * tempore Pantænus, vir omni humaniori litteraturâ præstantissimus, institutioni Christianorum illic præficitur: quo quidem loco (scilicet Alexandria) consuetudine ab antiquis temporibus ducta, sacrarum litterarum Schola habebatur, quæ est ad nostram usque ætatem continuata: quam sanè ab hominibus, cum politiore doctrina, & eloquentia mirè instructis, tum sacrarum litterarum studio probè exercitatis frequentatam accepimus.* Hieronymus (2) paritèr de Pantæno, deq; Alexandrina Schola scribit ejusmodi: *Pantænus stoicæ sectæ Philosophus, juxta quandam veterem in Alexandria consuetudinem, ubi à Marco Evangelista semper Ecclesiastici fuerunt Docto-*

(1) Euseb.
hist. lib. 5.
cap. 10.
* circa ann.
184. Eleut. P.
Cōmod. Imp.
Alexandrinæ
Ecclesiæ ad-
ministrante
Episcopo Iu-
liano.

(2) Hieron.
de Script. in
Pantæno.

Doctores, tanta prudentia, & eruditionis, tam in scripturis divinis, quam in seculari litteraturâ fuit, ut in Indiam quoque, rogatus ab illius gentis legatis, à Demetrio Alexandria Episcopo mitteretur. Exindè (1) Clemens Alexandrinus, Pantæni auditor, post hujus mortem Ecclesiasticam Alexandriæ Scholam tenuit, & κατηχέσεως Magister fuit. Hunc audivit Origenes admodum adolescens, excepitque postea in munere κατηχέσεως Alexandrinæ eum nondum (2) octavum supra decimū excederet ætatis annum: in quo munere diu est Origenes versatus; auditoresque habuit famâ clarissimos, inter quos (3) Heraclam, & Dionysium summos certè viros: quos etiam in eo Magisterio successores habuit, deindè verò Episcopos; primò quidem Heraclam, postea Dionysium: eâque ratione Alexandriæ Schola Ecclesiastica, ad ea ipsa tempora, quæ hoc libello tractamus, deducta est; perpetua doctorum successione, auditorumque celebritate.

359. Sed humanarum quoque disciplinarum altrix erat & nutrix Ale-

(1) Hieron. de Script. in Clemente Alexandrino.

(2) Euseb. l. 6. c. 12.

(3) Euseb. 76.

xandrina civitas. Nam Astrorum imprimis scientia, ut regnare in Ægypto, ita per illud tempus Alexandriae regiam veluti habere videbatur: quomobrem Nicæni Patres, Alexandrinis Episcopis negotium dederant, ut celebrandi Paschatis diem, qui totus ab astrorum pender scientia, quotannis indicarent Ecclesiis. Tum Eloquentiæ, Medicinæ, (1) præsertim verò Philosophiæ studia, in Alexandrinis Scholis, atque gymnasiis fervebant maximè, sub Christianis præsertim præceptoribus: inter quos celebratur Ammonius, qui Platonis Philosophiam Alexandriae publicè (2) professus est, è cujus Schola prodiit, Platoniorum facilè princeps Plotinus. Item de Sancto Anatolio Philosopho christiano (3) accepimus Aristotelicam ibidem docuisse Philosophiam: Pierius quoque presbyter, vir clarissimus, Alexandriae, Hieronymo (4) teste, docuit: alii denique doctrina memorabiles præceptores, ad summam celebritatem evexere Scholas Alexandrinas. In qua etiam studiorum celebritate perstabat Alexandria, post Concilii Nicæni tempora: exploratum

(1) *Gregor. Nyssen. in vita Gregor. Thaumast.*

(2) *Porphyr in Vita Plotini. Hieron. de Script. in Ammonio.*

(3) *Euseb. hist. l. 7. c. ultime.*

(4) *Hieron. de script. in Pterio.*

ratum siquidem est, (1) Gregorium Nazianzenum, post primam Cæsareæ studia, Scholis Alexandrinis secundam dedisse operam: Cæsarium (2) quoque Nazianzeni fratrem, Didymum ceterum quidem, sed clarissimum ac memorabilem virum, Petrum, Timotheum, Maximum Philosophum, aliosque plurimos doctrinâ clarissimos viros; Item hereticos Arium, & Aëtium, Alexandriae fuisse per illud tempus eruditos.

(1) *Nazian. carm. de rebus suis.*

(2). *Idem in laud. Cæsar.*

360. Bibliothecæ quoque minimè obscuræ per eadem tempora servabantur Alexandriae. Georgius *κατωκτονος* Arianus, qui pulso Athanasio, Episcopatum Alexandrinum invaserat, quamvis illitteratus, copiosam tamen Alexandriae Bibliothecam, summo studio collegerat, quam post Georgii cædem, Julianus Apostata habere voluit; datis ea de re litteris ad Porphyrium (3) *Catholicum*: quarum litterarum hoc est exemplum.

(3) *Nomen numeris.*

(4) *Julian. epist. 36. quæ extat etiam apud Suid. 4 & Baron. t. 4. annal. ad ann. 362.*

Georgii (4) magna sanè, & copiosa Bibliotheca fuit, & Philosophorum & Historicorum omni genere referta: sed de Galilæorum maximè

doctrina permulti & varii commentarii extabant. Quare totam eam Bibliothecam perquire & Antiochiam mittere. Scito autem, te quoque gravissimas poenas esse daturum, nisi omnem diligentiam in inquirendo adhibueris: & quos suspicio erit, quacumque ratione libros aliquos intervertisse, tùm argumentis omnibus, tùm iurejurando multiplici, tùm multò magis fervorum quæstione, nisi queas convincere, saltem vi cogas eos in medium proferre.

Atque hæc satis de Scholis & statu litterario urbis Alexandriæ.

De Schola Constantinopolitana.

361. **B** IZANZIUM Thraciæ olim oppidum, ante Nicæni Concilii tempora, non ita litterarum famâ valebat: verùm ex quo Magnus Constantinus, Nova Roma ædificata, eò transtulit Imperii Sedem, ut cæteris rebus omnibus, ità studiis litterisque, clara pollensq; cæpisset esse. Namque idem Impe-

Imperator, (1) qui studium omne suum, regiumque verè animum, in suam illam urbem amplificandam, ornandamque converterat, omnium disciplinarum Scholas Constantinopoli erexit, vocatis undique viris doctrinæ famâ valentibus, qui Præceptorum munere ibidem fungerentur: quos privilegiis honoribusque omnibus ornatos esse voluit. Itaque per illud tempus summis Oratoribus (2) atque Philosophis nova Roma florebat; ob eamque rem cõstudiorum causâ sese conferre consueverant Orientales adolescentes, postquam satis litterarii pulveris collegissent, vel in arena Cæsariensi, vel in stadiis Alexandrinis: ita Cæsarius Nazianzeni frater ab Alexandrinis Scholis, Basilius à Cæsariensibus Constantinopolim contenderunt: de quo Basilio (3) Nazianzenus scribit ejusmodi: *Hinc* (Cæsareâ scilicet Palæstina) *Bizanzium urbem totius Orientis principatum tenentem* (excellentissimis enim Oratoribus Philosophisque florebat, quorum brevi optima quaque, ingenii celeritate ac magnitudine collegit) *Atque inde Athenas . . . a Deo, atque doctrina*

(1) *Consule Baron. t. 3. Annal. ad an. 330.*

(2) *Nazian. orat. 20. de laude Basilii.*

(3) *Idem ibi. dem.*

doctrina permulti & varii commentarii extabant. Quare totam eam Bibliothecam perquire & Antiochiam mittere. Scito autem, te quoque gravissimas poenas esse daturum, nisi omnem diligentiam in inquirendo adhibueris: & quos suspicio erit, quacumque ratione libros aliquos intervertisse, tùm argumentis omnibus, tùm jurejurando multiplici, tùm multò magis fervorum quæstione, nisi queas convincere, saltem vi cogas eos in medium proferre.

Atque hæc satis de Scholis & statu litterario urbis Alexandriæ.

De Schola Constantinopolitana.

361. **B** IZANZIUM Thraciæ olim oppidum, ante Nicæni Concilii tempora, non ita litterarum famâ valebat: verùm ex quo Magnus Constantinus, Nova Roma ædificata, eò transtulit Imperii Sedem, ut cæteris rebus omnibus, ità studiis litterisque, clara pollensq; cæpiet esse. Namque idem Impe-

Imperator, (1) qui studium omne suum, regiumque verè animum, in suam illam urbem amplificandam, ornandamque converterat, omnium disciplinarum Scholas Constantinopoli erexit, vocatis undique viris doctrinæ samâ valentibus, qui Præceptorum munere ibidem fungerentur: quos privilegiis honoribusque omnibus ornatos esse voluit. Itaque per illud tempus summis Oratoribus (2) atque Philosophis nova Roma florebat; ob eamque rem còstudiorû causâ sese conferre consueverant Orientales adolescentes, postquam satis litterarii pulveris collegissent, vel in arena Cæsariensi, vel in stadiis Alexandrinis: ita Cæsarius Nazianzeni frater ab Alexandrinis Scholis, Basilius à Cæsariensibus Constantinopolim contenderunt: de quo Basilio (3) Nazianzenus scribit ejusmodi: *Hinc* (Cæsareâ scilicet Palæstina) *Bizanzium urbem totius Orientis principatum tenentem* (excellentiſſimis enim Oratoribus Philosophisque florebat, quorum brevi optima quaque, ingenii celeritate ac magnitudine collegit) *Atque inde Athenas . . . a Deo, atque doctrina*

(1) *Consule Baron. t. 3. Annal. ad an. 330.*

(2) *Nazian. orat. 20. de laud. Basilii.*

(3) *Idem ibi. dem.*

na cupiditate mittitur : & quidem amplissima erant ea gymnasia , quæ Constantinus Magnus erexit Constantino- poli ; eademque stetisse , (1) ferunt usque ad Leonem , impium illum Imperatorem , cognomento Isauricum ; qui demum ea præclarissima monu- menta dirui abolerique iussit .

(1) *Paulus
Diacon. in
Miscel. l. 21.
de Leone A.
Isaur.*

362. Bibliotheca item Constanti- nopolis celeberrima , quæ , uti memo- rant , centum ac viginti librorum mil- libus (2) continebatur , & quam postea per tempora Basilisci Imperatoris , di- rum illud absumpsit incendium , à Con- stantino primùm fundata , ab aliis dein- de amplificata fuisse creditur . Præte- rea Zosimus (3) memoriæ tradit , Bi- bliothecam aliam fuisse in regia Con- stantinopolis porticu , à Juliano Apo- stata erecta : atque hic erat per illud tempus Constantinopoli Scholarum , litterarumque status .

(2) *Zonar. 3
part. Anna l.
in Basilisco.*

(3) *Zosim.
lib. 3.*

De Schola Atheniensium .

363. **D**E Athenis , deque veteri ejus verbis in rebus omni- bus gloria , nihil hic attinet dicere :
omnia

omnia vetera monumenta , tùm latina , tùm græca , ejusdem urbis laudibus referta sunt . sanè Tullius , qui Athenis fuerat adolescens eruditus , suæque flumina eloquentiæ ex Atticis hauserat fontibus , cùm de Atheniensibus verba faceret , unde , inquit , *humanitas , doctrina , Religio , fruges , jura , leges ortæ , atque in* (1) Cicero pro Flacco. *omnes terras distributæ putantur* : atque alibi etiam laudans Athenienses , *de quorum urbis , inquit , possessione , propter pulchritudinem , etiam inter Deos certamen proditum est* . Sed in studiis præsertim , doctrinisque omnibus , primam , præcipuamque gloriam tulerunt Athenæ , ut non reliquæ solùm Græcia , sed omnes ferè Mundi nationes , Atheniensibus , in eo laudis genere , facillè concesserint ; & urbem illam , præcipuo quodam jure , *doctam* omniumque disciplinarum inventricem vocaverit omnis antiquitas . Quam ego Athenarum in litteris excellentiam , non ad vetustissimam , solùm ejus urbis institutionem ; sed ad loci quoque naturam , atque ad gentis indolem , cenfeo referendam : namque

que regio ingeniorum est fertilissima ; & quos illa fert incolæ , præter cæteros homines , sciendi sunt cupidissimi : ut quamvis nunc Athenarum , præter cadaver , & rudera , & vacuum nomen , supersit nihil ; ex ipsis tamen celeberrimæ urbis cineribus , scintillæ quædam ignis attici subindè videntur erumpere : quique eo , ubi Athenæ fuerunt , nascuntur loco , (quod comperi experientia) ad studia nati esse , ac veluti naturâ facti videntur .

364. Verùm iis prætermisissis , quæ non ita pertinent ad præsentem scopum ; quarto etiam Christi sæculo , Athenarum Schola reliquis omnibus orientalibus longè præibat ; ac veluti discendi gradus erat omnium supremus , quo ultima studiis imponebatur manus . Studiosorum , qui Athenas tempestate illa confluerent , tanta erat vis & multitudo , ut Nazianzenus affirmet , eorum impetum talem fuisse , ut nulla posset ratione comprimi , aut retineri . In factiones plurimas divisi erant scolastici Athenienses ; quarum quælibet suum Præceptorem haberet ; & præsertim inter illas ardebat æmulatio

(1) *Or. fun.
de laud Bas.*

lâtio; quânam valentior numero foret: earum proinde quælibet, id potissimum satagebat, ut studiosos, Athenas primo adventantes, occuparet atque præriperet; eoque in negotio maximè intenta erat; ob eamque rem (quod (1) Nazianzenus ipse testatur) *(1) Nazian. ibidem.*
præoccupabantur urbes, viæ, portus, montium cacumina, campi, solitudines, omnesque denique Atticæ, ac reliquæ Græciæ partes.

365. Qui Athenas causa discendi accederet, non antea in scolastichorum numerum studiorumque societatem recipiebantur, quàm ludicro quodam ritu initiarentur, ac veluti ponerent Tiocinium; cujusmodi verò illud esse solet, ipsiusmet Nazianzeni verbis exponam: [Cum autem Juvenis quispiam accesserit, atque in eorum, *ibidem*
a quibus captus est potestatem venerit (venit autem vel sponte, vel coactus) tum verò attica hæc illis consuetudo est, ludusque rei seriæ admistus. Primum apud eorum aliquem, qui priores ipsum arripuerint, hospitio excipitur, vel amicorum, vel propinquorum, vel qui ejusdem sunt Patriæ, vel

vel qui Sophisticæ artem apprime cal-
 lent, ac luera Magistris conciliant. . . .
 Deinde à quolibet cavillis laceffitur,
 quod faciunt, ut Novitiorum animos
 contrahant, ac velut in potestatem re-
 digant: laceffitur autem ab aliis auda-
 cius, ab aliis eruditius, prout ille vel
 rusticus & ineptis est moribus, vel ur-
 banitate præditus. Atque id ignaris
 quidem horrendum valdè & inhumana-
 num videtur; iis autem perquam ju-
 cundum & suave qui hoc prius norunt:
 amplior enim est hæc minarum osten-
 tatio, quàm res ipsa. Tum per forum
 ad balneum cum pompa deducitur:
 pompa verò hoc modo se habet. Qui
 deducendi juvenis munere funguntur,
 ordine collocati, atque æquis spatiis
 distincti, bini cum ad balneum ante-
 cedunt; cùmque autem propius acces-
 serint, quasi fanatico furore correpti,
 clamorem ingentem, cum saltitatione
 tollentes (hic autem clamor, nè ulte-
 rius progrediatur, vetat, sed ut infi-
 stant, tamquam eos balneum minimè
 admittat) simulque pulsatis januis,
 cùm per strepitum juveni metum in-
 cusserint, postea concesso ingressu, ita
 demùm

demum cum in libertatem asserunt, atque à balneo redeuntem deinceps ut æqualem ac sodalem recipiunt.] Hactenus Nazianzenus, cujus operâ, Basilii cum primùm venisset Athenas, ea lege fuit exemptus. Inter celebratissimos ejus temporis viros, qui Athenis fuerant in litteris eruditi, memorantur præsertim Nazianzenus Theologus, & Magnus Basilii: qui simul eademque domo ibidem versati sunt. Sed Nazianzenus prior venit Athenas profectus Alexandria; qua in navigatione, aliena usus tempestate, naufragium penè subiit; eo tamen ereptus precibus Matris Nonnæ. Etenim Gregorius, post primos Cæsareæ fontes, & rivos Alexandriæ, tanto sitis ardore Athenarum flumina sitiebat, ut nulla ratione Alexandriæ ultra retineri potuerit: & ipse quidem de se scribit ejusmodi:

*Sola meum, ardenti pectus stimularvit
amore*

*Doctrina Argolica, quam gloria gentis
Athens,*

*Quæsovere mibi, Solisque occasus, &
ortus.*

In

*In qua multum operę posui, multumque
laboris*

*Per multis annis subii sed & hanc quoque
Christi*

*Ante pedes humilem, pornamque jacere
coegi.*

Deinde Basilus Constantinopoli se
Athenas contulit, ubi Nazianzeni ope-
râ, communem illam (quod nuper
dixi) Tironum legem declinavit, in-
deque præludium exitit ejus amicitiae
beataeque necessitudinis, quæ postea
inter Nazianzenum & Basilium arctis-
sima intercessit ac sempiterna. Præte-
rea Julianus Apostata, Athenis Stu-
diorum causâ versatus est adolescens;
ubi eum novit Theologus Nazianze-
nus; & qualis esset futurus, ex incre-
dibili mentis mobilitate, perversâq;
animi indole, atque ex corporis etiam
habitu, peracutè conjecit.

366. Docuere per illud tempus
Athenis, Anatholius Orator clarissi-
mus & Constantio Imperatori perca-
rus: tum etiam Proæresius, cui dein-
de, Constantii jussu Romam vocato,
statua fuit, ex S. C. ob insignem elo-
quentiam erecta, cum inscriptione
hujusce-

hujuscemodi : REGINA RERUM ROMA ,
 REGI ELOQUENTIAE . Item Mufonius, He-
 merius quoque atque Libanius, quibus
 postremis duobus (ut auctor est Sozo-
 menus,) (1) Nazianzenus, & Basilii usi
 sunt præceptoribus . Ipse quoque Na-
 zianzenus Rethoricam artem Athenis
 professus est .

(1) Sozomen.
 lib. 6. cap.
 17.

367. Præter has orientis Solis cele-
 bratissimas Scholas , quarum singula-
 rem fecimus mentionem ; alia quoque
 in his urbibus orientalibus , litterarum
 gymnasia patebant ; verum obscura
 ea erant , & famâ minime celebrata .
 Antiochiæ , novimus , oratoriam ar-
 tem docuisse Malchionem : Nicome-
 diæ Rhetoricam pariter docuit La-
 ctantius Firmianus , qui tamen ea ur-
 be discessit ob penuriam discipulorum .
 Atque hæc demum satis de statu litte-
 rario atque Scholis orientalibus .

LAUS DEO.

Finis primæ Sectionis.

PRIMAE PARTIS HISTORICAE .

<i>Pagina</i>	<i>Versus</i>	<i>Errata</i>	<i>Sic corrige.</i>
71	1	foelatiſſimum	ſceleratiſſimum
71	15	Nazianzeni	Hieronymi
107	12	petenti	petente
ibidem	28	iſdem	ſidem
113	28	fortiſſimè	fortiſſimè
117	5	330	330
135	5	multitudinis	multitudinis
155	1	probo	probò
156	22	ejuſmodi	ejuſmodi
169	21	converti	converti
180	25	quafi	quafi
189	21	Imperatore	Imperatoribus
216	9	335	355
218	13	Chryſoſtomus	Chryſoſtomum
260	22	ſententia	ſententia
267	11	initium	initum
271	14	uſus	uſus
292	5	ſæpiùs	ſæpè
296	19	actus eſt, exilium	actus eſt in exilium
297	3	Eutropio	Eutropio
299	19	tot avertendis	tot avertendis
396	13	divinum	divino
400	20	in	in
410	23	Antiocheni	Antiocheni
412	17	deſcriberi	deſcribere
413	3	habendo	habenda

ROMÆ MDCCVI.

Typis Joannis Francisci Chracas,
propè S. MARCUM in viâ Cursus.

EX AUCTORITATE SUPERIORUM.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
 LIBRARY
 540 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO
 LIBRARY
 540 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637

005649283

Digitized by Google

